HACI MAHMUD EFENDİ
BEŞİKTAŞ
Vakıf Kütüphanesi

T.C. İstanbul ... Kütüphanesi 1923

٣٣٦٠

Süleymaniye U. Kütüphanesi	
Kısmı	Hacı Mahmud ef.
Yeni Kayıt No	3360
Eski Kayıt No	

(بیت) کلدی وقت شروع واستفتاح — وفوق الجیر ربنا الفتاح

(خطبه)

مقصود قبل الشروع اشبو قصیدهٔ سعیدهٔ معجزاتک وزن وبحریله سبب نظم وانشادینی بیلدیرملک ومواد سائرهٔ مندرجهسی عرض وتفهیم ایدلمک اوزره مقاصد آتیهنک بیانی اقتضا ایتدی . (مقصد اول)

حضرت ناظم رضی الله عنهک ترجمهٔ حالیله تفصیلات نسبی بیاننده در

جناب کعب رضی الله عنه بلغای بدیع الاوان عرب بیننده کمال فضل ودانشله موصوف اولوب پدر زاده زهیرک دخی مشاهیر شعرادندر وحتی حقنده حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنهک (زهیر اشعرنا بدر) دیدیکی مرویدر . ناظمک اسمی «کعب بن زهیر بن ابی سلمی بن ربیح (١) ابن قرط بن الحارث بن مازن بن هذمه بن ثور بن هذمه بن الاطم بن عثمان بن عمرو» وکنیهسی «ابو المطرف کعب بن زهیر (٢) بن سلمی» (٣) اولمق اوزره مضبوط اولوب نسبا میدر «مزینه (٤) بن اد بن طابخه ابن الیاس بن مضر ابن نزار بن عدنان» در .

(مقصد ثانی)

اشبو قصیدهیه موجب اولان اسباب متنوعهیی بیان ایدر

~~کتب سیرده محرر اولدیغی اوزره~~ پادشاه خطهٔ رسالت علیه اکمل التحیة افندمزک شهر شهیر ... نفدن عودت بیوردقلری هنکام همان بماده حضرت ناظمک برادری (بجیر)ک رعی اغنام ایلمکده اولدیغی (ابرق العزاف) ~~بوموقع بنی اسد ابن خزیمه ابن مدرکه قبیلهسنک حدودی~~

اولوب

(١) وقت جاهلیتده [illegible] اسم [illegible] زهیرک [illegible] ایدی [illegible] تصحیح [illegible]

(٢) ابو زهیرک نسبی [illegible] مزینه [illegible] قبیله [illegible]

(٣) [illegible] بر سنه [illegible] زهیرک [illegible] ابو سلمی کعب [illegible] معروف [illegible]

(٤) [illegible]

(٥) [illegible]

اولوب بصره ایله مدینهٔ منوره میاننده واقع اولان طریقده دیکلاه جراکاهه عزیمت وارادهٔ اقداح ودر ومودت مبادرت ایلدی ایدیلر (بجیر) مشار الیه بر مدت مکالمه ونصایحده بارادرینه (یا کعب سنه بوریم قالق . قوبونلری رعی وحفظ ایلکیم بن نور ظهوریله عموم عالمی تنویر ایدن خورشید اصحاب سالکی زیارت وکلام الله دیدکلری آیات بیناتی بعد الاستماع عودت ایدهیم) دیدی . حرم محترم مکه بالاغریه کلهٔ منجیهٔ مبارکه ایله نرم سان (یعنی بدرک زهیرک استطراد ایده محرر اولان وحشی الیفا ایجون تاج خورشید ابتهاج ایمانیله سرافراز) اولوب سلک خدام نبوییه بالالتحاق الکتاب فیض سعادتله ایلشدر . چونکه

(استطراد) زهیر سالف الذکر عصرینک علمای اهل کتابیله کوروشوب بالاعتبار انوار آفتاب جهانتاب رسالتک وقت طلوعی متقرب الحلول اولدیغنی اکلامیوب زمان سعادت نشان محمدیه (علیه الصلوة والسلام) وصولی آرزو ومراد ایلمش ایدی . بر کیجه قضای فسیح الارجاده رؤیاده اشتعال تناول ایله اللهه دستامیده ایلدیکی (الما) نک بر ربیزه اسمانه چکلمکی کوروب ایلاوب وقعهٔ واقعهسی بعثت واسطة العقد کائنات (علیه اکمل التحیات) ایله تعبیر ایلدی . واول زماندن هدایت نشانی بالذات ادراک ایده میه جکنی اکلادیغندن رؤیاسنی اولادی اولان (بجیر) و (کعب) رضی الله عنهمایه اکلاتدقدن صکره «اکر جیه اخرزمانه یتیشیرسه‌کز وقت ظهورینی ادراک ایده‌رسه‌کز اول سلطان رفیع الجناب تقبیله وصدره تشبیه ایلیه‌رک ... (صلی الله علیه وسلم) حضرتلرینک تصدیق نبوتنه مسارعت ایدیکز» دیو وصیت ایتمشدی . انتهی . جناب ناظم برادری (بجیر)ک حوزهٔ محرره اوزره اسلام اولدیغنی اخبار انفعالی واشبو «کیمدر اول که بزم سالکمزی برادریم بجیره ایصال ایده‌ویره» دیه رک (اما بجیر نبوت محمدیه (علیه افضل التحیه) یه اعتقاد صحیحله می بوقسه سطحی بر صورتده می تصدیق ایلدک . مأمون (یعنی صلی الله علیه وسلم) سنی باده مؤعیده ایله سرخوش ایلدیکندن طریق مستقیمی براغوب اکا تبعیت ایتدک . حالبوکه مشار الیه سنی بر دینه قلاغوزلامشدرکه ابوینک ایله برادرلکی انده بولمدک . اکر بنم نصیحتمی ودینمی قبول ایلمیه‌جک رجوع ایتمز ایسه‌ک بن سنک ایچون متأسف اولمم . واناغیکل سوزلریمه مرحمت ایدوب ورطهٔ هولناک ضلالتدن رهایاب خلاص اولمقلغی آرزو ایتم) مآلنده اولان ابیات آتیه‌یی بالتنظیم برادری بجیره ارسال ایلدی .

عربی

* ﴿الا ابلغا عني بجيرا رسالة * فهل لك فيما قلت ويحك هل لكا﴾ *
* ﴿سقاك بها المأمون كأسا روية * فانهلك المأمون منها وعلكا﴾ *
* ﴿ففارقت اسباب الهدى وتبعته * على اي شيء ويب غيرك دلكا﴾ *
* ﴿على مذهب لم تلف اما ولا ابا * عليه ولم تعرف عليه اخا لكا﴾ *
* ﴿فان انت لم تعرف فلست بآسف * ولا قائل اما عثرت لعا لكا﴾ *

(بجير) رضي الله عنه ابيات سالفة الذكرى مجلس سعادت مائل انس جنابه پيغمبريده قرائت ايديلیكی و (سقاك بها المأمون) فقرهٔ مستلزم الحسن سامعهٔ نبويه‌يه ايلشدكده ملال ايتديكی جهتله سلطان كتيبهٔ مرسلين عليه صلوة المعين حضرتلری (انا المأمون والله) كلام معجز نظامنی زيب لب و (من لقي منكم كعب بن زهير فليقتله) امر حكمت ادعاسيله كعبك قتل و تلفی ايچون امر و فرمان بيورديلر كه حديث شريف مذكورك مفادنجه (اصحابم سزدن هر كيم كعب بن زهيره راست كلور ايسه بلا توقف انی قتل و تلف ايتسون) ديمكدر. بجير شفيقه بارده كعبك قتل و تلفی ايچون صدور ايدن فرمان جستجو طرفه ضلعه كعبه خطابا (ادبار سلامه سيالكته) دستگاه (عليه افضل الصلوة الاله) حضرتلری سنك دمكی هدر ايتدی. و هر نره ده بولنور ايسك قتل اولنمكی امر و ايراد بيوردی. بوندن مقدم سنك ايشك تمام و مدت حياتك قريب اختتام اولدی. زيرا ذات نبويه لرينی هجو ايله ايذا ايلمش اولان خذلهٔ مشركين فتح مكه روزنده بر برر قتل و تلف ايتدی. حتی شعراء قريشدن (عبد الله بن زبعرى. و هبيرة بن ابي وهب) خوف جاندن صحرا بيابانه المفر و هرب اولديلر. ارتق اول شيء بيشه زاره سنك بحية قدر وتكالنده سنك و نه ده انلرك تخليص كر بيابان جانه ايده جكن ماهر اولمز.

﴿ترجمه﴾

* ﴿غمه جانی استر ايسه هلاك ايدر. تيغ قضا چون قبضه دسته بوديه در﴾ *

اكر بو طوفان سامان زبانه دهيه دن مرساس سلامته اولمق استر ايسه ساحل هدايته اولان هيم سعادتنه لطوغرو تحويل روحه و تقديم بوصله فكر حصه ايدرك باد ديانه كشاد عقل اوقلبه شرطه توفيقه اوكنه دوشرك ليمانه امانه قدر كيته. چونكه اول مخدوم بركزيدهٔ عالم (صلى الله عليه وسلم) حضرتلرينك استغفار ايله قصوره نرينه نيازه اولانه مجرمليك جمله‌نی

جمله‌سنی قبول ايدرك جرايم سابقلرينی عفو ايله فوق التعريف نوازيش و التفات ايتمكلك در. مفادنی شامل تحرير ايلديكی ورقهٔ موثرة المفاده "بندرم كعبه كيمدن اولديغی" خبر ايدوبده سويله‌يه كه (سنكا لدم و تقبيح ايلديكك كلمهٔ شهادته الهه متعدده يه اوليلم. يالكز ذات احديتي در. اوده صاحب قلم سليم ده هر اولانه مسلمه غيرنك نجات غير ممكنه اولانه كوندرده كناره كير فوز و نجاح اولمغه اول كلمهٔ مقدسهٔ مباركه ايله اوه بيلورر. لاشيء مقوله سندن اولانه "زهير. و سلمی" نك دينی بعدازين بكا حرام و بو دينه منقبيم اسلام مربوط اولانه رشتهٔ استناد و تعلقم منقطع الانقلاع و انفصام) مفادنده اولان ابيات عربيه اينه بی تذييل ايدرك برادرم كعبه كوندردی.

عربی

* ﴿من مبلغ كعبا فهل لك في التي * تلوم بها باطلا فهي احزم﴾ *
* ﴿الى الله لا العزى ولا اللات وحده * فتنجوا اذا كان النجاة فتسلم﴾ *
* ﴿لدى يوم لا ينجو وليس بمفلت * من الناس الا طاهر القلب مسلم﴾ *
* ﴿فدين زهير وهو لا شيء دينه * ودين ابي سلمى علي محرم﴾ *

انجو رفيق هدايت بدرقهٔ ملك نصيحت اشتمالی كعبك قلبنه تأثير ايلدكده سنی فوق ما يتصور بحضور و غضبناه انبيا (عليه التسليم والتحايا) يه اوغراماملق يولنه اقدام مجبور ايلديكينه حضرت (صلى الله عليه وسلم) دن استيمان ايتمك حقينه (مزينه) قبيله سنه عرض التجا ايلدی. فقط قبيلهٔ مذكوره رؤساسی مستغنی التفات كورمديكندن ربابه غم و اندوه مستغرق اولدی. اسلام اولمقدن بشقه جاره سلامت قالمدیغنی اكلايوب حصول اميديله ذريعه‌لر طونه ادرينه ستايشی ممدوح كبريا و اعتذار جرايم سابقه‌ی انضمامی حاوی تذبیحی متضمنده اولديغی قصيدهٔ بليغه‌ی انشاد ايله (٤٤) جوقبند تفصيل و اخفی وجهله عفارينه رقبالی ديو لقا و ابالسهٔ اغيار شيطنت نمالك (هو مقتول) قوليله اهلاك زباننه جور و اذار ايلديكلرينی تعداد ايدرك (٩) جهنهٔ هجريه خلالنده هجرتسراله مدينهٔ منوره‌يه طوغرو روبراه اولدی. (جهينه) قبيله‌سندن معارفهٔ سابقه‌سی اولانلردن بر صحابه جانشينه بطر حصير پارهٔ مسافرتنه و شاهراه وصول صحابهٔ مشار اليهدن استخاره مسارعت ايلديكندن اول رهنماه كوده سلامته مشار اليه معرف كروهون اولدقه مسجد شريفی متحوی سعادتنه كتورديه "قبلة الحاجات جانه اشته شوزات نور افشان در" اشارت

پریشا ایله حضرت امام الانبیا (علیه ازکی التحایا) یه کلمشتردر. مسجد سعادتده خلال مذکوره
مانند موقع ضیافته اولمغله یعنی بک رغبتلی حالده بولنمغله جناب فرمانفرمای
شرع مطهر (علیه الصلوة ما هو الاوفی) افندیمز حضرتلری مهاجرین وانصار (رضی الله عنهم)
اقبل بجش القفا ایلمشلردی. دقایق حکم الهیه یی تعریفه صامع حضاری کدشواره کزابدلک
اماریه تعلیقیله تاییده و تشنیف بیوریلمش اولدیغندن هرکس حصه یاب لآلی النصایح
اولمغه اوزره یکدیکرینی تسابقه غیرت ایدرلردی. جناب ناظم بر وقت مناسبده نائل عز
حضور اولمشدر. و دست اعجاز پیوسته نبوی اوزرینه نظاره ید یمنا انقیاد ایله اباذه
شعار تسلیم و مطاوعت ایدرک (یا رسول الله (کعب بن زهیر) یه تفصیل قولکز کبی
تذلل وافتقار و بر توبه صحیح وانکسار ایله خطیئاتی بحیه کزدن استدعای لطف و
امان و مروت و استرحام شفقت یه یا رسول الله و مرحمت اتمکمز ایدر. اکرم حضور مبارکی بو قدر
نبوی کرم کتوره یسم مع القصور قبول واعطای امان مطلب نعم نعم المأمول بیوریلسین
دیوبده (نعم) جوابیعفوا یجاب اقدم (بیت)* عاصیانم سکا در عیزی نیازم بو قدر
مجرم مرتکب جرم وکناهم چوقدر) نشیدینی اوزره «یا رسول الله اشته اوله مجرم وکناهکار
بو عبد حقیر سیاهدر» مقالسیله (ع) کرلو اوله کرلو ره ایدکم استانکدر) مآلنی
اشرا ایلدی. بونک اوزرینه اول سلطان کشور انبیا (علیه افضل التحایا) حضرتلری (حدیقه کبری
رضی الله عنهم) کعبی بارها مجرم کوزدر سه اولدیغی ابیات سالف البیانی استنشاد و ثنا
ایله دعا حسب الاراده سزاغار قرائت اولمشدر. (مقاله بلا المأموله) قولنی ایراد ایلدی. حضرتلرینه
بو حالده عرق ریز خجالت وشرمسار اولدقده (یا رسول الله بن (مقاله بلا ابو بکر)
دیمشیدی بو مقالسنی با تقریر (انا اوله والله) فقط بو نطق اولدرق انصار دن بر ذات
عفو کعبک قتلنی استیذانه مجبور اولمشدر. لکن اول معدن رحم و شفقت (علیه اجمل التحیة)
افندیمز (کعب ذات صحیحه ایله تائب وجرایم سابقه سندن تائب اولدیغی حالده بره
کلمش التجا ایتمشدر. سهادتی ترک ایله) جوابی لطفا یجابنی اخذ ایله اجرای ما فی
الضمیر ایلمامشدرکه ناظم تحریر وقعه مذهشه محرره دن دلکیر اولمغله انصاری مشار الیهی

منسوخ

منسوخ اولدیغی قبیله یه انفعالی و (ابن سعد) قولی اوزره قصیده سنده «یوزلرجه سیاه بویلر
قصه اولانلر فرار ایلدیلر و قنده» مفهومنی شامل اولان (اذا عرد السود التنابیل)
قولیله قبیله مذکوره افرادینی لعن و توبیخ ایدرک اهل انصارک خاطرینی ایاد قصیده
مسارعت واولجهره بالشک تشبیه یالقه (علیه اکمل التحیة) افندیمز نزلده استماع مولاه
سامعه لطف و مرحمت بیوردیلر. حتی (ان الرسول لسیف یستضاء به مهند
من سیوف الله مسلول) بیتی فصاحت نعت صحیح المآلی باعث محظوظیت عالی اولمغله بر
خرقه بیرلرجه احسان والباسیله حضرت ناظمی یعنی جناب کعبی کعبی عالی بویردیلر
ترجمه)* فی اجوبه اصحاب نظم حضرت کعبه بر. اولا رسول اکرمک السادة برابری)
هر وبرکه اول (برده) شریف میانمه ردیف بر کساء مبارک لطیف اولمشدر. معاویه
(رضی الله عنه) اونی بیک سیم خالص اعطاسیله اشترایه طالب ایدوکنی اراءه و فقط حضرت
ناظم رضی الله عنه «بن ثوب رسول اللهی هیچ برکمسنه یه ویرهمم» جوابنی اعطا ایلدیکندن
هیدار تحالفی کعبک ورثه سندن (۲۰۰۰۰) درهم فضه خالصه ویرمسیله اوبرده
قبضه تملک ایدرک ایلیش بجمه خزینه ایلدی. (برده) مذکوره مسعوده بالاخره
(بنی امیه) الندن دها صکره ارده ایادی خلفای (عباسیه) یه کچمسه و خلفای مشار الیهم
اثنای جلوس وارکوبده کمال توقیر واحترامله استعمالنی دیدنه سلطنت اتخاذ
ایلدکلرندن (مقتدر) خلیفه نک حین قتلنده ملوث دم و فتنه تاتار ظهورنده
متوارد یرا استتار وعدم اولمشدر.* روایت دیلر ذهابنه کوره (معتصم) خلیفه
(٦٥٩) تاریخنده برده مشار الیهایا بالاکتسا (قضیب) (۱)* ~~مشوقه نامنده برقیته~~
نبوی یی الدی. بالجمله علما واعیان سلطنتی برابر اولدیغی حالده عساکر هلاکوخانی
استقبالی واستعمالی نائره جنگ وجدال ایلدیکندن مخالفینه دیده محاربه یه شدتا اوزره
دواملی اسلام غلبه چالدی. خلیفه مشار الیهی اسیر ایلدکلری و سالف التعریف قضیبله
برده مسعوده احراقه ایتدکلری اکلاشیلمشدر. انجق اکثر مورخینه احتاده برده
ادعاسی تکذیبله سلطنت سنیه نک یه توقیر واحترامه نقل ایلمه اولدیغنی ادعا
ایلدیلر ایسه ثقات مورخینک بعضی (معاویه) رضی الله عنهما اشترا ایلدیکی
برده (بنی امیه) انقراضنده مفقود اولدیغنه ودیکری قیدی برده مسعوده ایله
معاویه مشار الیهک تکفینه اولندیغنه ذاهب اولدرده اعظم ملوک ردعه زمیه اولدی

(۱)* دمشقدن بغداده نقل اولنمشدر

سلطنت عثمانیه‌یه انتقال ایتمش اولان برده شریفه (تبوك) وقعه‌سنده نبی ایله مصر بیننده

کائن (ایله) بلده‌سی اهالیسنه احسان بیورلان برده یمانیه در دیدیلر. واشبو

بحث ده نور افشان اولان یمانیه‌نك ابو العباس سفاح طرفندن (٤٠٠٠) درهمه اشترا اولندیغنی

بیانده اثبات مدعا ایدیدیلر * خلاصه * اشبو قصیده جمیله خواجهٔ کائنات (علیه افضل التحیات)

افندیمزك نزد عالی جنابلرینه تقدیمنده رهین سامیاتی و تحسینه اولمقله حضرت ناظمك

جرایم سابقه‌سی عفو بیورلدیغی جهتله علمای کرام و مشایخ عظام قرائتنی وردایدینوب

صبح و مسا دوام ایدیلر. و مواهب قرائتنه اولندلر «ورطهٔ هولناك بلایادن قورتیلرق

حضرت ناظم (رضی الله عنه) کبی ساحل نجاته واصل اولورلر. نائل قصوای مراتب اولان حضرت

وایسته ثمل دارینیا بدر» دیدیلر *

(مقصد ثالث)

* قصیده‌نك صورت تنظیم و ترتیبنی بیانده و افهام ایدر *

معلوم اوله که اشبو قصیدهٔ مسطوره (نسیب بالنساء) خصلتنی شامل و خصلت مذکوره

عند الادبا درت نوعی مشتمل در. نوع (اول) محبوبه‌یه بدیدار اولان «حسن خد

رشاقت قد. شرم وحیا» کبی صفات معنویه حسیاتنی و نوع (ثانی) در دی محبه

عارض اولان «شعار حزن و ملال. حضرت لون و هزال» کبی اسباب مکلمهٔ حسیه

کیفیاتنی و نوع (ثالث) عاشق و معشوقه متعلق اولان «وصل. هجر. اعذار.

اشتکا. اخلاف وعد» حالاتنی و نوع (رابع) اغیارك محب و محبوبه واقع اولان

«القاآت. و تحریکاتنی» تعریف و تفصیل ایدکه زجرلری حدرنده اولدیغی قصیده

سعیده انواع اربعهٔ مذکوره تمامی قواعدینی مشتمل المغنه مطلع غراسی نوع اولایه

و (١، ٢، ٣، ٤، ٥) جی ابیاتی نوع ثانی یه موافق و ابیات متباقیه‌سی اکثر

نسیبك نوع ثالث و رابعنه مطابق صورتده تنظیم قلنوب اوصاف محمدیه

(علیه الصلوة والسلام) ذیلنده مدایح جمیلهٔ مطاوبه کرامدی تذییل بیورلمشدر.

لکن مقصد ثانیده سبقت ایلدیکی وجهله حضرت ناظم کندوسنی قتل و اعدام اکابر

ارزو ایدن صحابهٔ انصاریه یرغما ستایش انصار کرامده اختیار سکوتله ابیاته

استجال ایدیلکدن قبل عالی بجویندن (انولائد اصحاب انصاریه حتی ایله ذکر ایدیلك

زیرا

زیرا اندر خبر ایله ستایشه لایق دکلدر (~~بو جماعت و بابرینه مسائله دخی~~) اوصاف

تالیهی متبیه و (٤٨) بیتی متضمن اولمق اوزره دیکر بر قصیده (انشاد و وقع

قامه ~~استجال ایلشدرکه~~ ابیات اتیه اول قصیدهٔ جمیله جمله سندندر.

* نظم *

* { من سره کرم الحیاة فلا یزل * فی مقنب من صالحی الانصار } *

* { ورثوا المکارم کابرا عن کابر * ان الخیار هم بنو الاخیار } *

* { المکرهین السمهری باذرع * کسوالف الهندی غیر قصار } *

* { والبائعین نفوسهم لنبیهم * للموت یوم تعانق وکرار } *

* { والناظرین باعین محمرة * کالجمر غیر کلیلة الابصار } *

* { یتطهرون یرونه نسکا لهم * بدماء من علقوا من الکفار } *

* { قوم اذا خوت النجوم فانهم * للطارقین النازلین مقار } *

(مقصد رابع)

* بحر و عروض و ضرب و قافیهٔ قصیده‌یی بیان ایدر *

آشنایان فن عروض عندنده معلوم اولدیغی اوزره اشبو قصیدهٔ جمیله بحر (بسیط)

دن اولمقله (بحر طویل) کبی سکز اجزاسی واردر. لکن سباعیسی خماسی اوزرینه تقدیم

ایتمکله هر بر بیتك وزنی درت دفعه (مستفعلن. فعلن) دن مرکبدر. عروضی

یعنی هر ایکی مصرعنك جزؤ اخیرلرنده (خبن) واقع اولمسه (یعنی فاعلن

لفظنك ثانی ساکن اولان الف علت حذف قلنا بولنمه اولدیغندن تحریك عینله

(فعلن) قالمشدر. اشبو عروض (مخبون) بحر بسیطك اعاریضی ثلاثه‌سندن ضربا

(یعنی بیتك جزؤ اخیری) وتد مجموعك ساکنی اسقاط و ما قبلنی اولان متحرکی اسکانله

(مقطوع) اولان عروض اولسیه که فاعلن جزؤنك نونی و لامی اسکانه اولدقده

حاصل اولان (فاعل) سکونه عینله (فعلن) جزؤنه نقل اولنمه دالی اخر القصیده

هر بیتك جزؤ ثانیسی اسقاط و حذف الفله جائز اولان (زحاف) (حشو) بحینه

~~بحرینده ساقط اولان ترك اولنمه و نوعی حشو بر بیتك مصرع اولنه حشو ابتدای~~

~~قدر ماعدا و مصرع ثانیده ابتدا ایدر ضربنه ماعدا جمیع تفاعیلنه و نوعی~~ ایله

(مخبون) و جزؤ رابعی (مقطوع) بولنمشدرکه ابیات سائره‌یا لاجل التفهیم بیت

(١) ابیع حذف تتبع جزو سقط لحجر. زیان اولنمه زحاف الطیله الصغر

(٢) * بر بیتك مصرع اولنه صدر ایله وصفنه عجز و مصرع ثانیه ابتدا ایله ضربنه عجزی جمیع تفاعیله حشو دینور

(٢) بو كلمه مجنوندر

اول ذكر اولنان وجهله) تقطيع قلنسه (بانت سعا) مستفعلن (دفقل) فعلن
(بيلبوم متل) مستفعلن (بعدلو) فعلن * (متيم) مفاعلن (٢) بو كلمه مجنوندر
(اثرها) فاعلن (لم يفد مك) مستفعلن (بولو) فعلن * قوافي ابيات
جمله كلمه (متبول و مكبول) قافيه لرنده اولان (بو (و) لو) ايكي حرف ساكنه جيننده
متحرك اولان حرف لام دلالتيله قوافي قصيده نك (متواتر) اولديغي اكلاشيلور
(ايكي حرف ساكنه بينده بر حرف متحرك) بولنسه (متواتر) اطلاق اولنور *

(١) * (بانت سعاد فقلبي اليوم متبول) *

* (متيم اثرها لم يفد مكبول) *

مقاد بيت (مبتلا درد محبتي اولديغم سعاد جفا معتادم بندن جدا اولدقدن بو سببله كوكلم
بوكون مدت مديده زليفاتش اولان كسته لركي بيتابدر و تأثير هواء عشقدن رهيده
فنا و اضطراب اولمش اول محبوبه يتيشه مديم اوانشنده سيلي تخليه قلنمامشه اسير
و سجينه هجر و فراقدر درد زنجيرده (يعني) مفارقت سعاد آتش اندازي فؤاد اولمغله
بولغم كوكلم متشابه اليلمان اسير سلاسل عشق و محبت مقيد بار سنجيده درد و اندوه
افتراقدن غايت ملول و محزوندر *) ذيل * حضرت ناظم (رضي الله عنه) اشبو قصيده جليله سنك
مطلع غراسنده (نسيب بالنسا) فضيلتي اثار و كنديسنه طاري اولان عوارض مشكله يه
مضامينه اشبيه ملي ايله تعدادا ايدرك عالمده شدائد درد فرقت كبي بر علت وخيم و عذاب
اليم اولمديغني و رنجاسنك (يعقوب) عليه السلام حالي فراقي محكم اولان (يعني اغلدقدن
اعراض ايدوب الا يوسفا فراقيله بكا كلمه حسرت ديدي . حزندن چون اغليوب كوزلري
بياض و ضعيف اولديلر اوغلدرني غيظ ايدوب غضبلرني اظهار ايتمدي) مفهوم منيف
(وتولى عنهم وقال يا اسفا على يوسف وابيضت عيناه من الحزن فهو كظيم) نظم جليله
حكمة الاثبات بولنديغني ايما ايتمشدر (كه حضرت يوسف عليه السلام فراقيله تقاسي ايتديكي
(١٠) سنه مدت كنيده ايديكندن مدت نهايته طرفنده حضرت (يعقوب) عليه السلام
كوزلرنيه بر پرده عما چكيله رك كوزنيلري ياش ديكمامشه . وحضرت حسه به فاطمه
(رضي الله عنها) نك لجنة الغافلة اطرا حزنله بكا ايدوكنكز لقمه و قدح ايه نده (بهجناب
سعديله

(٣ سنة الهجر سنة)

يعقوبك اوغلي يوسف عليهما السلام) حضرتي اولاده بكاء و حزنيله مفارقتنك موجب عجبا
اولديغنه دائر صحيفه بيراي نزول اولمسه بر آيته كوره دم » جوابيله تعجب ابليشه . * ابو العباس
ضبي رحمه الله (فالشمس عند غروبها تصفر من الفراق) قوليله (يعني خورشيد انوار حزينة
طلوع و حضرتله غروبه ايكن شديد) فرقت موجب رجف تأثير ن تحفيه و بعفيه
وضرشاي اليهما رنكلي مسروره سن « اوفرار ديكانيدا ايدكه سنك براد بيشك اكجمه
عاشقدرمي تعزيه بجويندر » مضمون اولان (يا خليعة الفؤاد . الا تعزيه العاشقين)
جميلة اثبات و تعميمه ايديلير * فراقك تعريفنه (هو السباق الهو به منه الم الفؤاد)
ضرب مثلي (يعني جانانك الم فراقنده سكرات موتك شدت و اضطرابي الهويه و ابتراره
مقادر مجهولي) سنذكا في اولديغندن قلبه (رقت و خليجانه) ايرائيله عقلي پراكنده و پريشان
ايلمكن فراقك حقيقة (٣) هيئكله فراقه دنيلاية شبح الكرى بر صورت مجسمه اولسه ايدي انسانك
رؤيت و مشاهده سيد مانده قالب بيجان و جبالي مرتفع جامه متزلزل دل اوزره
اولوردي . اتش دو فنون فرقت عوارض حسيه متاطه يا قبوله مستعد ولكه قلبك
نواحي اربعه سنه زياده كسب تأثير و علوا فروزن عوارض كثيره ايله تحفظ سلطنت
فؤاده القادر شرارة و دهشت ايدر . زيرا قلبه جسد انسانيده غايت معتبر و اعضا
هامه سائره حيوانيه الكه ابتداعه مفتقردر * حكماي الهيونه بوقوللك خلافنه ذاهب
اولمرده « قلب اقليم وجودك شاهي و جوارح جسديه انك خدم و حشم سبيلي
الجمله انك حكم امورنده بالاستخدام اجراء سلطنت و احكام ايدر » ديديلر . و بر فقرة
موقضيه « اعمالي فكرايله قلبده نشأت ايدن درد و محبتك و سائط هواسه احتياجي
يوقدر » ادعاسنه اجرا ايلديلر . بناء على هذا التقدير حضرت ناظم (رضي الله عنه)
مطلع غراي قصيده سنده مقدمات شدائد فراق بسط و بيانده مرآت قلبلري ونما
اولان غبار عوارض اثنه يه على طريق الاشاره تذكير ايلدي . عارض اول) متبول
قولندن استنباط اوضحه (تبل) در . الكرجه قلبه فؤاد مراد اولنور ليسه (تبل) ده
علل مزمنه جسمانيه فضيلتي اولوب بيلور كه ناظم مشار اليهك وجود شوقه الوريه
استيلا ايدن عشق و محبت دو قلبنده عارض اولان علل مزمنه رقت بالافزوده
تمامي جسدينه سرايت ايدرك عوارض متأطه دن اولان (تقليل طعام و
تقليل منام) عارضه لريني ايقاع ايتمشدر * اخفا بدقيس ديركه (بدكعبه

ملره یا طواف ایدیلکم اثناده تاریخ مؤرخ اوج نفر جاریه حسنا کوردک بونلرك
برنجیسی بانوم کلوب «یا ابا البشر (شدائد هواده سکانه نه شی لاحق اولدیغی انك بابنده عذابنه
بزم اوزریمزه بلیه‌لر اچیلدی) مفادنده اولان (ماذا لقیت من الهوى وعذابه. فتی
عمی بلیة منه بابه) بیت عربیسنی سویلدك» دیمكه (نعم) دیدی. اعتراض جواباً بیدیکمده
«والله سهیلانه سویلیسه. اکرچه صحیحاً عشقه وبو قولکزه صادقه اولورك ایدی بزم کبی اولوردك»
دیه آهیه چکرك اوزنده اولان اشباح اقراق کشفله حضرت المهاء حیفا ایلدی *
اصلا استیلاء محبت عاشقی بعضلرده وادی هولنالك هلاك سوقه نیچه تحکیم
اجله کرفتار ایلر. والکثر عشاقده بونلك اوزرینه عقد اتفاقده صلابت ذات محبت الهالیکرکه
بوتفاده مراتب سکراندن بشنجی مرتبه نك ظهوری غیر بعیددر. چونکه سکراله بش
نوعدر. برنجی کنجلک لزه‌یله اولوب عقل اياتخطه وخلل ایدن (سکر شباب)
ایکنجیسی دنیا واخرتی خراب ایدن (سکر شراب) دیدلر اصحاب غرور وغفلتی
(منعم دیلاتیست) دیدیرن (سکر مناصب) دردنجیسی هلک ون کوزلرده کورلیه
کلن (سکر مال) بشنجیسی جناب حقه عصیان وطغیانده تجکر سبب ساحل اولان
(سکر عشق) التنجیسی کتب شرعیه‌ده محرر اولان (سکر موت)در. نعوذ بالله تعالی
عن کلها * فراق عشقی اولان مقرماتك تفصیلاتی (ابو جعفر بن سراج)ك (مصارع العشاق)
و (ابن حزم)ك (طوق الحمامه) اسمیله موسوم اولان کتابلرنده مرقوم وابن
الفارض)ك (وعشقه سالما فالحب راحته عناء. فاوله سقم واخره قتل) بیتی
مآلی (یعنی محبک راحتی عینی زحمت ومشقتدر اولانده عشقه صحیحان او امراض کوناکونه
دوچار وآخری (من عشق فعف فکتم فمات فهو شهید) سر حدیثنه مظهر بدلالت
المقدر) مفادنده اهل مقاللیه معلومدر * قلبه (عقل) ایله تأویل اولندیغی تقدیرده
(نیل) قرینه سید ذهنه ضعف عقلی سوق ایدرك بوصورتده (استیلاء حب عشقده نادیده
جکنی وزه یکی جکنی بیلمز) مفهومنی تلمیح وبو مفهوم حضرت فاطمه برصورتده
افتداء بنجه عقل وشعوره المشترکه الجبانك «عشق دینیلان کیفیت برنوع مال خولیادر»

عبارتدر

عبارتدر» یه کلیجی تصدیق وتصحیح ایدر * زیرا عشق کوکل میلنده حاصل اولدر. کوکل ایسه هوای
نفسه متعلقدر. وصاحبنك اختیاریله ساده رو قسمنه میل ومحبتی مسلم اولمغه بونلك
سببی دخی ساده رویانك عالم ارواحده بیلدیکلری مشاهده بولنمیدر. بوقرینة الانفصال
اولانه میل ایدلمك ضرورییدرکه دنیایه غربتده بولنانلر ملکی کلمسه برهمشهریه تصادف
ایتسه‌لر مصاحبتنه میل ورغبت اتمامکه تحمل ایده مزلر ** روایة * شایخ ره بر
بومسئلهٔ توضیح ایدرکن حضرت رسول (ما دمکه قریب الانفصال اولانه میل ایتمك
ضروریدر ویکی کلان همشهریله اهل غربتك مصاحبتی مجبوریدر. حیوانات ذات ملکه
والطفال بانیجه خیالله بیچوه میل ومحبت اولمزکه انلر مرحبة الانفصال عالم ارواحدن جدید
عشاقه فریبده دها اقربدر. وساده رویانه زینت بنیانه بیچوه سوقلرلکه بونلرك
دخی مرحبة الانفصال عالم ارواح بقیه اوله قلرجه وارسته شك وریبدر) دنلکده
«واقعا بو سؤالك جمال تعجب واشکال اولوب اجنبه مملکتده بیانه معلومات ایده همشریلکه
رغبت اولنمز. بوحضرت عفوده حوادث غیرقادر وافکار اهل اولیه اوفیا سعید
طریقین بولمغه منحصر اولانه جبی همشهریلکه محبت ومسکن لحک ساکنه اولانی جید
~~محبت وانه لئه ایلی انس~~ والفت اولمزکه زینت ره اولانه خوبانه جذامل سکنه سنه
مشابهدر» جوابنی ویرمشدر که الحمد کوزل بر مفکوره ایادلیمشدر. رحمة الله علیه. اما *
عشق مجازینك اوليات شهوت غلبه سندن نشأت ایدوب افراط شهوت ایسه عند
الاطبا دردخفایا داعی اولمغله وجود انسانی استیلا ونفس عقده غلبه ایدرك
مال خولیا نوعنده اولان عشق مجازیه تی پیدا ایدر (ع) علاقه ایلمك وجه خذلا
غیره زائلدر). عقل بو قسمی الکثریت اوزره ایکسه ودل قانونلرده عارض اولوب
انلرجه دلربوده اولدقلرجه خوبانك غیرندن اعراض ایدیدر. برمرضدر. بوعلت
بیت بوبید یریکه متع جانانده بولنمیه. عاقلیدر اوکرم الکا دیوانه اولمر) حکمنجه
نسخه اشکال خوبانه نظر استغناده اولنمه بر حضرتجه رغبت ایتمکله حصولیکلو.
بودرده کرفتار. اولانلرك نشانه‌سی (ع) الدك متناهی عشق بلازمبارکی) تشریك
اوزره «صفرت لونه. وضعف بدنه» وساره کبی اولوب بودرده مبتلا اولنلرك
کوزلرجه کویاکه افاقه حیات ایدر. برلسه کورکی هرانه ونماینه ضاحك و
کریانه کورنور. وبندرکه چشم لرنه کارواده خواب وراحت اوغرامغده تا

بصباح اولمایه بولنورلر. بونلرك بنفسه دفع امراض ایدن اطبا تدبیر ادویه لرنده
دستکش امتناع وابا اولوب شوقده که کوره وشدتلرك محبوبلرك اسملرینی تعداد واکر
بونلرده بر نیك اسیدر ورحمی الیسه علت عشقه دوچار بولندیغنی بعد البیانه (ع) مرض
عشقه دوا ایلیه مز افلاطون) قولنی ذکر واثبات ایدرلرکه محبوبنك اسمنی استماع ایدنه
محبك نبضی تخالف ولونی تغایر ایلر. بودیلك داروی مؤثر (جستجو طبیعه وصلتیا
ویاخود قبایح افعالی وحرکات معشوقی ذکر ایله عاشقی نفرت ایتدرمکدر غیرتا ایدلیله
اجزای ذولحادیسنی ترکیب واستعماله عبارتند) اولعبه اگر بوادویه نك تدبیر استعمالنه تجویز
قصور وتراخی اولنوبده مرض عشقك طبیعت عاشقه استیلاسی سرایتنه یول براغیلور
ایسه علاجی بیچاره * بیت * شاید ترحم ایده کوروب خاکسارینی . عمرم کچنه بکله یرم (هکذانی)
دیرك اغور محبوبنده هلاك اولوب کیدر * بیت * فداء العشق لیس له دواء . ولوکان
المسیح له طبیبا . اما عشق عشق حقیقینك تعریف وتحقیقنه وبیانی معانی القلب اختیا
لطفه تفصیل واطناب اتمیوب (محبت عشقك بدایتی) و (عشق محبتك نهایتی) در دیبه
فی الحقیقه عشق حقیقی انسانه ترك لذت وارتکاب محنه ومشقت ایتدیرر بر آتش سوز
سوزندرکه دولتسرای قلبی احاطه وانده اولان ماسوا اللهی احراق وازاله ایدر. و بر
شراب شهد نابدرکه بیلقطره جرعه سنی نوش ایدنلری سرمست وخراب ایلر. و بر جوهر
تابنده کوهردرکه ساعد مصیقل وجاعله بیزاری زنك وکدر اولور. و بر درد مشکل
الدوادرکه * بیت * درمانی ینه دردده بیلور ملا هل عشقه . شرط اولور ایلین
الفت طبیبله. حکمتیه اول داء عضالك علاجی (عینه درد) ودلیل وجهی (محض
حال ووجد) اولوب اول مرض هائل اخرت علته قاتدر * (شوقیده) عاشقه بیدایت
انزار حال دل . نیسته بیمار ما هو بیمار دل) تعریف اوقطه ایلیکی قسم عشقك
انسانده هر قنغیسی بولنسه یعنی ادم کرك مخلوقه اولان عشق مجازی وکرك خالقه
اولان عشق حقیقی ایله مبتلا ودرد محبت اولسه کوکنه عطف نظر ایتمامکله کمال
عفت بولوب اسرار عشقی اداب شریعت واحکام طریقت اوزره حفظ وحراست
وعوارض بشریه دن ستر واخفایه غیرت ایدیکی تقدیرده عاقبت واصل الی الله اولور
(ع) شام فراقك اخرده صبح وصالدر * جناب واحد مطلوب عاشقلرینه تدریجله
عشق جمالی مطلقه کسب قابلیت واستعداد ایتدرمکله یعنی محبت حقیقی وعشق
فراق

فراق سروجانله اتیکه استحصال لیاقت وقدرت ایلیوبلر ایجون {المجاز قنطرة الحقیقة}
مضارنجه اولامده عشق مجازیه سوقله جمال مقیده فیه دابتلا وبیده نظر محبت سعادت
غایه جمالی اعلا ایلر . (ع) یار ایچ بوتقلیدله بوتحقیقه * تنبیه * بلیانه که عرب ده
بربولده تشکل وبیرم اولان علاقه حسه مجازیه اکرچه قنطره حقیقت اولدیغی قابل
انکار دکلدر لکن یالکز هوا وهوس اولانلرك جسر عبورینی خراب ایدوب جکی بی شك وشبهه .
(بیت) دنیا دایه شهوت ایله دلبره نظر . زیرا که ارضی قلبك تخم فساد ایلر) سر مست
جام صورت اولان وایینه صوریه قابیلوبده ریبسته نقشی دیوار اولان اشخاص
رذیله نك جهت خوبانه عطف نظر شهوت واقبالی ایدرك متحمل بلایای الیم دنیا وعقبا
اولدقلرنده شبهه یوقدر . زیرا نظر میل قلبه معلم بریکدر . نه ابر بیه بوورطه
هولناکه دوشملرندن احترازه لازمه دندر. (ع) عالمده بیلك وبدکش هیچ اکیکیه
بیجه) (نظم) وحاله ایرمك آساسه شکل اما عشقه ولقدر . قولاری ایچوا عشقه اتیك
کوج اما صاره واولقدر . بحاله دره اهل دریا نیه هیچ ده دایمه دریا . هماپالزم
اولان دایرنصابه لاینه اولقدرر * حضرت ناظمك ایما بیور دیغی عوارفك ایکنجیسی
{متیم} قولنده مفهوم اولان «اساسیه . رقیت . زل وهوانه» دیمکدر عاشق دلربوده
اولدیغی جانانه تعلیم خاطره دمارت فؤادینه وجه جمیل مشاهده الیه ناظر ایلدیکی جانانه
قلبنك تصرف واراده سنی بالکلیه محبوبنه تفویض ایدر . واول عاشق تمام محبوبه
خلاص وهایی غیر ممکنه دلقنه نه دمحبوبده کند وسنی اذاره قبول اتمز . بنده حکمنده ایله
ایلر . بوتقدیرجه جناب ناظم {متیم} قولیله قلبك اغلاله رقیته تلاسل
عبودیته ساداله مقید اولدیغی دلیلا کیله سیر وحرکتندن بتقر شیه غیر قادر
اولان عبد مملوك طرزنده بولندیغنی ایما ایلمسه اولور. عوارض ثالث {لم یفد}
قولنده تلمیح اولنه {فداء}در . حضرت ناظمك بوقولی اکرچه (قید اسارتدن قورتیلوب
اوزره فدا ویریله بولندیغ) دیمك ایسه «علل مزمنه جسمانیه سبیله بر مدت اسالی
طویل ودرقیت عبودیتی دائم وذلیل اولمسی اوزره منغمس اولانه یأس والمی ازدیاد
واضطراب درونی قوت التحمل اشتدار ایلدیکه» واکرچه (فدایا منع ایلمك اختیار
سزلقدن) عبارت ایسه «عشقك بر ملجاء ویناهی وارد رکه عاشق با امر ایله حب
وتحمل اجبار ایدر» معنالرینی متضمندر * چونکه عشق جمیع ذوی الارواحه بخش لذتا

واعلامكنت وقوت ايدر بالنه الالهيه رحمانيه در * عارف رابع (قيد اسايتدن قورتلمه
غير ممكن اولديغيدر) زيرا (مكبول) قولنده متبادر اولديغي اوزره قيد تصور ايدن
اسرا الكرجه برطريقله زنجيردن رها اولسه دخي مستولي اولان خوف وخشيت منفك
امالديغي بيرده مبالغت تعليق وشايد دست وكردن بسته قاحمنك مبادا يوللي بولور
ايه تقلك سلاسل ملازمسيله ايا قلرينه ربط اولنه ضعف اسرادن مرقمه بافوقه
التعريف تضيعدايه جملده الفاظ مافي الضمير موقعده فرنلر. حاصل كلام عوارض
اربعه متاملين اولان ورمدبرو تعريفه وتفسير قلنان (تبل . و تيم) عارضه
رده عاشقي مرقات قصوادجيه اعلا و (فدا . ايله كبل) دخي معناساتي متضمن
اولان سالف الذكر (تيم) لوازمني اقتضا ايلر *

* در بيان اعراب ومعاني لغات مفردات بيت *

(بانت) علي قاعدة تانيثيا ايراد واجب اولان فعل مفرد عددر. (بين) ياخود (بينونه)
دن مأخوذ اولوب مفارقت معناسني متضمندر * (سعاد) بانت فعلنك فاعلي
وحضرت ناظمك معشوقه منصوره سنك اسميدر * چونكه شعراء متقدميه ايراد مقاصيه
هند وليلا اثارلرنده بر معشوقه موهوم تخيل ايدرلر. واول معشوقه موهومي بر نام مخصوصله
ذكر و ياد ايدرلركه (وامق) مشهورك (عذرا) سي و (قيس مجنونك) ك (ليلا) سي
بو قبيلدندر. بو صورتله تغزل ارباب عربا بينده (نسيب بالنساء) اطلاق اولنور.
* فائده * معلوم اوله كه قصيده زمان نظم اوفظ ... وشطر ابياتي تام وكامل اولوب
يدي بيتدن متجاوز بولنان منظومه يه (قصيده) وطبع مستقيم ايله علم عروضي قويم ... غفلته
حاصل اولان اثر موزونه (شعر) دنيلور. وايكي مصرعدن مركب منظومه يه سقف
واروات وسائر بره قمر الاند الكل ... بيت تشبيها (بيت) اطلاق اولنور.
شعرك ((رباعي . قطعه . مفرد . مثنوي . نظيره . تخميس . تاريخ)) وسائره كبي اقسام
متنوعه سي دخي واردر كه انلرك تعريفات مفصله سي مبسوطات كتب بديعيه يه مراجعت
ايله آكلاشيله بيلور. وقصيده نك مطلعي وبعضا اخرينه بقيه محلنده برغزل انشاد
وذكر بزكاه مرام انتقال مناسبت بيدا ايده جك معاني متضمن بر بيت سليس ايراد
ايده لكده حاله مخلص اولندروه مقام ملايم صورتده رعا اولنور (ع) فصيحه
بر فقره بيت نادر المضمون) معا بقيه قصيده نك كافه ابياتدن زكيه وجودت
طبع

وجودت طبع بالتصارف غايته مطبوع ودلنشين اولان بيت (بيت القصيده) دينور.
شعراء عرب شاكيه دار قصائدده (نسيب بالنساء) منفعله تغزل ايدرلر. شعراء
(٥) سؤال اعجام ايله ادباء اروام بونك خلافنه كيدرلر. انتها * الكريم (٥) مجوبه بنسبله
تنظيم قصيده نك حضور لامع النور نبويه ده ايراد عبد حارزه اوحجتي وارد قطعا المامو
(١) جواب قابل رتلته (١) اول صادره مؤثرلجه ريالت (عليه ابلغ التحية) افندمزك حتى عنه تنزل
حوالة سامعه قبول ومشترني لحاظ عاطفت واحساننه مشمول بيورمسه اولمارحه دليل
جواز وحضرت ناظمك شعراء عرب اثرينه كيدرك ياخود (سعاد) ايله هر شريعتي
(٢) مسند مراد ايدرك شدلر فرقتي سببيه مضاميه ايله غزل ايرازه اولمسي (٢) بعيد الاحتمال دكلدر.
شخص معين دنواده اجنبيه يه نسبتله سخن طرازه اولسنك تحت ممنوعيتي اوه حقيقه
شبهه يوقدرم هم مشروعه وياخود بر شخص غير معينه ادعاسيله تغزلك جوازنه علماء
كرام اتفاق ايدوب علي طريق الاتقا اولعه وصايا سني تذييل ايلدياك چونكه نقديميه
تام العيار رجاله دول اثاريله خريداره متاع مرغوب القلوب درعشقه اولاً مقيدك
اكثريسي حب وصال ومروتي شهوته تقدميله مبتلاي داء عشقي كجن اوله قدر مجانب
عادته قريب عشقنه هلاك اوله قدر مرويدر * بوندن بر معشوقه سيه مبتلى اولنده
بولنه رده مجوبه سي (رجاله عفت نادره حيانة غير منصور اولمغله بر اولده
رجالك حالي عجبا ندر عجبا ندر) ديدكده (رجال معشوقه لرينه اوغنده فدا جانه ايدرلر)
جد ابن الوهب ((اوت بزم جمال عفت واردر)) ديمشدر * بيت (الوريسه دلبرلك محكم
حاول داماننه . جوبه بيلوريسه فرصت وصل نكار الدنه كيدر) اعرابينك بر ذكيه حالكنه
روايتله ديركه (بر وقت نسواندن برينه تعشق سببيله اكثراو قاتده مقتركاهنه غيبته
وبعد الملاقات عورتي ايدرده مابين ... جهت نفسانيه دار محاوره جريانيه تيا ... بشر
حتي بر شب ظلماده ايكي الي اوزرينه نهاده دست عفتله صابر اوله حالده اولان
افادارتيه زيرا قبل النكاح خلوت صحيح حرامدر)) ديدي عربا (انره فروضي
المعاسه مقلتي . واضع نفس اله تنال محرما) يعني (بن مردملك چشمي باشقه
حنه سيندن تبعيد ونفسي نائل محرمات اولمقدن منع وتوقيف ايدرم) ديمكدر *
شاكرداننه مكاتبات عرفانه ومشقت تدريس علم محبت ايدن استاذه فرط غير العلم
فلاكت عشرمسائل فضائل ابتدايا شرح وتفصيل معالمسيله و (ابن عباس) رضي الله

عنهمادن نقل ایدرك روایت اولدیغی «من عشق فعف فکتم فمات فهو شهید» یعنی
(هر کیم عاشق اولوب العفت و آثار عشقنی کتم و اخفا و غیرت ایدرك اول حال اوزره
رحلت ایدرسه شهید اولور) معناسنی شامل اولان حدیث شریف آنف الذکرك سندکتوریلك
مبطون و مطعون و غریق و ماشابه ذلك صورتیله وفات ایدنلرك درجۀ حقیقیه‌ده
بولنه‌جغنه دلالت ایدیور. عزیز ایلیانلرك شهید اوله‌جقلرینی تخصیص ایتمشدر. (ع) هر کس
نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق* امام قاسم دخی «حالت حب اوزره وفات
ایدن اهل محبت منازل شهداده در» دیه‌رك اساتذۀ مشار الیهما ادعا
و قوللرینی تصدیق ایلمشدر. (ع) هذا العلم من افواه الرجال* «فقلبی» مبتدا و یاء
متکلمه مضاف اولوب خبر زنده اولان (فاد) ربط ایچون یاخود جملۀ سابقه‌یه عطف
ایچون کتورلمشدر (فاد) سببیه‌در. *تعریف قلب* قلب انسانك صول ممه‌سی آلتنده صنوبر
شکلنده بر ات پارچه‌سیدر. لحمیات مذکورك داخلنده بر جوف اولوب جلیده‌دن
جوفی روح حیوانینك منبعیدر که جگرده‌ن جذب دم ایدرك تأثیر حرارتیله دولدقده
اجسام سماویه‌یه مثیل بر بخار لطیف پیدا ایدر. اشبو بخاره لسان اطباده (روح حیوانی) دیور
نفس ناطقه متعلق اولیدر. بو محل بر قندیل روشنه کبی اطلقله جگرده‌ن منجذب اولان
(قان) یاغی و جوف ایچنده ظهور ایدن (بخار) فتیل و نفس ناطقه (آتش اولوب)
(حیات ایله حس و حرکت) شعلۀ نوریه و (شهوت) حرارت و (غضب) دخانی در.
قندیل مذکوره (یعنی روح حیوانی) یه (ابن سینا) قولنجه (جان) و (نفس ناطقه) یه
(روان) دینور. قلبك محل اسلام و وسواس اولان (صدر) و محل ایمان اولان (قلب)
و محل محبت الخلق اولان (شغاف) و محل رؤیت الحق اولان (فؤاد) و محل محبت الحق اولان
(حبة القلب) و محل علوم دینیه اولان (سویدا) و محل تجلیات صفات الهیه اولان
(مهجة القلب) معنالرینه دخی شمولی اولدیغی بیلنور. بر حال اوزره ثابت و برقرار اولمیوب
دائما تقلب و اضطراب اوزره اولمسی یاخود (لب و خالص) معنالرینه
مستعمل بولنمسی قلب اطلاقنه سبب اولمشدر. اراده المحل عبارتیله «عقل. فهم
شجاعت» معنالرنده دخی استعمالی جائزدر. لسانمزده (یورك) دینیلان قلب
صول ممه‌نك آلتی معناسنه اولان مضغۀ معهوده در. بعض محققلر صدرك
صول طرفنی (سره) تخصیص ایله حجاج بیت اعظمی طرف یسارده‌ن الهرده طواف

ایمانك

ایمانك محلی دیمشلر ایدی (قلب پادشاه اقلیم وجود و بیت اعظم شاه رضی اللهیه مسعود اولدیغندن بنفسه
بیت محترم طرف یسارینه النهره طواف ایدیلور) دیدیلر. (کوکل) دیدیکمز (سکون
و حرکت و میل و استکراه) کبی بر چوق حالاته مدار و مبدأ قوا و افعال
اولان بر کیفیت و حضرت ناظمك مرادی بو ایمانه عبارتدر که معروف اولان قلب
(تقلب و نفاذ و توقف) اعتبارلریله فؤاد ایله معادل و احدی متغیردر.
عند البعض یورکك وسطنه یاخود پرده‌سنه (فؤاد) و حبه ایله سویداسنه (قلب)
اطلاق اولنور. لحم صنوبری جسمانیه‌یه تعلق ایدن لطیفۀ ربانیه‌یه (یورك) دینیلدیکی
که (دماغ جمیع حواسك) و (یورك) بالجمله قوانك مبدئیدر. حکما قسمی حقیقت
انسانیه اولان (کوکل) ه (نفس ناطقه) و (روح باطنه) دیرلر. و (یورکی)
نفس ناطقه‌نك تختگاه سلطنتی ایدوکنی ادعا ایدرلر. امام غزالی (علیه الرحمة الباری)
نك قولی اوزره قلبك عضو البدندن غیری اغراض دینیه‌یه تعلق ایدر. بر نوقده
چونکه قلب بهائمده دخی بولنور. بر لحم پاره‌سی بقدریدر و بو عالم عالم ملك تجاره
زیرا بلکم حاسۀ بصریه ایله انی درك ایده بیلور. لکن قلبدن مراد قلب جسمانی
تعلقی اولدیغنده تصور درك و فهمی اهل عقولی دریای حیرتده طلاطمناك
حیرته القا ایتکلیك بوقت بر (لطیفۀ روحانیه) و (حقیقت جامعۀ انسانیه)
در. و ضیا پرداز وجود اولان *خورشید رخشاننده* عبارتدرکه منافذ
چشم و گوشدن پرتو انداز دل و جان اولور. بونك ایچوندرکه ایکی شخصك مردمك
عیونی بیلدیکلری تقابل ایتدکجه بر محبت ضروریه حاصل و مصافحه قدریله برابر زائل اولور.
متصوفه عندنده انسانك ایکی روحی واردر. لسانه حکمی اوزره برینه (روح حیوانی)
دیکرینه (روح انسانی) دینور. اصطلاحات صوفیه‌ده (روح حیوانی) یه (نفس شهوانیه)
و (نفس بهیمیه) و (روح انسانی) یه (نفس ناطقه) تعبیر اولنور. نفس شهوانیه
دینیلان (روح حیوانی) بدن انسانده «حیات حس حرکت» آثارینی حاصل بر
جوهر (یعنی بخار) لطیفدر. ذات لطیفه جوهر اکرم وجود انسانیه‌نك باطنه
دخی هر یره ضیا انداز اولورسه (یقظه) و بیلن باطنه تنویر ایدرسه (نوم)
حالاتی حاصل اولور. فقط ظاهر و باطندن قطع ضیا ایلدیکی وقت (حالت موت)
ظهور ایدر. تعبیر اخرله روح اوچدر (روح) عند النفس (دیلرسه) عند الموت

فارقه (واجبیس) بعد الموت باقی وغیر مفارقدر. روح حیوانی یه (روح طبیعی
و روح غیر نفسانی) دخی دینور. (رباعی) در تن ما آدمی سه روح بود.
اولش آمده است حیوانی. دوم آن طبیعی آمده است. سوم هست غیر نفسانی.
علماء متکلمینه روح بالذات زنده اوله رق بر جسم لطیف شفاف و بدنده اولانه
ساریدر گلابک گله سرایتی گبی اولدیغی یا اختلافده دیدیلر. و بر قسمی (بدن
حیاتی بقاء روحه منحصر اولمغله روح بعض حیاتدر) و برازلریده (روح جسم
و عرض اولیوب بنفسه قائم بر جوهر مجرددرکه تدبیر و تحریک و بعض مسائل
تصرفات بدنه تعلق ایدیگنده نه متحیز و نه ده داخل و خارج بدندر) دیو ادعا ایدر.
(نفس ناطقه) اطلاق اولنان (روح انسانی) دخی فعلنده ماده یه مقارنه ذاتنده
ماده دن مجرد بر جوهردر. بونک (اماره. لوامه. ملهمه. مطمئنه. راضیه.
مرضیه. کامله) اولمق اوزره یدی اسمی و بونلره مقابل مقتضیاتی اولمقله نفس ناطقه
نفس شهوانیه یه منقاد اوله رق هوا امرینه اطاعت و حالنه موافقت ایدرک کرده
بد حکم و اداره سی اولدیغی زمان نفس مطمئنه (اماره) و اکا تابع اولمقله برابر
هم عبارتی ایدوب انجق کندوسنی اماره میل شهوات باقی اولدیغی حالده (لوامه)
و بونی بالازاله نفس شهوانیه یه مدافعه مخالفت و قابل الهامات اولمغه کسب
استعداد و قابلیت ایلدکده (ملهمه) و اداره شهوانیه دن بتون بتون قورتیلوب
مقام عبودیته واصل و شهواتی بالکلیه ترک ایله راحت باله نائل اولدقده (مطمئنه)
و بو درجه یی کچرک مقاماتندن قطع نظر حمد مرادانی بیله ترک ایله مرتبه فنایه
یسیر اولدقده (راضیه) و بو حالی یسیر کمالی اولدقده یعنی مقبول حق و محبوب قلوب
خلق اولمه درجه لرینه بولدقده (مرضیه) و با الجمله کمالات ایله کسب اتصال ایدرک خلقه
رجوع ایلدکده یعنی ترجمه عباده مأمور ایدلدکده (کامله) تسمیه اولنور. اشته
بو جوهر مجرده [illegible] (قلب) اطلاق ایله کوکل مراد ایدرلرکه نفس شهوانیه
مدرک عالم اولوب حقیقتی (روح) وانک حقیقتی (سر) وانک حقیقتی
(سر السر) و بونک حقیقتی (خفی) و خفینک حقیقتی یعنی روحک [illegible]
[illegible] (اخفا) در. بونک برنجی تنزلی و تکاثفی (خفی) و درجه ثانیه
تنزلی (سر السر) و تنزل ثالثه درجه سی (سر) تکاثف رابعه درجه سی (روح)
اولور.

روح واحدر. بو درجه ده تنزلی (قلب) و (نفس ناطقه) و (لطیفه انسانیه) و
(حقیقت جامعه انسانیه) دینور. اگر بر درجه ده تنزل ایدرسه (انسان حیوانی
و نفس اماره) اطلاق اولنور. <قل الروح من امر ربی> آیت کریمه سنده تعبیه کرده
جناب خدا اولان (روح اعظم) آیت جلیله مذکوره مفادنجه اوزره بر سر
جلیل مبهم اولدیغندن انک کنه و ماهیتی حضرت عالم السر والخفایادن غیریه بلنمیوب
بونک عالم صغیر اولان عالم انسانده تفصیل اسماء و مظهریتی عالم کبیرده
دخی بر چوق اسما و مظهریتی واردر. انلر (عقل اول. قلم اعلا. لوح محفوظ.
حقیقت محمدیه. روح محمدیه. نور محمدیه. نفس کلیه) دینور. کما قال الله تعالی <خلقکم
من نفس واحدة> <لم یلبثوا> ظرفیه موصوف (مقتول) کلمه سنک [illegible] فجر
صادقک طلوعندن جرم شمسک غروبنه وعند المنجمین مرکز شمسک طلوعندن
غروبنه دکین کچن وقت [illegible] دینور. فارسیده (روز) ترکیده
(کوندز) دیمکدر. لاکن بو مقامده مقابل لیل اولان مدت [illegible] مراد اولنمیوب
مطلقا زمان مراد ایدلمسه اولملیدر. <متبولا> فقلبی مبتداسنک خبریدر. (بر درلو
[illegible]) یاخود (مرض عشق ایله دردناک اولمسه) دیمک اولوب بانک تقریبیله
(انقضاء) معناسنه دخی کلور. <متیم> محبتدن خبر و حقیر اولمه و اذا قلت [illegible]
معناسنه اولوب تعدد خبره تجویز ایدنلر عندنده (فقلبی) مبتداسنک خبر بعد
الخبردر و بو مذهبک خلافنده اولنلره کوره (وهو متیم) تقدیرنده اولان مبتدانک
محذوف خبری یاخود (متبول) کلمه سنک صفتیدرکه علی طریق المجاز قلبه اسناد
اولنمشدر. <لم یفد> قرینه سیله اسارت معناسنه دخی کلور <اثرها> اثر ایزوتیاته
زمینده معناسنه (وکأنما فی اثرها) تقدیرنده یاخود (بعدها) معناسنه اولوب
(متیم) کلمه سنک ظرفی یاخود کلمه مذکوره ضمیرندن حال اوله رق محذوف (کوله)
قولنه متعلقدر. <ها> ضمیری مضاف الیهی اولوب سعاده راجعدر. بعض نسخه ده
(اثرها) یرینه (عندها) دورتمیشدر. <لم یفد> لم ادات جزم فعل مضارع مجهولی
که (فدا) دان الحربده اسیر اولنده اعطای مال و اعاده اسرایله اهل خلاص
ایله قورتارمق وعند الفقها بر شیئک خلاص و تعاقب خصم [illegible]
ایدلمک دینور. انجق بو مقامده اسیر سرینچه عشق اولان عاشقی تهییج ایدیکلمه

٢
(لا) الهوا سی مظاهر زاتند. هوا شیا مظاهر سا)

هجر و فرقتدن قورتلمق اوزره مجبور. مطلعه جانبنده عرض وصال اولنمه) مفاری
تأمل اولنمدی (لم یفد) فدا ایله قورتلمز اسیر دیمک اولور* (مکبول) کبی دائما
مقصولدر. بوقاعده زندانده حبس اولنمه دیمکه (فقبلی) مبتداسنک خبر
احیزی یاخود (لم یفد) قولنک صفتی اولور (زندانده حبس اولنمه ونجره
اوریلمه تقلید سببی تأخیر قلنمه) معنالرنده مستعملدر *

(٢) * ‹وما سعاد غداة البین اذ رحلوا› *
* ‹الا اغن غضیض الطرف مکحول› *

مفاد بیت (شاعر الیها اریلیق زماننده سعاد دکلدر. الا کوزلری قدرتدن سورملی
و مستانه باقشلی اهو کبیدر. حاصلی آتش فرقتله قلب و جگرمی پاره پاره ایدن
معشوقم وقت رحلتده سعاد ملیح المنظر ~~اولمیوب~~ ~~جهیلا~~ سوکوزلرینی کسر فتور
قطری اولان غزال حزین الصدا و اهو مکحول العیندر. یعنی شاعر الیها
هنگام فرقت انجام رحلتده اهو سیماجشم بیابان مشابهدرکه اهونک
صوتی سعادتک صداسی کبی رقت آلمیز و کوزلری مکحول جیجلر و هر حالی
والمواجل ~~[illegible]~~ مقبول الحسیه شوده الکیندر. ~~[illegible]~~ مردمک چشمانی ییل اشوری
سیاه و بو صفات ثلاثه محاسنه اثره سنه غالب ایدوکی وارسته شک و اشتباهدر)
‹ذیل› حضرت ناظم نحریر رضی عنه رب القدیر حضرتلری بو بیت بدیع الاداسنده
کندیلری استیلاء ایدن ضجرت مفارقت سعاد یار و محاسنه شاعر الیها تعریف
و تعداد ایدرک معشوقه سنی صفات ثلاثه ایله موصوف اولان غزاله بالتشبیه قدر
جلیل شاعر الیهای اعظام و ‹احعابا لیبه احیابا لبیبه› کریم جلیله سنک بگنا و فهمنه
ایمالی البسه یاخود ایمیته) اگر قسمه اجل باغلامز ایدیهم . جانه ویرورکیه
لبیک ذکر اوله هرسخن نزایا سن وزیر محبوبه سنک ذکریله اولسوه اکتسابندن
البلیغ اولدیغی بیلدرشدر *

* نظم *

لمنتی

‹ایلمسه ایله بولانه شهرتیده * اسمنی ذکره حرفین واصاهو›
‹اهل دل نامنی الکمنه بولور * هر عجب ندوقه وصفا شوکه کور›

نعم

‹قفی مجلده الکلسه ادل * یعنی خاطره کلسه یارک›
‹هیئة یره کلمه شوجهیده * وصفله دا دا اولوکیفته کیم›

‹فائده› اهول اوقاتنی الکثر اوزره بوادیده و چوللرده کجوره عرب کسب
امنیش و اختلاط ایدمکلرندن شعرای عرب محاسنه غزالی غزاله خیالنقد محبوبنی
(ظبیه) و (ابن المعتز) ایله الکا تابع اولانلر (اصناف یواقیت و جواهر) ه درج قدرن
رفی (مرسنه) دیلاله (اوت واز هار یادیم) و بونلره (معادل شیاره) بکزه دوب بو
تشبیهه (عکس التشبیه) نامنی ویرشلردر. خوبانک جنس و حوشدن اهو تشبیه ایلمسی اکرچه
بین العرب قاعده مستحسنه در ایسه جملی و کجی جسیله ما جولده ‹لقد خلقنا الانسان
فی احسن تقویم› اولان نوع بنی بشره وحوشک تقدیم ایده بیلمکی ‹و صوریکم فاحسن صورکم›
مزایا ی جلیله سندن بحر وهلم دهنی (منه) برشخص نوجه منکوحه سنه چیره سنه اکر
سن شمس و قمردن حسنا دکل ایسه ک سن تطلیقه ایدرم) دیسه طلاقه واقع اولمیه جغنی
فقهایی عظام ملکی هما ده اتفاقه اوله قدر مسائل شتاده فتا وادن اولدیغی اول
الشیاء معلوم اولمقله حضرت ناظمک ادبای عرب قاعده سنه اتباع غرضیله معشوقه سنی
غزاله بیابانه تشبیه و اوصاف مستحسنه اهودن اولان صفات ثلاثه ایته نداهم
شبه) ده بیدجکلی تعریفا بلسه اولدیغی اکلا شیلور *(١) جو صفته کلکرزن کلمه
سامع سامعیه بخش لذت وصفا ایدن (غنه) درکه ریاض حسنده ‹روضه غناء›
تعبیر بلیغیله ستایش ایدلکلری یکدیکره ملتف اولان اشجارک صداسی ریاض غنه دن
حاصل اولان سسه وجه مشابهتنی بیان ایچوندر. فلهذا اوصاف سید الشهداره
‹ان کان غنه حسنا› واردا ولمشدر. عقده هم باصره و هم ده سامعه واسطه لربله
واقع اولجقندن سبب محبت اردت جمالی بهجت پرا . و صاحب نغمات ادا . و
اوصاف شوقه افزا) اولمه اوزره اوچ قسمه تعریفا ایدرلر* (حکایه) ابو تمام حبیب
بیتی منه الایام جوزدیدن بر ذات فارس العباره غزالخوانه اوحدیغی بالاتفاق فی نفس
الامر لسانه شیرینه بیانه فارسیه اشنا اولمدیغی حالده مجرد صدانک تأثیریله چیه
شوقه و ذوقه کلیه یابانده اولدی

* لمنشیه نظم *

‹بو سسک ما جنبه مدیا ایله * اولمشم جانه و کوکلده حیرانه›
‹بونه تأثیر قدیده عجبا * حبه وسامانی ایدما یغما›

〈كرچه معلم دكلدر سخن * بيلدر ديوانه دوندردن بنى〉

مائلر بر فن ابيات انشاد ايله حضاره اسماع ايلدى. انتهى * كتاب الاوائل
مؤلفى (ابو هلال عسكرى) قولنجه صوت وصدا برار عجايب نادركه بر قسم صوتى صاغ كبى
مجروح وقاتل وبر ازى موجب ذوق وشوق باعث در. بر قسمى محل راحت
ومزيل شعور. وبر قسمى اولمجه ايراث غشى وبكاوت ايدر. ايضاً نعمالى ذوقده
وصدا ايله رهبه خواب وقسم رواب انكله نشئه ياب اولور. افاعى يرندن
سس ايله چيقا بيلور. حادى ايله سوريلان دوه هيچ يسز كيدن شتردن
زياده يول آلور. (روايت) هارون الرشيد هاديسنه (دوه قسمى حدادن مجروح
استماعى صره ده نه حالكيدر) ديدكده ((اكر صوا بجركه الشديدلسه ترك شرب
ايلر)) ديمكه. دوه سن صوا بچر ايكن دبرايلى دقيقه حلده شترا وقوعنه باشلادى دوه
اليناً بر حينده شرب مادن فارغنت واصغاء هداده حصرسامعه رقت ايدوب حادينك
سكوتيله بر صو بچمكه باشلدى. بوحال بر قاچ دفعه تكرار ايتلمش ايله (يا حادى ترك
حدا ايتكه سه شترادفوق قچ دوه صوا ايچمسى ممكن دكلدر) ديدى. عمرو وادى
(روحا) ايله (عرج) بيننده برشخصك حداء مجروح وحزينه ايله كيزك برغزاليله
نغمه پرداز اولديغنى استماع ايتلكه سسك تأثيرندن درونده حاصل اولان
وجد وحالته كندوسنى مطيه سندن اسقاط ايتلك درجه سنه كتوردى. (اغرب)
ذالك برده بوادى بجانبنده بر شجر قصير القامه سايه سنه اغصانى و رفيقه طريقى
زمزمهٔ عربانه ايله نغمه پرداز اولدقچه براز عمرنى يوكسلكه اولان درخت
سالف الذكر تأثر صوتله پيچ وتاب حركت وسكونده غايتده كسب سكونت
ايلديكنى كوروب نقل ايتمشدر. *[١](عجيب) شيخ ناصر الدين ابن ... مصر قاهره
قاضيسى اولمزدن اول بولاق ومصره قريب (غيط ستانى) رنبلانده محلده اقامت
ايلدى. محل مذكورده دخى شجرهٔ مشروده جنسندن براغاج بولنمقده ... صركايسنده
ايام ... نغمالنه درختى ماليسانك متمايل ... وليا اولديغنى مشاهده
ايدله نقل حكايه ... ايتمشدركه كيفيت شيوع بولسى قدرينه ادارنى مروايدن اهل برقه بعقيدت
سايه شجره اوتوروب وجد وحرايدن تحريك شجره موفقه ذالك قدرنى بيانه ايلمشدر وبعض
تحقيقه ... مذكوره الاند موجود ايدوكنى تحقيق ايتشدر. ... استكشيخ يشتنه

بادرد
تفيعر

تفصيل اولاند عرو اديه مقدمنده جدهر صونك درجه غالبيلرن تأثيره كلاشلمه
اوله جفى مستغنى قيد ايتيله وحضرت ناظم رضى الله عنهك الذاهبوت〈غنه〉ايله تنقلاندهرى
وارسته شك وبرهانده *(٢) برصفت〈غضيض الطرف〉دره . بركلامده چه كوزى قيماغى
كسريله نكته سنه حمل اولنوايسه حوزالانصاف برحسن بليغ اولمجه. چونكه ~~چشم~~
(چشم مست . وچشم جادو . وچشم بيمار) بيه الشعرا صفت مادره هرباندنه اولمغله شايان
اليهام اوله بيلخوبه بديع اخترا عيد نقل ايتمكه جده تا مله صرف يارابله اقتدا ايدرلر.
لجناب خواجه حافظ (ع) چشم مستت كه بهركوشه خرابا داره . ولد (ع) چشم
جادوت توخود عينه سواد سحراست) . بيت (لد) تيغ نگاهه آب ويرزلف فرنز
چشم سياه مستنى كرپايه صنوبر كوريد) لكنه〈غضيض الطرف) قولنه (حيا وبوكا مائل
برمعنا) ويرلديكى تقديرده تأويل اولدنه ابلغ اولور. زيرا حيا واشال كرك عقلا
وكرك شرعا موجبستا يش اولان اوصاف مقبوله دندر. بنا برين حوريه
〈قاصرات الطرف عينه〉 ايت جليلده توصيف و (حوريانه) لك خصف عيونه
ومرض جفونلرى اولديغى تعريف اولنمه وصحيفهٔ زيب سورهٔ النور اولان (قل للمؤمنين
يغضوا من ابصارهم . وقل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن) ايارده جليله لرله عفت
وحيانك جهت التزامى امر وفرمان بيورلمشدركه ثوابنكريمهٔ مبغرلرك مفاد جليلى
مؤمنلره (سويدكه كوزلرنى سببه فتنه اولان نامحرم نظرندن صرف ايتسونلر .
وقادنه مؤمنه لره ديدكه حلال اولميانه شيئه ده كوزلرنى منع ايتسونلر) ديكه
اولمور *(٧) برصفت (مكحول) كلمه سنك مدخولى اولان (سواد العين) دنه الرجح
كلمه (مكحول) دنه كوزقپاغنه سواد خلقيسى (يعنى قدرت سوريلش سرمه
لنمه اولمسى) مراد اولنوايسه (سعاد) لك استعمال كحله عدم احتياجندن ناشى
فوقه الحد بر مدحدر . مجمع كبريا (عليه اجل التحايا) افندمز حضرتلرينك وصف
كريملرنده 〈فى عينه كحل〉 وارد اولمشدركه بد مقدس هركيم استعمالنه اولنور .
الرجح (مكحول) لفظى كوزنه سيا هلاندرلدنه (اثمد) ايله سورلمه نه رملك
معناسنه محمول ايسه بوندن كحل خلقيه انضمامى مراد اولنور. يوخسه سورلمه حليكك
مفهوم حسن القلب نقصاننه وخلاف مشهوده اعلديه ايده جلنده شعار ..
صبي اطها رخنه نكوزل سورلمش عينه اشتغالنده *[١](سعاد) لك حالته جلده

ع
بولاهته ايدن ديده جيادكره

(ج) جواب

غزاله تشبیه ایدلمسی اولمسی موضوع لطیفه یه اشاره ایچون اولوردیلر (۱) بوندن ایکی احتمال ذکر
اولنه (۱) بو احتمالی باعث ستایش و مدحه بیبده موجب افزایش اولان صفت ۲ ایدر
صفت مذکوره بر محبوبه یه مخدره درکه فرط حیا جهتیله حالت رحلتده غیری وقتده رؤیت
ومشاهده اولنمسی بعید الاحتمالدر. چونکه (رحیل) بروز و خروجی اقتضا ایتمکله محبوبك
هیبه خروجنده عاشقلری نظری اصابت و بو جهتله چشم حیای ک حیایه عطف وضمیمه
جمیل بدیعه مطابقت ایدر * (سعاد) ی محبت ایله توصیف و سامعی عشقه اوزرینه عطفه دخی
تعریف ایتدی ممکنه اوله بیلور. انما تفصیل قلندیغی وقبل علای بنویرنه (ان المرأة لزوجها
کانه ینظر الیها خشیة مدتعمد قلبه بها ومیل نفسه الیها) یعنی (زوجه قلبی تعلقه ونفسی
تمایل ایتمکی اوزرینه منکوحه سنه نظر خشیه وبصر حذر ایله باقر) بیورلدیغی وجهله عشقك
میل قلبه رهبر اولان نظر واسطه سیله ترقی ایده یرادلر جهت مثبت اولمغله حضرت ناظم نظریله
(سعاد) ی تعمیم ایدیکی حالده محبت ایلیمه اولمسی جائزدر * جناب خواجه حافظ (ع)
هرکه را دام رهی اندلستی ایام رفته) اعابیدن بربیلا (عشقه مانند بنات
اولمه یحیی نظر هوایی فراده میوه سی وصال همصاری جنت
در) دیدیکی مرویدر * جمله نه ونسادن مرورلرنده تعمده نظر حسیله نفسی تجریبك
اتمامکه مقتدر اولمیه جقندن نظرک اکرچه تکرار ایدرایسه میلی زیاده ایدر. انسانه سوزنه
نقده نظر ایدرایسه خساره ضلالتی اولقدر زیاده اولور * (۲) بو احتمالی سعادک
مبالغه حسننده کنایه در. انسانه حیه رخلرنه انضمام فرقه ولمسه وبیانه فاتریله
بروجه قمر هاله رفتاریانه محرقیه واشته اوله بیله جکی محتاج تعریف وبیان دکلدر *
(غنه) نك اکرچه (غضیض الطرف) دن و (غضیض الطرف) لك (کحل) دن مقدم
اولمه اوزره ایراد ایدلمسی اولمسی سبب سؤالی استفسا ایسه وارد خاطر اولورایسه
اوصاف مذکوره احوالدن اولان (غنه) نك سامعی اکثرلرده عدم رؤیت وکوزیندیکی
ده بغتنده عبارة اولمسی جهتندن تعمیمه نظر ممکن اولسون ایچون (غضیض الطرف)
ایله بالتوصیف انفتاح بصرلرینه ممکن اولسون هم اولا کحل ایراد ایدلمش تعریف
بیورلمشدرکه سامع اولان شخص استماع صوتله متلذذ اولهرق سسل صاحبنی
کوزیله کورملی داعیه سنه وقف نظر وفقط ملازمت جهتیله صاحب الصوتك
بیلکی کوزی فیا غنی کورمسیله رفع بصر ایله تتبیع خاطر ایده *

(ب) سؤال

(ب) جواب

دربیانه

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

(و سعاد) ده اولان (واو) حرف عطفدر. جملتین عدم مشارکت جهتیله باتماما
ذیلنه معطوفدر * (ما) ادات نفی اولوب (لیس) معناسنه در. (لیس) کلمه سی عند الحجا
زیون (اسمنی رفع وخبرینی نصب) ایدرایسه مذهب بنی تمیم کوره ابتدا وخبر
اولمق اوزره ما بعدینی رفع ایدر. لکن کوفیون عندنده خبرینی نصب بابنده شفقیله *
حجازیون عندنده عمل ایده بیلمک نفی (الا) ایله منتقض اولمامسی (ما) ایله الا
زیاده اولمدیغی واسمی اوزرینه خبرک تقدیم قلنمامسیدر. علی (الا) ایله منتقض اولدیغی
جهتله (سعاد) مبتدا ومحذوف اولان مستثنا منه خبریدرکه (ما سعاد موصوفة
بصفة الا اغن) تقدیرنجه (الا اغن) قولی استثنا حسب اوزره تقدیرا منصوب
اولمقله (مستثنا منه) حذف اولنمشدر. یرینه (مستثنا) اقامه ایدلمشدر * (غداة)
عشیه مقابلی اسم ومطلقا زماندر. بوراده ذکر اولندیغی معنالرك ایکیسنه ده شمولی
اوله بیلورکه عامل تشبیهدر * (افعله) * الادن هیکله معناده تشبیه متضمن
اولان (حرف) حروف تقدیره دن و مع هذا (الا) نك ما قبلی فعل مذکور اولوب
الیه ما بعدی بالاهمال ما قبلنه عمل ایتمامک مؤسس اولان قاعده
دن اولدیغی حالده تشبیهی عامل اولان حرفك تقدیری علی قاعدة ممکن اولمیه
جغی وارد خاطر اولورایسه بو مقامده اولان (الا) نك ما قبلنه تقدیر اولنان
(کاف) حرف تشبیهی سعاد اوزرینه ادخال اولنهرق (وما کسعاد فی هذا الوقت
الا ظبی اغن) عباره سی تقدیر اولنمسی جهتله قاعده یه موافقه اولمیه جغی باذن یستغنی
الکریم مطلوب اولان معنا (وما سعاد غداة البین الا ظبی) عباره سندن مستفاد
اولدیغی مزایا ایکن (وما کسعاد) تقدیر سابقی اوزره اولان معنا مراده توافقه
ایچون دیه بیلور ایسه بو مفهوم من جهة البلاغه معنای مطلوبك حصولی اولمیه جغی
دانایان فن بیانه معلومدر. زیرا تشبیهده مبالغه قصد اولنورایسه تشبیهی علی طریق
العکس استعمال اولنور. (مشبه) اصل و (مشبه به) فرع اتخاذ اولنور (ع)
(کأن لون ارضه سماؤه) مصرعنده اولدیغی کبی که بوندن اصل (کأن لون سمائه
لغبرتها لون ارضه) ایکن تشبیه عکس اولنمشدر. مضاف حذف اولنمشدر. فلهذا
حضرت ناظم (رضی الله عنه) اشبو بیتی تکمیله ارسن (۷) صورتده مبالغه ایله بیکی

(ب) سؤال

(ب) جواب

(ج) سؤال

(ج) جواب

هودها اولور (١) جي صورت کلامده حصری مفید اولان (نفی و ایجاب) حرفلری و (٢) جي صورت (عکس تشبیه) و (٣) جي صورت حذف ادات تشبیه دیرکه (ادات تشبیه) لک حذفی ‹والذین کذبوا بآیاتنا صم وبکم فی الظلمات› آیت کریمه سنده واقع اولمشدر* بو مقامده (عکس تشبیه) دلیل واضح ایله ایضاحی سببی استیضاح اولنورایسه (٤) طرفنده دلیلی استعمال ضرورت یوقدر) جوابی ویریلور* اکر بو مقوله تشبیهات (٥) (استعاره می یوخسه تشبیه) میدر دینلور دیو استفسار ایدیلور ایسه (٦) بو کلامه جمیع بدیع ومعانیده کسب مهارت ایدنلر (تشبیه بلیغ) در دیدیلر. وتشبیهی (تشبیه متفق علیه) و (استعاره متفق علیها) و (مختلف فیه) اولمق اوزره تقسیم ایلدیلر. مثلا ‹زید کالاسد› عبارهسنده اولدیغی کبی اطراف تشبیهدن (مشبه) ایله (ادات تشبیه) ذکر اولنور ایسه (تشبیه متفق علیه) اولور. واکر ‹رأیت اسدا فی الحمام› ترکیبنده واقع اولدیغی (مشبه به) ده ذکر ایله (مشبه) تقدیر اولنمازسه (استعاره متفق علیها) اولور. واکر (ادات تشبیه) حذف اولنوبده (مشبه) مبتدا مقدرک یاخود مقدره رتبهسنده اولان خبری اولور ایسه (مختلف فیه) اولور. ‹والذین کذبوا بآیاتنا صم وبکم فی الظلمات› نظم جلیلنده قول اولان ‹وجوه سماء› تعبیرده قول ثانیه. نه مثال بمثال اولور بوندک تقدیرلری (هم کهم) و (هم کنجوم سماء) صورتنده تصویر اولنور. زیرا هر جزئلری بر مبتدانک اولمه مقتضالری قاعده دیندر* انتها ‹ابیسه› لک (لام) ده فراوه حقیقته یاخود ‹ما هو غداة البین› تقدیرنده و (بائنه) دلالتی ایله عبه ایجوندر. (بیسه) فراوه معنیاسنه مصدردر ‹لقد تقطع بینکم› کریمه جلیله سی معنا سنده منفهم اولدیغی کبی اضدادده اطلاقده (وصل) معناسنه ده افاده ایدر ‹غداة البین› قولی محذوف اولان (مستثنا منه) لک ظرفی و (مستثنا منه) ده موصوفه قولیدر. عند البعض ‹غداة البین› قولندن عام (معناه سعاد) اولور کویا که (سعاد) لک منزهه وملکوک البیه اولدیغی مراد اولنمشدر* ‹اغن› کلمهسی دخی حزن ملیه اهی المعاوده اولنور. کله غنه ایله مراد اولان غزال) دیمکدر. اهل تجوید عندنده اغنه صفات حروفدن اولور. فقط بعضیه مجازا جمله حروفدن عد ایلدیلر. زیرا (ادغام) ایکی قسم منقسم اولور. قسم اول (ادغام بلا غنه) دیرکه ‹تنوین ونون ساکنه

(٣) سؤال
(٤) جواب
(٥) سؤال
(٧) جواب

لام وراء الفاظلرینده ادغام اولنه رق غنهسز قرائت اولنور ‹من لدنه و من ربهم› قولی جلیلنده اولدیغی کبی* (٢) جي قسم (ادغام مع الغنه) در. چونکه تنوین ونون ساکنه حروف یملوندن برینه ادغام اولندیغی تقدیرده غنه ایله اوقونور. یلکز (یا و واو) بوندن خلافنه ملابسدر. والحاصل (غنه) بالطبع کلمهنک خروجی ایدوب صوت لذیذه دیلور. بوندن ایجونه (اغنه) کلمهسی بر ظبی) محذوفک صفتی اولمه اقتضا ایدر. زیرا (اغنه) قولی بیانی سبقته ایدلکی وجهله صفت محذوفه غزالدن اولور غنه تشبیه ایله آهیه مخصوص حلمیه کبریسه ومقام تشبیهده الملاح ذهنک غزالندن غیره تبادردن منع ایتمشدر* ‹غضیض› هیه وزننده فعیل بمعنی مفعول اولور بدیقاسر (مخمور العین) معنادن منفهم ایدر اصل غضی اشاغی باقمق معناسیدرکه استیفاده نظرلرینه کنایه اولور (مخمور العین) دیمک عین نظرلرینده کسر وفتور خلقی بولنمقدر» بیهالشعرا غایته مقبول وممدوحدر. لجنابه خواجه حافظ (٤) چشم مخمور توداردد دلم قصد جلد ‹طرف› حرف وزننده کوزه وکشی ناده به وکوز قپاغی اوزیا تخفی ویو مخفف دیرنسه طرفنده رمقله یا شرتمغه وکوز سوزه رک نظر ایتمک دیلور. و منازل قمردن برمنزله اسمیدرکه ایکی کوکب اولور (اسد) صورتنک چشمانی مشابهسنده اولمقله (جبهه) دن مقدم طوغر. جبهه ایسه (اسد) صورتنک پرنده دیرکه درت کوکبه عبارتدر واهل تقویم عندنده متعارف بر کیفیتدر* ‹غضیض الطرف› قولی (ما سعاد) ن هر بعد الجنس و ‹مکحول› کلمهسی اندن نظر ایدر بو ایدهکی ‹ما سعاد الا اغن› قولی (قصر الموصوف علی الصفه) تعریفنده وبوایسه بر شیئک صفات مجموعهسنی محیط اولمه جفندن من کل الوجوه متعذر حکمنده اولدیغی جات سؤال ایسه لکنه «قصر الکریم (علی سبیل الوقوع) مراد اولنور ایسه سؤال نظرده واما اولمه بلوغی بعضه علی سبیل الادعا اولدقده صفت وجودیه نسبتله عدم محض کبیدر» بو تقدیرجه ‹وما سعاد الا اغن غضیض الطرف مکحول› مصرعنک معناسیده غایته جمال ونهایته کمالده اولدیغیه (سعاد) لک روزشعو یوزه رجلتی صفات ثلاثه مذکوره غیره ایدرک صفات مجموعه نسبتله محاسن سائرهسی عدم محض منزلنه کتورهمهده) دیمک اولور ‹غضیض الطرف› لک بو ایجه ایکی نکته یه ایمایه شوقالدی

(٥) سؤال
(٦) جواب

(٤) سؤال
(٥) جواب
(٦) سؤال
(٧) جواب
« بيلەمكىن بيانندە عبارتدر *

(١) جونكە بيت الشعرا (چشم بيمار . و چشم مست) اطلاقنە صالح ديدەيە مالك اولان خوبانە نظر ايدن ويا خود عدم التفات مثاليلەدر كنايتدر و (٢) نكتە بيانات ايتەدە تفصيل اولنمشدر اوزرينە انسانە كركى چشم بيمار . وكركى حياء فطرتى ذوى الابصار ايلە ثابتە اسنا ايشى اولماز جيهتى الكر (اذ يجلوا) قوليلە (غداة البين) ك ارەسنى فصل ايدوبدە قول ثانى قول اولا اوزرينە عطف ايدلممك بين سؤال اولنور (٥) جملهٔ ثانيه جملهٔ اولاده بدل منزلەسندە وجملە اوزرينە بدلك عطفى غير جائز حكمندە اولديغندە بناء عطفندە حرف نظر ايدلمشدر * قاعدهٔ عربيه اوزرە (ما سعاد الاغناء) ديمك لازمدر ايكن ماسعاد الاغنە تعبيرينە سبب نەدر (٦) ديلەجك اولورسەيە (ما سعاد غداة البين الا اغن غضيض الطرف مكحول) ياخود (ما سعاد الاشئ هو عليه اغنه) عبارەلرە اوزرە بر موصوف محذوف تقديراولنشدر * (مكحول) اهدأ اغنك مقيدر . اصل وضعنە كحل دن كريلمك تدبيلەرى وكوزلك سورمە چكليمە جك يرينك فطرتا اولەرق سيا اهلانمەسە وعيوب اهلكى قدرتدن سورمە لنمش اولمسنە يعنى جفونه عينه بالاكتحال منصبغ اولانە سياهلغە دنيور *

(٧) * <تجلوا عوارض ذى ظلم اذا ابتسمت> *
* <كانها منهل بالراح معلول> *

خلاصهٔ مفاد بيت (سعاد كولديكى وقت پارلاقلقدە وغايتلە بياضلقدە اولان دشلرينى كشف ايتمكلە اسنانە ايلدە فوق التعريف بحلاكور نيوب اغزندە خمر رايحەسى استشمام اولنور . يعنى اثناى ضحك وابتسامندە تحقق وسفيد اولان دشلرينك الهلا . و ثناياى تابدارندن سقى خمر ايلە جلالنمش كبى رجالت ايدر و اكلا ايدر كوياكە حقيقة دهانى اشراب نابلە تكشنه صو ايلمسە اولمغلە اغزندە صحبەلە مصفاى بمس كبى بربوى دلاويز ظهور ايدر * ذيل * حضرت ناظم رضى الله عنه معشوقەسنى (غنە) و (اغضيض الطرف) و (كحل عينه) جملەلرى ايلە اهوانە صحرا نشينە تشبيه وبو صفات ثلاثة ايلە غزالانە بيانانه مخصوص اولان حالكى تنبيه ايلەكدن صكرە كلامنى نوعى بزه ازكار ونعجودده تقفيله ومنعب اولانه (تفتر) منفيلە سعادەيلاعادە مثال البيانكرديه و مشاهدهٔ اسنانى توجيه اولانه

تبسمنى

تبسمنى ذكر وافادە ايلەمك ايجون اوصاف صارەهٔ بشرەدن اولان وجهيه ايتە بى تلميح بيورمشدر (١) جون وجه «طلاقت و بشاشت» اولنجه چونكە انسانە كاهيچ غايتە حسن وجمالە نائل وخواجەحافظك (ع) حسنت باتفاق ملاحت جهانە كرفت) مصرعى برجستەسى مفادينە نظرە تيلە جيه الامثلى يا ماثل اولدقجە الدە عفيف جبينى اولمسى مقام اعتبارەدن سقوطنى موددر وعند البعض (بشاشت) وقار وعظمتى واكبر وفخوت) ذل وهوان وحقارتى باعث اولور * (٢) جونكە وجه «حيا» ايدن زيادهٔ صحت وقهقهه سقوط قدر واعتبارە دليل واضح واحكام شريعت قهقهەدن تبرى واجتناب ايدلمسنى ناصح اطلقه (انه ضحك كان تبسما) واردولمشدر فرزدقە نام شاعر بلاغت مآثر (زين العابدين بن على بن الحسين) رضى الله عنهما حقلرندە ستايش منضمه انشا ايديكى قصيدهسندە بتسمك قادح حيا ومانع هيبت اولديغنى ادعا ايلدكن بتسمك غايتى (طلاقت وبشاشت وجه) دن عبارت اولمغلە حضرت ناظم حين ابتسامدە معشوقەسى سعادك اولك دشلرينك عاليه ثناياسنە اولەجقنى تعريفلە روغنە وبلاغتە ثنايا سنى ايلە صورتلە مدح وستايشى مستلزم اولانه (ذى ظلم) قوليلە توصيف ايلدى (١) جونكە صورتا اوصاف مستحسنەدن عداوبه «لطافت و تابدارى اسنانه» دە (كرعشقه جاننه مشهرا اسنانه خوب نلە الكتابه خط فراوانه) ايدرلر * (٢) جونكە صورتا «اسنانك پارلاقلقى ومجلاى» الصيدن بودخى صفت مرغبهٔ بشرەدن اولمغلە ستايشى مجبوحدر . كبريا (علية اكمل الثنايا) دە (اوه الثنايا) واردولمشدر * الا (ظلم) قولندن ديشلرك يا خنفيله رقتى مراد اولنورسه (ظلم) قولنك دخى ايكى صورتلە ستايشى ايجابه شمول واردر
(١) جونكە صورتا (اسنانه . ميانه . انف . بناله) ك غايتله اينجه (ساعد . ساقه . عجيزه) نك قاليه وخشيه و (دهن منفذ الاذنيه . منفذ الانف) ك ضيقه ودهن و (شقاقه . پيشانى . ديده . صدر) ك حد اعتدال اوزرە متسع و (پهلو . قد . موى . كردن) ك وجه مطلوب اوزرە اوزون و (دست . پا . زبان . عبه) ك قصيرا اولملريدر كه بونلرك كافهٔ صفات مرغبهٔ بشرەدندر اذا جمله دستلرك قصرجه دوينده خانەده اولانى سيبوى بيره حرفه واستهلاك ايتاملك) و اياغلك قصرجه يلو سبب طبشتريه حقيقتدر

و لسانده قصرى (زبان درازلقدن) و كوزك قصرى ابادن اخرده اولان بر
نظر ايتامك الحسنات مقبول سنده كنايه در* (٢) كوتيه (اسنانده موجب سنلبش
واستعمال اولنه. بياض ثنايا در* شعرانك اكثريسى (تغزل) شده
بياض و نقا جهتيله لؤلؤلره سفيد بكزدرلر لجناب نائل (بيت) سحرايدر
لبدن يوخ اورهاده نكر. پشه سن ايلى ديزه لؤلؤ للا حيفن) بكتشبيه
ايلى وصف اتيه دلالتى واضحدر (١) وصف (هذاته بيه) ديكه اسنان
باشلاند فجه لولدا اسنانه مائل صفرت و خضرت ايدر* (٢) كوتيه (نفه فنثا)
دركه (اسنانك تغير لونى مسواكى ترك اتمك و تطهير ثنايايه مبالات ايتامكدن)
نشأت ايدر* (حكايه)* برشخص زوجه سنك تطهير اسنانيله مشغول اولديغنى كوروب
تطليقه ايدر. مرقومه سبب طلاقى سؤال ايدلكده (اكرچه اخشام يديكك الطعوم
نفندسى ديشلريكدن ارلسنه قالمش ايسه «منجره» اولديغنك و شايد صباحلى
يديكك جعلك ارتغى ايسه «هريسة طعام» بولنديغنك چيقه سنى تطليقه ايلدم)
جوابنى ويرسه و بالاخره شاب الريحاني محذرانك اولمقد استعمي مسواكه
مجبور اولديغنى اكلامشدر* (تغر) ك (زدمطلقه تعريف بعده مرة بعد اخرى
شاربخمر اولانه تشبيه) ايدلسى هم ايلى تأويلى شاملدر (١) تأويل (سادلك
ريقى شرابه كسب اختلاط و امتزاج ايدرك رائحه مشابه اولسه ياخود
فم شاربلرك هم خمر استشمام ايدلسه اولميدر. وياخود اغزنده همرا يحه
خمر و هم خمر بولنمه احتماليدر* (٢) تأويل (بو تشبيهاته معنا حمر
ايله توجيه ايليكدر)* (مطالعه) هرك تحريمى دورنجى وكعبك داخل
مصاحبه اسلام اولمسى سلنجى سنه هجريه وقعبولسه ايكيه سنا يشماريه
الساو كللانه قصيده سى هرك ذكرو توجيه تغزل اولمسى اداب
اسلاميه يه مخل جهتى حسد خاطره كلوالسيده اعجبه شعراى عرب
اسلام قريب عهدايله بيله بوقاعده يى اساس عادت اتخاذ ايلمسه اولدقلرندن
حضرت ناظم دخى شوبيت نظيمه مائلنه رائج والا قصيدة مضامينى بالايراد
ابيات سائره يى كلامك اقتضا ايده جكى معانى اوزره انشاد ايلمش اولدرده *
* در بيانده قواعد اعراب و معانى لغات مفردات جيننه*

تجلوا

(تجلوا) جلا كلمه سندن مأخوذ اشكاليدر معناسى فعل مضارع مؤنث اولوب
معاده راجع اولان ضمير مستتره فاعلى در. (جلا) فتحه كشف واظهار ايتمك
معناسنده اولديغى ومصدرندن هم متعدى هم لازم اولدرق استعمال اولنديغى جهته
اقرار معناسنده شيوع واردر* (عوارض) سابقة الذكر (تجلو) نك مفعوليدر.
بونك مفردنده اختلاف اولنمشدر. (عارض) ياخود (عارضه) نك جمعيدر. ديلمه
ومعناسى دخى كبابوده اختلاف صايلمشدر. عند البعض ديشلرك جميعنه اطلاق
اولنديغى ادعا قلنمشدر* فائده* اسنان (١٦) سى يوقاريده و (١٦) سى اشاغيده
اولمق اوزره (٣٢) عدد اولمشدر. دوردينه (ثنايا) و ديكر دوردينه رباعيات فتحى
وعينك تخفيف ما بعدى (رباعيات) ودوردينه (انياب) ودرديكر دوردينه
(ضواحك) واون ايكيسنه (رحا) و التى عددينه (نواجذ) دينوركه تركجه ده ازى
ديشى تعبير اولنور. (ثنايا) نك ايكيسى يوقاريده و ديكر ايكيسى اشاغيده
اولان ديشلر اوزره ديشلرك بعضنه بوقاليه (رباعيات) ك دخى ايكيسى اشاغيده
وديكر ايكيسى يوقاريده اولمشدر (آزو وكوبك ديشى) دنيلان (انياب) سالفة
الذكر (رباعيه) نك اكسرنده بولنور. وبونلرك دخى ايكيسى اشاغيده وديكر
ايكيسى يوقاريده اولور. كذلك ايكيسى اشاغيده وديكر ايكيسى يوقاريده
اولمق اوزره (انياب) ك طرفين بقاليه ضواحكك تحققنده اختلاف
اولنمشدر. عند البعض (كولركه كورنيلان ياخود ازو سيوره ديشلر ايكسى
بقاليه درت ديشدر) دنيلديكه بونلرك هر ايكى طرفلرنده بقاليه اوچر ديشه
(رحا) دنيور. بونلرك دخى نصفى اشاغيده ونصف ديكرى يوقاريده بولنور.
(نواجذ) ديديكمز ايسه هر جانبك نهايتنده اولنلردر. بونلر اقصاى اسنانده
اولدوغندن (ضرس الحلم) ديشى اولمشدر فقط عند البعض (ضواحك) و (انياب) ه
(نواجذ) دنيلمشدر بر قولده (نواجذ) ضواحكدن وعند الجمهور (ضواحك) و
رباعيات و انياب) دنيلان ديشلرك مجموعندن وبعض اقوال هيچ
اسنانه دهانك كافه سندن عبارتدر. (ضرس الحلم) تعبيريله ديشلرى
(ثنايا) نامله متعارف اولديغى دخى ادعا قلنمش. لكنه اغزك انتهايه
اولوب درت ديشه قونلمش مفاديه (نواجذ) دنيوركه بونلر (٢٨) ديشلك

خارجنده بر دیش اولمق بعد البلوغ ظهور ایدر * انتهی (زده) صاحب بیتمک
اوصافنده اولان دیشلر مقادیری شامل اولور محذوف (ثغر) کلمه سنه یا خود
(عوارض فی زده ظلم) تقدیرنجه (فی) لفظنه صفت * (ظلم) زده قولنه
مضاف الیه اولور. بارلاقلق و تابداراولوب اسنانه و عند البعض دیشلر
غایت رقیق و بیاض لغندن شدت جهتله غلظی داخلنه تمایل اولور سیاهلغه
دینور * (اذا) فجائیه متعلق واضافتی (ابتسمت) جمله فعلیه سی معطوف ظرف
بیانده * (ابتسمت) ذاته مضاف الیه در. قهقهه نک خلافی ضحک اولان
یعنی سسسز کولمک معناسنه افتعال بابندن فعل ماضی مؤنث اولور.
فاعل سعاده راجع اولان ضمیر مستتر در * (کانه) محذوف (ثغر) ه یا خود
(فی) محذوفک صفتی یا خود برکلمه مستأنف در چونکه (کاف) حروف
مشبه بالفعلدن ادات تشبیه در. عوارضه راجع اولان ضمیر متصل اسم منصوب *
(منهل) افعال بابندن اسم مفعول اولور (کانه) نک خبر مرفوعی اولان
(فم) ویا خود (ثغر) محذوفک صفتیدر. مرعالرده اسقاط دواب مخصوص دکل
و جشمه و حواضه » واشاله (منهل) دینور ایسه بوراده شرب اول
مقامنده در. عربستانده دوه لر چیرکه کتوروب حوارقده حوض یا غدیر
اعاده ایدوب بعده ینه سقی ایله مرعایه چقار. و قلرندن شرب اوله فتحیله
(منهل) و شرب ثانی یه کذلک فتحیله (علل) دینور. و بونلک السانده
دخی استعمالی جائز اوله بیلور * (راح) منهل قولنه متعلق اولور (منهل بالراح
معلول) تقدیرنجه معلول کلمه سنک خبر بعد الخبر یدر. بعض نسخه ده (کانه
منهل) دیشلر. بو تقریره کوره (کانه) قولی مع ما بعده موضع جرده واقع
الصفة (زده ظلم) قولنه صفت اوله بیلور که بونک ایکی وجهی شوایله در.
(اولکی وجه) بجلوا عوارض زده ظلم حالت کونها مشابه بمنهل بالراح تقدیرنجه
بجلوا ضمیرندن حالدر * (ایکنجی وجه) استیناف در (اسعاد خندانه دیشلرجه
لایق وجهله غایت اولدیغی حلمه حالنه اوله جقی) سؤالی مقدر ینه
(سعادک اسنانی شراب منهل و معلول ایمش) جوابی حوابیدر * (راح) لفظی
(ع) راحی مدحی افزا ایدر صوره ساقیلر بیمانه یا مثلا اوزره اسعاد خمرینه معنی

نشاط واریحا حی منظره الفاظه در. لجنا باخواجه حافظ (بیت)
* نکته زمرد زدست گل بچینه
رایح جیوه لعل آتشیه دربابت +
ریا ح دخی بعضا ره اولور. راحه کلمه سنک جمعی اوله اوزره کفه معناسنی افاده ایدر * (معلول)
فتحیله (علل) دن اسم مفعول اولور (کانه) نک خبر بعد الخبریدر. یاخود مقدر مبتدادر. انف
بیانه اولدیغی اوزره (علل) شرب ثانی یه اطلاق اولنور * (افعاء) ضمنه مرغوبه ایجازله برنفرده
مقام اجرا واعلاسی جمله بلاغتنه اولمغله حضرت ناظم (معلول) کلمه سی متعلقنی و عوارض
زده ظلم قولنه که (ثغر) یاخود (فی) کلمه لرینک حذفیله ایکی وجه اوزره ایجاز بیورمشدر *
٤ * شججه بذها شبم مرها محنیة
صافه بابطح اضحی وهو مشمول +
خلاصه مفاد بیت (سعادک دیشلری حوارصه اولور شرابک قوة البطح وادیده بکوزین برج شمال
اصابتیله حنوصه و قوشلده وقرنفل النسه اولاب آب زلال ایله کسر ایدلمشدر. الحاصل هر کیم تقدیر اولنور
برورجاز نکهت خوشبو سالکه اولور سعادک ذلک دندانیله ابدی براقه وتابدارلیه صباح نا ب
یعنی مثال البلا نک غنچه دهنی سقی ظریف شرابدن شعدنا ب جسیل و سعدک وادیه منعطف اولور قرنفلجه
چاقل و شکلی اولور بونده اوزرینه شمالی روزگار ایله هبوب ایسه کسب برودت و صفوت ایچنده
وضحی وقت النسه اولور ماء باره ایله قاتشدرلشدرکه بوا وصاف متصف اولان حوهر صاده
صفوف دیلرلر اوله جقدن سعادک اغزینی سقی یدر خرانک مرج و بینجه ایدلمشدر (ذیل)
حضرت ناظم اشبوبیت زلبه ملکه شراب مرج ایچوب تیمیه فلانده عصه اعضا صفوت وایات دخی
ولطافت ایدن ابدان کیفیتی بیلدیرمک اوزره ابیات معشوقه سی (هم منهل و معلوله) بعد التشبیه
ماء باره ایله مرج شرابک تعریفنه کیرشوب شیابک تفصیلات اتیه ایراد سید املا ایدر. شویله که
بیله العرب حوقاتلرندن اول حرف شرابی لاجل التقیید حوقرینه یبلور ایسه (مزجت) واکر قرینه بری
صو شرابک لونه وطعمی تغییر ایتمز ایسه (شعشعت) وخرانک لونه وطعمی تغییر ایده جک درجه مزج
ماء ایدیلور ایسه (قتلت) دینور. ادبای اسلام اشارلرنده باده یی یار ایله فیض الهی یا مراد ایدلر
اوصلو اثار معاملاتنی نشوه بخش اهل کمال وشوه افزای وجد وحال اولور. نتکم حافظ رحمة
نفعنی مرحوم بیورر نظم (مرحبا ای طایر فرخنده پی قاصد خوش بیا + دوربه عکس نه ذکر اسبر بدا دینا)
(من دکل رونق رواننده رسیده هد + عطلا ئی ذلکشنه جیه غمکسیده هد)

(راهبه راهقزان خاطر حسنا ينيه * روحيه نقد روانى شو ديوانه سنه)
(بلكه من بركيفه هيچ كيفلرى عالم وارسنك * روحيه القصه راح اولمقدر بهم وارينك)

وله

باده ذوقه وصفاسيله كرچه تماما باده در * جرعه نوش ايلينلر غصه دن آزاده در
مجلس ربابه دل برلطفه سنسز اولسون * هرشئى انكار ايدن عالمده هربنده اولسون

وله

(دولت در مجلسده غايده هم زنداندر * هر نه ويرلرسه سنه حقكده هپ افسانه در)

هر بعض نشوه اولانه سازلر اسلاف شرابك كيفيتى استعمالنى تعييبه جوه تشكيل ايدكلرى مجلس تحقيقده برزمانلر اداره اقداح اختلاف ايدركن امى ممزوجه شربنى اختياره وتأييد ماجرا خرخ ابياته ابراره ابتدار ايدوجه

(نظم)

ساقى هوده آتشينه شرابجه * نافتك ايده انشاجيشى ناجه
قبل دفع غم زمانه تدبير * ايته بينه سوده عبد الى بير
برنوز قويرغه كميته باده * ويرسونه كدر درونى باده
سو آتيغى جرعه لرصالسونه * بر پاره غبار غم بالسون
مى بزم ايله قوسه هم ندم * كفشه باغچه فدا ايده غم

ديديلر ايشده رياض زمانى زنكلى پيالرده سياحت ايله اياقدن دوشه جك حاله كلنجه دلكى عشرتى اتمكه التمش اولانه صحولره حسامه به تابتا سرخوش شراب جطالت ايكيه صبا فرونخ انشاد اولدى

(عربيه)

الهالتى ناولتنى فردوت افنت * فقلت فيا نتا لم تقفت
كلتا ها هيب العصير تعاطنى * بزجاجة ارخاها لمفغت

شعر سليس نقل ايله خمرك صوفرشد بلغنريه نوش ايدلمسنه قراره ويرملريله دفع خمار ايتديلر اشتا ايله شعرسالف الذكرنزده كاسى رزايله شراب ممزوجه قوتنى سلب وساقى موهوبدن خرجرفه وغير مخلوطى طلب ايدرك بدرعه وصوفرشد بلمسه اولانه شرابا قبول ايده مه جكلنى ادعا ايتديلر

(نظم)

ساقى هوده دكتى صبوحه * اماكه اوله شراب نوحه
بعد اوله سثره يرواقه * هشيره زال دهر فاقه

هوده

هوده اولمش تاب دلينه بركه * هم عصر جام اوله خوش عصرية
ديرينه من اسكى يار يجزده * هم صحبت وغم كسار يجزده

اكثر باده پرستان ايسه شراب ممزوجده برطاقم فوائد معلومه سيدن مخلوط ايكيلنى ويره اتقيالك شربه مزاقه (انه الخمر والميسر) دن بعض شيه اولانه خرجه نوش ايدلمكه بتبعه ايدلمسنى توجيه ايديدلر (بيت)

(دامانه كيف اولمه آلوده خمار
جام شراب نابى وارد كوزلدك)

بنا برين شعراى بديع البيان وفصحاى بليغ الزبان حيثيه على سبيل العاده خمر خالص رجحانيت استعمالى مضامينيله ساقى معانى يا تزيين وفقط سادات صوفيه

(بيت)

(در مذهب ما باده حلالست وليكن
بى روى تو اى سرو كل اندام حرامست)

مقارن اولنه شراب غير مخلوطه دخى خمى نه وحدت نوش ايدلمسى لازمه جكنى ذكر وتلقيبه ايديدلر.

(بيت)

(هر حرف وحدت كسى نوش كرد
كر دنيا وعقبا فراموش كرد)

چونكه باده عشقله سرخوش وجذبات ما استغراقده مست وبيهوش اولانه شوريده كان بزم حقيقت قلب سالكه (پياله) ويرمضانى ايله ساقى يا (شيخ ومرشده) وفيض عشق شراب شعد تابه تشبيهله خمار آلود ستايش ومحمدت اولمشلردر تكلم ترمسى جيعه عشق اولانه ذوات كرامدن برى بيوررر.

(مثنوى)

(هر اول احد وقديم يا كه * فيض كرمى هو وبردن تاكه
خلوه ايلدى نه خم سپهرده * اول خمره باده ايلدى مهرده
كعبه ده جانى نور خورشيد * جوده جام جانه نام جمشيد)

ایتدی دل رندی باده پرور * خارجه ایلمدی سمندر
فیضندن ایلدی مجلا * مست اولدی کلیم عقل سینا
اولدی دیده دیرده سوز و آب * کل ایلدکش جانی سیراب
ایتدی نعت بنیه ترزبانی * فوارهٔ آب قیل دهانی
دیباجهٔ نسخهٔ جاندر * سرمطلع نظم کهکشاندر
آب رخ مشت خاک بیشیه * مقصود جهاندر خلاصهٔ طینه
کاولمه عطر شرعی بدیا * دنیایی طوتردی بوده صهبا
بیاده صفای بزم انسی * مستانه صبوح جام قدسی
برجا ده ده ایچدیلر شرابی * برباده ندن اولدیلر خرابی
کلزار جهانده فیضی باقی * مجلسده ایچره اوله ساقی
برجام رحیقدر ایدهبی یاد * هر برینک ایده روحنی شاد

ای طوطی طبع نکته پرداز * مرآت قدحده اول سخنساز
ایت وصفینی او بادهٔ روانک * کیم اولدی برآدم عشق انک
بو دیر اوباده درو دیریه نام * اول باده ایله دونر بوزه جام
نوش ایله بوندن کیم شرابی * یوقدر بوندن خمار و خوابی
هودر ساقی او بادهٔ رواق * کیفیت عشق جاودانی
بربیله اولمدی جهده ادراک * چرخ کم ویکیدن ایده پاک
برشعله آلهٔ بو نار و نوره * افروخته اولدی تادم حوره
برباده که ایچسه آبکم الف * فی الحال ایده سوز ترزبانی
ساقی هودر او آب تابناک * پرورده آتش اولدی تاک
نالی اولسه شعاع مهر انکور * اولمایه شراب بویله پرنور
ساقی هودر او جامی قیل پیوسته * برکاسه باده هونلی دستا
جام می پرصفا سون لسوندر * سندن ینه روحده دل کور لسوندر
کل ده لب عشرت مدام اول * دردده کیم خطیده جام اول
میخواره یا ایچسه نوله پرشوده * درد اوله خیرمایهٔ ذوق

اوله

اول جوهر درو جام کلکونه * میخواره ندن ایتدی ایشه الکونه
اولدیم هدایة اللهی * کمراهلره دلیل راهی
اولدی نوردن سودا بنیش * تذهیب کتاب آفرینش
اولدی نشوه سی ماپه بخش ادراک * زهیند فدا هزار تریاک
اولدی وسوسه سوز عقل خوردار * اندیشه کدای دهش فرساده
بر دلبر کلعذار درمی * بر عقل الجن نگار درمی
نفخهٔ الذهب در دوایه * مریم اولدی عیسی دوایه
یانسله انکله لفظ عاشوره * فی الحال اولدی عین صبح نوره
ساقی قنی اول شراب بیغش * ایتدی انی سینه ده اشکه آتش
ساقی قنی اول شراب بیزوره * بارغمی دلدن ایلسونده دوره
ساقی کتور اول فتوح جانی * سرمایهٔ عمر جاودانی
دم کلدی (ربنا ضیا) دعا قیل * سوز نفسکله باده پاق قیل
دمدر کوکه اچ کف دعایی * تا کیم طره کوکده مدعایی
یارب بصفای مشرب جام * یارب بخلوص دردآشام
یارب بجراقی مستان * یارب بکشف سر عرفان
یارب بفروتنی مینا * یارب بسرکشی صهبا
یارب بانس ساقی مست * یارب ببنیاچه نقل پیوست
شولدم که اوله بنم عیش پاک * افلاطونه سن هنوز کلوجه پاک
بر ساغری الوب ایدم نوش * ایده بنی شویله مست و مدهوش
وارد قجه اغیله زبان * فاطمه تکلم توانم
ایتمه سکرا آه موت کای * خیر ایله اور ده ختم کاری

(شراب خالص) عند الاطبا (حار و یابس) و (امزاج مزوج) حار و رطب اولدیغی جهتله حضرت ناظم یبوستی باده یا مزجله رطوبته نقل و بعد الافراط اعتدال رائحی یاخود منکسر کاسه عقل و شعور اولان بادهٔ غیر مخلوطک وجود بی بشره مضر اولدیغی بیلدیکلرندن ایچون (شحنت بدن شم) تعبیر دلیله ربط اعدل انواع شبه اولان مزجلی شرابه حزره ایراث نشوه ایده جکنی علی طریقة الادعا اشاره ایدیورلر.

(بیت)

(گر آب صاف بارد ایله مزج اولنسه می)
(ویرمز انک صفاسنی عالمده هیچ شی)

معلومدر که ذوق اولدیغی شرابک صو ایله کسری یعنی صویک می صرفه خلط ومزج ایدلسی (٦) لوغمده‌در (١) هر نوع صویک صفوتلو اولمیه‌رق (خیر الماء الشبم) حدیث شریفی صویک خیرلیسی بارد اولانیدر مفادینی متضمن و صفوتلو صویک شربنده درکار اولان لذت ولطافت جمیع دره نصیبک صره شعرای عربدندر ابو المحجوبک آثار ودلیلی رونقلندیره‌جق … نزدی اخذیله ترک اوقاف … ندمایله کسر ایدلمسی مفهومنی شامل اولان

(عربی)

کان علی انیابها الخمر شجها
بماء الندی من آخر اللیل غابق

بیندا بجیله جمله صویک آبانجه اولمسی توجیه ایدر. فی الواقع ترید زبیده خاصه نافذسی صافی اولان مائک اخذیله نزدا امر طبیعی وصباحه یقینه برودتی کسب برودت ایدن صویک شرابی هر حالده الذ والطف اوله جغندن اویلر آب صافک امیخته اولان میک نه درجه نشوه بخش ایده‌جکی اهل دقت عندنده غیر خفیدر.

(بیت)

گوکلم شرابی باده داسته
انده اولور جوذو … دیلر

ابو بکلثوم شرابه ماء … دخی مزجی مسنون اولدیغی بعد التحقیق اخره ماء سخینه قاتوب ایچرمیش لوکن … شرابده زعفران یاخود ورس دنیلان اوت رایحه‌سی کلور ایدی دیمش وابو عمرو شیبانی دخی مواسم شتاده شرابک صاد ماء ایله مزج وتسخینه ایدلدیکنی ادعا ایلمشدر. فی الواقع غایت صفوتلو زمانده شرابه ماء سخین مزجی غیر مناسبدر زیرا ماء مسخن شرابی غایت انجمادده رونقلندیره آب بارد بالعکس اولدیغندن

اولدیغندن خیر طوکدیرر (٣) هر نوع شرابه قاتیلجق صویک دائما چوقلرده کاسه دره‌لک … وقیسعه و … یرلرندن النمسیدر. چونکه صحرا وبیابانه انعطاف ایدن انواع ریاح اولیه … وقیسعه یرلرده تراکم ایدن صولرده بالتبرید تصفیه وچرک و … صیاهی محو وازاله ایدرلر بونلک تفقیع بیته ایده محرردر (٤) هر نوع راح مزج اولنه‌جق صویک غایت الغایه صاف وخالص اولمسی تقضیه‌سیدر که بولانق اولان صو شرابی علکدر ایدر (٤) خمره رونق بخش اولمز که مزج ایدلسه آب صاف). (٤) هر نوع مزج خمره مخصوص اولان آبک صیل واسعدن النمسی اولمیدر. (بیت)

گر شرابک کیفیتی اوپرمه استیه
ایچسون صیل واسع وادیده آب

فی الواقع قوم حیاتی … تمیز اولان صیل واسعک صویا صاف وباقی اولور (٥) هر نوع باده‌یه قاتیلجق مائک وقت صفاده النمه‌سی ماده‌سی … چونکه اخذیله قریب برودتی النمش صویک حرارتی … تصادف ایتمسه اوله جغی جهتله غایت صفوتلو بولنه جغی بدیهیدر.

(بیت)

وقت صفاده آل صویی …
ساقی بوده فرقی اولمجق

(٦) هر نوع مزج می ایچون ترجیح قلنان صویک ریح شمال ایله ایازلانمش اولمسیدر. اطباء حجازیه‌ده هجرت ایدن باد شمال غایت لطیف ورقیق اولمغله میاهی صورت مطلوبه‌ده تبرید ایدر. ریاح سائره باد شماله خلافی ملابس وتسخینه میاهی وجوهله مستعد اولمغله صوره آتیلان برودت اجمد ریح شمال ضربه توقفدر.

در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت

اشبو بیت بدیع التركیب (كانها منهل بالراح حال كونه تلك الراح
مخلوط بذی نجم) تقدیریله محلا منصوب واقع اولدیغندن (حذف
الموصوف) ایجازی بلیغی اوزره نظم وترتیب قلنمه وبناء برین.
ماقبلنه كسب ارتباط واتصال ایلمشدر. {شجت} فعل ماضی مجهول
مؤنثه موحده اولمغله نائب فاعل (ها) جر بیتده كلمه یه راجع
اولان ضمیر مستتردر. وجملسی محلا منصوب زاهده حال یاخود محلا
مجرور راحه صفتدر. (شج) فتح شین معجمه وتشدید جیم ایله باش یارمق
معناسنی شامل ایسه ده علی طریق الكنایه شرابه صو قاتمق معناسنه مستعمل
اولمغله صو ایله شرابا یارمق اولمسندن كنایه در. {بذی} ده كی (با) تجرید
كلمه سنه متعلقدر. (ذی) بیت ثانیده سبقت ایدیلكی اوزره صاحب معناسنه در
(ذو) كبی {ذی نجم} مضاف ومضاف الیه در (نجم) سنك وبانك فتحیله
زیاده صوغوق دیمك اولور. (ایما ذی نجم) تقدیرنده اولان موصوف محذوفك
صفتیدر. {من} حروف جاره دن تبعیضیه ایچوندر كه (ذی نجم) قولنی بیان ایدر
یاخود (بذی نجم هو بعض من ماء محنیة) تقدیرنجه تبعیض ایچون اولور. وعلی
قول (من ماء محنیة ذی نجم) دن حال یاخود صفت اولمق احتمالی دخی اولور. بو تقدیرجه
(كائنا) یاخود (كائنة من ماء محنیة) عباره سی تقدیر اولنور. {محنیة} منزلة
وزننده دره وچوقور قسمده وطاش یرلر معناسنه در. صاف ورایق
صولر اوییده محلده بولنور. {صاف} ذی نجم قولنه صفت ثانیدر یاخود (من ماء) قوله
(ما) نك صفتیدر. خالص ورایق معناسنه در. {ابطح} صاف كلمه سنك خبرندن حال اولمق
ایچون اولنمق ... شارح بو مقامده واسع دره ... دیور كه صاف كلمه سی ضمیر مستتر نك
مرجعی

مرجعی (ذی نجم) ایله موصوف اولان (ما) مقدر یاخود (ذی نجم) دن حال واقع
عامل (شجت) كلمه سیدر (شجت بماء اصفا فی هذا المكان) تقدیری اوزره خبر
مذكورك عامل صاف كلمه سی اولور. باقی معناسی اولمه و (لا قربا غول)
نظم جلیلنده اولدیغی كبی افاده حصول خبرندن اضحی قولنه متعلق بولنمه سی
دخی جائز اوله بیلور. و (اضحی) نك خبریدر ده دینله بیلور. (اضحی) اگر
افعال تامه دن عد اولنور ایسه وقت ضحی یه داخل اولمق دیمكدر. ضمیر
راجع اولان ضمیر مستتری فاعل ومابعدنده كی (وهو مشمول) جمله سی
حال اولور كه (وهو) نك واوی ابتدائیه در. واگر افعال ناقصه دن دینور
ایسه شو وقتده مخبر عنه خبرك ثبوتی دیمك اولور. بو تقدیرجه ضمیر مستتر
اسمی ومابعدنده كی جمله خبری اولور. (وهو) نك واوی زائد قالور.
(مشمول) بادشمال اصابتیله صغوق لمسه صحیح دینور. (وهو مشمول) جمله سی مبتدا
وخبردن مركب اوله رق موضع نصبده واقع اولمغله اضحی نك خبری
(ذی نجم) قولنه ایجابا قلنمه خبر ایسه ده بعضیلر بو وجهه اعتراضله
جمله ابتدائیه نك اضحی یه خبر اولمسی تكلف اولمغله قائل اوزره داخل
اولان واو حالیه دن غفلت اولنمه وار در دیدیلر. وبعضیلر اضحی یه اولان
ضمیردن حال ویاخود مانك صفتی اولمسنه ذاهب اولدیلر.

(٥) تنفی الریاح القذی عنه وافرطه
من صوب سارية بیض یعالیل

خلاصهٔ مضادیه بادشمال واسع المجرا اولان ماء منعطف الوادی اوزرنده كی
غبار وسائر خاشاكی طرد ودفعله صوی صاف ورایق ایدر كه بو صو
لطافتده حیثیله سعادك تغرینه مشابه اولان یاخود غنچهٔ دهن
مثالی سعادك شراب مزج وامیخته قلنمه آب صاف اندالحسن
وغایة بیاض اولان جبل كبی بولودن یاغمور ایله دره نك
واسع ومجمع حصاة اولان یرینی اطرافندن صو تنجه ایر قدر طولدیرمشدر

درونده مجتمع اولان صو اکتساب صفوت و برودت ایدر هامع الظهر مذکور ییلاق یایلاقی
دیو لسان طاغلر اوزرینه وارد اولان سحابلر یاغدردیغی یغمور ایله طولوب کچمه
دشتی رود کاریزی خس و خاشاک و غبار و خاک طرد و محو ایله ماء مطر تجمیع
صوغوردیه مانند آب حیات صاف و براق ایلمشدر) ✱ ذیل ✱ حضرت ناظم
ابشو بیتده لطافتنا ده وجوه خمسه انا الذکر ک صفت یا هی موزون اولدیغنی
با التوضیح بیت ما سبقده تفصیل اولنان بعینه مزج شراب یحویه شبیه قلنانه
صویک میلی وجوه مذکوره یا جامع اولمق اقتضا ایده جکنی تنبیه و تلمیح ایلمشدر ✱
والله دره (۱) نجی وجه مجاری واسع یرلرینه قذیل آزالسیده رک بو مسلک ایکی نوعله
تصویر اولنه بیلور (۱) نجی نوع رودکار مجاری واسع اوزرینه هجیج اتجمیله دره دن
جبالدن نزول ایدن صو یا بولاندیره جک نسنه بولنمدیغندن اما قطر ورود
ایدرک صفت اصلیه سیله قالدر ✱ (۲) نجی نوع قذیل آزالسی نزول میانا متعاقب
اولمیه رک رودکار سیل ماء هبوبله آب وارده دن اول داخل مجاری بعضا به
شیلرده ماء نازل اوزرینه افراج و اطراف وارضیه دفع و اخراج ایدرک صفت خیش
رونق و لطافتنا ایدر. لکن نزول ماده نه اول مسیل تطهیر وارد او جهه
صویک صفای اصلیسنی آرتیره جغی مجزوم اولدیغندن جناب ناظم رضی الله
عنهک مرادی تأویل اول اولمق احتمال دها لطیفدر. نوع ثانی ایسه صویک
کثرت و وفرتندن کنایه اولمق و (افرط) قولنی تأیید ایدر. زیرا ماء کثیر
درونده تغییر لونی موجب بر نسنه القا اولنسه یاخود لاشه حیوانیه براغلسه
صویک رنگی تغیر ایتمز واول صویک ایچلمسنه حکم ایدیلمز (۲) نجی وجه صحیحه
فیه دن الکلاشدیغنه کوره مجاری صویک ماء مطر اولمغله ماده سیدرک افق
حجازیده یغمور صویی میاه سائره دن زیاده بولنور حتی جبل وصی ده میاه
سحابیه طولوب منافذ عیونه جاریه اولور ک مدحیة الصفوه یغمور صوینک
میاه سائره یه ایکی صورتله تقدمی واردر (۱) نجی صورت بولوندره تغییر و تکدیر ایدجک
نسنه یوقدر. زیرا صویی کدورتلی طیانی اجزاء ارضیه دن عارض اولمشدر. اجزاء
ارضیه ایسه ینابیع میاهه قریبدر. صولرک صفوت و لطافتنی تغییر ایدر (۲) نجی صورت
ماء مطرک میاه سائره دن بارد اولمیه رک یغمور برودتله نزول ایدرک ارضه
مقارب

مقاربه اولدقده حرارت شمس کسب سخونت ایدر. بناء برینه ابر مطر میاه سائره دن
افضلدر. الحاصل ینابیع زمینده تفجر ایدن صو اصلا ندن نزول ایدن مائک
عینی اولدیغندن ابر مطر (اصل المیاه) اولوب سائر صولر فرع المیاه دیمک
اولدرکه حق سبحانه و تعالی حضرتلری ابشو (وکوکدن فاسل صلاحی ولازم
اولدیغی مقداره یغمور انزال ایتدک. واول صویی یرده کول و صهریج و یر
الترخ اسکان ایتدک. تا که یغمور انقطاعندن اذن نفعلنه لر) مفاد مجلنی مشکل
اولان (وانزلنا من السماء ماء بقدر فاسکناه فی الارض) آیت کریمه سیله ماء
مطرک اصل المیاه اولدیغنی بیان بیورمشدر. روح مجردن متصاعد اسحابه
اولان بخار خفیفه نک حسب الحکم یغمور صویی اولوب اسقاط نبات و اشجار
ایجون یینه زمینه نزول و تجمع اولدیغنی ذاهب اولان کروه فلاسفه دخی
آب مطری میاه عیونه ترجیح ایتمک ادعاسیله (صودن متصاعد ایدن ماده الیه
خفیف و لطیف اولور) دیدیلر (۲) نجی وجه (ساریه) قولی قرینه سیله صویک لیلا
وارد اولان سحابه مطرده اولمیه رک. زیرا سحاب لیالیه مطرنده اولانه برودت
اصیح اوزره قالدیغندن اکردقته تجرده النواری غایت صفوته و لطیف
اولور. (ساریه) قولنی جمع مضاسیله (سحاب صفتیدر) دیمکدیکی تقدیری کثرت
مضاس حاصل اولوب و (افرط) قولنک مضادینی تأکید ایدر. اکرچه (بعالیل
کلمه سی مره بعد اخرا) نازل اولان صو معناسیله تأویل اولنورایسه (مائک
مجاری المقنزینه جبلی بیاض اوزرینه سحابدن صاف و براق اولوب رودنزول
ایلمسه) مفهومنی شامل اولدیغندن (جبل مذکوردن صویک دره یه نزولاتیدی
وقتده تغییر و تکدیرینه موزون او جهه جو شیشه تصادف ایتمز) دیمکدرکه معنای
متصورک عینی اولمق ممکندر ✱

✱ دره بیانده قواعد اعراب و معانی لغات مفردات بیتا ✱

(نفض) تجرید و تنزیع نفض ماده سندن فالنفض طرد و نفض ایله یالک و تطهید و
عند البعض بر شیئی صحیح حل و توضیح ایتمک معنالرینی شمیله فعل مضارعدر
(الریاح) نفضک فاعلی و ریح کلمه سنک جمعیدر (القذی) سابق الذکر نفضک
مفعولی اولوب جمدسی اضحی کلمه سی اقصای ناقصه دن عد اید نلر عندنده قوله مذکوره

جزء ثانیسیدر. ملکه اضحی قولی افعالی تام دندر دینیلیر کوره اضحیك فاعلنده حالی جوز
برجهت مستثنا نغدر در (ریح) هوای متحرکه دینور. جو ساره تاکره ناره
وارنجیه قدر هوای نسیمه نك حالی سکون اولمیه‌نغنه تحرك ایدن هوای نسیمه ریح اولور.
وبعض کره ریح ذکر اولنوب مع طریق الاستعاره فتح. غلبه. نصرت. دولت. رحمت
رایحه طیبه مراد اولنور. حکمت جناب ناظمك مرادی فارسیده (باد) ترکیده (یل) تعبیر
هوای متحرکدر. ارسطونك تعبیرنجه متحرك الهوا. هوای محرکدر. عند المتکلمین
هرکس اراده الهیه ظهورینه متعلقدر ولهذا حرکاتی اصلیه‌سی لذاته دکلدر. اکرچه
حرکات ذاتیه‌سی اولسه‌یدی لا یزال دائم الحرکه اولمه‌سی اقتضا ایدردی. کما قال تعالی (الله
الذی یرسل الریاح) مفسرین عظام ذوی الاحترامك قرائت کریمه‌دن بالاستنباط خاطر نشان
تحقیقه وجاءته اولدقلرینه وامم سالفه‌نك کافه‌سی ریح واحده ایله هلاك وتباه
اولدقلرینه نظرا ریاح عدیده‌نك هبوبی مفرح ومعتدل وریح واحده‌نك وزانی
وجوهله مضر ومقاتل اولدیغنی تمثیل عقوبانده (ریح) ولطف وانعام ماده
(ریاح) استعمال اولنور. حکمیونك تعریفنه کوره روزکارك حادث اولمسی قوه بحر
عنصر جاذبه هوانك حرکت وتموجیله اولمه. چونکه وجه بحر عنصر مائك تموجی
برجزوده جزو دیکر جمیلتده تدافعیله وجود بولور. وعنصرها ایله ایکی ریاح
ساکنه‌الیه اجزاء هوانك حرکتی خفت واجزاء مائك حرکاتی ثقلت کسب ایدر.
اجمو حدوث ریاح برخیلی اسبابه منتهیدر. (۱) سبب شمال یا غیر بر شیئك تأثیریله
حاصل اولان دخانك زمینه صعودیله طبقهٔ بارده‌یه واصل اولدقده اکرچه حرارت
منافیه منکسر اولورسه نزول قصدیله حرکت وبحرهوا تموجه غیرت ایدرك ریح
اولور. واکر حرارتنده اوته قلورسه کره ناره قدر صاعد اوله بیلور. کذلك
اثر ارضنه واقعه‌نك ماده ارضیه‌سنی احراقده ماده هوائیه‌سنی تحریك وماده
دوریسنی جانب اسفله رد ایدر. وانك حرکت نزولیسی اولان هوا تموج ایدوب ریح
اولور (۲) سبب طبقهٔ زمهریرده اولان سحاب ثقیل اوست طرفندن التی
طرفه مندفع وحرکت نزولیسیله منتجه (یعنی برنوع فانوسه بیرا اتمسیله هوای
منقلب) اولور که هوای مذکوره بواندفاعله تموج ایدرك ریح اولور (۳) سبب
بولوندقلری یلکه‌لره نزاکم ونزاحمه مندفع اولان هوا تموجی سببیه ریح اولوب هبوب

ایدر

ایدر. یاخود بولوندقلری قوامده تخالف اوزره اولمق کیفی فیقی بعد الدفع سحاب فیقه
بر طرفندن بیر روصیله تموج ایدن هوا هبوبه آغاز ریح ایدر (۴) سبب هوا بر سیله
بر طرفندن منبسط وجسم اخف منفعل المقرزیه مقداری مترایه اولمقله مجاوره
اولان رفع ومجاوره مرفوع عرض کنده مجاورینی رفع ایتمسیله بحرهوا متموج اولور. و
اشبو قوه دافعه اثر اثر ضعیفلنه‌رك ساکنه اولنجیه دکین تابعه وحرکت هوا
اولسه‌ایله تعقیل ایدوب وسطنه القاعده محاذاته‌سنه ماده ایکلك تموج هواسی لبی
حاصل اولور (۵) سبب هوا تکاثف جهتیله بر طرفده اجتماعله امواج هوا حصول کتوره
که خلانك هنکام امتناعی هوانك جسم مجتمع اولمیوب کوچولدکچه مجاورینی بر
لفروجه جذبیله حصول ریحه کتوره (۶) سبب زمینده ارضهٔ متصاعده سندن بعضیسی
طبقهٔ بارده‌یه کسب اتصال ایتمکسزین هوای متحول اولمقله بر جانبدن جانب اخره حرکته
آغاز ریاح ایدر. هوای ارضی حاره‌یه تصادف ایدنجه هوای خالصه ارضی مذکوره‌نك کیفیه
سببیله شکیفه اولارق ریح سام پیدا ایلر. حکمیه قصر غرنك یعنی پریوزنی سیلاچ
سوییوره‌رك دوراتیله کندکدن بالاتصال شکل عمودی اوزره منتصاعد اسمیه
اولان روزکارك سبب حدوثی حوتیه آتیه اوزره بیان ایدرلر. تعریف حدوث قزغه
طبقهٔ زمهریردن نزول ایدن بیلرك ریاح مختلفه ایله دورانتمکین اولان سحاب سمائه
تصادف ایدرك انده اتباعله دوراننه مشغول وبو حالی ایله روی زمینه هیئاته نزول
اولمق. واشت کلدیکی حس وخاشاك وغبار وخاکی دوندیره‌رك بردائره مجسم شکلنده
کوسترر. بعضا جهات مختلفه‌دن ظهور ایدن ریاح مختلف المحرك بغته یکدیکره تصادف
ایتمسیله بربرینی هبوبدن منعه اجزاء ارضیه‌یی مدافعه ایدرلرکه اجزاء مذکوره میانه
حیقیدرق ارتفاع واعتصاری کسب انساع ایدوب دکزه تصادف ایدیکی سفائنی
ورطهٔ هولناکه فرساید دوشورر. واکر ایصنزع صحابی اوه بولنورسه هواده
بر شکل عظیمه حرکت ودوران ایدر. بوکا عند البحریون (طلوبه) تعبیر ایدیلور.
در بیان اسماء وجهات ریاح معلوم اوله که اهل هیئت اسباب حدوثی بیانیله
وتعریف اوطاده ریاحك جهت هبوبنی تحدید ایچون کره زمینی روزکار سمتلرینه اعتبار
ایله درت سمته تقسیم ایلدیلر. وهر سمتك اره‌سنی طقسان درجه فرضیله کونشك
طوغدیغی یره (مشرق) وغروب ایدیکی محله (مغرب) ومشرقه متوجه اولانه

شخصڭ صاغ جهتنه (جنوب) و صول طرفنه (شمال) دیدیلر که صورتی شکل آتیده عبارتدر

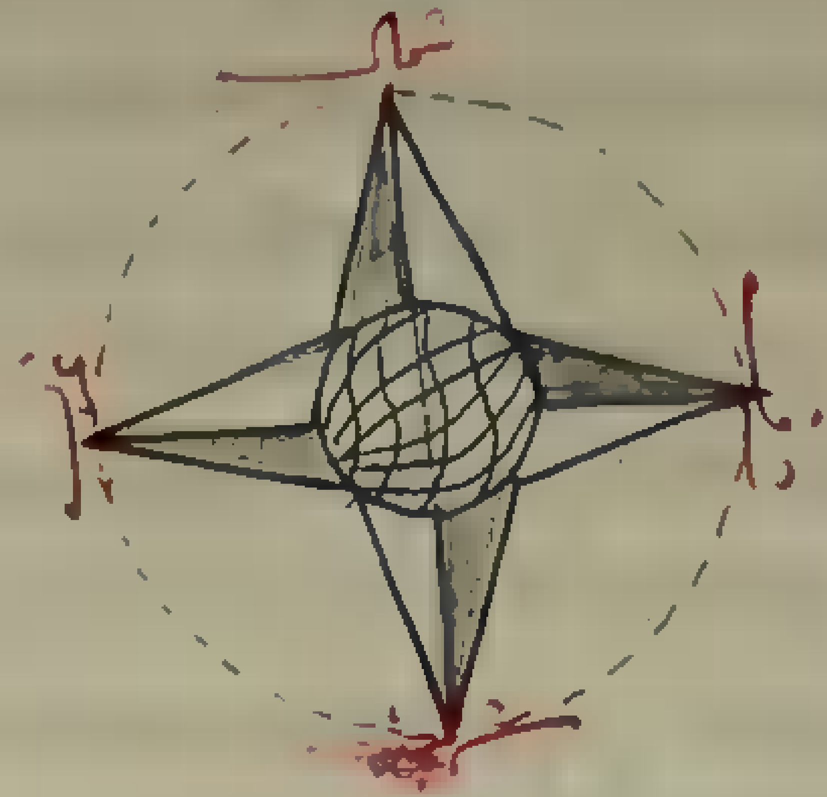

وجهات مذکوره آرهلرنده (٤) جهت دها ترتیب ایدهرك شمال ایله مشرق آرهسنه (مشرق صیفی) و (شرق شمالی) و جنوب ایله مشرق آرهسنه (مشرق شتوی) و (شرق جنوبی) و جنوب ایله مغرب آرهسنه (مغرب شتوی) و (غرب جنوبی) و مغرب ایله شمال آرهسنه (مغرب صیفی) و (غرب شمالی) نامنی ویردیلر. و بو جهاتی سکز روزکاره نسبتله (شرق. غرب. جنوب. شمال) طرفلرندن هبوب ایدن هوانڭ متحرکی اصول ایدن ریاح اعتبار ایدیلر بونلرڭ آرهلرنده (قره یل. لودوس. کشیشلمه. پویراز) ریاحی ده دخی اقسام روزکاره سکز چیقاردیلر. شکلی زیرده تشکیل قیلندی

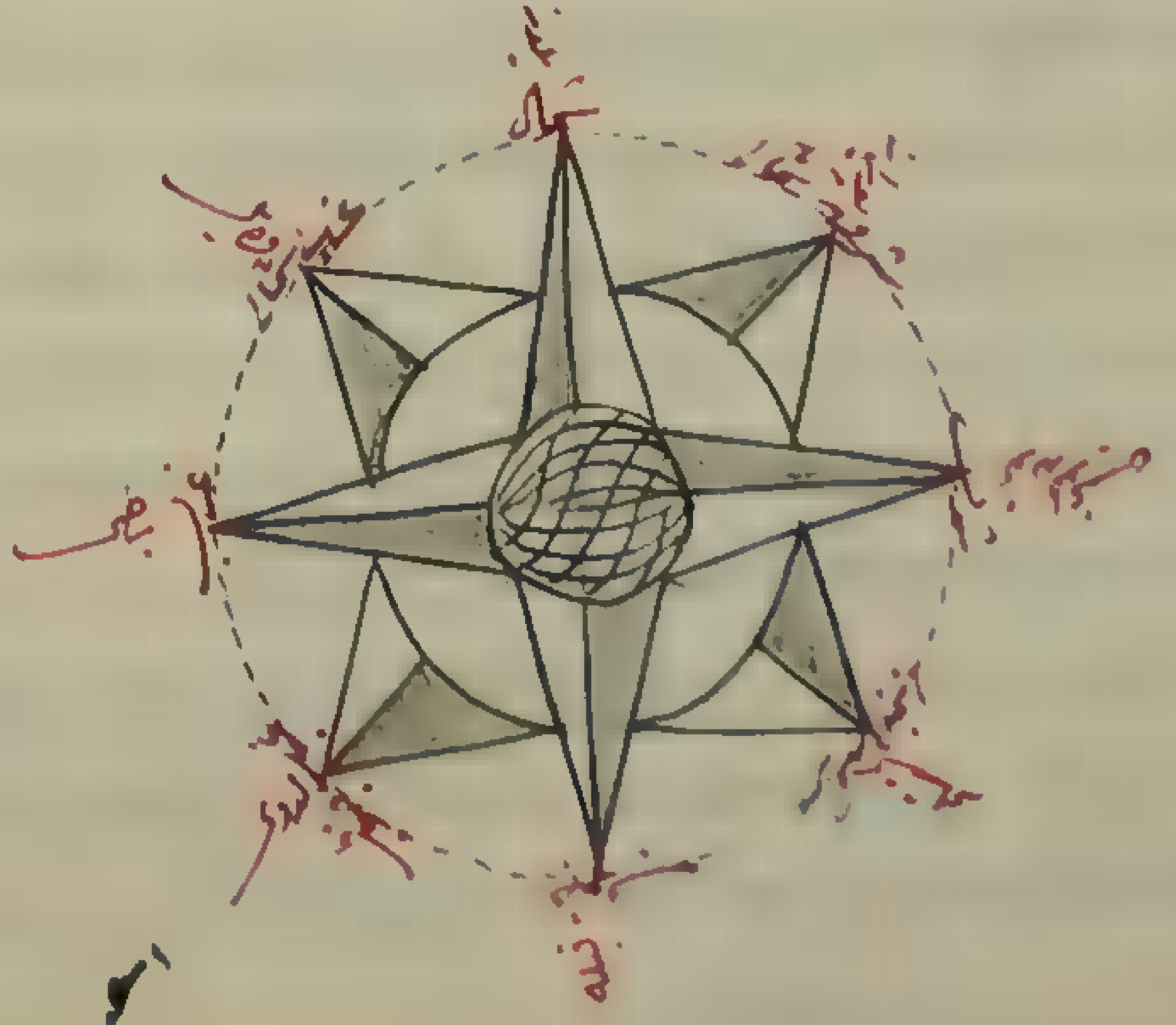

ایشبو سکز روزکارلك آرهلرنده (ییلدز. قره یل. باطی قره یل. باطی لودوس. قبله لودوس. قبله کشیشلمه. کون طوغیسی کشیشلمه. کون طوغیسی پویراز. ییلدز پویراز) ییلارینی کشف ایدهرك شکل آتیده کوستردیکی اوزره اون آلتی یه ابلاغ ایتدیلر.

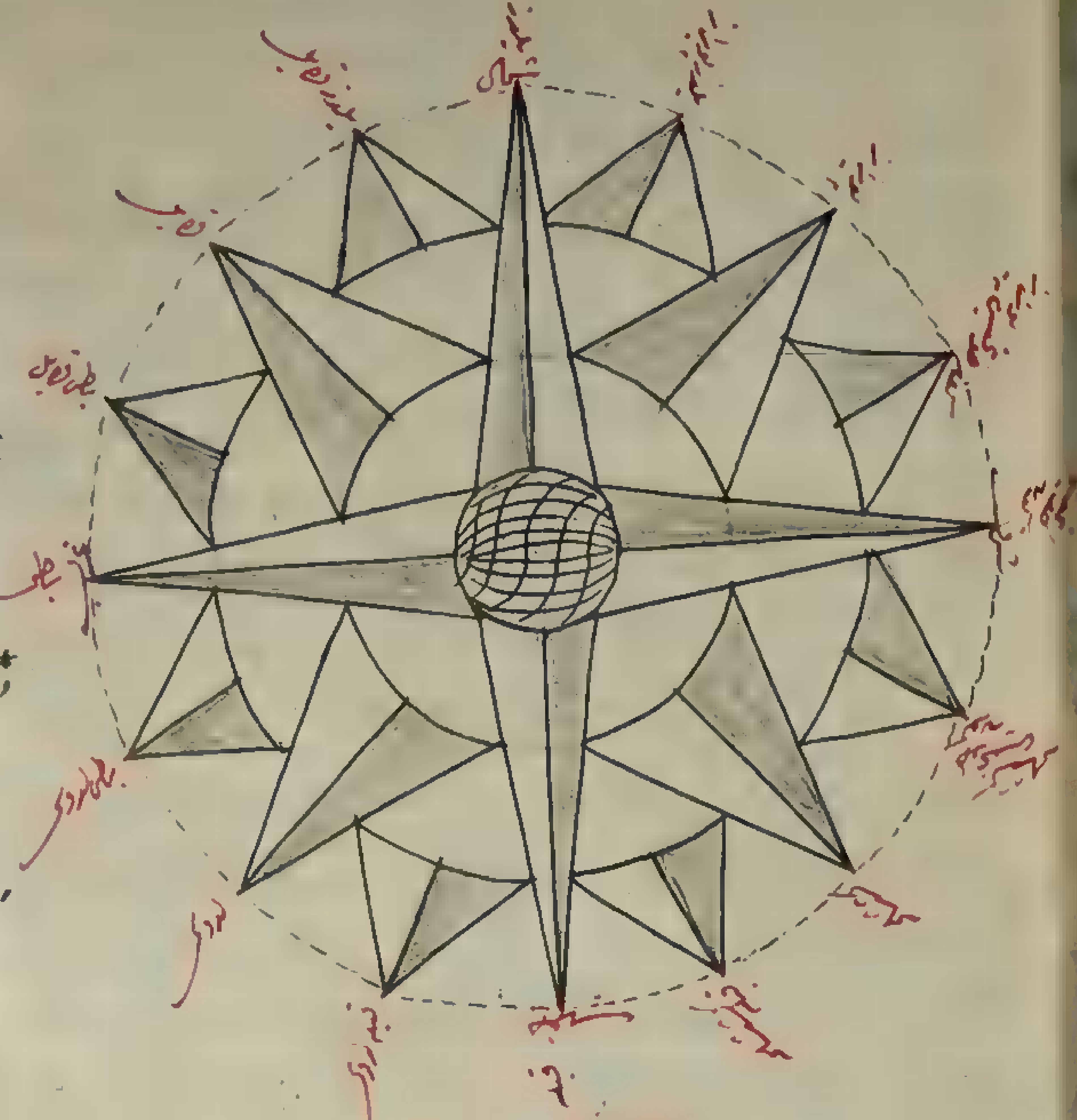

ایشبو ذکر اولنان (١٦) روزکار جهتلرنده دخی هر برینی مقابلنده اولانلره تقسیم و کره ناحیه تقسیم ایدوب ١٦ روزکاره (٣٢) ده بوللرده اقسام ریاحی [illegible] ایصالی [illegible] و بونلرده (٢) قطب ایله (١٥) مطلع و (١٥) مغیب اوزرینه ترتیب ایلمشلردر که شکل آتیده کی اکلاشلمه اولهجغی اوزره قطب جاه (یعنی قطب عالم شمالی) قطب سهیل (یعنی قطب عالم جنوبی) که جانب شرقیسنده طلعت و قطب سهیل طرف غربیسنده غروب و غیبوبت ایدن (فرقدین. نعش. ناقه (١) عیوق. واقع (٢). سماك (٣). ثریا. ده بران (٤). جوزا. ییلدز (٥) اکلیل. عقرب.

هاربه . سهیل . سلبار . (۶) «ثوابت ثابته مطلقا هر بیری برر وکذلك کواکب
مذکوره مقابلری بیننده برر یل اضافیله ریاح تعریف ویلدز ایله (قبله) یی دخی
ایکی قطبه نسبتله توفیقله تعداد ایدیلر. یعنی اقسام مشروحه ریاحی شمالدن
بدأ ایله شرقدن غربه صایدیلر. اقسام مذکوره ریاحی کواکب بحریه یه اضافتله
استعمال حالی محروسه شاهانه اهالیسی بیننده غیر معروفدر. الحاصل قلم عثمانیده
دخی تعداد ریاحی شمالدن بدأ ایله جهت شرقه کیدلمسی ایله اسامی ریاح ثوابت مشروحه
نسبت اولنمیه. هاروداوه التیسنه دخی آیرو آیرو برر اسم ویلمسه و بونلر
بیننده صایوبده ایکی روزکاره ارهسنه بعضاً به (یل) بقیننده بعضاً ده ریحا اضافه
اولنمق ایکن تعبیر ایدلمشه. بالآخر تعریفه اوقات ایله اصول ایچون ریاحدن اولان (۱)
اوله صبا جانبه نجش اوبله هر بیر اسر آهسته آهسته مقاود اولور صبا
تسمیه قلنمه اولان مبارك بر یلدر. کیجه ایله کوندزی برلشدکی کون طوغیسندن و عامتده
عند استواء اللیل والنهار مشرق طرفندن وفقط اصول ثمانیه حکمنجه کون طوغیسی
کرتهسندن اسرکه مطلقاً یوپرازه دینلك اولور. بعضاً (ریح قبول) و (ریح شرقیه)
دخی دینور. عند البعض وقت سحرده کعبه طرفندن اسر بر یلدر که حضرت (یوسف)
علی نبینا وعلیه السلام رایحه مبارکهسنی پدری (یعقوب) علیه السلام ایصال ایتمیه
اولمسندن (رسول البشاره) دینلمشدر (۲) اصل صبا مشروحه مقابل
اسه یلدر. مشرقه متوجه اولان شخصک اول بو روزکاره تصادف ایده
جکندن (دبور) اطلاق اولنمشدر. طائفه عرب بیننده مطلقاً (لدوس) دیمك
ایسه اصول ثمانیه اعتبارینه اوزره قره یل ایله باطی لدوس بیننده هبوب ایدن ریح
اطلقنده باطی تعبیر اولنور. ریح مذکورك مهبی مغرب شمسدن خط استوانك
قطب اسفلی اولمغله عند المصریون (غربیه) تسمیه اولنمشدر (۳) اصل فتح شمیله
شمالی روزکاریدر. قطب جاه (۷) جانبندن وجهته نیقلك شمالی جهتندن اولاجق کعبه
معظمه طرفنده وعلی قول قبله یه متوجه اولانك صاغ جهتنده یاخود مطلع بنات نعشدن
نسر طائر مغربنه اسه روزکاردر. لیلاً هبوبی غیر مردود واولکی اختلاف مقابلی
مقامنه عبارت اولمه صحیفه حکمیه (۴) اصل جنوبدر. بیلی اولوب قطب سهیل (۸) افقدن
هبوب ایتمکله قبله دینك اولور. مریس بلده‌سندن مرور ایدیکی جهتله (بلاد مریس)
دخی

(*) بو مطلع محلنه دخی دینور چونکه اعتباری بر قبیله اهالیسی سلبار ... اهالی عرب سهیلیه قلیله بولنان کلدانلر محلنه دخی دیرلر

(۷) بر محل ایله زل جهت هبوبی ... دخی ... چونکه قطب شمالی قریبنده کرلندره اهالی مغرب سبا واهل هند جه دیرلر

(۸) بو قطب کوکب سهیل قریبنده بولنمغله بالاضافه قطب سهیل دینلمشدر

دخی دینور. بونلر مهبی قطب جنوبیدن مطلع عقربه قدردر. بو تعریفها بو ذکر اصول
ایله زیبنجه اولمغه. بعضاً تقسیم جغرافیونه اوزره مطلع شمس دینیلان مطلع نسر
طائرندن هبوب ایدن یله (کون طوغیسی) تعبیر اولنورکه قطب شمالی طرفندن مطلع عیوقه
قدر اوچ کرتهسی واردر. مطلع عیوقدن هبوب ایدن روزکاره (یوپراز)
دینور. قطب وارنجه یه قدر بونلرك دخی اوچ کرتهسی واردر که وسطی مطلع بنات
نعشدر. قطبدن هبوب ایدن (یلدز) تعبیر اولنور. بونلرك دخی مغیب عیوقه قدر
اوچ کرتهسی واردر. مغیب عیوقدن هبوب ایدن بادره (قره یل) دینور.
بونلر مغیب نسر طائره قدر اوچ کرتهسی اولمغله جمله سنه قره یل اطلاق ایدلور.
مغیب اصلی دینیلان و تمام کون طوغیسنه موازی اولان نسر طائردن هبوب
ایدن ریحه (لدوس) دینورکه بونلرك دخی اوچ کرتهسی واردر. قطب جنوبیده
مطلع عقربه قدر هبوب ایدن روزکاره (قبله) دینور. و بونلرك دخی اوچ
کرتهسی بولنور. مغیب نسر طائردن یعنی مغیب اصلیدن مغیب عقربه قدر
اسه یله (باطی) دینورکه بونلرك دخی اوچ کرتهسی واردر. مطلع عقربه
هبوب ایدن ریحه (کشیشلمه) دینور. و بو ذکر اولنان اوچ کرتهسی بولنور.
مهب اصلیسندن صایوبده اصولدن اولان ریاح ثمانیه الی القدیم واقع
کرته لره مقابل اولهرق وزانه ایدن اکثر ریاحه (نکبا) تعبیر اولنور
فقط جمهور بحریون عندنده شمال (یلدز) جنوبه (قبله) شرقه کون طوغیسی
غربه (باطی) شرق ایله شمال ارهسنه (یوپراز) شرق ایله جنوب ارهسنه کشیشلمه
غرب ایله شمال ارهسنه (قره یل) جنوب ایله غرب ارهسنه (لدوس) ویلدز ایله قره یل
ارهسنه «یلدز قره یل» قره یل ایله باطی ارهسنه «باطی قره یل» باطی ایله لدوس
ارهسنه «باطی لدوس» لدوس ایله قبله ارهسنه «قبله لدوس» قبله ایله کشیشلمه
ارهسنه «قبله کشیشلمه» کشیشلمه ایله کون طوغیسی ارهسنه «کون طوغیسی
کشیشلمه» کون طوغیسی ایله یوپراز ارهسنه «کون طوغیسی یوپرازی» یوپراز ایله
یلدز ارهسنه «یلدز یوپرازی» و یلدز ایله یلدز قره یل ارهسنه «یلدز کرته قره یل»
یلدز قره یل ایله قره یل ارهسنه «قره یل کرته یلدز» قره یل ایله باطی قره یل
ارهسنه «قره یل کرته باطی» باطی قره یل ایله باطی ارهسنه «باطی کرته قره یل»

باطی ایله باطی لدوس ارهسنه (باطی کره لدوس) باطی لدوس ایله لدوس ارهسنه
(لدوس کره باطی) لدوس ایله قبله لدوس ارهسنه (لدوس کره قبله) قبله لدوس
قبله ارهسنه (قبله کره لدوس) قبله ایله قبله کششله ارهسنه (قبله کره کششله)
قبله کششله ایله کششله ارهسنه (کششله کره قبله) کششله ایله کوره طوغیس
کششله ارهسنه (کششله کره کوره طوغیس) کوره طوغیس کششله ایله کوره طو
غیس ارهسنه (کوره طوغیس کره کششله) کوره طوغیس ایله کوره طوغیس
یوریاز ارهسنه (کوره طوغیس کره یوریاز) کوره طوغیس یوریاز ایله یوریاز ارهسنه
(یوریاز کره کوره طوغیس) یوریاز ایله یلدز یوریاز ارهسنه (یوریاز کره یلدز)
یلدز یوریاز ایله یلدز ارهسنه (یلدز کره یوریاز) دینور . وروزکارلرک
تشخیص وتعیینی اولانه اوقاعده درجه حسابیله دفی دستور العمل طوتیلور امر
اصل الاصول اولانه باد صبا حار ویابس وریح دبور رطب ویابس شمال
روزکاری بارد ویابس وجنوب ریحی حار ورطب طبایعیله وزان و
هر بری مقتضای طبیعتی اوزره حیوانات ونباتاته فوائد کثیره ابراثیله فصول
اربعه سنهیه کبی مختلف الطبایع اولدقلری اشاعه واعلان ایدرلر

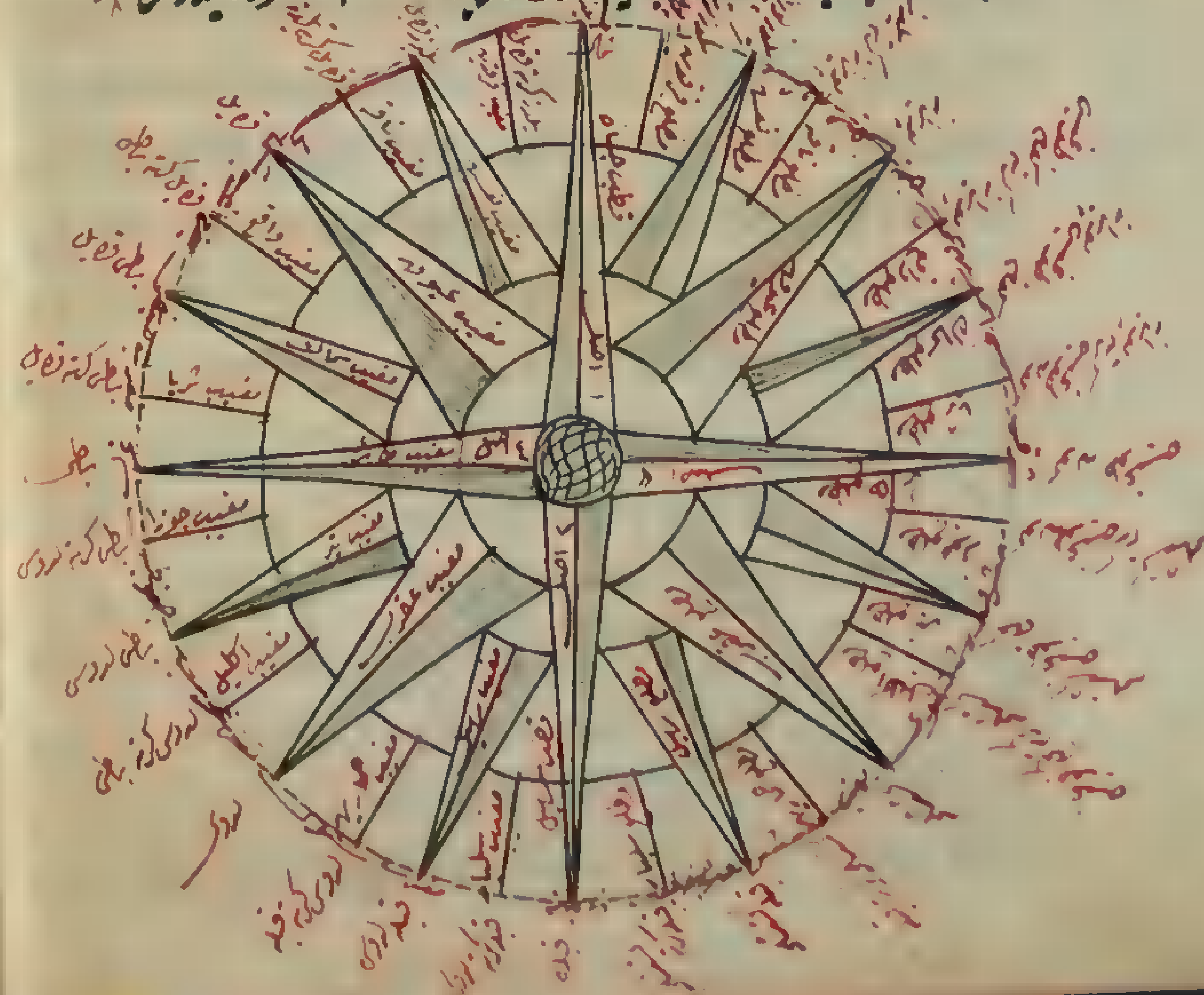

قذی) نفینك مفعولیدر. قدح پرشراب و بر پرآب دیمك نه مقادیرده ایسه
فقط بوراده وجودیله صویی بولاندیران شیئدن کنایه‌در. عنه) جار ونفی
مجروره متعلق اولوب خبرینه متعلق ٤) جمله بتمه سبقت ایدن ماء محنیه‌یه راجعدر.
وافرطه) الافعالدن اقنیه‌یه قدر. لمولدرك مفادینی متضمن فعل ماضیدر.
مفعول اولان ضمیر بیتده سابقده کچن محنیه‌یه راجع اولمق. واو حرف
عطفدر. بونك معناسی (باد شمالی مجراسنی اوفورتفلی حاقلی شرابونده
واسع صوادنده سنی املا ایتدیرکر الافنده شدی)» دیمکدر. بوکلمه‌نك اداسی
وجه‌شتی واردر ١) بو وجه جمله جمله اوزرینه عطفدر) زیرا تنفی فعل مضارع
وافرطه فعل ماضی اولمغله ماضینك مضارع اوزرینه عطفی جائزدر ٢) وجه
جمله کلمه‌ده اولان واودرکه عنه‌نك ضمیرندن حالدر. یاخود بر قد لفظی
اضمار اولنورده وقد افرطه عباره‌سی تقدیر اولنور ٣) وجه ملاه) تفریطی
جمله‌نك موضعی اولمیه‌رق (واو استینافیه‌درکه ماء محنیه‌یه راجع اولان ضمیر
نصب مفعول و (بیاض) کلمه‌سی فاعلیدر (من) حروف جاره‌دن جنسیه
جنسیه اولیه‌رق ماقبلنه که افرطه قولنه متعلق یاخود بیاض قولندن حالدر
(صوب) مصدر اولدیغندن عقلا جائز اولدیغی وزن سبب یاخود مکان قرینه‌سیله
ساریه کلمه‌سنه اسناد ومضاف اولمشدر. که اضافتی عاملك فاعله اضافتی کبی
مجازا بلاغة مضنی اولوب ترکه اوصلاه بیض یعالیل حالی کوبه ذلك
المتروك اوالمطو من صوب ساریة) تقدیرینه وزن افرطه‌نك ضمیرندن حالدر
لکن اولکیم من السماء) نظم جلیلنده استنباط اولدیغنه کوره دوکلمه
دنیور. یاغمور معناسنه در (ساریه) صوبك مضاف الیهیدر. کیجه یاغمور
یاغدیران یاخود لیلا وارد اولان سحابه دنیور. (بیض) جمعیه بتیده واقع
عجمی) نام محلده برده غلاسنزلیه بودا مطلوبده مراد اولنمشدر
یعالیل) بیض قولنك صفتی ویعلو کلمه‌سنك جمعیدر ٣) جمله بتده
تفصیل اولندیغنه کوره شرب ثانی معناسنه اولمدیلار معلوم ایسه ده حسب المقام
جبلدن علی التوالی نزول ایدن صو معناسنه مراد ایدلمشدر. بوکلمه‌یی بعض
محققین ارتفاع معناسی ویریلر وبرهقی بیضه سحاب دیمش. بوقرینه
اید

ایله (در بعد اخری) وارد اولدیغنه بولوت (یعالیل) تعبیر اولنور» دینیلر ایسه بودلیل
واهی اولمغله چونکه ذهاب مذکوره اوزره (وافرطه بیض یعالیل من صوب سحابة
ساریه) عباره‌سنك تقدیرینه اقتضا ایلیرکه معناسی مجازا وسحبی ملا ایدن بیض
اسمنشکی بولوت سحاب ساریه مطرندن استمداد عادایدر. یعنی ذکر اولنان بولوت
صوبی ساری بولوتلرندن استمداد ایلر» دیمکدر. هالبوکه حضرت ناظمك مرادی
بومفهومك خلافیدر. زیرا ایرك جبلی اولمسی ممکن اولمیوب. فقط حامد
مطرایله رنك تغیر ایده بیلور ★

(٦) ★ ﴿اکرم بها خلة لو انها صدقت﴾ ★
★ ﴿موعودها ولو ان النصح مقبول﴾ ★

خلاصه معناسی بیت (سعاد دیمکلو جمیله نجیب کریمة النسب عاشقه الزارده
شایان اولان عاشقه انجاز وعدایتمس یاخود قبول نصح وپند ایلمملی یعنی
ایلی امرده برنك وقوعی تمنی ایلرم. اکروعدنده صادقه اولسه ونصحی پندی
قبول ایتسه ایدی خلیله اتخاذ اولنجه بر کریمة معززة النسب ایدی. هرحالده
اصیله وصدیقة ایدی شرف ونسبه ایلی خصلت غیر مقبولی واردر)
★ ذیل ★ حضرت ناظم رضی الله عنه حسبحالی ایله متصف اولان معشوقه
سنك خلف وعدینه بیانه تأسف برابر عشقه وجانلنك تأثیر مانع اولمادیغی
ومحبتی اولمیوب بلکه ازدیاد شوق ومحادثه باعث اولدیغنی ایما ایدیلر.
نتکیم خواجه حافظ بیت (هر بلایی که زروست بیدیر. هر جفایی که اوکند
بیسند) دیرك حضرتلرینك مدعاسنی تصدیق بیورمشلر. جناب حافظ
بیتی) ایلر عشقه ثباتده لاف صوری میزنی. صبرکه تا نبه حکایتچه
کاهی بلدرر. سعاد متخلق اولدیغی خصلت مقدوحه‌نك برجی وعدنده
خلف ایتمك) و دیکری نصایح واقعه‌یی قبول ایتمامکدر. اکر بوایکی خصلته
بجانب اولسه مدحت الاخلاق اتم واکمل اولوردی. زیرا انسانك حسب تقوم
اوزره یارادلمسه اولدیغنده مستلزم حسن معاشرت اولان محاسن اطوار واخلاق

احتیاج غیر منکردر. سوء معاشرتی ویوقا معادل بر صفت ایله متصف اولنلر مالک حسن
واله ومفتانی امثالی واقرانی اولسالر دخی کنه ولرینه هرکس متنفر اولور جمال وجه
ایچزلر. واصدقای احباب ایله قبایح افعاللرندن چشمپوش اولوب حسن صورتی
وبهجت ایله متسلی اولمازلر دیرلر (بیت) بدست اوردن دنیا هنر نیست
یکی را کر توانی دل بدست آر) امام فخر الدین رازی اسرار تنزیل نام کتابنده
بیان بیورر که بعض اودبا حسن واله مظهر رغبت جالبدر. اما سیرت حسنه البته باعث
جالبه نجات واولادر. حسن صورتی اکرچه برمدت باقی اولمغله اصحابی مالک
کنجی بیمار الارض سیر حسنه نک اثاری الى الیوم دائم وغیر زائلدر. بالجمله
واله بعض کره صاحبنی محنه وبلایه مبتلا وحسن سیرتی مالکنی ورطه هولناک
بلایادن خلاص وره ایلر. حسن جمالی حضرت یوسف) علی نبینا وعلیه السلام
زندانه زلیخایه القا وسیرت حسنه مرضیه زندانده فرو جیله سریر ازمالک
مصر الحسنی اقتضا ایلدی * فوائد: تحرینه حسب دنیسی شرعا مرغوب وبینه العرب
مقبول. ومطلوب مواددن اولمغله نظمیه مدحی ایما ایدنه (الکرم بلا خلق) قولیله
ستایشنی الزا اولنشدر. اکرچه کرم لفظ خلاف نحل معاسنه الوراسیه صورتیه
دخی مستلزم مدح وستایش اولور. فقط صفت مادحه جالبده اولمغله معناجه
اوله معادل دکلدر * قاعده * ناظم رضی الله عنه اشبو بیته لطیف معجز
اوایل جمله انشائیه اوزرینه انشاد وبیت سابقده ایراد ایدلک عند
النحویون جمله انشائیه نک جمله اخباریه اوزرینه عطف جائز اولدیغنه اشارت
بیورمشدر. که بیت عبرالمی سابقک جمله سی جمله اخباریه) دندر *

* در بیان قواعد اعراب ومعانی مفردات بیت *

الکرم) شریف النسب وکریم الحسب مقادینی متضمن فعل تعجب ثانی موتنثه
بلی) فرنه سیه) ماالکرمها) معناسی ویلور. چونکه مفرد ینه غلام (اسمع وابصر
یعلم یأتوننا) نظم جلیلنی (ما اسمعهم وابصرهم في ذلك اليوم) تقدیریله
تفسیر ایدیلر. بلی) ماالکرمها تقدیره اوزره موضع نصبده در. کرمت تقدیریله
موضع رفعده امجدهی جائز اولو بیلور ایش قول اول علی قاعده ملاحده
خلق) ضم خا معجمه وتشدید لام وقانیت تاء ایله صداقت معناسنه اولور. ما

الکرم

الکرمه سعادتی جالی کوندخ خلیق) عباره سندنه حالدر * نکته * حدیقه دوست بقیه نک
سببی دستلقین لو غالبه اقتضای حالده اولدیغنی ایما ایچوندر. کهده وحکمه
مع الاعتقاد نفس الامره مطابقه ومحرک اعتقادینه موافق اولمسه دنیویه ان
بعض نسخه ده (لاکرم بلا خلق) یرینه (فیالک خلق) ویوقی نسخه ده (ویحک خلق)
یاخود (فیا ویلا خلق) دیمشدر. که (ویح) بلا استحقاقه (ویل) بلا استحقاقه
هلاک اولندره الملاقه اولنور * (فیالک خلق) قولنه اعتبار اولنیغیهوده سنده
(الا فاعجبوا لک) تقدیرنده اولمغله (سعادتک جمالی بیتمالی شامل وسوء معاشرتکه
عدم مواخاتی مشتمل اولمسنه تعجب اولنورکه صورت حسنه افعالی واخلاق مقروله و
(اطلبوا الحوائج عند صباح الوجوه) حدیثه مصدقت توریثی مفاد سیکه ازکرایده مسکوته
اولمه ملابسیله مالکه حسن وجمالی بیتمالی اولیه سعادتک افعالی مخالف حسن
وجمالی اولدیغی تعجب اولنجه چوقشیدر. دیمک اولور * (فیا ویحا) عباره سنک مالی
الیه سعادتی الاطرا اسف اتحکدنه عبارت اولور. چونکه حسب لیسنه مناسب دلالة
حسنه اخلاقده اتصافی ایچو بده شانه ایراث شنیعه ایده جک طریقه سالک اولمسه
اولدیغی دعکدر * قول دیلرکه (فیا ویلا خلق) ترکیبنده عبارتدر. مجوبیکه قول
ایتمه جکی دعای مطلوبه کویاکه معشوق سنک بو چهله کناه ایلمه اولمسنه
حل ایله یا ویلا خلق) دیه رک حقیقت دعا مراد ایدلمه اولور. زیرا عاشقه
معشوقنه ویل کلمه سیله دعا ایلرایسه دشمنک دشمنی اولورده دعا کبی اولور.
لو) امتناع الشیء معناسنی متضمن اولوب شرط یاخود تمنی ایچوندر. اکرچه
تمنی معناسی ویلورایسه (لو صدقت كان حسنه لخلق ثابتا في كل حال) عبارهسی
تقدیر اولنور. که (اکرم بلا خلق) قولنده سبقت ایدن اختلاف روایاتکوره
کمالی خلافک عدمنه وثنایاده شانده جمالی وجلال وبهجت حسنه واله اولیاده سببا
فتایه مناقص حالاته تأسف اولنمه وفقط نسخه معتبرهدن اولان
(الکرم بلا خلق) اعتبار ایله اوصاف حسنه شرف وحسب ستایش قلنمه اولو
اکرچه شرطیته ایله تأویل ایدیلور ایسه شایانکه ونک وعدت کاذ اقوال کوس
صدقه وعدینه شرط قلنمه اولهجقدنه سعادتک ثبوت کرمی وعدینک صدقه
مقارنتیله اولهبیلور * دیمک اولوب اجمعه اکر (فیالک) یاخود یا ویحا قولینه

زاهب اولنور ایسه بوندلرك تقدیرلری (لو انها صدقت موعودها لكملت خلالها) یاخود
(لكانه خیرا لها) در (اكرم بها) ده كی كرم لفظنه جود معناسی ویرلدیكی تقدیرده
«مثالها جود وجه ایله متصف ایدی جوده واصل اولورم» ولفظ مذكور شرف وحسب
ایله تأویل ایدلدكده سعادت تأسف اولنور دیمكدر لو ده تعقیب ایدن (ان)
حروف مشبهه دندر چونكه (ان) اسم وخبریله (ان) معناسنه مستفاد اولان
ثبت یاخود تحقیق وحاصل معنادنی شاملدر كه فعلك فاعلی اولور جوابی
لو صدقت او قبلت النصح كبی تقدیرده اوزره كلامك دلالت ایلدیكی كلمه
محذوفه در صدقت تشدید دال ایله تصدیقدن فعل ماضی مؤنثدر صاكرت
سعاد مدحیة الخد لو كانه تصدیقه لوعودها تقدیرنجه سعاده راجع اولان
ضمیر فاعل اولور فی موعدها تقدیرنده منصوب یاخود صدقت كلمه سنك فاعل
اولارق مرفوعدر كه تقدیر اولنوره صدقت كلمه مشدده سنك مفعولی اولور
(او) حرف عاطفه در كه جمله یی جمله اوزرینه عطف ایدر (لو) انفا ذكر اولندی
(نصح) نیه واوكوت معناسنده در (مقبول) دكلدر وطوتیلور معناسنه در
فائده ابو بیت بدیع التركیب سیاق وسیاقه نظراً سعادك حضرت ناظمه
بروعد مستوفی اولمه لازمكلور كه اندن میل ومحبت وكیفیت معاشرتك هر جانبه
نائبه خطاردن مصوندر اسلوب مشاهیر شعرادن عبدك كیبی كه جمیل بیكی
ایله مشهور اولان معشوقه سی عزه عمر بن عبد العزیزك كریمه مستوره سی ام
البنینك نائل شرف مجالستی اولدقده ام البنین كیزك

عربی

فاحسن كل ذی دین فوفی غریمه   وعزة ممطول معنی غریمها

قولنده ادعا ایدیلكی دینك نه معنایه محمول اولدیغیجکنی سؤال ایدوب ده اشارت
الیه اعطاء بوسه حقنده مسبوق اولان وعده ابجازه ایده مدیكی اشارتدر جوابنی
الدیغنده اوت ایسه قضاء دینه اتیكه الكناهدر وایسه بنم اوزریمه اولسون
دیمسیله عزه مشارالیها انجاز وعد ایدی ام البنین ذاتا حلیه زهد
وصلاحه آراسته اولغله ابو وضع كستاخینی مقابلنده (۰) غلام آزاد
وكعبه محترمه یا زیارت ایدوب اللهم انی ابرأ الیك مما قلته لعزه دیوب
ایقع

احتمالی اعتبار ایلدیلر * حاصل كلام حضرت ناظم رضی الله عنه (لو انها صدقت موعدها)
قولیله معشوقه سنك عدم وفاسنی وایكی احتمالی ایله متضمن اولدیغنی اشارت ایلدیكی
(۱) احتمالی فائده سی حقیقت ناظرك نصیحت متعلقدر بو نصیحت سعادك
تمدید هجر وفرقتی تركله وصاله دائر اولان وفاء موعوده انجاز ایلمك
رجاسیدر زیرا العاشق فعلی ایله جزالنور دیدكلری زیرا كه معشوقك بعضلری
بجه عاشقه رقتو رسیله اخذ ثار ایدیدیر حتی اكثر خوبانك عشاقه شفقتدن
عهد وصاله ایله ارواح مشار الیهمی ایفا واجر جزیله نیل ایله كندولرینی شو
كتسرلر تدقیره القا ایدرلر

لمنشئه نظم

مرحمت ایت بكا ای نوجمیل   بولمیه سن تسلك اكرم جزیل
دیدیلر مجتهده عشاقه   مرحمت ایت اثر عشقه دلیل
عاشقه شفقت ایدن خوبانك   ایكی عالمده اولور قدری جلیل

لكن عاشقه وشیدارینه دریغ وصل ایدن محبوبیه بنده ونصیحت ایتمك مشار الیهمی محبت
اوزرینه حمل ایدر

لمنشئه بیت

لطف ایت حسن و اداله امید وصل ایدر   اجر جزیل بوله یدم ایدیردك

(۲) احتمالی فائده سی سعاده متعلق اولان نصایحه عبارت اولور بوندك
اجرا ایجابنی مشار الیهایه جنت آیتده عزو اولنان كذب ودروغ كبی حالات
ردیه دن مشار الیهانك نهی ایتمسیدر انها ومع هذا حد قصیره ده زیبا خلال
جمال وحیا صاحبه سنه لدیه وصلك سیلم محابیه مقصود اولان جنت ابداعیله
مجبوب كائنات علیه اجل التحیات حضرتلری بهجت حسن واند ممتاز الاقرانه
اولان جریر بن عبد الله حقنده (انك امرأ قد احسن الله خلقك فاحسن خلقك)
یعنی سن بر آدمسین كه حق سبحانه وتعالی حضرتلری سنك بر دیمشلر احسن
صورتده خلق ایتمشدر امدی سنده اخلاقك وطبعك ایولشدیر بیورمشدر
هلكاردنه بر خدمت منظر وحیات اولمه وبرجنس دیلره نفس اولنه
اوزره هر شخص اجوبه ایكی حكم وطیب الكثیت اوزره بوندلك بلدیكه سلامتی
واردر ونفسی رذیله دن كندوسنی حفظ و وقایه ایده جك حسن صاحبی

ان بولنور) دیمشدر. بو تقدیرجه سعادك حسن خلقی احدهمایه معلوم اولمغه
بوندلك هر قفیس بولنسه لامحاله حسنده وعدینه دلالت ایدن شیدك قبولنه
بناء حسن حالی ایله متصف اولدیغی اکلاشیلور *

(٧) * لکنها خلة قد سیط من دمها *
* فجع وولع واخلاف وتبدیل *

خلاصهٔ مفاد بیت (لکنها الخ) بر حدیقه در که عاشقنی جور واذا ایله غصه‌لندیرر
واختیار کذب ودروغ خلف وعد ایتمک وخلیلنی خلیل اخره دکشدرمک مقتضای
طبیعتیدر. یعنی پایمال درجه‌ده وحیث اولدیغم سعاد جفا اعتیادلك (٤)
خصلت احساس وادراکه خصی مذکورك (١) عاشقنه عرض جفا (٢) خیانت
کذب ودروغ واذا (٣) وعدنده عدم وفا (٤) عاشقنی هجر وملال وحزنه
القا ایتمکدر. الحاصل خلال اتیه ایله متصله الانك دیمشلوغی قاننده یوغرلمش
وذکر اولنان خصائص مقدوده کندوسنه طبیعت راسخه اولمشدر. بیت هرکز حسن
بزدم بر منصبی ومال الا بر ایله که وار بارلرده وصالی) ذیل حضرت ناظم
رضی الله عنهك ادعاسنه اولدیغی خلال اربعه‌نك (١) ه عرض مفادینی شامل
اولدیغه معانی اتیه‌یه شموعی اولدیغه (فجع) در (١) معنا هجر واکا متعلق
الام واکدار دن عبارتدر (٢) معنا محبوبه‌نك رؤیتیله عاجز اولدیغه حیف واسف
ووحشت خشیتدر. بعض محبوبلرك عاشقلرینه لطف ومرحمت ایده جکی قابل انکار
دکلدر. بیت عشق اوده اول دیر معشوقه انده عاشقه. شمع کورکم یانمدیکنه در
مرده پروانه‌یه. معلا بقنجه محبته عرض وصال ایده جك و عاشقلره هر حینده
مشتاقه جلی دلبرند. دلبرانه‌یی شقالره ازعاشقلره عائد ترند. بیت لکنه
مقصود اوله بیله جك محبوبك وجودی کبریت احمر حکمنده در. محبته ایدیلا
محبوبك محبته الرکجی اولمادیسه. بیت جاندن فدا محبت جانانه سردکل.
اسباب عشقه ترك سرایتك هذر دکل. مفادینه عینه عنایت وفقط بونك
خلافی اخلاقده مجبول اولانه خطابنه تعلیمه خاطرالیمك اثر محبت دلهیده.
جناب

٢١

جناب خواجه حافظ (ع) بجوردستی عهدانه چاره سست بنیاد (٤) معنا
معشوقنك افراط عشیرتی وخویشا وندلرندن ملحوظ اولانه خوف وفزع در (٤)
معنا لوم و توبیخ وطعنه وتشنیع (لا تعذر) (٥) معنا زیارت اقبانك هلاك
وصلتی القا ایده جکی قسمتدر. قلبدر. اما معشوقه ناظم رضی الله عنهك نزدنده
مرکوز اولانه (٢) خلت کذب ودروغ معنیسنه بعضاً ولع در (٣) بعض الحرکات
دخی (٤) معنایه شمولی اوله بیلور (١) معنا سعادك محبتی اخص ایله موجبلری
حالات واخلاقنی اظهار وعرض وصال دائر وعدسبوقنی اختیار خلف
ایلمسه بولندیغنی اشکار ایلکدر (٢) موانع وصاله دائر ایدردو سویلردی
ونیك کلمه‌سیله جمیع دبرا هینده حس اوضاعه کذب ودر وعدن (٤)
معنا مواعید خوبانده کذبك اثبات وجودیدرکه اتیده تفصیل ایدیله جکی
اوزره ولع واخلاف قوللرینه دعات مسروره یله تأبید ایدن مثال الیه‌یه طبیعت
راسخه اولانه (٣) خلت وعدنده طوریا حسیدر که حضرت ناظم تمنی و
جنابه سعاد انجاز وعدده تسوف وتأنی ایلکمه در (٤) خلت ایلرلیك
خلیل اخره تبدیلنده کنایه‌ وبونك حقیقتی ایکی وجهه‌ن عبارتدر (١)
وجه صحیحا تبدیل اولنموده (٢) وجه تبدیل قضیه‌سنی تخییل ایدرك نفسنه بر شدت
حب وودادی تصویر ایلکمدر *

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

(لکنه) حروف مشبهه بالفعل اقسامندن اولوب اسمنی نصب خبرینی رفع ایدر. و
استدراك معناسنی متضمن اولوب ماقبلنه مخالف اولمه اوزره مابعدینه حکم
اثبات ایلدکه مابعدینه مناقض یاخود مضاد اولدرمه کندیدن اول کلاف
بکلام محتاجدر. سعاده راجع اولان (ها) ضمیر بارز متصل منصوب المحل
اسمی و (خلة) جز مرفوعیدرکه (خلة) لك معناسی ٦ جی بیتده سبقت
ایلدی. (قد) ادات تحقیق اولوب مضرع ثانی مفهومنده وجود سعادی
محققدر. مفادینی متضمندر. (سیط) فعل وزننده فعل ماضی مجهول اجوف
اولدرمه قاریشدرلدی دیمکدر که کسر شینله شیط اولمسیدخی رویتدر
(من) حرف (فی) یاخود (با) موقعنده استعمال اولنشدر (دم) وجود حیوانیه

مداء قواسی اولان خلط ایله (یعنی دم بلغم صفراء سوداء) نك بریدن

مه دمط) قولی سابق الذکر سبیله متعلقدر. بو تقدیرجه معنا «خلال ایله مبارك

فانه قرشدیرلدی» دیمك اولور. *فائده* رسطونك رأیینه عامل اولان الطبا

دم تغذیهٔ اعضاه مأمور وکافهٔ اعضاده مقابله خلال ایله غذالنکه مجبور اولدیغنه

اعضادن انفکاك ایتمیه‌رك طبیعت ثانیه اولمسنه ذاهب اولدیلر. یاخود برنجی بیت

قسمنده ذکر اولنان خوفك دم و روح واسطه‌لریله سائر اعضاره سرایت

ایده‌جکی ملحوظدر (۱*) زیرا قلبده اولان خوف دم و روح حیوانی یا الهی

ایدرك اعضانك سائره احکامنی اخلال وسریانی خلالا ایدرك دم ایله

اختلاط ایدرك مداء هیچ اولان قلبه اثبات ایله زیاده ایلر دیدیلر. *فجع* فجیع

وزننده سیبلیك نائب فاعلی وجدیسی محلاً مرفوع خبر فك منفیدر. عند البعض

مه دمط محلا منصوب. فجمه حالدرکه فجع مصیبت ایرشمکله غصه‌لنمك مفادنده

در. *ولع* فجع وزننده یالانه سویلمك وخلف وعد ایتمك یعنی سوزنده

طورمامق معنالرینه در. *تبدیل* تفعیل وزننده برشیئی غیر شیئه چویرمك معناسنه در

بلکه بورایه خبع اخر برخلیل ایله ابدال ایلمك مفهومندر که بو جهله عشقه

شیداء باعث حزن وملالدر *

(۸) فما تدوم علی حال تکون بها

کما تلون فی اثوابها الغول

خلاصهٔ معنای بیت (سعاد شاید ایله دائما برحالی وقرار اوزره دکلدر ایچنده

انواع اشکال ولباسده متلون ومتزین اولان بریدکی هرانده قرینه تبدیل

صورت وبو جهله عقول عشاقی رهبه پریشان وحیرتا ایدر. یعنی تبادل احلاقه

والطواره مجبول اولدیغندن همیشه حالی واحد اوزره مستقر وثابته اولمیه غولك

اثوابنده تلونی وهیئتی تخالف ایتدیکی کبی الحاصل تلونده نکدن رنگ کیره رك

بعضا صورت مهروفا وبعضا دخی قیافت جدره وارزه کورینوب برحسه

ده نفسی کبی تبدیل صورت واشکال ایلر

دربیان

(۱*) بعده خطه‌یه بنی جناب کعبه خاص خلال ایدیجی اراده ایدیشدر مسعد

* دربیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

{فما} نك (فا) سی سببیت و(ما) سی نفی ایچوندر. *{تدوم}* فی قریبه سیده افعال تامه‌دن فعل مضارع

مؤنث اولوب جمله‌سی سابق الذکر (سبیله) قوله معطوف اولمقله خبریونی سعاده راجعدر. *{علی حال}* فی

تدوم قوله متعلقدر. *{تکون}* افعال تامه‌دن فعل مضارع مؤنثدرکه ضمیر مستتری سعاده راجعدر. *{ذیل}*

نفسه قبل الرسوخ واقع اولان عارضه‌یه (حال) وبعد الرسوخ (ملکه) تسمیه اولنور مؤنث کوره تذکیر وتأنیثی قابلدر و

(هذا حال صالح) و(هذه حال صالحة) دینورکه تأنیثی اهل حجاز لغتیدر اولمقدر بنابرین (تکون به) یرینه

ایتانشدر. *{بها}* تکونه قوله ضمیر مستترنه حالده ضمیر مذکوری سعاده ایسا عیدیادن اولان ضمیر حالکه

راجع اولوب جمله‌سی محلا مجرور حالی قولنه صفتی اولمقله خبر اثباتا اولمشدر. *{کما}* نك کاف مفعول و مجرور تشبیه

قبیلندن اولوب مصدر محذوفه صفتیدر. (ما) ما مصدریه در. *{تلون}* تفعیل بابندن فعل مضارع اولوب یعنی

(تتلون) ایکن عادت عرب اوزره تا ندن بری حذف اولنمشدر. *{فی اثوابها}* معروف ثوبك کلمسنك جمعیدر (ها) ضمیری

لفظا متاخر لکن مقدم اوزرینه عائد وجمله‌سی تلون قوله متعلقدر. *{الغول}* فی اثوابها نك فاعلی اولوب کورنمیه

جهت‌دن نفس معنیدن اولان غیل کلمسنك جمعی بدلی غیلان نك جمعیدر. سبب هلاك اولان شیئه واقف و داهیه

وکوندزلری مرئی اولان (سعالی) یه دینور. سعالی قرقوینی جمع دینهب ترکجه‌سی غول بیابانی قوقولوسی نبلکه‌در

عند العرب بعض اشکال متخالفه ایله بروبیابانده کورینوب انسانی اضلال واهلاك ایدر. بنی الغلبه علیه الصلاة والسلام

افندیمز حضرتلری {لا غول} و {لا عدوی ولا طیرة ولا هامة ولا صفر ولا غول} حدیث شریفیله وجود

غولی نفی بیوردیلر. لکن بعضیلر منفی ولا الغولدر اولمیوب صورتی لغزایله متشکل اولمه‌دن انسانی ضبط

الحسن منفیدر دیدیلر. کتاب النهایه صاحبی (ابن اثیر) قولنجه خواجه کائنات علیه افضل الصلوات افندمز حضرتلری

سالف الذکر حدیثیله غولك صورتی لغزایله متشکل ومختلف کورینمك متمثل اولمه‌دن ناسی اضافه واضلالنه

دیه‌جکنی بیان ایله لفظ عربلرك زعمی ابطال بیوردیلر. {ولا غول ولکن السعالی} مزعجی دخی غولك وجودی

بیانه وسحره جنیانك تلبیساته اولدقلری ذکر واثبات ایدر. (غول) اسمانك ساقط اولان سرهبن مخلوقه

الجن و(شهب) شهابك جمعی بولنسی دخی محکیدر. علمای لغویه ذهابنجه (شهاب) علمایه قرص

ونبلاده آتش پاره‌سی اولوب فقط {فانه شهاب ثاقب} حکمنجه استراق اخبار ایچون سما

سماده اولان شیاطینی منع ایلمك اوزره ملائکه کرام طرفندن رمی وضع ده شعله‌لو آتش پاره‌سی استعمال

اولنور. کوکب اوتوشی قویرقلی وکیسوهیئتی اولمقله (خرم بال) و(کوکب کیسودار) نامیله دخی تسمیه

اولنور. اهل هیئت بونلره (ذوات الاذناب) دیرلر. اهل حکمت بونلر صورتی دخی تعریفده دیرلرکه دخانی

زمینه کره ناره واصل اولمسیله بو قاید طرفی فعلنده اشتعال وکیه شعله‌لنور. اکا اجزاء ارضیه شهابك جنسیدر

مشهوده سی صرف آتش تحویل ایدیله‌ن فقط اجلدن کورنمیه. بوکسنه قیاس اولنور. نته‌که بوشمیه زیرا لطافتی
رقابه متصاعد ونده رقت وغلظته کورونور. اول رقابه شعله افزا اکرچه زمینه کسب اتصال ایده‌ایسه ظهوری انقطاع
حریقی اقتضا ایدر. (آتش نازل اولان) تعبیرقدیمی امتداد شعله یا اشراب دودخانی جوقه اولدیده هواسی کثیف
اولانه معالکده شهب ظهوریه حریقیله کثرتله وقوعنی ایجاب ایدر که ادخنه متصاعده طبقه ممتزجه
هوایه رونمای تلاشی دیکر بونده شعله‌یابش اوله‌رق (شهب) و(نیازک) اراءه ایدر. چونکه اهل
هیئت بو قسمی هوایی درت طبقه و دیکرلری قسمی ایکی طبقه اعتبار ایدرک قول اول (ممتزج غالبه زمهریر
کثیف) دن و قول ثانی (هوای لطیف هوای کثیف) دن عبارتدر دیدیلر. قول اوله اعتبار طبقه اولا
اولان هوای ممتزج (یابس) وذوات الاذناب ایله نیازک اشکالنی محدثدر. لکن بعضیلرجه ذوات
الاذناب متحرک الحنه ذاهب اولدیلر. طبقه ثانیه اولان هوای غالبه شهب محل حدوثیدر. طبقه ثالثه
اولان هوای زمهریر سحب ورعد وبرقک منشائی. وطبقه رابعه هوای کثیف اولمقله عنصر آب وخاکک
مجاوریدر. قول ثانی ذهابنا وزره اولان طبقه اولای هوای لطیف وبخاراتدن خالص اولمقله
غایت شفاف وبو هوانک قابل نور وظلمت اولمدیغی بی ریب واختلافدر. طبقه ثانیه اولان
هوای کثیف مخلوط بخار یعنی کره نسیم ونماردر. بونلرک ارتفاعی صبح نسبتله هوای کثیفک الی بر میل ایله انقطاعی
اولدیغی کشف وتخمین اولنمشدر. غریبه * ... قرنده قطب شمالی جهتنده بوجهله بر آتش ظهور ... وفقط کورنور
کورنیوجب زمینه اسمانده یا نورختیش دیکر کبی شیدا ... ایله برسنه قدر دوام ایدرک مرور ایدیلور *
هر زمان انسانه شاید کیجه‌لرده مثلا بر محل یاخود یولده بولنوبده توهم و توحش ایدرک کورینه اشکال
مهوله ایله متشکل صور غریبه کورینه جکی غیر خفیدر که بونلرک حقیقتی واهرنلرک فعلیه
جنده نفسانی اکرچه وجودلری شرعا ثابت ایسه قول صحیح اورنه اضرار وتسلطدن موقوفدر.
(۸) رجم ایلی طرفلرینک بعض قطرنده جادو دیدکلری نقل اولندیغنه کوره اجار غولنه
نوعندن اولهجه بعض محققینه قوارجه اوزره ارواح خبیثه کندولریله مناسبتی اولان اجساد
خبیثه یه دخول وتصرف ایدرک کندولرینه مانند مردارلره اضرار ایدرلرسه اهل ایمان مسلط
اولمزلر. بونلرک جاره اندفاعی دخی فقط واحد مذکوره اصحابا شرح وبیانه بیو مشکلدر *

(۹)
ولا تمسک بالعهد الذی زعمت
الا کما یمسک الماء الغرابیل

فلوبقه مضامینه [اسعاد عهد وعهدینی قبول ایتمک] صحوبلی اما که کبی طور خربلی وصال دارا اولادعدی ده موفقی
حفظ ایده‌مزلر قابل بو صویا حفظ وصال ایدیه‌بیلیکی قدر حفظ وصال ایدرلرکه غربالک امساکی آبی عدم
فاعلم

قابلیتی قابل اوله‌مدیغنی کبی) سعادک انجاز وعد ووصال ایده‌بیله‌جکی اورادفع واسکاریدر)
(ذیل) کلفه تفصیله مستغنی اولدیغی قدح ابتوجیه بلیغ الاراده سعادک املکی
عهدی دیکار اولانه قابلیتی (تشبیه تمثیل) طریقیله غربالک صویی طوتسه بیلمزیدیکی
غایت الغایه وقاصر اولدیغی بیله‌رلسه یعنی مشابهلرنک عدم وفاده اولامسی
حقیقتنه تعریفینی مبالغه ایدلمشدر. که بو تشبیهی منعقد دره یعنی عهد والحاصل که
حاصل اولان هیئت نزع وجه شبه) اولهجه سعادک وثوق العهد اولمدیغنی تعریضیده
کنایه‌در (ع) لجنابه خواجه حافظ ∴ بجو درستی عهد از زمانه سست بنیاد) سواله
دشمنه بیله عطف واسناد ده محل اداب اولانه. اوصافلرک اکرچه معشوقه عزو ده غیر محکمه
اوله‌بیله‌جکی خاطره وارد اوله‌مزلر. بو کا ایکی وجهله جواب بیلور. ۱ وجه
خوبانک هجر وفرقته وبو کامماثل اوصافه تعریضا ایتمک مواد موجودندر. چونکه بو
حقلرک سعاده اسنادی اطلاقی دکلدر. وقاعده محبه دلالت ایدن حقانلرموصوف
اولونلر. ذم وقدح اولنمزلر محبوبا. ایده‌بیلکی شیئه تعریف وبرده قی ذر وخطبا انده بوجهه
ایلمک مشایلهک عظمتی ومعشوقلرک هجر وفراق دفعنا عشقه شیدا اندامسار ونحیفلیکی
مستلزم اوله‌رق. زیرا عشقه معشوقه طرفندن اولا اوله عزو واسناد هسه تلقی ایله قبول اید
(۲) جه وجه معشوقه عزو اولنان اوصاف متنفره محبنده اخرته تغیر ایجوندر. اکرچه اوصاف
حسنه وتعبیرات موثره مستحسنه ایله مدح وستایش قلنسه یعنی الحاصل رقابتله احوال
بکه‌دن بریده. بنا برین حضرت ناظم رضی الله عنه ~~جناب خواجه حافظ~~ (ع) آنده سبب چه
دیدکه سپهر نو عالم بدادست) مصرع برجسته سی مائله مقصود اولانه معشوقه سندیه
افراده تغیر ایجوبه اوصاف مسروده یی سعاده عزو واسناد ایله بالذات دلربولری
اولدیغنی اشارت بیورلدی * افند رحمه * معلوم اوله که حالات مذکوره حد خوبانده ٤
صورتله بیان اولنور (۱) صورت (ناز. شیوه. استغنا. عشوه) دن ظهور ایده‌نجا
بر اراده متغیره ده بوداء حکمه الدوام الحالده وروحیته وعرض علایم خاطرسایده عنوانیه
علاج‌بیلمدیه اوحه اوصاف بیلور. (۲) صورت ثانیا جانده حقلرسندن وتوجه ملال
حزنه اشتداده» وقوعبولور. بونلرک نادره خفیفه ونادربر لطیفه سی تحمل مشاهده
ومحبوبندن اختصاص زلف وفاده صفوف موثره سی استحصال یعنی معشوقلرک رفعه
سرورنده سرفرازانه مشوه اوله‌رق اعمی حسی ایله حکمه اوله بیلور (۳) صورت عاشقده

هدر ایدن وضع نابجاری حصوله کلور که بولا عاشقه بیچاره کسنا خلقنده استعفا وعفو تفرع وخشوع کمال دقت واعتنا ایدملك اجزالرزدن حصول جبده دوامی چاره‌سازی اوله بیلور . اکرکذب اسناد وعز و افتضاله فی نفس الامر غیر واقع اولسه بیله شوقلك اسنادنه علم اختیار سکوتندن شاکیلینی تکذیب اتماملی اجوبه تعبیر واستغفار ایتملیدر (بیت) تعلوجنابت وباعث هیدیوزندهی بلکه واصل ۱ حقیقت جهة معشوقده ظهوره ایدن بغض وعداوت ونفرتن نشأت ایلدیک بو علت وخیم العاقبه بدر دی علاج وتدارك ادویه شافیه‌سی افکار عمیقه حکمای حرفه‌جدید بغض شناسی مرضا عشق ومحبت بیننده حکیم قانونی اشتباه شفاخانه عالم درد ومحبه اولانلر بو علتك ترکیبی دارسنی ۲ الترتیب اکسیر الاجزا بیانه وبونلرك استعمالی حصولی رافع بحرانه خاطر فراش اولدیغنی ذکر واثباته ایلمشلر در

بيت

اولقدر ارهی کوره شاهد مقصودینی کیم
جستجوره طلبك بخشنه میدانه دوکنه

۱ الترتیب فوت النصور صبر وتحمل کدستر طبیبه مزاج وطبع معشوقی بالتعدیل هاونه اندیشه اجزاکهسی جبل ودساییس اوله رده شاکیلیدره واقع اولان عافیه بغض وعداوتی معجونه شربه کدای درد ومحبه تحویل ایلملکدر

بيت

شقلر ذوره هشتی درمیانه ایده
ایترن تحمل اکا درده کروبوف

۲ الترتیب اساطب حکمای اوزره برقوه جبری حاذق الاطباء ومجرب جفا کارك تحت انضباط النسه حرفه باید اقتدار ایدملکدر که فی الواقع بو نوید نظرا مؤانه ممکندر ✱ بیت

مادام اوله بازوده غناده بوقوت
حکم ایلك دامه معشوقه امدف

در بیانه قواعد اعراب ومعانی مفردات بیت

ولا تمسك فهاندم قول سابقنه معطوف اولیدی تمسك فم تاد یم وکسر سیه مسلام

مشدد بالفور فتح تا وميم ونشديد سيد مشدد ايله فعل مضارع غائبه در خیر مؤنث سعاده راجعدر (بالعهد) تمسك قولنه متعلقدر بو مقامده عهد یمین و حفظ معناسنده اولمادر (الذی) اسم موصولدر (زعمت) اسم موصول سابقك صله‌سی وفعل ماضی مؤنث صیغه‌سیدر سعاده راجع اولان ضمیر مرفوع فاعل وموصوله عائد اولان محذوف مفعول اولمادر بالعهد الذی زعمته تقدیرنده درکه موصول وصله محلا منصوبدر . العهد قولنده حالا در نکته جناب ناظم الذی زعمت قولیله سعادك معاهده‌سی فرضیاتی زعم قبلنده اولدیغنی ایما وانلك میثاقه وفا ترتیب ایتمه جکینی ادعا ایدرلرکه عهد صحیح عهد صحیح القلب صادر اولان میثاقدر بیله جکنده قلبك مدخلی اولمیه رق عهد لسانا وقوعبولان معاهده ده ثابت قدم اولمغه اقتضا ایتمز . سعادك عهد ایسه فقط لساننده جاری بر قولدن عبارت اولمغه شایان صحیح حکمه کیرمز . زیرا زعم کلمه‌سی حق وباطل متحمل بر لغت اولمادر . جهة باطلده استعمالی اکثردر (الا) ادات استثنادر (کما) فده کاف مصدر محذوفك صفتی وما سی ماء مصدریه اولمادر (کما تمسکا کما سك الماء الغرابیل) تقدیرنده در بوتقدیره کوره الا دن صکره اولان مستثنا محذوف اولمغه (ولا تمسك بالعهد کا مساك الماء الغرابیل) دیمکدر . ماء هو مفعولنده اولمادر . الماء قولی کله سنك مفعولیدر (الغرابیل) تمسك قولنك فاعلی فاکبر غربال مکسر اولان غربالك کله سنك جمعیدر

(۱۰) فلا یغرنك ما منّت وما وعدت
ان الامانی والاحلام تضلیل

خلاصه مفهوم بیت سعادك وعد وصلنه الدانوب امید وصاله تشبث اصل وفصلی اولمیان بر امنیه‌یی تخیل ایلمکدر که باعث پریشانی وضلالتدر یعنی ای کعب رضی الله عنه اوصاف متنفره مذکوره ایله موصوف سعادك وعد امیدینه سنی الدانمسون که انلك وعد وامانی احلام مضل کبیدر اضغاث واحلام ایسه تضییع اوقات وایام اولمغه شایان اولان سنی زوال دیلکی امید قاپیلمه بیهوده یره اضاعه اوقات ایتمه زیرا انلك انجاز

وعده هرحالده محل وبوسوزلر خامه منظور وصالي اولمه خيلي بيجا لدر (رذيل)
حضرت ناظم رضي الله عنه ابو بيتده بديع التركيبده واقع اولان (اماني واحلام كلماري
حالي قالديرلر ندر وبونلر وهم وخيلي قبيلندندر بوحسن بر حقيقت اسنادلرله واحديدر)
سؤال مقدره سنه جواب اوله اوزره الفاظ مذكوره ذلك اشغال وكماهي اوله قدرني
بيلدرملك ايچون استيناف كلام قلمشدر وعجيب (ان الاماني) قولي ماقبلنده ايهام
ومخاطبي علاج طلب وانكارله الحاح محتاج يمايل متردد حيثيته كتوريلمك طرز
خبرده الحاح ايدر تسنيدي بالتقديم ابراز حيثيت ايچون (ان) ايله تأكيد كلام المشتد ايدر
چونكه (مامنت و ماوعدت) قوللري استماع اولندقي حرده متردد اولا نشيئة الحاح
تردد اولنور (عجبا اماني تضييع اوقات ميدر يوخسه وعد صحيحي منتفع حالانده
ميدر) ديو تفسيده حكايه شروع ونبرده ازاله خدمتي (ان) ايله تأكيد كلام
رجوع بيوروليور نجيه امام سيوطي جيت عسير المنالي مذكوره (الكعب رضي الله عنه
سعادك كذب ودروغي منتفيه اولان وعدلري سني الدادمسوندر زيرا تحقيقه
بو بابده اولان (احلام واماني) تضييع اوقات وزمانيدر وبوامنيه بر شي مفيد
دكلدر) مفهومنه تأويل ايلديلر. امام مشار اليه ديمك استرلركه حضرت ناظم معشوقه
سي سعادك (عشقي غضب لنده يمك و خلف وعدلريك و عهده وفا ايتمامك
و خيليني خيل اخره تبديل ايلمك و موديتي لوزم كوريه رك حالي واحد اوزره
دوام ايتمامك) اوصافيله موصوف اولديغني وبو خصالي اشتهار ايدنلرك اقواله
وثوقه واعتماد ايدوب وعدلرينه الدانمه غير لايقه بولنديغني قصيده مسعوده
٧ ٨ ٩ جي ابياتنده تعريضا تجيه وبوامنيه يه دوشندرك اميه محل ايد
انقاب نفس وخطا ايله جكلريني بيلدرمش اولديغندن انلك كذب ودروغه
قايلمقدن نهي نفس ايله مواعيد مذكوره ذلك عيد ضلال ايدوكني (الاماني والاحلام
تضليل) قوليله تأكيد ايلر كه لف ونشر طريقيله (اماني مامنت و
احلام ماوعدت) كلمارينه عائد اولمغله مشار اليها في نفس الامر كندينده اولميانه
ايلك شيئه تشبيه قلنمه اولور (فائده) اضطورة اماني لفظنك معكوسي
بر قرم فائده سز خيالاتيدر وهما ايله اضاعه اوقاتدن عبارتدر ونشانه خيلي
اولان افعال ايله امرار وقت ايلك محض جهالت اولديغني بيلدريلمك ايچون حكمالرك

الاماني

(الاماني تخدعك وعند الحايد تدعك) قولني ديبانده "اماني بر حلم منتظره"
ديرلر وفائده سز امنيه وهم مطلقا اوهجي ادعا ايلديلر كه (وهم عند الحكما
محسوساتده موجود اولميه معاني جزئيه يي ادراك ايدن قوه دماغيه يه دينور
نجيه اخرا وهم مدركه باطنه ذلك در دنجيسيدركه حواس خمسه باطنه مدرك ايجون
محركدر) ومدرك اولان قوت ظاهره وباطنه اولمق اوزره ايكيدر مدركه ظاهره
دخي "لامسه. ذائقه. شامه. سامعه. باصره" دن عبارتدر. امدي لامسه
وجودده و (ذائقه) لسانده و (شامه) دماغده و (سامعه) قولاقده و
(باصره) ديده ده در. (مدركه باطنه) دخي مدركه ظاهره عددنجه اولوب (١) خمسه
ظاهره ذلك حوضه مشابه (حس مشترك) و (٢) حس مشترك خزينه سي
اولان (خيال) و (٣) مامور استنباط وتركيب وتفصيل اولان متصرفه و (٤)
مدرك معاني جزئيه اولان (وهم) و (٥) وهمك خزينه سي اولان (حافظه) در
عقل الرجه (متصرفه) معقولاتده قوللانيلور ايسه (متفكره) وشايد وهم ايله
محسوساتده استخدام موفقه اولور ايسه (متخيله) در. محسوساتده وهم عقله موافقه وفقط
معقولاتده زاجردر. وهم (سلطان اعظم) دخي اطلاق اولنمشدر. ودماغك اوچ جوفي واردر.
اولوب (١) جوف مقدمده حس ومؤخرده خيال منحصر اولان (حس مشترك) ايله
(خياللك) و (٢) جوف مقدمده متصرفه ومؤخرده وهم مختص اولوب وه متصرفه
و (٣) جوف (حافظه ذلك) يريدر وبو تعريفه كوره دماغك اجوافه ثلاثه سي
وهمك مقام ايام واقامتي اولديغي شابا نفصيلده بريدر عند البعض (وهم
و (متفكره) بر ماده اولوب معاني جزئيه يي ادراك اعتباريله (متفكره) اولديغي
ادعا قلنمشدر ولكن ذهاب لغويونه كوره خطرات قلبيه اولوب قلبه مدارك
عكسي اوله رق عارض اولان خاطره وعلى قول مشكوكات جهة رجوعنه دغم
اطلاق اولنور * ديبايه قواعد اعراب ومعاني لغات مقرات بيت *
(فلا) ده كي (فا) شرطيه وفلا جوابي يا خود جواب شرطده واقع فا كي سببية
ايچوندر كه ماقبلي خبر ومابعدي طلب اولوب احدهما ذلك اخره عطفي
صحيح اولمز (يغرنك) غرورك سني الدادمسون ديمكدر (كا) في خطاب
ايچون اولوب نفسنده بر شخصي تجريد ايله مخاطب قيلمش ومخاطبينه مراد لنمه

اوزره ایکی وجهله احتمالی واردرکه وجه ثانی یه علم معانی اصطلاحنجه (تجرید)
دینور * (افعل) * حضرت ناظم رضی الله عنه مطلع غزلده قصیده‌سنده واقع (فقلبی الیوم)
قولنی صیغه تکلم بالکلیه اسلوبیه بدیعنی (فلا یغرك) لفظیله خطابه انتقال
ایله نفسنه رجوعی مراد ایدرك انواع سته بدیعیه دن بر نوعنی اجرا بیورمشدر
زیرا (فلا یغرك) کلمه سنك اخره خطابی غیرجائزدر * (ما) ماء موصول اولوب
محلا مرفوع لا یغرك قولنك فاعلیدر. منت لا یغرك کلمه سنك مدرس وجریده
ذکر اوقاع ایله کلمه‌نك فاعلی اولور (ما منت) تقدیرنجه که (ما) موصولك عائد
مفعولی محذوفدر (منت) کذبت معناسنه ایدی عندالبعض امیده دوشورمك
یعنی مرادی حصول گوسترمك ایله وعد ایتمك معناسنه ویرلمشدر * (وما وعدت)
قولی ما منت کلمه سی اعرابنده اولوب قول مذکوره معطوفدر (فلا یغرك ما وعد
تك ایاه) تقدیرنجه قرینه‌سی دلالتیله وعدك حذف وترك استعمالی جائز اولمه
بیلوب فقط بو ایجه ارجح اولوب قول اولدر * (ان الامانی) الخ المصرع فلا یغرك
قولنك تعلیل والامانی لفظی بالاهتمام نفسنا دیلدیکی وارزو ایلدیکی
نسنه معناسنی جامع اولوب (امنیه) نك جمعی ونصبه (ان) نك اسمیدر *
(الاحلام) رؤیای غیر صادقه وخیال خواب معنالرینی شامل اولوب حلم کلمه سنك
جمعی اولوب (الامانی) کلمه سنه معطوفدر * الکلام یجر الکلام (معلوم اوله که
خیال خواب نوعنی مقدرسی اولوب بنك وشك یاره دن حالی ظهور ایدرکه
بیداری اولدیغی حاله رؤیا اثری باقی اولمیه نوعی یقظه دن افضلدر رؤیتنجه
که (ع) نه هر مرتبه خوبیله بر نه بیداریست . اما یقظه ایکی درلو اولوب
بر نوعی حسی اولوب (یقظه صوریه) اولوب نفلیه دیمکدر. دیگری غفلتك
ضدی اولوب یقظه معنویه) تعریف اول یقظه دن وتعریف ثانی (نوم) دن
بهتر وافضلدر. انکایه حاجت حس ایدر. درجه ده مستغرق اولمیه رده متوجه
قید اولدیغی وذاتی نه شغل وعبادته بولندیغی حالده صلحانك نومی ناقض
وضوء دکلدر. زیرا انلرك نومی (تنام عیناه ولا تنام قلبه) مرتبه سنه در *
(تفصیل) تفصیل یابنده اندن معلومه وتنبیع وابطال ایلمك معناسنده
اولوب رفعه ان) نك خبریدر که لاجل المبالغه ایراد اولنمشدر * (فلا یغرك
تنزل

منت ووعدها) تقدیرنجه سالف الذکر مالرك مصدریه اولمسی دخی احتمالدن
بعید دکلدر *

(11) * كانت مواعيد عرقوب لها مثلا *
* وما مواعيدها الا الاباطيل *

خلاصه مفهوم بیت: وعدینه وفا ایتمه‌یکی جهتیله خلف وعد ایله مشهور اوله‌جه
اولدیغی مواعید عرقوبه کوبا که سعادك حقنده بر ضرب مثلدر. بیمنجه کعب
رضی الله عنه کندوسنه تجربه ایدیکی شخص موهومه دیرکه (ع) میانه راست کوتاه محبت بالایه الحان
مصرع مصدر وارد ایدر لکن سکا عرض ایلدیکم وصلت وقبول ملتمساتمك اداینه روح موافقت ایلیه
سنك ادرکه قیام وحجوهرجی ذرافند الهیم ایدم کبی مقالات ایدرسنی افعل ایدر. سعادك تو
عیدکا ذرسه اعتماد ایتزکم انك عهد ومیثاقی وفاسی یوقدر. زیرا خلف وعد ایله مشهور
عرقوبك مواعیدی انکا مثل ومشبهدر. عرقوبه دنیلان شخص کذوبك مواعیدی باطل
واصلسز اولدیغی کبی سعادك مواعیدی واقعه سیدخی باطل وبلا اساسدر. الحاصل خلف
وعد دنیا مثله مشتهر اولان عرقوبك مواعیدی سعادك وعدینه معادل ومثالی اولان
انجاز وعد غیر قابل اولمغله انك یا هو عرقوبك مواعیدی دکل الا قول کاذب
وباطل اولدیغندن وثوق واعتماده شایان دکلدر (بیت) باوفا هر چند در عالم
یارمکس دریغ زمانه نکرد *

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

* (قاعده) * حضرت ناظم مخاطبك موعود سعادت حسن اوزره تقصوری انجسیوب عمی طریق القلب
(وما مواعیدها الا الاباطیل) قولیله (قصر الموصوف علی الصفه) قاعده بدیعیه‌سنی بالاجرا البلاغی
حکم موعودی اثبات حقیقی نفی وامی بیوریرکه بوندن ایکسیدن بیکه یکی دخی منافی
اولورده قصر سالف الذکرك حقیقیدر * (انتظ) * (کانت) افعال ناقصه دن هانته معناسنه
اولوب ایکی وجهله احتمالی واردر (۱) وجه جنبیا اسم اوزرنه زمانه مافیه وجهنه
و (۲) وجه اسمك بر وصفیله وصفاتی قولنه دلالت ایدر * (مواعید) جمع
کلمه سنك جمعی وصفه عرقوبه مضاف اولورده کانت کلمه سنك اسمیدر * (عرقوب)
مواعید قولنك مضاف الیهیدر. مرفوعدر وزننده انسانك اوکجه سنده یوقاریده

یعنی بالدرینده چکلمه متصل اولان سبلره دینور که بکا الکیچ دخی تعبیر اولنور. وقیده عرقوب لغة
(عرقوب به معنی) با خودا به مشدد باشد) عصرنده کذب ووعد خلاف وعایت
دنائتله مشتهر بر شخص ایدی که مواعید عرقوب سی مشهوردر. نقل اولندیغنه کوره (۱)
دولتی. برکون عرقوبه برادری بر مقدار خرما استدی. عرقوب اول اغاجلر
چیچکلندکده ویره یم دیو وعد ایدی. خرمالر چیچک آچینجه تعجیل ایدی. خرمالر
اول هیئت کبیرده قوروق اولدقلرنده. وقوروقلندقده قرارمدقلرنده قرارده‌کده رطب
اولمنه. ورطب اولدقده کماله یسر اولمنجه تمر اولدقلرنده تعلیق وخرمالر تمر اولدقده
لیلا درابار ایلیه رک برادرینه بر دانه بیله ویرمامشدر. وبنا برین دروغ و
کذبا ضرب مثل اولمشدر که حضرت ناظم رضی الله عنه مواعید سعادی انکا بکزتمشدر.
(ارل) متعاقب اولان مثلدن حالدر (مثل) کانت قولنده کی خبر منصوب اولمغله نظیر
وضرب مثل ونعت وصفت معنالرینه شمول واردر (مواعیدها) ده کی واو استینافیه
ایچوندر. خبر متصل سعاده راجعدر (ذیل) حضرت ناظم رضی الله عنه بو قوللرنده سعادک
اخلاف وعدینی تأکید بیوررلر. چونکه شاعر الیها خلف وعدینی مواعید عرقوبه
بیه مثیله ضرب ومواعید عرقوبه نک اصلنی اولدیغی ذکر ایله سعادک بطلانی
مواعیدینی بسط ایلدی. بوتقدیرجه شاعر الیها انجاز وعدایله مطلق مجروح ولجة الحال
اخلاف عرقوبه دن مفروغ اولدی. بعض نسخه‌ده مواعیدها یرینه مواعیده ذکر اولنور
بو صورتده سعاد قضاسی وعدی بوکمنی بابنده ده‌لک عوده وتأخیر ایتدکده غیر
زیاده عرقوبه تمثیل ایدلمشدر. جیدره مجیبه انجاز وعدایتامکه مجبول اولان خوبانه
دلربوده اولاندر تعریف وحالی وشانلرینی توضیح مسئله مشکله‌سی اختلاف
ایدرک بر قدردن خلف وعد وعدم مواخات مناقشاتی لعبه سیله جفاء عدم
هجر ونحیح بیاننده لب لقا وبر قدردن دخی (بیت) ولا عناد اداتی بدست
دوست سپارد. دربه مقام که کارها با خنیا نویست) حکمنجه جور
واذرالری محابیب ودوعنی ابرا زجرجین ایله فراق وهجرت جانانی عینه
وصلت وجور وجفالری شاعر الیهانی محض لطف وعنایت بیلمکه متحمل جور
وجفا اولملیدر دیدیلر (بیت) دم وصل هجرم جیش هجراننده اماده اولماز
فاکلاءیه بوزده بلدربا قلمده اولمادی)

ونعلم

وبعضیلر (ع) فانه اعلم وصالک یاد ایدیلکم زمانه) قرارلر اوزره قوت وصلت
دمنده وعذامانی لی باعث حیات جاودانی بیلدیلر. (ع) محبتکی وصل یا هجراده
دلیل اولماز. بونلرک بلکه یکرنده فرقه وتمیزنده عاشقک درجه قرب وبعد
وضعف وقوتی مشهوره‌لریله اکلاشیله بیلور. لجناب خواجه حافظ دیوانه
عشقه مرحله قرب وبعد نیست) (اباطیل) حقک فندی معنیسی اولان باطلک لکنلی
جمعیدر +

(۱۲) + (ارجو واصل ان تدنو مودتها) +
+ (وما اخال لدینا منک تنویل) +

(نکته) بو بیتی بدیع الترکیب شدت حیرت وفرط دهشت حلابسیله خصمه (رجوع)
اوزره ترتیب بیورلمشدر. (ربا) بدیعیونک عندنده شاعرک مناقض تقریرده
اولان شیئه عودت ایتمنه (رجوع) دینور که سوق معنادینی ذیلنه تصویر
اولنجقدر. خلاصه معنا دینی (ارسیراری مثل ملاحت اولان سعاد
هجرت قلکدا زیلکی ماحی ومنزله وساده وصالنه مبلغ وموصل عقده ومجبه
رجحان مقارنتی ایدرم. ململه کرک فقره وکرک سند سائره‌یی مسوق العه
اولدیغنک جهتله رجحانک رهبه اسعاف وقبول اولدیغنی یعنی بنی عقد یادی
وصلی بلاء ایله شاد وبکام ایده جکلکی ظنه ایتم) معناسی دیلر. ان سعاد سه
بنذول الجفا وخلف وعد وعهد عدم وفا صفاتی مقرده سیله مفطور
اولدیغی حالده بیلا استعطاف لقا وحصول امنیه مساعده بیوره‌جغی رجا
ایدرم (که مرادم) وصل محض اولمیچه. لوکل بقینلغنیده (ع) اویله طودرم داخلک
کیم اوله واره آیرلمه یوقده) (ذیل) حضرت ناظم رضی الله عنه دروننده بیانکش
اشتغلی اولان آتش فراقک اتجه ذلال وصل ایله ممکن الانطفا اولدیغنی تقریر
ایتمیله توجه سعادی اتصاله مجبر اولان محبتک رجحانی حصولی فنره نفسی
وجمع دردد هجرت تسکینه ایدر. برابر الفا واوج بدره عرض ماجرا ایلدی
(ع) کهکل المدیه اوغیخ دهنده نادیمز. وتمنیات مسروره سنلا نزد
شاعر الیها وصول بولدیغنه ذهابه وارده حقده عناتیا کلام ارتعب
قوه متصوره خیالسن مدمک حیثا معناسی اولان تشخص حض سزلنه

بالتدريج زمام افكاريني جهت فراقه تحويل ايدرك معشوقيله بلا واسطه مكالمه يه آغاز

اولنمشدر پادشاه شكوه افزاء ملك ملاحت كرك بعدا شرشيدا وكرك يابند لطف

محبتك اولديغي سائر بيچاره مبوتلالرك اولمديغي جهتله خزانه وصالكدن اميد

لطف ومرحمت ايدرم (ع) بلمزيم كندم بلادن بويله مخزون اولديغم ديمه يعني

الرجو غير مناسب كبي كوريليورده جهتيله آتيه ده شوح ركاب اولديغندن لطف

انكار ايتمامش (ا) جهت ناظم رضي الله عنه دهشت محبت غلبه سيله سعادت

عزوبيات سابقه منفهمه دن نفي ايله حصول مسؤلدن قطع رجا وحالده مقابتده

استعفا ايلمك مذهب عشاقه مغاير اولديغي تعريضا ايله حضرت حسيه

رضي الله عنه استحديكي نسنه يه رجاسيته چونكه جناب كليم على نبينا عليه السلام

حضرتلري اقتباس نار ايچون طور سينايه عزيمت وبني رسول اولديغي حالده مأيوسيت

عودت بيوردي مقالسيله لؤلؤ ياش نصيح وبيه اولديغي مرويدر بنا برين

حضرت ناظم معشوقك اوصاف متخالفه سني ذكر ايله اظهار تحكم برلر

سندن عين خاص اوليم ديو كلام سابقي نقضله صنعت رجوعي اجرا ايلديلر +

(٢) جهت غلبه يأسه تعيين ومراد ايدلمشدر سؤال وجواب الرجو

اولا مودت سعادت رجا بعده محبت حصولني نفي واجلال تمنا غيرممكندر

للهم مودت وتذليل كلمه لرينده شيء واحد ونه ده شيء ممتنع دينه جكي

جهتله سعادك حضرت ناظم بالمنا عرض اشتياق وفهوا ابانه علام

نعافله وحالندن ضعيف يعني اوزاده محرم بولنديغي اجلدن مشار

اليه تقرم كالات وصال ايده ملامه اولديغي اكلاشيلور كه بيته

اتيه ده بوكا لايق وجهله تلميح واشارت وارد +

* دريجابه قواعد اعراب ومعاني لغات مفردات بيت *

ارجو رجادن نفس متكلم صيغه سي اولوب ظن اوزرنه غالبه ديمك

اولور بوكلمه نك ايكي يره احتمال وارد (١) امر بو مقامده اجرا اولديغي

اوزره نفي وايجابا استعماليه رجا تمنا و (٢) امر خوف ونهي شي

ايلكدر (امل) املدن صيغه متكلم مدهره وعم ميله ارجو

كبي رجا معناسنه ايسه ممكنه ومستحيل طلب مستعملدر زيرا رجا فقط

ممكنه

ايله ممكن اشتكي قوللانيلور كه بومقامده بويله بيلدي متعاقب ذكر اولنان محسنات شعريه دندر بعضيلر

(امل) محال ومستحيله و (رجا) يالكز ممكنه استعمال اولنور ديمشلردر جهله (فرو بما وجبا) فيه

ايلمك بوخصوصده اختلاف يالكز جهت لفظيه اولور) ديديلر * (ان) مصدريه در * (ته نو) دنوردن قريبلشمك

فعل مضارع مؤنثه در * (مودتها) تدنو فعلنك فاعلي اولوب (تدنو مودتها) تقديرنده قوه تعريفه وجهدن منصوبه

المحل اولورده (ارجو) كله سنه يا خود (امل) فعلنك مفعول به در (مودتها) نك ضميري بيتده (والاها)

سعاده راجعدر مودت عاده نك غذاسي يعني صحبت ومحبت ومراعات الفت معنالرينده در مودت (٤٥٠)

لفظي وزنه ومقداره حروف محبت ايله هعددر ومرتبه محبت بو عدد وهعددركه حبك قلبجه تزايد

حصولي (هوا) واستقرار وثبوتي (ود و مودت) ديمكدر بعد الاستقرار قلبي كمي عجز اغياره

منحصر ورسي في مقصد اولمه بيلوره ايسه (ميل وحب و محبت) ودها ايلرولبوبده قلبي محبوبدن غيره

مبالاتدن اعراض ايدنجه ايسه (عشق) وبومرتبه ني تجاوز ايلديكي (وله و حيرت) ودها ايلرولديكي (جذبه)

اطلاق اولنوب ابو ترتيب اوزره ود ومحبت اوله مرتبه دن عبارت اولديغي اكلاشيلور (ميل)

قطره يه (محبت) نهره (عشق) جداولدي انلاره كسب اتحاد ايتمسنه (جذبه) انطارك ديانيه منصبه

املسنه بكزر ~~عشقدر دلو~~

لحنابه لا دوله

ميل همچون قطره است وعشق چون نهر است وجذبه است لامحو

جذبه را مي دانم كه عشقها * زانكه جذبه مي بياند باخدا

قطره اصلنده اكرچه ابا اريده اسمي قطره در لكن جريان ايده ايله نهرچكرر كري كلان اسمي كسوته داخل ايتدي

بلدي پلاريد كسب اتحاد ايلديكي نهر فرات وشطكبي جوبان عظيم اولور كرك قطرات وكرك نيل وفرات

دريايه منصب اولسيد اسامي مختلفه لري مقدم واصل اولانه بر ~~صفات~~ ايدكب تحد ايلدكلري جهته

اب واحد قديم اولوب حركات وسكنات عارضه لري دريانك جوش وخروشي دلور بنا عليه جذبه نك ذات مرتبه

عشقدن عشقك مرتبه محبت كالنده (محبت) ظهور ميلدن صادره وجود بولديغي متحقق اولوب چونكه ميل ظهور محبت

بشر اولنمه محبت سيره درجه كمال اولسه مرتبه محبت عشقه وبونده كال عشقك جذبه يه مبدل اولمه جزئيلي

توزيد كه جذبه ايدي اولارده حركت وجهيله اولمه جعفرده بومقام ارتقاده ساكن مجذوبك كافه حركات

وجد اولوره وبومرتبه ده حاله اولانلر سائرده صحو وصحوده سكر اولمه قربله سكرلرده قوتيلورز قلبه

حدوجل وعلا حضرتلرينه مرتبه محبت تنزل ايلمسه اولاده محبت منظر دينه ده اهو سعادتك محبت (مودت نه) ديرلر

كه اشياء محبت بونلكه دركنار ايدر بوحين عشق محبت ارباب مقابله رضي سند لالت ايله بيلور زيرا

محب محبوبك سلك قربني بيله دوست اتخاذ ايدوب اظهار محبت ايدر خواجه دبستانه جوبه يعني مشهور

هر بیری اولانه قیس مجنونده) که (ای در دیوار کوه دلدار تقبیل ایتدیکم دار و دیاره اولان محبت ومودتم بنی اوطلوبه
بیله اولدیغی حفا بو بیده خبر تنبیه ایلام واقامت اولانه بیلان جهة تعلق ومجتمع ایدیلر) دیمشدر اولدیغی مشهوردر
(شرف المکان بالمکین) (امون) سی عمل ایدیلی و (ارجو وامل دنو مودتها) عباره سی تقدیر ایدلدیکی حالده (ارجو ما)
وبونک عکسی بر اولنوره بینه (ارجو وامل دنو مودتها) دینلر (امل) نک مفعولی محذوف اولدیغی فعلینه
بر بنا حذف مفعول علی قاعدة جائزدر. (وما) نک (واو) حالیه و(ما) سی ما نافیه اولوب الی آخر البیت
منفیه المحل اولورلر (ان تدنو) یاخود (ارجو وامل) فعلنده حالدر عند البعض (ما الدنیا منک تنویل) تقدیرنده
(اخال) کلمسی زائددر * (اخال) کسر همزه ایله افعال قلوبدن اظن معناسنه نفس متکلمدر. همزه سی قیاسا مفتوح
واستعمالا مکسور اولور * (الدنیا) تنویل قولنک خبری اولور. قریب جهة اشرابا ایدن عندنا مفهومدر *
(تنویل) مبتدا و(منک) لجهة القدر حالی اولورلر (تنویل) قولنک حقیقة * سالف الذکر (اخال) قولنده
(بتاله) خبر اضمار اولنور. فقط ضرورت وزن ایچون حذف ایدلمسی [illegible] دخی جائزدر. بو تقدیرجه
(اخال) کلمسنک زائد اولمدیغی ظاهردر * (تنویل) تفعیل بابندن مصدردر. اکرچه عطا معناسنی متضمن
ایده حسب المقام معشوقه عدم وصلتندن کنایه در * (نکته) حضرت ناظم عقبا افاده سی سامعک ذهننی
تکلیف ایچون (اخال) قولنک خبرینی تقدیر بیورمشلر که تصحیح ترکیب ایچون تجارب خبرینی تقدیر وانکله تلفظ ایدلر
سامع بر کلام ابهام ایدر. نهایت کلام دوقف سامعه ترجمه ایدر. مثلا (الدنیا منک تنویل) قولینه تفسیر اولدیغی
تقدیرده سامعک ذهنی حصول تمکینی موجب اولور. زیرا بر شی اول ابهام بعده مفسر ذکر اولنسه اذهانه
بادی تقویتدر * (قاعده) بر اسلوبدن اسلوب دیکره انتقال نشاط سامعه جهتیله طرف حسنه وطلبده لیلر
اصناف کلامک استعمال المحسنات کلامدن اوله جغی دلائل مقنعه ایله مبرهن ایدوکنه جناب
کعب (رضی الله عنه) ابتداء قصیده سنده واحد غائب ایله سوق کلام ایله بو مقامده مخاطب
اولورلر تکلم بیورمشلر *

١٣ أمست سعاد بأرض لا يبلّغها * إلا العتاق النجيبات المراسيل

(نکته) حضرت ناظم ابو بیت مجوزه یراده ما سبقه بیانه مغایر اولورلر ایدعلیه
قلوب سامعینه القای شوق واهتزاز ایتدی. یعنی ستایش سعادک ترک ایتدیکی
الملکی بلیغ بلغا اوزره اوصاف فائقه رجوع ایله ادبا عرب
اثنیه کتدی. زیرا سامعه ایراث ملال ایتماملک ایچون نهج بهج نوبه اوزره
ایدر

ازاره ابلاغ

ابلاغ کلامی ایلمک شعرای عرب عندنده عادت مرعیه دندر * خلاصه مفهوم بیت
(سعاد روز واخشوز فرقت حبا هنده رحلت وبر ارض بعیده مواصلت اوجه
اخت ملاو ارض مذکوره یه [illegible] ولاشدیره الا اصیلهجم اولان ناقه سریعه
السیر ایصال ایده بیلور. یعنی شتا الیلا بریه واریشدیکه حالبوکه اول محله عبوره
هر صویتد سالم وازاره لعلامة عتاقه نجیبات جنسنده اولانده دن غیریسی
ایصال ایده من)

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

(امست) کلمه اخواتندن فعل ماضی مؤنثدر. وقت مسایه داخل اولمه معناسنه
رحلت ایچمیله بر ارض بعیده یه واردی معنالرنده در. معناده اولکوره سعادک
علی السحر رحلت واخشام اولمسیله اوراده بر محله مواصلت ایلمسی اولدیغی کلامی
بوتاویل (سعادک) سرعت سیرینه اشارت وانی تعقیب جاره سی بیه الحرب
اصلی کریم وسیله سریع روه ایله اوله بیلجکنی وبیت ثانیده رحیل قولیله
یعنی کلمهٔ جمعه بتا الیلانک مع قومه کوچ ایتدیکنی تعریفده عبارت اولور
چونکه ده نفر عرب اکثریا اقصای واشیا لرینه رحلت وبو مثلو یوللرده
زینک مراحل بعیده یی ساعتی ساعته طی وقطعه هولرینی استیلاء ایدهر
ایصال ایدکلرینه مجرب الطبقه سرعتجالری رغبت ایدرلر. حج معناسی
اولان حاجتی تفسیری معنادن اوله نسبله ابلغدر. زیرا زمانک وصفی دده بیلک
سرعت سیرینی استلزام ایده جکنده سعادک لحوق غیری اولدیغی ظاهردر *
(نکته) حضرت ناظم کلامنه نوعا اخفا قصدا استینافه اسناده تدنو
مودتها قولنی نجبت اوزره بالایراد بعده خطابه اعاده وارض بعیده لک نوعی
اخفا اولنمه نافه یه توسل ایدلمسی امراولمدو بهتر ایدوکنی بیان وافاده بیورمشدر
ولنه دره (سعاد) امسینک اسم مرفوعی اولوب مجروری نک ذکریله اولسه
تلذذ ایدلمک اوزره مقام مجرسه اولمشدر * (بارض) قولی تقدیرا مستقر
خبر منصوب اولوب جمدرنک باء ظرفیه کلمهٔ مذکوره متعلقدر. (ارض)
یر یعنی زمینه دینلور * (لا یبلغها) نک (لا) سی نفی ایچوندر. یبلغ فعل مضارع
اولورلر ایصال ایدر واولاشدیرر دیمکدر. خبر مشترک ارض کلمه سنه ومفعول

اولان خبرایدر متصل سعاده راجع اولمشدر. الی المصرع محل جرده واقع اولمغله بالاضافه قولنك صفتیدر (الا) اداة استثنادر (الصافنات) موصوف محذوفك صفتی (والا یبلغها) قولنك مفعولیدر (عتاق) نعوتدر وزننده عتیقك كلمه سنك جمعی اولمشدر اكا عتیق ونفایسدن اولان اشیاده اولاتی دوه دیكلری. حضرت ابابكر الصدیق رضی الله عنهك موجب عتیق دعادن حضرتلرینه اوله مغله عتیق تسمیه بیورلمشدر (النجیبات) الصافنات كلمه سنك صفتی (والمراسیل) قولنك صفت بعد الصفتیدر. هوایدك وحسیب وكریم واصیل اولان انسان وحیوانه ومطلقا عرقیتی اصیل ایله متصف دوه یه نجیب وجمعنه نجیبات دینور. بومقامده هوای تمیز دوه مراد بیورلمشدر (مراسیل) مفاعیل وزننده كسر میمله مرسل كلمه سنك جمعیدر ناقه سریعة السیر دیك ملایم ولطیف یورر ویوشلو دوه یه دینور.

(١٤) (ولم یبلغها الا عذافرة)
(لها علی الاین ارقال وتبغیل)

خلاصه مفاد بیت (سعادك واصل اولدیغی محله ایصال ایدن. الاعظم الجثه وقوی الجثه سخت قید اولان دوه ایصال ایدر. زیرا اویله اولان ناقه نك یورغونلغی وقتنده بیله صنعتده ارقال وتبغیل تعبیر اولنور. ایكی نوع مشی سریع استعمال ایلدیكندن یالكز نقطه مقصوده ایصال ایده بیلور (ذیل) حضرت ناظم بوبیته بلاغتا غاده كندوسنك معشوقه سنه ایصاله مستعد ناقه نك مدحنده اطناب وناقه مذكوره نك ایكی كوزل صفته ایله متصف اولدیغنی اشراب ایلدی (١) صفت عظیم الجثه وكریم الاصل اولسیدر كه عظیم الجثه اولمه دوه نك قوتنه وكریم الاصل بولنمه مع قوة كثرت حمله متحمل اولدیغنه دلالت ایدر (٢) صفت دوه نك هم یورر ومطلقا یورر ولما میدر. زیرا تفصیل اولنه جغی اوزره جنس دلالته دوه هی نشاطده سریع السیر اولدیغندن یورغونلقده وقتنده سیر سریعه قادر اولمایه جغی كلاله وتعب الحدیغی یعنی یورغونه بولندیغی حالده دها سرعت اوزره مشی ایده بیلجكی واستها قیده وبیانده در.

دربیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت

(ولم) ده اولان واو حرف عاطفه در (لم) فعل مضارعی نصب ایدر حرف نفی جیدر ولم ایجاب تاكیده نفی ایچوندر (یبلغ) حرف لم ایله منصوب فعل مضارعدر. ضمیر متصل الفا سبقت ایدن ارض قولنه راجعدر. وظرفیت اوزره منصوب المحل اولمشدر (لم) حرف عامل (والم یبلغها المجیه المسجور) تقدیرنده اولدیغندن مفعولیدر. ضمیر متصل سعاده راجع اولسیله ~~مفعولیدر. ضمیر مذكور سعاده راجع اولسیله~~ مفعول اول (والم یبلغها سعاد مجلها الاعذافره) تقدیرنده مكنی مفعول ثانی اولمه احتمالیده اوله بیلور (الا) حرف استثنادر (عذافره) قصر الموصوف علی الصفه قاعده سنه كوره (الم یبلغها) قولنك فاعل اولمشدر ضم عین وفتح ذال وبعد الالف فتح فاء وزاید مؤنثه وعظیم الجثه دوه لرایله ایستعمال اولنور. غضنفر وزننده عذوفر كلمه سنك جمعیدر (ایمه) بیمه وزن تعب یعنی یورر. ولكن مناسبنه دكلدر (ارقال) ایسال وزننده مخدوف الی قولنك مبتداسی اولمشدر. برنوع دوه یوروبیشنه دینور. ایومك وعجله ایتمك معناسنه عبارتدر (تبغیل) سابع الذكر ارقال كلمه سنه معطوفا مخدوف مذكورك خبر اولمه خبر عذافرة راجعدر. چونكه مبتدانك نكره اولمسنده ابتدائیتی تصحیح وناقه ایه وتعب حالنده ارقال وتبغیل اوصافنی تخصیص ایچون خبرك تقدیم ومحذوف تقدیر ضمنده (ارقال كانهالها) عبارتسی تنظیم ایدلمشدر. كه لكانه كلمه سی حذف اولنه مقامنده مبتدانك خبری اولمه اوزره (لها) كلمه سی اقامه واولصورتده اعرابلنه رلر مبتدایه راجع اولان ضمیر الكا بالانتقال تقدیر (علی الاین) قولنی نصب ایدن بوصورتده عند البصریون اولمشدر. كوفیون ذهابنجه (ارقال لها) قولنك فاعلیدر. الكجار ومجرور ماقبلنه اعتماد ایلرلسه متعلقنك علی وجه عمل ایتمسی عند الكوفیون اولدیغندر. حاصل بووجه علی كلا التقدیرسیه محلا مرفوع عذافره نك صفتیدر (تبغیل) تبجیل وزننده یورر ومكدیه قاطر استركبی كتمك وعلی قول یورغون ایله اشكیه بینده یورر ومك معنالرینی متضمندر كه اوزانوا اوزانوا یوروملك ایله یورغونلق اولمه ایكسنی برنوع مشی اولدیغندن سیر سریع بغال تشبیها (تبغیل) دینیدر. طوائف عرب دوه یورویشی تعریفنده كبوه اختلافده

سوند سید

صاپه‌ خطوه‌لرینی اچمه بویونلرینی سونمه‌ بیه دوشه‌رك یکرنش لاوبرغنت
افراط وانبساطه اشکیه ایدن وبو نوعا تحریك ایمکسزین کیدن دوه‌لرك
یورویوشنه فتحتیه ایله (عنق) دیدیلرکه بو رفتاره مستعد دوه‌لر مرغوبدر
کبی دوه دوداز مسافه قطعنه غیرت ایدرلر (قاعده) اشبو بیت دلالت فائده کامله
بینه الجملتیه کمال الانفصال لکونه الثانیة بیانا للاولی فالفصل قاعده‌سنه
مع بواطه رد ایراد اولنمه اوزره ما قبلنده فصل اقتضا قاعده‌دن الکبید
اهدهاء عطف اولنشدر اکرچه ... تعل ...
بیتك بربرینه عطفی جائزدکلده فقط برینك دیکرینه برجهتله متصل وجهته
اخره منفصل اولسیله اهدهاء عطفی قاعده‌دن واشبو بیته بلاغت ثبتك ما قبلنه
عطف واتصالی اولدیغی واضحدر که ایکیسی دخی مضمونه دیکرله سعاده کریع
السیر دوه‌دن غیریله وصول ممتنع الحصول اولدیغی افاده‌دن عبارت اولمغله عطفی
علی قاعده جائزدر

(١٥) ✶ < من كل نضاخة الذفرى اذا عرقت > ✶
✶ < عرضتها من الاعلام مجهول > ✶

خلاصه معناء بیت (ذکر اولنان دوه قولاغی طوزندن چوقجه دریلیان دوه‌لرك هنوز سندیه)
اولمغله انلك قصد وهمتی یوللرینك علامت ونشانه‌سی مندرس اولمغله بیلنمکدن مبرا اولان
محلدر یعنی بعید محل کتنه اولان سعاده عاشقی مهجوری ایصاله قابیلیتلو دوه ایله قو
لاقلری اره‌سندن زیاده تر اقیدن بیاض جنسندن اولمغله شدت سیر والغایه اجلندن
عرقریز غیرت اولدیغی وقتده انلك قصد وهمتی نشانه‌سز بیه اولان ایزلرینی بیلمکه
وبابیدایدر خاصیه ناقه موصوفه اصلینه مشهوره نیاقه‌ده اولمغله مدح فیه تلمیح
(یعنی ازسورمکه عاشقان اولنارك اهدا ایده‌جکلری طریقی بولوب چیقارر علامات
اثارینه محو اولمیه یوللری اشا ضیولره واندرانشی مانع سیره اولمیه جقندن لکن شهراه
مطلوبه ایصالی ایدر) (ذیل) ✶ اشبو بیته نواسیده معطوف اولدیغی ما سبوقه کلامی تصریحله
ناقه موصوفه‌نك صفتنه انه ایله متصف اولدیغی وحضرت ناظمك عادت عربانه‌ذوق
المنابه کلام ایلمسه بولنیغی تعیینه ایلر (١) هضته دوه‌نك قولاقلری اره‌سنده عرقلر
نکلشدر

نکلشدیدر. زیرا دوه قسمنده بولنمسی مطلوبدر اوزره قطع مسافه‌ده همتنه مدار اولور (٢) بی
صفت دوه‌نك استغنا کیزه‌ده بولنسیله ایز علامتی بیلورس ظاهره مندرس ذهنده
قوه حسیه ایله راه مفقود مطلوبه بولور بلا واسطه منصایم المسیر اکر ایکبدینه
عارضه نعم هرله اولان یاقلك اکثریسی ره نادره مخوفه الفراق وبوادیه
هولناکه دوشوب ساربانلرینی هلاك ایلدکلری مروی وحکایه اید فلاسفه
اسلامیه‌دن ابوعلی ابن سینا علیه الرحمه‌دن محکیده ✶ (استطراد) ابن سینا بویور
طولکه بیشه‌ده ساربانه قافله چیقمازیه بولده مایوبیتی جهتله هلاك اولمه درجه‌سنه
کلمه‌ایدك ناکلایه قوه حسیه صفت مدوحه‌سیله متصف اولان ناقه‌نك برینه
وارمله مقصوده چیقار برجیفه جیفه اوقوس جره کیدیلرك شهراه سلامتی بولدیلر ✶

✶ دربیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیته ✶

(من) بوراده تبیینیه اولوب بیته ما سبقده اولان (العذافره) قولنی بیانیه
باخود (لن یلغها الا عذافرة کائنة من جنس کل نضاخة الذفری) تقدیرنجه
محذوفه متعلق اولمیه‌ده (عذافره) قولنك صفتیدر. دیکر برمحذوفه متعلق اولمه اوزره
(عذافره) کلمه‌سندن حال اولمسی دخی احتمالدن بعید دکلدر. عند البعض (من) تبعیض یاخود
(من) زائده‌در (کل) مذکر ومؤنثده مادون اولمه اوزره شمول واستغراق جمیع افرادك
اسمی اولان بر لفظ مفرد اولوب (عذافره)دن حالدر (نضاخه) قولی (ناقة نضاخة الذفری)
تقدیرنجه اوزره موصوفی محذوف بر صفتیدر. فتح نونه وتشدید ضاد ایله صوینك کثرت سیلانی
وزیاده جه فیشقرمسنه یعنی رشح ماء دینور اضافتی اسم فاعلك فاعلنه اضافتی
قبیلندندر (ذفری) نضاخه قولنك مضاف الیهیدر. کسر همزه ایله اجیار ورننده بریبر
اولان قولنقه رایحه سنك تیزلك مضادینی متضمن (ذفری) کلمه‌سندن مشتق اولمه‌ده
دوه‌نك وسائر حیوانك قولاغی توزینه دنیلان یردر. فارسیده (بناکوش) دینور
(اذا عرقت) ترلدیکی زمانده معناسنه اولوب (نضاخه) قولنه یاخود (اذا عرقت
نضح ذفریها) تقدیرنجه اوزره (نضاخه) قولنك مدلولنه متعلقدر. خبرینك
(کل نضاخة) عباره‌سندن مستفاد اولان نیاق راجعدر (عرضتها) مبتدا اولوب ذکر
اولنان دوه‌نك عرضسی دیمکدر (عرضه) همت وبرنسنه ارقوبه اولمه‌ده موضع
ومنصوبه اولمه‌ده وبرشیئك ضبط وتحملنه قادر وتحمل اولان وناسك اعراض

ولمعه مستبعدیه موقع ومضربا بطله کمسنه معنالرینه ثبوتا واذاره بومقامده منصبه وهت معنالرینده در (من الاعلام) عرضندا مبتدا اسنك خبریده در (من) جارمس ونندهده (الهوس) کلمه سنده در برفسنه نكا ایلاد محو وبلوینز اولمعه مقاردنده در (اعلام) ادیابه وننده اثر وعلامت معنارنده اولاسه (علم) کلمه سنك جمعی اولمج بوراده استدلال طریقه مداد اولاسه (نشانة زمعه یعنی اثر) دیمکدر (من الاعلام) تقدیر اولرمحلا مرفوع اولاه جهاس موضع جرده واقع اولمغه (نفاهة) قولنه صفتیده (مجهول) نفاهة قولنك خبر بعد الخبریدر بللواولمیابه وغیر معروف اولاه شئ مأثرم اولمحه (من الاعلام) قولنی تاکیدا بیزدرا

(١٦) بیت
ترمي الغیوب بعیني مفرد لهق
اذا توقدت الخزاز والمیل

خلاصه مفهوم بیت ناقهٔ سالفة الذکرك کوزلری دیشیسی یوروکلدی حسب الحیره کوزلرینی یره دیکرك رفتار ایدن یا بانه اوکوزینك دیده لرینه مشابه اولمغه شدت حرارت ومحلده قیزدیغی وقتده ارضه بلورسی اولاسه منزل جانانه توجیه وجهه همت ایلدکره شدت ومعنی انك الغانیة نائع وطن یعنی حرارت شمس لهوا غبارده قیزدیغی شدید اولمحه نجاره سیف مسیله برلرك وقدم بیغنزیلا قیز غلفی مستد اولدیغی اثناده چشمانی ثور وحشی بیاض اللونك حدت نظر وحسبیه بصرینه تشبیه اولاسه سالف الذکر ناقه دوچشم مردم بینی هراه غیابه بالالقا علایم حسی بولنمیاسه یولك کمالی فراسنده ناشی شهراه املمه ایصال ایده جك نقطه سنی بوجه رود سمت مقصوده لوغته برحیفه اجیمه جوادت وطن منازل الحصل غبرادی زمیه حرارت شمس کانونه تشبیه هیئته کیرد کرد بیدالغام وسیرینه فتور کتوریرك استخراج طریقه حصرهمت وچشمانه ثور وحشی یه مثل اولاسه کوزلرینی یره دیکرك قطع مسافه سعی وغیرت ایدر (ذیل) بیت سابقده ناقه فکوره نك طریقه مفقوده بولمده حفظه سبیله موصوف واشبو بیته بالعدیلده دخی قابل تحریر

اولمیجه

اولمیجه ریح صرصر عقب سیر ورفتاری مالکیله معروف اولدیغی وکوزلری اشده آیلوجه بلکه قاطعه اولمقه نظر تحدیقه کیدا اولاسه ثور وحشی یه مانند اولدقدن تشبیه بیابانه وادیده هم اوکوزلکی سریعة المشی بولندیغی ذکر واثباته قلنمشدر

در بیانه قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت

(ترمي) الغایل معناسنده فعل مضارع مؤنثدر جمیره ناقه سالف الذکره راجع اولاجقه حالتده رفعله ترمی قولنك فاعلیدر (الغیوب) ترمی کلمه سنك مفعولی اولمج کوزلرینی غایب اولمعه معناسنه اولمقه بو مقامده عالمی کوزلرینه اخفا ایدن نشانه زمینه مراد اولنور (بعیني المفرد) ترمی قولنه متعلقه اولورده مفرد کلمه سنه مضاف ارکسقوط نونله یا ی ساکنه قیلورده دوه نك کوزلرینی غیوبه القاید دیمك اولمج مفرد اشتدن ایرلوجه یالکز قاطعه اولاسه (ثور وحشی) یه دینور بوندا اولان ثورلرك جنبش ونشاطی وفرتی وتحدید نظری کثرت اوزره اولاجقندن ذکرجزء اراده کل طریقیله ناقه مذکوره کوزلری چشمانه ثور وحشی یه بکزدلمسه دیا خود ادیب تشبیهیله ترکیبله علی غیر الاستعاره حدت نظر ناقه یی بصر ثور وحشی یه تشبیه ثور وحشینك حدیدة النظر وحوش سائره نك بعد واشتدده مفارقتی حاله خفت ونشاطی زیاده ایده جکی شك وارتیابدن بری اولدیغنه اشارة ذبینه بیلمشدر (لهق) ترمی قولنه متعلقه اولوب اوزره مفرد کلمه سنك صفتی اولمج جسده توکی اشقرلوه اولاسه (دوه وبیاض اوکوزه) دینور حضرت ناظم فهمیدن کوزی غایله سیاه اولاسه یا بانه اوکوزینك رنکی بیاض اولدیغی تقدیرده ملیح المنظر اوده جهتی دقیقه ناقه نك ثور وحشی سفید الرنکه بکزدلمسی وجه شبه ده بعید عدادرنده در (اذا) ترمی قولنك ظرف زمانیدر (توقدت) تفصیل بابندن فعل ماضی مؤنثدر واولك فتحیله اتش معنسنه اولاسه (وقد) کلمه سندنه اتشك شدت اشتعالی معناسنه مستعمله در (حزاز) کرازه وننده (توقدت) فعلنك فاعلی والی آخر المصرع ناقه نك صفتی اولمحه شدت حرارت زمینه یا خود امکنهٔ غلیظه ویا خود جبل غلیظه معنالرینه در (میل) حزاز قولنه معطوف اولمحه میل وزننده برمیل عرضنده قومدن برصاغ کمیه یا خود برجه برجه اوستونده متراکم اولاسه بیوك بیغنه داوکوجی یوکسك برطرفه متمایل دوه یه دکونه ابرمقده

يعنی برهه وقفه ايله محدود ومعين اولان محله وبر فرسخك اوچ قسمنه بر قسمنه دينوركه (٩٦٠٠٠) پرمقده يعنی (٤٠٠٠) ذراعده عبارت اولان مسافه
مستطيل يعنی (٤٠٠٠) ذراع اعتباريله دينلك اولور * الحاصل (٩٦٠٠٠)
اصابع معياريله (٤٠٠٠) ذراع معياريله بيننده منافات واركبی كورينورايسه
هر بر اشوننا بلمه دره و براعتبار ايله دورت بيك ضرب اولنديغی تقديرده حاصل
ضربده (٩٦٠٠٠) پرمقه اولوجغی دلاله الحساب فی هذا اولور *

(١٧) ضخم مقلدها عبل مقيدها
في خلقها عن بنات الفحل تفضيل

خلاصه مفادبيت (حسن هيئت وكمال قوت وضخامتله يادا ولنمه اولان ناقه سالفة الذكرك قلاده محی يا جلك يريله جسمنك محل سائره سی غايت تنو وقوی ودانا بنات فحلدن اولمغله مهجة النسل نياو سائره بناته فضل ومزيتی ديكاريدر
يعنی انكلار ناقه نك بويو كلش وقاليه وجسمی سمين وزمينه اولمغله برابرلشمش
اركلك كبی اولديغندن سائر بنات فحله فضل ومزيتی واردر) * ذيل * حضرت ناظم
اشبو بيته بديع التركيبله ناقه موصوفه نك بوفمه قلاده سی ضخيم وهو عنه
نسبله اصيل وكريم اولديغنی ايما ايدرك بر فی صنايع لفظيه بديعيه اجرا ايتمشلر
كه بر تركيبلرشبه بنشقه معنالر منضمه اولمق ايراد اولديغی ايكی كلمه نك حروف واوزانه
وحركاتی مساوی اولمور يا لكز بر حرفنده غيريدر حروفنك اوزانه وحركاتی يكسان
ومتوازنه وياخود حروف فاتحه بكديكره مخالف اولمسنه (تجنيس) وفقرات مسجعه ده
بقطانه الفاظك وزنه وقافيه سی بر برينه تماميله توافق اتمسنه (ترصيع) وفواصلك
حرف واحد اوزره تواطؤ ايلمسنه (تسجيع) دينور كه (مقيد ايله مقلد) بيننده
اجناس مضارعله تسجيع وترصيع صنايعی واردر *

* در بيانه قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بيت *
ضخم : صفت مشبهه اولمغله فعلنك عمل كبی عمل ايدر . اگرچه مجرور اعتبار ايدیلور
اعتبار متعلقيله ناقه نك نفاه منك صفتی اولور ضخم وزننده ايری وقبا وعظيم
وغليظ

وغليظ اولانه وعلی قول غليظ الجثه وكثير اللحم بلطيه انسان وحيوانه وطريق واسع
معنالرنده در * (مقلدها) مرفوع ضخم كلمه سنك فاعلی اولمغله قبر متصل ناقه موصوفه
راجعدر (مقلد) مجدد وزننده بوينك قلاده محل ويريدر بعضيلر انلرده
قيد محيط ديننه دينور * (عبل مقيدها) مهجة الاعراب ضخم مقلدها نك عينی اولمغله
عبل فتح عينه وسكونه با ايله غلظت وثقلت وبرلمك ذاد ونفعلرينی كوديكی
كنه يه دينور . بعض نسخه ده (عبل) يرينه نظم وزننده فعم وتشمرك عيلی
مرادف اولمه اوزره صدو معناسنه در . (مقيد) مؤيد وزننده دوه نك وحيوانات
سائره نك بوقاغو اوريلجه محلنه واسم مفعول اولديغنده باغلنمش دوه يه
دينور . (خلقه) دلعه وزننده يراتلش ديمكدر * (عن) كلمه تفضيله متعلق اولديغه
عنی معنالرنده در * (بنات الفحل) تفضيل كلمه سنك صفتيدر كه (في خلقها) قولنك
ابتدائيتی تصحيح ايچون تفضيل قولی اوزرينه تقديم ياخود (عن بنات الفحل في
خلقها) تقديری متعلقنده اولان خبر دن حال اولمق اوزره (تفضيل كائن
في خلقها حال كونه ذلك التفضيل الكائن في خلقها عن بنات) عبارة سی تنظيم ايدر *
(بنات) بنات وزننده قيزه دينور * (فحل) فتح فاء وسكونه حاء ولامله انات
آيغرينه ودوه نك بوغورينه وهر جنس حيوانك دوكلانه اركك دينور و
نجوم سائره دن آيری طوريقی اولان (سهيل) نام كوكبه دخی فحل تعبير اولنور .
ناقه اشدقده صلده بر طرفه چكلدك بوغورك معتادی اولمغله سهيل كبی
تشبيه ايلمشكدر * (تفضيل) تفضيل بابنده اسم مصدر اولمغله فضل ومزيت ابقاء ايله
سائرلره ترجيح ايتمك وبولنمك معناسنی متضمندر .

(١٨) غلباء وجناء علكوم مذكرة
في دفها سعة قدامها ميل

خلاصه معنای بيت اول ناقه غايت كوچلو وقوتلو وخصوصيله طلعه بر موافقه
بر صورتده قاليه ويوغونه بوينلو اولمغله مهجة الخلقه اركك شبه ده
حمائل ويانلرينك كلشيكله برابر خطوه لرنده ايلرو مايله غضق برجل مسافه

طولنه معادلدر. یعنی ذاتا ارکك خلقتی اولنان نباتات سائره نخل قدر درختی
دیکلردر. کرزنی قالیه وجسیله بدنا سمیه وزمینه اولدیلر. انلرده کوکلری دیکیلوب
دیکلدر. یانلرنده وسعت کامله اولدیغی کبی مابینه عمقی کویا که برمیل مستطیل
قدر اوزوندر) *(ذ بیل* حضرت ناظم رضی الله عنه ذکر اولنان دوه نك وسعت
عمقی برمیل مسافه‌یی بعد التشبیه هر برخطوه ده علی طریق المبالغه اولمقدار مسافه
لی وقطع ایده جك سیر سریعه مالك اولدیغنی ذکر ایله صفات مسروره‌یی جامع
نافه‌یی بین العرب مقبول ایدوکنی تنبیه بیوردیلر. بناء علیه عظیم الوجنتین تعبیرلینلری
مقام حقیقه مناسب وحونکه لها نفا عرب بینده دوه نك عظیم الخلقه بولنمسی اقصی
المطالبدر* *بدر بیانه قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیتنا*
(غبیاء) صحرا وزننده خبر محذوفی اولان (عذافره) قولنك مبتداسی اولمغله علیظه
الرقبه اولان یوغون وقالیه بویونلو دوه دیمکدر* (وجناء) غبیا کلمه سنك خبر
ثانیسیدر. ایکی یاغلك کوزلرنده بنیه‌ده پوروقلری وغایت قوتلو دیشی
دوه‌یی دینور. بونقامی قول ثانی مراد اولنشدر* (علکم) کلمه‌سی وزننده غبیا نك
خبر ثالثیدر. اصح بلو وکوجلو قوتلو اولان دوه‌یی دینور. وبوصفتله
متصف اولان حیوانات سائره‌یی دخی اطلاق اولنور* (مذکره) غبیانك سالف
الذکرك خبر رابعی وعلی قول (عذافره) محذوفنك صفتیدر. ارکك مشابه اولان
دیشی دوه‌یی دینور. ابین العرب ارکك تولید ایدن ناقه غیر مقبول اولمقله حقیقه
علی طریق الوصف بوجمله داهیه‌یی دخی مذکره تعبیر ایدیلور* (فی دفها) سعه قبله‌نك
تقدیم ایدن خبریدر (دف) فتح دال وتشدید فاء ایله هر شیئك یان طرفنه ویانینه
بوزینه دینوبدر. بومقامده ناقه نك هر ایکی جهتی دیمك اولور* (سعة) کلمه‌سی
اطلاقی. خبرك تقدیمیله مخصص اولان مبتدا مؤخردر* (قواطع) مبتداسی اولان ونعت
مصرع ثانیده بولنان میل کلمه‌سنه تقدیم ایدن خبردرکه خبر متصل ناقه موصوفه‌یی
راجعدر* (قدام) بحرانه وزننده خلفك ضدی اولان اول مقادنده تشبیه
تعبیر اولنان جهات ستهدر. بیدرکه جهات مذکوره عربیده (فوق. تحت. امام.
یمین. قدام. خلف. یمین. شمال) وفارسیده (زبر. زیر. پیش. پس.
راست. چپ) وترکیده (اوست. الت. اوك. ارد. صاغ. صول)
الحمد

طریقیله تعداد ایدیلور* (میل) خبرك تقدیمیله مبتدا نکره درکه کانه فی قواطع میل
تقدیریله (قواطع) نصب ایدیلور. لکن رفعی تقدیر اولنورسه (قواطع) مبتدا اولمغله
(میل) کلمه‌سی خبری وبوتقدیرجه بوایکی جمله نك موقعی مرفوع اولوب صفت غبیا
قولنك صفتی اولور* میل (١٦) جی بیتك ترجمه‌سی تفصیل اولندیغی اوزره محدود
ومعین اولان محله یعنی کوز ایرمی قدر یره دینور. عند الاکثر (٤٠٠٠) خطوه‌یی
مستوعب اولان ثلث فرسخ مسافه‌دن عبارتدر. چونکه قره ده سیر معتد ایله
یکرمی ساعتده قطع اولنان مسافه‌یی میل دینور.

١			
میل	١		
٣	فرسخ	١	
١٢	٤	برید	١
٢٤	٨	٢	مرحله

اشبو جدولدن اکلاشیلدیغی وجهله هر مرحله (ایکی برید) وهر برید (درت فرسخ) و
هر فرسخ (اوچ میلدر) که هر میل (بیك قولاج) وهر قولاج (ایکی بچوق ایشوق)
وهر ایشوق (ایکی قدم) وهر قدم (اون ایکی پرمق) اولوب هر پرمق (اون خط) و
هر خط (اون نقطه) وهر نقطه (اون ذره) دن عبارتدر. تلك اشکال آتیه ده محرردر

شکل ٢

١			
ذره	١		
١٠	نقطه	١	
١٠٠	١٠	خط	١
١٠٠٠	١٠٠	١٠	اصبع

شکل ١

١				
پرمق	١			
١٢	قدم	١		
٢٤	٢	ذراع	١	
٦٠	٥	٢½	باع	١
٦٠٠٠٠	٥٠٠٠	٢٥٠٠	١٠٠٠	میل

کتب لغتده هر قولاج (درت ذراع) وهر ذراع (یدی درت پرمق) وهر
پرمق بطن بطنه ملاصق اولمق اوزره (التی عدد معتدل آرپه) طولنه وهر آرپه
دانه‌سی (ابستقویریغنك التی عدد قیلی مجموع) اولمق اوزره محرردر. ذراع
معماری اختراعی لغویونك بر قوم خلفاء عباسیه نك عمود نسبی اولان
بنوهاشمه نسبته ایدرلر. بنوعباسك علم افراد خلافته اولمقلریله
قیاس ارض حسابیله ایجاد اولنمش دیدیلر. وبر قوم طریقه سعادت رفیعه‌لری ملازم
امیالك مؤسسی وباعثی اکمل عالم صلی الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرینك جدی
کرامی جناب (هاشم) اسناد ایدیلر. والله اعلم بالصواب* (لادیه)*

باعث ونيلانه اولجو ايلدالدك اره سى اعتبارينه كنايت اولمغله هر آدمده قولاجى
كندن قاضنك وسعتى قدردر *

(١٩) * وجلدها من أطوم لا يؤيسه *
* طلح بضاحية المتنين مهزول *

خلاصهٔ معناسی (ناقهٔ موصوفه نك جلدی صدرجهٔ الصلابه زرافه دريسى كبی قالين وطبع نقيع اولمغله ملابسيله كمال جوعنده لاغر اولان كنه بوجه كه انك جميع وشمالنده كونش مكشوف يرلرنده ثابت اولور ايراث ضعف ايده مز يعنی ناقهٔ سالفة الذكرك سمانت وضخامت جلدی اول مرتبه غليظ دركه تأثير حرارت شمسله لاغر وهر صورتله امتصاص دمه محتاج وخواهشكار اولان كنه بوجكلر بيله تأثير ايده مز.

* در بيان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بيت *

(وجلدها) ده كی واو ناقهٔ عذافره يه معطوف در. (جلدها) مبتدا ومضاف اليه اولان خبرده عذافره يه عائد اولور (ناقهٔ عذافره نك دريسى) ديمكدر. (من) حرف جاره در (الاطوم) قنفذ وزننده اكا نه من جلد الاطوم) يا خود (مشابه الجلد الاطوم) تقديرلرينه اوزره متعلق اولديغی مبتداء مقدرك خبرى اولور (زرافه) تعبير اولنان حيوانه دينور. بو حيوانه تركيده (سرنايه وظرفا) وفارسيده (اشتر گاو پلنگ) دينلانه مخلوق اولور اللريله ايا قلرى اوكوزه دكه دونه باشى دوه يه بكزر. بعضيلر (سلحفاه بحريه در اولان صوتنا سنده) ديديلر. عربستانده بوچيلمائى دره بسنده بر نوع خفافه اعمال واقدام جالده استعمال ايدرلر * (لا) حرف نافيه در (يؤيسه) تفعيل بابندن فعل مضارع اولوب خبر مرفوع متصل مفعوليدر. ضم يا وفتح همزه وتشديد ماء مكسوره وضم سينله تأثير ايلر معناسنه در * (طلح) قنفذ وزننده لا يؤيسه قولنك فاعلى وجمله سى محلا مرفوع جلدها نك خبر ثانيسى اولور كه بوجك ديمكدر * (ضاحية) ناحيه وزننده حيوانك بالارده ومرئی كبی كونشه مكشوف اولان محل معناسنه در * (متنين) سهويه وزننده خاصه

(ضاحيه) قولنك مضاف اليهی (المتن) لفظنك تثنيه سيدر (متن) ايكی كوكل صغرنده وصولدن اورته اث وساره يه وه بوكك ومرتفع محل وهر شيئك اورته واورته سنه دينورايسم بوراده ناقهٔ موصوفه نك يمينه وشمالنده بولنكجه كويا عصبهٔ مجموعه مراد اولنوركه (طلح مقتصه بضاحية المتنين) تقديرنده اوزره طلح كلمه سنك صفتی اولانه محذوف متعلقه * (مهزول) طلح قولنك صفت اخريه اولور (اقلانجه يعنی ضعيفلنمه) ديمكدر. چونكه (هزال) ضعيف وارقه معناسنه در. فايده (لاغر) دينور بونك ضدی (سمينه وفربه) يعنی شيشمه وسموز اولماقدر * -

(٢٠) * حرف أخوها أبوها من مهجنة *
* وعمها خالها قوداء شمليل *

خلاصهٔ مفهوم بيت (ناقهٔ مذكوره نك قرنداشی باباسی وعموجه سی دايی سيدر. يعنی (سبقت ايدن اوصافله تعريف اولنان دوه سمانت وصلابت جهتيله دعوه خارج كوريلان برقطعه جباله كبی اولوب حسب الاصاله قرنداشی باباسی وعمی دايی سيدر كه نسبه قرونك جنسی قرشمه سندن نادر اصيلدر متولد اولمغله سرعت سيرده بيعديل وعنقه وقامتده طويلدر) (ذيل) * معلوم اولكه اشبو بيت بلا غيرله صحيح المأخذ اولان اخوها ابوها و عمها خالها لفظلری جنسيتی ملابسيله ناقهٔ موصوفه نك قرنداشی باباسنه مشابه ويا خود في الحقيقه هم قرنداشی وهم باباسی اولديغی وعم ذهاب عموجه سی مدرجهٔ النسب دايسی بلكه ديكن يا خود عمرکرجكه والده سی قرنداشی ايدوكی تعريفدن عبارتدر. عربستانده اصح كرم اولان دوه لرك نسبه جنسی اخ قرشدرلمامق ونوعی حفظ اولنماقده تصدير بلديكری جليلدر. چونكه ابلك جودت اصالتی حفظ ايچون هوليو يابك يكرده اناسنه يا خود قيزينه چكرلر. وبو صورتله برده برينه آشتاره قسمل ايديررلر. كه بو عوره اث صبلسی اولان ناقه يه آشوبده حصول كتوريکی

بعيرك باباسى وبعير متولده اناسى ناقه نك باباسى قرنداشى اولديغنده لازم
قرنداشى اولاتى باباسنه بكزر. زيرا بعير مذكور اناسى اولان ناقه يى چفتلشدكده حصولى
كوردكى (ابل) باباسى بعير اوغلى واناجهتيله ناقه نك قرنداشى وابلدن باباسى
بعيرك وبالذات كندوسنك اناسى اولان ناقه سالفة الذكره آشوبده وجوده
كوره جكى دوه نك باباسى اولديغنده (اخوها ابوها) نكته سى فهم اولنور
بو تصويره نظرا (ابل) ذكر اولنان دوه نك هم باباسى وهم ده قرنداشى اولديغنده
قاعده (اخوها ابوها) مطابق وباباسى اولان ابلك باباسى بعير دخى
دوه نك هم عموجه سى وهم ده ابلك ودوه نك والده سى اولان ناقه نك اركك
قرنداشى اولمغله ذكر اولنان دوه نك دائيسى اولديغنده (عمها خالها) مسئله
مشكله سى حل وتوضيح موافقه كلور. اگرچه بوغور قيز قرنداشى اولان ناقه يى ايكى
دفعه آشه رق برنده اركك ديكرنده ديشى اولمق اوزره ايكى ياورو حصوله كتوره
وايكى قرنداش بكديكره چفتلشدكده بر (ابل) وجوده بولور ايسه ابلك اناسنك قرنداشى
كنديلك باباسى وباباسنك قرنداشى كنديسى دائيسى اولور. واگر ناقه نك
باباسى ذكر اولنان ناقه نك اناسنه آشوبده بر (بعير) حصوله كتورر ايسه
ناقه نك باباسنك باباسى بعير متولده نك عموجه سى وناقه سالفة الذكرك
اناسنك اناسيدخى بعير مذكورك دائيسى اولور. ثانيه ناقه نك بابا
بارككلى قرنداشى انابر قيز قرنداشنه چفتلشور ايسه بونلردن متولد اولان ياورو
لابه قرنداشى اولان باباسى عمى ولام قرنداشى اولان اناسى خالى اولور.
ياخود بوغور قيزى ناقه يى آشوبده ناقه بر ياورو توليد ايدر. ومتولد اولان
ياورو دخى باباسنك قيزى اولان اناسنه آشه رق ديكر بر ياورو حاصل ايدر
ايسه ناقه مذكوره نك باباسنى وياخود ياورو سندن حصوله كتوردكى ياورونك
بر ناقه نك لابه قرنداشى وكندوسنك عمى ودينكده اناسنك بابا
بر قرنداشى اولمغله كندوسنك خالى اولديغى عند الناس ثابتة اولور ✱

✱ دربيان قواعد اعراب ومعانئ لغات مفردات بيت ✱

(حرف) حروف تعريفدن بشنجيه كنده فعل جنرسيدر. فتح حاء وسكون راء ايله دوغ
يه سنك كوزيانده بيلمانه ودوغك هيچ بر شيئه تاثر ايلمامسنه نظرا عظم وقوى

جشلو

جشلو دوه يه ديرلر. بوراده مراد قولنا بيدر ✱ (اخوها) مبتدا و (ابوها) جمله اوله جق
جلده سى محلا مرفوع حرف قولنك صفتيدر ✱ (مع) حرف قولنى بيه در. ياخود (اخوها)
قولنه دركار اوليه قرابت معناسنه متعلقدر ✱ (بيجنه) حرف متولدة دمبيجنه. تقديرجه
حرفك صفتة ثانيه سيدر. صوليو يالك وكريم الاصل وكندوسى يوغوندن غيرى چفتلشيه
ديشى دوه يه ديرلر ✱ (عمها) مبتدا و (خالها) جمله اوله جق. ابوها اخوها جمله سنه
معطوفتدر حرف قولنك صفت اخريدر ✱ (قوداء) سوداء وزننده صفت مشبه اوله جق بوينو
اوزون ناقه يه ديرلر. مذكرى (اقود) در ✱ (شملى) اطلى وزننده خفيف وسريع
اولان ناقه ديمكدر ✱

(٢١) ✱ يمشى القراد عليها ثم يزلقها ✱
✱ منها لبانه واقراب زهاليل ✱

خلاصهٔ مضمون بيت: اول ناقه نك سمانت وضخامت وجودى جلدنده مشى قراده
غير مساعد اولمغله كوكسى اوزرنده ودوزاولان سائر محل وجودنده يوريه كه
بوجكنى قايدير. يعنى انك سيدلكى بر درجهٔ مفرطه يه وارمشدركه كرك يانلرنده
وكرك سينه سنده امتصاص دم ايچون كنه دنيلان بوجكك ثابت وبايدار اوله ميه جغينه
بادالدر (?)

✱ دربيان قواعد اعراب ومعانئ مفردات لغات بيت ✱

(يمشى) فعل مضارعدر يورور ديمكدر ✱ (القراد) يمشى كلمه سنك فاعلى اوله جق كنه
بوجكى معناسنده در ✱ (عليها) يمشى يه متعلق ياخود محلا منصوبدر. القراد قولنه
حالدر. وضمير متصل ناقه (عذافره) يه راجعدر ✱ (ثم) يمشى يه معطوفدر ✱ (يزلقها) فعل
مضارع وضمير متصل قراد كلمه سنه عائد اوله جق سوريجر ودوشورر ديمكدر ✱
(منها) يزلق قولنه متعلق اوله رق (ثم يزلق اللبانه القراد منها لان الناقة
ملس كونه اللبانه منها) تقديرنده اوزره (لبانه) كلمه سندن حالدركه من ابتدائيه
ايچون ياخود (من) معناسنده در ✱ (لبانه) زبانه وزننده (يزلق) قولنك فاعلى
اوله جق صدره ياخود ايكى ممه نك ارهسنه ديرلر. لكن بوراده دوه نك
اورهسى واو محلده كنه بوجكلرى سوريجه دوشمى مراد اولنور ✱ (واو) حرف
عاطفه در ✱ (اقراب) اهكام وزننده فتح قاف ايله قرب كلمه سنك جمعى اوله جق

(خلاصه)

یعنی ابوش بولکوی معناسنه در (ذلیل) منادیل وزننده (اقراب) قولنک مفعولیدر دوز ● صحرا محل یعنی قایاجق یر دیمکدر ★

(٢٢) ★ عیرانة قذفت بالنحض عن عرض ★
★ مرفقها عن بنات الزور مفتول ★

خلاصهٔ معنای بیت (ذکر اولنان دوه‌نک وجودی مدمجة الصلابه غایت نشاط و جنبشله سیر و رفتار ایدن عیر الوحشه مشابه اولدیغی اطرافنک اتلری ایچنه کیرمه و مرفقین صدرندن آیری واقع اولمغله جنس ناقه‌ده مقبول اولان صفات ثلاثه ایله متصف بولنمشدر) ★ (ذیل) ★ معلوم اوله که ناقه موصوفه‌نک صفات ثلاثه‌سندن اولان (١) جی صفت احار وحشه مشابه اولمسی و (٢) جی صفت سیر لکنده سیر والغاره مانع اولمامسی و (٣) جی صفت (مرفقینک یکدیکرندن متباعد) بولنمسیدر ★

★ دربیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت ★

(عیرانة) هی عیرانة تقدیرنجه مبتدای محذوفک خبریدر. غایت جنبش و نشاط ایله اشکیمه و رفتار ایدن دوه یه و عیر الوحشه مشابه اولان حماره دینیلیر. انجق بومقامده قول اول مراد اولنور ★ (قذفت) رمی واتمق معناسنه اولان (قذف) کلمه‌سندن فعل ماضی مجهول اولوب (عیرانة) قولنه راجع اولان ضمیر مرفوعی نائب فاعلیدر که جمله‌سی محلا مرفوع عیرانة قولنک نعتیدر ★ (بالنحض) قذفت کلمه‌سنه متعلق اولوب (نحض) محض وزننده قطعة اللحم یعنی ات پارچه‌سی دیمک ایسه بوراجه دوه‌نک اویلوق اتلری حقیقه اولمق مقادیر شاملدر ★ (عن عرض) قذفت کلمه‌سنه متعلق یاخود کلمهٔ منکوره ضمیرندن حال اولمق اوزره منصوبدر. (عرض) فرض وزننده ناحیه وجانب واورته معنالرنده ایسه بوراده دوه‌نک سیرلک جنبداطرافنه طوغرو رمی اولنسی دیمکدر ★ (مرفقها) مبتدادرکه (مرفق) منبر وزننده مفصل ذراعه اولان یره سکه دینور ★ (عن بنات الزور) جمله‌سی مفتول کلمه‌سنه متعلقدر

(ثبات) بنت کلمه‌سنک جمعیدرکه (ثبتة) یرلرده اقامت اولان اوت دینور ایسه ده بومقامده (کوکس کمیکلرینه اتصال ایدن ایکی قبورغه کمکلری) مراد اولنمشدر (زور) فتح زاء وسکون واو ایله (وسط صدر) وعلی قول کوکسک اوستونه ودیکر بر روایتده (عظام صدر اوجلرینک قاووشدیغی یرکه کلکیجه یره) دینور ★ (مفتول) معقول وزننده (مرفقها) مبتداسنک خبریدر دیرسک صدرندن بعید ومدور محکم اولمق یعنی (دوه‌نک قوللری یانلرندن اوزاق ودیرسکلری کرکیه وطوغری اولهرق ایکی یانلرندن آچیق ومیدانلو بولنمق) معنادن عبارتدر ★

(٢٤) ★ کأن ما فات عینیها ومذبحها ★
★ من خطمها ومن اللحیین برطیل ★

خلاصهٔ مفهوم بیت (سالف البیان ناقه‌نک باش بوک وچکه‌سی اوزونلغنده کوزلرینی وبوغازینه قدر یرینی تقدم ایدن شیئی کویاکه اوزون وقتی بر طاشدر یعنی (باشی غایت ثقل وقوی اولان مستطیل الشکل بیلاندز طاش کبی خلق اولنمشدر. طوانک ابتداسی کوزلریله بوغازینک آره‌سنی اولان بورنو وادی سنه وعرضینک ابتداسی چکه‌سی کمکلرندن در. الحاصل باشی دوه جنسنده طلب اولنان کبی بیولکجه وکذلک عنقی اعتدال اوزره اوزونجه در) ★

★ دربیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت ★

(کأن) حروف مشبهه بالفعلدن اسمی مانعک مفارقی جمله عملدن قاطعدر عند البعض (ما) الذی معناسنه اولهرق (کأن) قولنک اسمیدر. (فات) صله معناسنه فعل ماضیدر (عینیها) سابق الذکر فات قولنک مفعولیدر. مضاف الیهی اولان ضمیر متصل ناقه یعنی دوه یه راجعدرکه (عین) کوز معناسنه در ★ (مذبح) منبر وزننده (بوغاز) بوجهله اوراده یرینه دینور ★ (من) ابتدائیه در ★ (خطمها) موضع زمام وبورون معنالرنده اولان (فات) قولنه متعلقدر ★ (اللحیین) بحرین وزننده (لحی) کلمه‌سنک تثنیه‌سیدر (نبت اللحیة) اولان چکه کمیکنه و (صقلی بندیکی یره) عند البعض (اوزرنده دیشلر بتان ایکی کمیک) دینور ★ (برطیل) ایل وزننده کأن کلمه‌سنک خبریدر. حجر طویل ومستطیله

وصفی اولان اوزون قیللره دینور. تاجی (بالاندیرلمش) دیمکدر. ذکرعنه ...
نفرنده مستعمل اولان غایة صیته ولولانی کولونکه دخی (برطیل) اطلاق اولنورکه
الکا تیکیده (دیشنه کی) دینور. واوزونه دوه یه دخی برطیل تعبیر اولنه بیلور

(٢٤) تمرّ مثل عسيب النخل ذا خصل
في غارز لم تخوّنه الأحاليل

خلاصهٔ مفهوم بیت: ناقهٔ مذکوره قوریوقلی خرما صالقمنه شابه قویرق وغنی مرلرینه
اوزرینه صارقدیغنده سورعت السلمی. یعنی اوج بیاقلی خرما دالنه بکزه یه قویرق وغنی
مرلرینی اوزرنده بولنمله قویروغنی هیقعه سورنی صاغه مدیغندن سوتنی
ناقص ایتمز. ایل. بو صفات ثلاثه اوصاف مادحهٔ نباقهٔ اولمغله ناقهٔ
سالفهٔ الذکرک قویة الوجود وسریعة السیر اولدیغنه اشارتدر

در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت

(تمر) فعل مضارع مؤنث اولمغله (کچورر) دیمکدر. ضمیر مؤنثی فاعلی اولوب
ناقهٔ وصفه راجعدر (مثل) تمر ذنبا مثل عسيب النخل تقدیرنجه تمر کلمه سنک
نصبه مفعولی اولان محذوف موصوفک صفتیدر. یاخود (ذا خصل) حال
اولمغله مماثل دکل دیمکدر که تمر ذنبا مماثلا عسيب النخل حال کونه ذلک
العسيب ذا خصل عباره سنک تقدیرنده حاله ضمیر ذنبه راجعدر. (عسیب)
عسیب وزننده دواب قسمنک قویروغه صوقوی کیکلنه وطوغری وانیجه
وباپراقدن صیریلمش قوری طلسه اولان خرما صالقمنه واوزرنده یاپراقلری بولنمیه
اولان بوداغه دینور (النخل) عسیب کلمه سنک مضاف الیهی اولمغله نونک
فتحی وخانک سکونیله خرما اغاجی دیمکدر (خصل) زانک مضاف الیهی اولوب
محذوفک صفت ثانیه سی یاخود (تمر) کلمه سنک مفعولی اولمغله خرما قوروغنه
داوز ومصک صبه واوقاجه دانه سی اولان صالقمنه دینور (فی غارز) ده
اولان (فی) علی معناسنه اولمغله (فی) کلمه سنه متعلقدر (غارز) دوه وصیغر
دانقلی حیواناتک ممه سنه دینور (لم) حرف جازمدر (تخونه) تنقیص یعنی
السلمی

الکلمتک معناسنه فعل مضارعدر. مفعولی اولان ضمیر متصل غارزه قولنه راجعدر.
(الاحالیل) ابابیل وزننده (لم تخونه) قولنک فاعلی اولمغله امرؤ دیل یعنی مخرج اللبن
وذکر دلیکی یعنی (مخرج بول الرجل) معنالرینی متضمندر. بوکلامک مخرج اللبن ایله
اوزره تفسیر اولنورایسه (ناقه موصوفه سوتنی صاغدیرمامغله سریعة السیر
وقویة الوجود در) دیمکدر. زیرا صاغلمیان دوه صاغیلان دوه دن اقوی
واسرعدر. لکن مخرج بول الرجل معناسی ویرلدیکی تقدیرده بیکاره ناقه نک
وسرعت سیر وقوتنده کنایه در (١) اگرچه ناقهٔ عدم ضعفک احالیله اسنادی
معناء مقصوده غیر اولدوجه خفی یعنی ناقه نک سوتنی صاغلمسی کندوسنه ابائت ضعف
ایتمدیکی واردخاطر اولمه بیلور ایسه (٢) لکن بو مغویه (جری النهر) شو مشهوریکه فعلک
مکانه اسنادی قاعده سنه موافقدر

(٢٥) قنواء في حرّتيها للبصير بها
عتق مبين وفي الخدين تسهيل

خلاصهٔ مفاد بیت: ناقهٔ مذکوره نک بورنی یوکسکدر. قولاقلرینه وسهولتله خدینه
نظر ایدنلر عتاقه نجیبانه جنسندن کریمة الاصل اولدیغنی وهلة الکلامده بیلورلر.
یعنی (مرتفع الانف اولمغله قولاقلرنده اولان علامت ویکاقلرنده کورینان
اعتدال وسهولت صویو پاک اولدیغنه دلالت ایده جکی جهتیله ناقهٔ معروفه
اولانلر عندنده معلوم وهویدادر. حاصل بورنو ایله قولاقلرنده عتاقه دلالت
ویکاقلرنده نه یک حیفدر ونه ده مرتفعدر. اکر بو صفات ثلاثه نک دخی ...
بولنمسی علامت نجابت واصالت اولدیغندن ناقهٔ کریمة الاصل اولدیغی جهتیله
حال معرفتی اولانلر عندنده غیر خفیدر.

در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت

(قنواء) صحراء وزننده (هی ناقه قنواء) تقدیرنجه مبتدای محذوفک خبریدر که
بورنونده یوکسکلک وارتفاع اولان وطوغری بورونی بعضا دوه یه دینور
بو صفت انسانده اولور ایسه (اقنی) اطلاق اولنور (فی حرتیها) جار کلمه محذوفه

منعقد اولورده مصرع ثانی اولنده اولان (عنده) قولنك خبریدر. چونکه عنده قولها عنده
جنبیه کانه فی حرتیها للبصیر) تقدیری نجه جنبیه قولیله موصوف مبتدادر. بو ذهاب
عند البصریین اولنجه جملهسی مرفوع اولورده (فواء) صفتیله موصوف اولان ناقهنك
صفتیدر. یاخود مبتدای محذوفك خبر بعد الخبریدر. لکن کوفیون عندنده (عنده
فی حرتیها) قولنك فاعلی اولنجه زیرا ظرف منعقد اولدیغی فعل مقدره صفت یاخود
حال کبی ماقبلنه معتمد اولوراسه شبه فعلدن عمل وجهله عمل ایدر که بو مقامده کلام
قول اوله کوره ایکی وقول ثانیه نظرا بر جملهدن عبارتدر (حره) حره وزننده ایو
نسنهیه دینور. وحره تعبیر ناقهیه راجعدر. نقل اولندیغنه کوره بو بیتك جنبه قرائتنده
قبل عالی بنوبرده ایراد بوبلطیه اولان (حرتاها) سؤالنه جواب برهقی (عتیقها)
جوابنی اعطا ودینارهقی اختیار سکوته اعتنا ایدکده (هی اذناها) دیو تعریف [illegible]
ایدلمشدر (للبصیر) محلا منصوب عنده قولندن حالدر. کوریجی مقابلنده ایشبو ایام
جنسنت واصالتی نافذ واقف اولنلر مراد اولنمشدر (بینها) قولا بعید کلمهسنه
متعلقدر (عتق) سبقت ایلدیکی وجهله (جنبه) قولیله موصوف مبتدا اولنجه
کشی زاده دیمکدر (مبین) معظم وزننده اشکار ومیدانده اولمق معناسنه
عنده قولنك صفتیدر (وفی الخدین) ده کی (واو) حرف عاطفه اولنجه (خدین) قولنی
(فی حرتیها) کلمهسنه عطف ایدرکه یوزك ایکی جهتی دیمکدر (تسهیل) خدینه
کلمهسیله برابر (فی حرتیها) قولنه معطوف اولنجه نه یك چیقور دنزده یك تمیز
دیمکدر

(٢٦) تخدی علی یسرات وهی لاحقة
ذوابل وقعهن الارض تحلیل

خلاصهٔ مفهوم بیت (اناقهٔ موصوفه قوائم یابسهسی اعانتیله قطع مسافهیه استعجال ایدر
ایاقلرینی اوزانه غایت ابجلمسه ویاخود زجل السیر وجودینی اوزانه جبنیه
خفیف تعبیر ایدیلان الفامه ورفتاره الشد رشد. چونکه ایاقلرینی یر
یوزینه البته اذیر وقتی واقع اولنجه اقدامی (تحد قسم) ضرب شتلنه متکیل
اوله رده یره بوقدر بولمان رفع ایدر. وانا کورنیر هواده اوچیکی زمینه وضع
قوائم

قوائم ایله فسهایدر یعنی غایة نازك وانجه وینا قوت ووزکوره جاولاد ایاقلری
برمرتبه رفتار ایدرکه قوائمی لمحة البصره یره باصمهج قالدیردیغنده کورنمز
قوش کبی طیران ایدر صانور

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

(تخدی) تجدی وزننده فعل مضارع مؤنث اولنجه ضمیر مستتری ناقهیه راجعدر.
ایوملك یعنی عجله کتمك ودوه یوروییشلرندن الك سرعتوسنه خدی دینورکه
بو مقامده (اعذافره) سالفة الذکرك وصفیدر (علی یسرات) تخدی کلمهسنه متعلق
اولنجه (یسرات) ناقهنك صفت قوائمی ومفعولیه عبارت اولنجه دوهنك ایاقلری
دیمکدر (وهی) قولنك واو حالیه اولنجه (هی یسرات) کلمهسنه راجع مبتدادر (لاحقة)
هی کلمهسنك خبری اولورده جملهسی محلا منصوبدر (تخدی) کلمهسی ضمیرندن یاخود علی یسرات
قولا محلا منصوبدر. اولنجه تخدینك فاعلندن حالدر (لاحق) غالبه وخوفیلارده
اوله رده اوصانه لحوق زاغی قلیجه دونمك دوهیه دینورکه اوزاقجه بر محلدکیلری
نزدینده دوهلرك برقاچی کوره اول علی الله یه یخ یملرینی تعقیب ایدرك صباح اختلم
نتیجه کوزرلر) بیه العرب قاعدهدن اولنجه بو شکلده جمالك اندرده زاغی قلیجه
مشابه اولور. اشته بو حالده اولان ناقهیه (لاحق) دیرلر اکه ایاقلرینی ازالقده
کنایت) ویو شکلده قوایلك دوه جنسنده وجودی صفت مادح جمالده اوله جقنی
بیاندن عبارتدر (ذوابل) یسرات قولنك صفتی اوله رده قوروسه وضعیف
اولمق معنالرینی متضمن اولان (ذابل) کلمهسنك جمعیدر. بوردخی دوه قسمنك
قوائمی اوصافندن اولنجه چونکه بعض قوائم قلیلة اللحم قوت اولمغله (ذابل)
لفظی ناقهٔ موصوفهنك مدحجة الحسنه اکمل صورتیله یارادلمسی اولدیغنی اشارة
ایدرکه ایاقلرینك نحافتی اقدامی زمینه ضرب ورفع قوائمه بادیٔ سهولت ومؤدی
سرعت سیر ورفتار اوله جغندن علامتدر (وقعهن) فاعلنه مضاف اوله رده
مبتدادر. مس معناسنه قوائم ایلك یره طوقونمسیله قالقمسی برابر اوله جغنی
ایما ایدر. زیرا قوائم ایاقلری بو صفته متصف اولانلرده سهولت وسیر
سرعتنی متضمن اوله جغندن حضرت ناظم (١٦) جی بیتنده ضخم مقیدها
قولیله ناقهٔ موصوفهنك غلظت عظمی وبو [illegible] قلت لحمی توصیفله یاد بفیولانه

بو هیئتی اولدیغنی تعریف ایلمشدر فی الواقع حقیقیه مذکوره ایله متصف اولانلر دوه بین العرب مقبوله ایدوکی متواتردر (تخییل) قولی وقصهبه کلمه سنك خبریدر (تخییل) آنه دیسیر وبر مقدار جزوطیه دینورکه بومقداره (نحد قسی) تعبیر اولنور مثلا بر محلده اوتوریه اورنه برکسنه تحید ایدرك اولمحلی جزویجه اوتوریغنه منبنی حاشیه اولمه حقنده تخییل قسم ایلمسه اولمحه حونکه (تخییل) لمح البصر قدر آنه دیسیره دیلکدر (١) اجسام ثقیله اصمی یا بجوبه بوده ورکه ایا قلرینی بیره باصوبه اوره ضرورینه ایلکه دوه قسمنده تخییل قسم تصوریه اکرچه بعید الاحتمال کبی کورینور ایسه (٢) عذافره موصوفه ایاقلرینی زمینه اوه یسیره وضع ورفعله مانند رغنمه طید لمسیله ایدیلکنده زمینه وضع ورفع قوایم ایلمسی تخییل قسم تشبیه اولنمشدر (الارض) نزع خافضله اورنه منصوبدر المحل اولمحه (علی الارض) تقدیریده (وقصهبه) قوله متعلق وجمله سی محلا مجروره یسرات قولنك نعتی واعرابیه محلا مرفوع (فقواد) قولنك حقیقه

(٢٦) سمر العجایات یترکبه الحصی زمیا
لم یقیهه رؤس الاکم تنعیل

خلاصه معناد حیثیه ذکر اولنان دوه نك ایاقلری مرداد کبی قوت وقوتلی اولدیغنه زمینه وضع قوایم ایدنکجه حجاره یا منضار رقیا حیاقلی ششکبی پراکنده وپریشان ایدر اقدام غایت الغایه قوت وشدت الخلقه اولمغله استعمال نعله محتاج اولمز یعنی سایر دوه لر کبی نعل استعماله محتاج اولمیوب حتی یا حدیفی برلر ایاقلرینك صلابتی واستحکامنه تحملا ایدوبیورك یاره یاره اولمحه ده عیبوه (ذیل) حضرت ناظم رضی الله عنه اشبو افاده سنده مراد بلاغتی معناده حجاره خشنه دن عبارت اولان طاغ یوللرنده نعل استعماله احتیاج اولمیارق ناقه نك محل سایره ده سیر سریعله رفتار ایده بیلدیکنی وصلابت قوایمی جهتله مشاوه کثره طریقه صبر وتحمل ایله بیلدیکنی ایمادر

(دریا) قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیتك
(سمر) بیت سابقده کچن یسرات کلمه سنك وصفی اولمحه سینك ظرفی ومیدانکه

ده باغ وبغداد زنکنه ومزراغه دیرکه لکن بورادم قوله اجبره مراد اولنور (العجایات) تقدیرا مرفوع (سمر) قولنك فاعلی ومضاف الیهی اولمحه اضافتی اسم فاعلك فاعلنه اضافتی قبیلندندرکه (سمر عجایاتها) تقدیرنده در (عجایات) علامات وزننده حیوانه قوللرنك بیلکلرینه متصل برلرنده اولان طمحه سیکیی دینورکه یوزلك ششکبی معره لردن عبارتدر اجمه بومقامده ذکر اولنان سیکیرك اطرافنی بطانه لحمله متصل مراد ایدلمسه اولملیدر (که ناقه نك لحمله اقدامی مده جهة الصلابه مزراغه تشبیه وموصوف اولان دوه نك عصبی غایتله نفه وقوت ایدوکی ایما ونبیه) ایدلمشدر (یترکبه) فعل مضارع مؤنث اولمحه (یسرات) قولنه راجع اولان ضمیر بارزی فاعلی درکه بجملته مقادینی منضمدر (الحصی) یترکبه کلمه سنك مفعولی اولمحه حالتك ضمی یاخود کسری وصادك کسریله (حصاة) کلمه سنك جمعیدر حجاره صغیره یعنی حیاقل ششکبی ریکلر اوفق تفك ششلره دینور (زمیا) یترکبه الیسرات الحصی متفرقه تقدیرنده اورنه (الحصی) قولندنه حالی اولمحه جمله سی محلا مجروره (یسرات) کلمه سنك حقیقه زکسر زا ایله پریشان وپراکنده ومتفرقه اولمغه دینورکه (قوایم ناقه نك زمینه شدتله ضرب اولندیغنه) اشارتدر (لم) حروف جوازمدن اولمحه (یقیهه) قولی فعل مضارع جمع مؤنثه غایبه اولوره وحرف جزیله (وقایه ایتمز وصاقلامز) دیمکدر (سمر) ك خبر بعد الخبریدر (رؤس) ضمیه اعضاد حیوانیه دن باش معناسنه اولان رأس کلمه سنك جمعی (ولم یقیهه) قولی مفعولیه در (الاکم) قولی رؤس کلمه سنك مضاف الیهی اولمحه فتحتیه یاخود ضمتیه ده شلقده یکه یکرمه درنج اولمیارق یوکسك دعمی قول الجیده تیه یاخود نجراتیا صمه اولان واداره یوکسلجه کورینان طوپراقی جتیبه وخشیبه یره ویا پاره دینور وعلی ای برجبله (اکم) تعبیر اولنور (تنعیل) قولی لم یقیهه کلمه سنك فاعلی اولمحه طوارك ایاغنی نالنلامق ودوه نك ایاقلرینه آتخامق اورنه دیرینه معمول برنوع نعل یابیمق اقدام جمالك حیوانك معنالرنده در که ناقه نك صلابت اخفافنه اشارتدر

(١) سئول
(٢) جواب

(٢٨) كأنّ أوبَ ذراعيها إذا عرقت
وقد تلفّع بالقور العساقيل

خلاصهٔ مفهوم بیت (برده صاحبه‌سی اولان دوه دره‌لرك كوكجه‌لری وشمسك اشتداد حرارتندن لحاف سرابه بورونوب كیزلندیكی وقتده اننك الاری ایاقلرینك حركت و رجوعی ماتم زده اولان اوره‌ت یا تلو نسوانك رجوع و حركت ذراعینی كبی غایت اسرعدر (كه اماثهٔ مربورهنك حال وشانی ١١ جی بیتده مذكوردر)

* دربیانِ قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

قاعده * بو بیتك مصرع ثانیسی (قد تلفع القور بالعساقیل) اولمق اقتضا ایدر قاعده‌ده ایكن معنای عكسی مراد اولنسیله (صنعت قلب) وار و معنای لطیفی متضمن اولان بو صنعت قلب ایله شعره بیانیون عندنده مقبول اولمشدر. دقایق شناسان معانی‌یه غیر مجهول‌در * (كأنّ) حروف مشبهه بالفعلدندر * اوب جلب وزننده كأنّك اسمی اولوب ایكی بیت صكره كلجك اولان (ذراعا عیطل) مشبه به‌سی مشبهی اولمقله و بو معنا بوندن مابعدینه احتیاج دكار بولنمقله صنعت تضمین متضمنه وكیرو دونمك مفادینی مبنیدر * (سماء اسمانه و ریاحه و سرعته و یوه‌ركه حیوانك الرینی و ایاقلرینی حركته دوندرمسنه و عزم و قصد ایدلمك و طوغریلمق و ثیالا حوق یوریمك و ابعاد اتمك (تقرّب اوب تعبیر اولنمشدر) انجق بوراده ناقهٔ موصوفه‌نك سرعت حركتی مراد اولنمشدر * (ذراعیها) اوب كلمه‌سنك مضاف الیهی اولوب ضمیر متصل ناقهٔ موصوفه‌یه راجعدر (ذراع) رجای وزننده (درسك اوجندن اوره پارمغك اوجنه وارنجه‌یه قدر بر مقداره دینور بوكا تركیده (ارشون و ارسه) دینیر فارسیده (كز) تعبیر اولنور. و ساعد معناسینه اولان قول دخی ذراع الملاقه اولنور (كه بیلك) دیمكدر. دوه‌نك ذراعلری (قوده) انجكلرندن یوقاریدر طرفلریدر. بوراده ذراع ١١ جی بیتده واقع (ذراعا عیطل) قوله مشبه اولدیغندن كأنه‌دن. ذراعیها اوب. ذراعی امراة عیطل تقدیرنده بولندیغندن دوه‌نك

(٥) دوه‌نك حال رجوعنده ایاقلری امرأه عیطلك رجوع ذراعینی كبیدر) مفهومنده عبارت بولنمق حاجت‌دركه (ذراعا عیطل) قولی (مشبه به) واقع اولمشدر * بقیه (درسك اوجنده اوره پرمغه قدر الله كلمه بر مقدار) اوجی میانه‌سنكی (ذراع) قول ذراع تعبیر اولندیغی كبی باش پرمغیله كوچك پرمغك اره‌سنه دخی شبر (یعنی قارش) دینور فارسیده بدست) دیمكدر. و باش پرمغیله شهادت پرمغی مابینه (سبر) دینوب بوكا عربیده كسر فا ایله (فتر) اطلاق اولنور * (اذا) عرقت كلمه‌سنه متعلق ظرف زماندر (عرقت) فعل ماضی مؤنثه اولوب (حرارت شمسك اشتدادیله دره‌لدیكی زمانده) معناسنی شامل و ضمیری ناقه‌یه راجعدر * وقد) لام واو حالیه (قد تلفع) تا ولامك فتحولریله وفانك تشدیدیله (اورتونمك بورونمك) معناسنه فعل ماضی اولمشدر. جلابس محمد منصب (عرقت) قولنك اولمشدر. تور وزننده (قار) كلمه‌سنك جمعیدر - امثالنده مرتفع ومنقطع طاغ و عجم قولی صخرهٔ عظیمه و قره شایله سیاه قیایه دینور * (عساقیل) مثاقیل وزننده (تلفع) قولنك فاعلیدر - بیابانده حوكبی مشهود اولان بلوك بلوك بلوطه یا پارچه‌لرینه دینور و مانتاره دخی اطلاق اولنه بیلور *

(٢٩) یوماً یظل به الحرباء مصطخداً
كأن ضاحیه بالشمس مملول

خلاصهٔ مفاد بیت (بیت سابقده مذكور دوه‌نك لحاف سرابه بورونمكسی حرارت شمسدن قیالرینك محرقه اولدیغی كونده اولدیغی بیانه مذكوردر شمسك شدت حرارتی وهوانك تأثیر وخامت و سخونتی سببیله آفتابه پرستك كونشه مقابل اولان یرلرده كوریلكه كوره مشدرت (توجه دیمك) ذراعی‌یه‌سنده رجوع وحركتی یانیق یاخود تزلدیكی كونده تأثیر سخونتله افتابه پرسته یانمقده (و یاخود) ناقه‌نك عرقلری اولان ذراعینك رجوع وحركتی جبالك لحاف سرابه بوروندیكی بر زمانده ایدی (كه اول آنده قیالرده شدت حرارتله یانمقده یعنی شمسه مقابل ایدن یرلرده تأثیر ناریله پرشینه اولان نار كبی محرقه اولمشدی * ذیل * ناظم رضی الله عنه مراد ایلدیكی شمسك حرارت اشتدادی وهوانك ترقی سخونتی ازدیاد ایلدیكی بیله سیرینه قوت كوستریله قطع مسافه ایده
كونده

نافع سالفة البیاندن رفتارده الغارده اوقات سائره کبی دخی سریع اولدیغنی بیانیله
وافاده ایچون دخی عبارتدر *

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

〈یوما〉 شراح کرام بو قولده اختلاف ایدرك بر قسمی (اصبح) وبر قسمی (عرفت)
یا خود (تنفع) کلمه‌لرینك ظرفیدر. یا خود بیت سابقده کچن (اذا) دن بدلدر دیدیلر.
لکن (ان التشبیه حاصل فی ذلك الیوم) تقدیرنجه (کأنه) قولنده اولان معنای تشبیهك
ظرفی اولمق دخی اولی اولدیغی دقایق‌شناسان معانی عندنده غیر مجهولدر* 〈یظل〉
افعال ناقصه‌دن فتحتین ایله یصیر مفادینی شاملدر* 〈به〉 ده اولان (با) فی معناسنه
اولمقله مع الفید (مصطخدا) قولنه متعلقدر* 〈الحرباء〉 رفعله (یظل) قولنك اسمیدر.
کسر حا، ومد الفله کیرك تعبیر اولنان کیکلره دنیلیر قوری کیکلری اشبه
طرفنه اولان اوجاریله کوکس کیکلرینك اوجلرینه عبارتدر. ارفه یا خود ارقه
اته وزره ولباس اهینه اوریلان ویرجیه رنبلیه مسماره و (ام حبیبه) اسمیله
متعارف اولمشدر (کرتنکله) شکلنده اولان جانورلرك ارککنه دخی (حرباء) دینور.
بو حیوانك ده ارکوجی کبی اورکوجی واردر. دائما باشیله کونشه توجه واستقباله
ایدر. بوکا ترکیده (قیا کیرتی) وفارسیده (آفتاب پرست) دینور. سالف الذکر
کرتنکله‌دن بیوکرکدر. دائما کونشه مقابل طوروب شمسك دوری وحرکتیله دونر
وسخونتك تأثیریله سرخ اولدقجه رنکدن رنکه کیرر. ارکنه کیرس (ابوقوره)
اطلاق اولنور. قاتلده‌. اکرچه مطروش برمحله دمیله طلا اولنور ایسه قیل بتمز. شمسك
حرارتی اشتداد ایلدیکی زمانلر آشجاره یا خود شواهق جبال وکهساره اوزره کزر*
〈مصطخدا〉 یظل کلمه‌سنك خبری اولمشدر (حرارت شمس ایله‌ دخی محترق اولمش)
مفهومنده اولان (صخد) کلمه‌سندن اخذ اولنمشدر. هذا یك اسمی اولمق وقیا
کبدی شمس اصیوب منافرینه کچکلر. ل. مذکور جانورلرك کوزلری غایت پارلاق
اولمغله نوزلرینی نسخیه ایچون کونشه ایرمز* 〈کأنه〉 حروف مشبهه بالفعلدن
اولمشدر. مع ما بعده محلا منصوب (یوما) قولنك صفتی اخریدر* 〈ضاحیه〉 نصبله
(کأن) ك اسمی اولوب ضمیرها حرباء راجعدر. (ضاحی) که ضاحك وزننده در، ظاهر
معناسنه اولوب انسانك کونشه قارشو آچیق اولان یرلرینه دینور. زیرا (ضحیه) عشیه وزننده اولوب

ارتفاع

(ارتفاع النهار) معناسنده اولمشدر. ارتفاع النهار عمول وظرفیت عنوانیله کنج
قوشلوغه دینور. شمسك افقده هنوز قالقدیغی یکی یاپیلدیغی وقته دکین مقوله
اشراق) اشراقه وقت مذکوره قلنور. بو وقتی تعقیب ایدن زمانه (ضحی) دینور.
قوج قوشلوغه تعبیر اولنان و نصف النهاره قریب بولنان وقته عبارتدر. اشته
بونده ارتفاع النهارك اسمی واقعدر. بالاخره وقتلرنده هتمی اولدقلرنده ظهور
وبروز معناسنده مأخوذ بولندقلری ظاهردر* 〈بالشمس〉 مملول کلمه‌سنه متعلقدر*
〈مملول〉 مشکول وزننده سابق الذکر (کأن) ك اسمیدر. حرارتدن پیشش وکوره‌سنده
اولان شیئه دنجاوه کولده پیشش یوغاچه وکولپاه‌ایچی دنور *

(٤٠) * 〈وقال للقوم حادیهم وقد جعلت〉 *
* 〈ورق الجنادب یرکضن الحصى قیلوا〉 *

خلاصهٔ معنای بیت (جبال حفار لحافه سرابه اختفا واستتار ایلدیکی شول
کونده که شدت حرارت ملابسه‌سیله قومك حادیسی کاروانه خلقنه رحمت ایدوب
قیلولت (یعنی قوشلوق اویقوسنی اویویوب راحت) ایدك دیدی حالبوکه اوزونه
ایاقلو بیشیل چکرکه‌لر شمسك شدت حرارتنده تاب آور پرواز اولمیوب اختلاجه
فوق العاده ایله احجار صغاره رکض اجتناب ایدرلر. یعنی (سنک ریزه‌لر) هانی زمینه
بر حجره التجاء اولمقله چکرکه‌لر هواده طیراندیده میل ایدوب دفع حرارت ایچون برمحلده
دیکمحه صچرایوب. قنادلرینی بیره چاپارلر دخی. بو بیله بر وقتده سیر اوزره بولنمده
وجوهله مضر اولدیغنه حلقه‌دهٔ جمال لاجل الاستراحه اهل قافله‌نك قیلوله
ایتدیرنی افاده ایلدی)

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

〈وقال〉 دیمک معناسنه (تبلیغ) اوزره معطوف فعل ماضیدر* 〈للقوم〉 قال کلمه‌سنه
متعلقدر. (قوم) ایچون دیمک قدر که رجالدن یا خود مع النساء رجالدن اولان جماعته
(قوم) دینور* 〈حادیهم〉 تقدیرا مرفوع (قال) قولنك فاعلیدر. دوه یی تغنی ایله یوریتوب
سورمکه دینور. کسر حا ایله حدیدن مأخوذدر* 〈وقد جعلت〉 ده اولان واو حالیه در

(جملت) افصحی مقاربه ده ن اخذنا معناسنه اولمغله متواسه وجنبه محلا منصوب (هادیهم)
قولنده حالدر * 〈و رود الجنادب〉 رفع واضافتله (جملت) قولنك اسمیدر و وفك
جنادبه اضافتی صفتك موصوفه اضافتی کبیدر (که ضم یاء وسکونه قافله) ورید
کلمه سی (ورقاء) کلمه سنك جمعی اولمغله نه سیاه ونه ده قولو قیرمزی اولان زیتونه
بنکلو کوکرجینه اطلاق اولنور * 〈جنادب〉 اجانب وزننده (جندب) کلمه سنك جمعیدر
رنکی یشیل ایاقلری اوزون اولان چیکرکه یه دینور بو مثللو چیکرکه لر الکثیت
اوزره شدید الحر ومفقود الماء اولان بوادیده متوحش ده بولنورلر * 〈ترکضه〉
فعل مضارع جمع مؤنثدر خبری (ورود الجنادب) قولنه راجع اولمغله مرفوع محلا〈ترکضه〉
فعلنك فاعلیدر رکضه ده (سکیرتمك وهایده هایده کتمك وقوش اوچارکه
قنادلرینی دیرتمك) معنالرینه در * 〈الحصی〉 رکضه فعلنك مفعولی وجلمه سی
(جملت) کلمه سنك خبریدر حصی (۲۷) جی بیتده تفصیل اولندیغی وجهله حجاره صغار
یعنی چاقل طاشلرینه دینور * 〈قیلو〉 سابق الذکر (قول) کلمه سنك مفعولیدر *
〈قیل〉 سیل وزننده (نصف النهار) وقتنه اولیوب ده وقته مذکورده سودا یجیل
معنالرینه در واول زمانده ایچیلان سوده دخی دینور ایسه ده بو مقامده
معناء اول مراد اولنور اشبو بیتده بولنان (قال وقیل) کلمه لری بینده اولان
جناسی محتاج تفصیل دکلدر *

(۷۱) * 〈شد النهار ذراعا عیطل نصف〉 *
* 〈قامت فجاوبها نکد مثاکیل〉 *

مترجمه مفهوم بیت (حادر ...

ناقه سالفة الذکرك ذراعلرینك سرعت رجع وحرکتی کویا اورته یاشلو
اوزون بویلی اولمغله اولادینك وفاتی جهتیله سینه کرمه ویوزلرینه اوره رق
نوحه وفریاده باشلامسه وکندو کبی اولادی برحیات اولمامغله سودن جوغانده
عورتلر «بزده سنك کبی اولاد اجیسنه اوغرادق» دیو هیچانه تشبب اولنور
مقالاتنه ماتم انکیز ایله مجاوبه ایدرك کندو سیله برابر جزع وفزعه بتلاشیدی

هانوننك رجعت وحرکتی ذراعینی کبی سرعتده یعنی (ناقه مذکوره شدت حرارت وقته
بیله سیرینه قصور کوسترمیرك ذراعینی امراة سالفة الذکر کبی سرعتده فوق العاده ایله
تحریك ایدرمكله طرفه جمع مانند برده خطفه کبی کچرکیده) بر ابیل * حفت ناظمی بو
بیته دیکش اراشده ناقه نك قوللرینك سرعت رجع وحرکتنی امراة عیطلانك
ماتمده اولان تحریك ذراعینه تشبیهله اجراء بلاغت وعونه مذکوره اوزون بویلو
واورته یاشلو اولمغله اوزره بالتوصیف مرحجه طویل الذراعینه اولانك وسیع الخطوات
اولدیغنی ووسعت سینه سی اولانك صلابتی وبو صفتله متصف بولنان ناقه نك
صولتی ذاتیه سی اولمغله بالطبع سرعت سیره مالك بولندیغنی بیاننده افادة فصاحت
ابراز
بیورمشدر * ولله دره)

* دربیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

〈شد النهار〉 بدل بعض اولمغله اوزره (یوما) قولنده بدلدر یا خود ظرفیت اوزره منصوبدر که
(۲۸) جی بیتده سبقت ایدن (کان) نك خبریدر (که بیت مذکورك) تقدیری (کانه
اوب ذراعیا اوب ذراعی امراة عیطل) دیمك اولمغله مضاف حذف اولنوب مضاف
الیهی مقامنه اقامه اولندیغی قبیلندندر * 〈شد〉 فتح شینه وتشدید دال مفتوحه ایله
(ارتفاع ایتدی) دیمك ایسه بوراده (وقت ارتفاع النهار) عباره سنك تقدیریله
لازم اولمغله شدت حرك مبالغه سنی مخطردر * 〈نهار〉 بهار وزننده ویوم معناسنه
(کوپه) دیکدر * علاوه * نهار لیلده حلده در زیرا اکثر ایاتده لیل نهاره تقدیم
ایتمشدر هیونکه کوندزك کیجه سی مقدم اولمغله حتی کیجه لرده صلاة ایجیه وقتلر
بوقدر لکن کوندزك کراهتی واردر تهجد واستغفار کبی عبادات نهار دن
افضلدر معراج وتجلی اکبر لیالیه ومعراج مؤمنین اولان نماز لیالی استقال
مخصوصدر که نماز کیجه فرض اولندی سورة اللیل وار وفقط سورة النهار الملیک
دیکاردر مشقت نهار جهتیله واستراحت لیلی جهتیله بلکه دلمشدر شدائد بلایا دن
اولان حوادث وانقلابات زمانه ایام وصفات بالی جهتیله لیاله نسبت اولنور
فلهذا لیلك نهاردن فضل ومزیتی رهین ثبوتدر وبه اهنتد * 〈ذراع〉 بلدرمی
بلذنجی بیتده سبقت ایلدیکی اوزره ساعد (یعنی قول) معنادنده در * 〈عیطل〉
هیکل وزننده هم اندام وتناسب اعضا ایله هربانا اولنوب وکردنی اعتدال

اوزرینه اوزونه اولان خاتونه اطلاق اولنور ایدی. بومقامده ناقه موصوفنك درازنه ذراعینی مراد اولنور. كه دقولری اوزونلكری ونك خلقه سی اوسع اولور * نصف
فتحتیله (عیطل) قولنك صفتیدر. اورته یاشلو یعنی شابله كهولت بیننده اولان
وعمرنده قولی (٤٥) ویا (٥٠) یاشنی متجاوز بلغان نسوانه دنیلور. عندالبعض
اولادی (رحیات اولمیان خاتونه) اطلاق اولنور * (قامت) قالقدی معناسنه فعل
ماضی مؤنثدر. (عیطل) كلمه سنه راجع اولان ضمیر مرفوعی فاعلیدر * (فجاوبها) قامت
كلمه سنه معطوف اولدیغی فعل مضارع مؤنث اولوب جواب ویره دیمكدر * (نكد) نكداء
كلمه سنك جمعی اولوب سابق الذكر (فجاوبها) نك فاعلیدر. یاوروری یاشامامق
صورتیله وولدیی ناقه واولادی اولمیان خاتونه دنیلور * (مثاكیل) ثكل كلمه سنك
جمعی اولوب فوت اولان ولدی حقنده ماتم ایدن عورت معناسنه اولدیغی (نكد)
قولنك (قامت) كلمه سیدر اخبار دكیه (عیطل) قولنك صفتیدر * فائده * ثكل
غیبوبت ولدن ناشی جزع وفزع مقامنده مستعمل. بین العرب (اثاكل سنك
فرقتك اوغلی ویه) معناسنه اولان (ثكلتك امك) دینورکه بو تعبیر مخاطبه هلاكیله
بددعا ایتمكده كنایه اولمق اوزره ضرب مثلدر *

(٤٣) * نواحة رخوة الضبعين ليس لها *
* لما نعى بكرها الناعون معقول *

خلاصه مفهوم بیت (عورت مزبوره هلاك یاورینك حزن وغمیله كثیر النیاحه ودراعینی
غایه سلیوك وسرعة الحركه اولمغله ~~تعجب موتی~~ [مخبر موت اولدینی] ایدنلر اكا اولارینك وقوع
وفاتنی خبر ویردكلرنده مسلوب الشعور اولدی. یعنی وجودینك رخاوتیله
قوللرینك سرعت وحركتی عقلنی كیدردی) بناءً برینه بوینی غلنفی حسن ایده میلمه.
اسیر اوه وشیوه دیبت ایدیه بیانه اولنه جنی وجه یجزه كدحو دینه‌نه‌له
اولدی. الحاصل مزبوره مبالغه ایله فریاد وفغان ایدیجی اولدیغندن بازولری كوشك
واپوزاری دوشكون اولدیغی حلده ((اوغلی وفات ایتدی)) دینلدكده عقلی باشنده
قالمدی. اشته ناقه موصوفنك حالی سیری طوه سوملیلاهه مانند وحائل
اولمغله

اولمغه یوروله‌یفنی بیلمیه‌رك شیك حالاً ترقی ایتدكجه انلمدفی سیر وقتاریکزیلج
اولدر) * دره بیانه قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *
(نواحة) تشدید واوایله نیاحه‌دن مأخوذ صیغه مبالغه‌در. جرایله عیطل قولنك
صفتی ورفعیله مبتدای محذوفك خبری اولور (هی نواحة) تقدیرنده‌در. وخبر یقدم
(عیطل) قولنه راجع اولمق اوزره مبتدا دیافور (اعنی) لفظ مقدریله منصوبدر. (نواح)
جنازه اوزرینه مبالغه ایله فریاد وفغان ایله اغلایجی خاتونه دنیلور كه تركیده
بوكا (صاغوصاغورمه) تعبیر ایدرلر * (رخوة) رانك حركات ثلاثه سیله سلیوك
وكوشك نسنه معناسنه اولهرق (نواحة) قولنك صفتی اولور * (الضبعين)
كلمه سنه مضافدر. واضافتی اسم فاعلك فاعلنه اضافتی كبیدر * (ضبعين)
ضادك فتحی وبانك ضمیله قول معناسنه اولان (ضبع) كلمه سنك تثنیه سیدر *
(لیس) افعال ناقصه‌دن (اولمدی) دیمكدر * (لها) بر محذوف متعلقه اولوب
(لیس) قولنك خبریدر * (لما) نفی قولنك ظرفی اولهرق ما بعدینه اولان جمله
فعلیه یه مضاف اولور. عامل (نواح) قولنك صفتیدر * (نعی) رجاوزنده یاورنك
وفاتنی اخبار ایتمك معناسنه‌در * (بكر) قیز اوغلانه قیزه دینور ایسده سیاق
كلامدن اكلاشیلدیغنه كوره نسوانك ایلك اولادینه اطلاق دخی جایزدر *
(الناعون) قولی نعی كلمه سندن مأخوذ اولوب مجزومیت اولمقدن عبارتده
اولهرق اسم فاعل جمع مذكردر. اصلی (ناعیون) ایدی * (معقول) لیس كلمه سنك
اسم مرفوعی اولوب (عقلدن منع اولنمه) دیمكدر *

(٤٤) * تفري اللبان بكفيها ومدرعها *
* مشقق عن تراقيها رعابيل *

خلاصه مفاد بیت (تحریك ذراعیه جهتیله ناقه مذكوره مشابه اولان خاتونه
ولدینك وفاتنه دائر آلدیغی خبر اوزرینه عقلی باشندن كیتدیكی كبی اضطرابنده
كوملكنك كوكس حصه‌سنی اولدیغی حالده ایكی الیله طرناقلریله سینه‌سنی
پاره پاره ایدر. یعنی (بره‌هنه حالك حیاتك اولمغه عظام صدریا مكشوف

اولورسه ولدیلنا عم فراقیله سنه کوبه اولدم) ذیل * شو بیت بعدیله (٢٤) جی
بیتك معا دیده معادل اولدیغنده اشتداد حالنظار وقرب ناقه نك قوللرنه
هنکام هنکامه خاطر یأس وملا تده عقل وشعورجه زائل اولوبده انشقاوتیله
واذیلا ودرد واضطرابی فرط وتمیز ایده میان عورتك رجعت وحرکتی
زاعینی سرعتده دیکر شعورنه مسلب اوله رق وجودیه تطرقه ایدن محذوراتی فرقه
وحس ایده مامکله (یعنی قتادة سفرده کمال شدتا اورتا جدرو تحمل ایتکله) اسرع السیر اولوب

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

〈تفره〉 بجره وزننده وتقطع مفهومنه (پاره وقطع مسافه ایله) معناسنه شاملو اوله
(هی تفره) تقدیرنجه مبتدای محذوفك خبریدر. وتقدیر اوفاقه خبرا عیطل قوله ایجه
〈اللبان〉 تفرینك مفعولی اولوب لام تعریفی نائب ضمیردر (که لبانه) هنه وزننده
(کوکس دعی قول وسطه صدره) یاخود ایلك محرنك اره سنه ودعی العموم طرناقیلی
حیواناتك کوکسنه دینور. 〈بکفیل〉 سابق الذکر تفرجیه متعلق اولوب حرفنده کی
(باء) استعانت ایچوندر (کف) دف وزننده (بش بارمغی مشتمل اولان اووج) دینور
ایده بوراده محذوف (الفظ) کله سنك تقدیرنه لاینیله جکنده (ایلک طرناقلرینه)
دیمکدر * 〈ومدرعها〉 نك واوی حرف عاطفه (عطف الجمل) (ومدرعها) مبتدا اولوب خبر
متصل (عیطل قولنه) راجعدر که (مدرع) کسرالمیم درعه نسوانه مخصوص
اولان کوملکه دینور. * 〈مشقوق〉 مدرعها مبتداسنك خبریدر. زیاده یارلمسنه
معناسنده در * 〈عنه تراقیها〉 انف الذکر (مشقوق) کله سنه متعلقدر (تراق) تانك
فتحی وقافك ضمیله (ترقوه) کله سنك جمعی اولوب. بوغازك حیقدیغی
اعوز باشی بنینده اولان کمیکه دینور که بوبونه حینده دکویدیکن کمیکی
دیمك اولور * 〈رعابیل〉 تباشیر وزننده (رعبیل) کله سنك جمعی سالف الذکر (مدرع)
قولنك صفتی یاخود خبر ثانیسیدر که (ثوب یپرتیلمش پاره لنمش) دینور *

(٢٤) * تسعی الوشاة جنابیها وقولهم
* انك یا ابن ابی سلمی لمقتول

اذ

* ذیل * ناظم رضی الله عنه اوصاف ناقه یا بیت ماسبقده اتمام وبوراده تسعی الوشاة
جمله مستأنفه سیله برفقه تمام ایراد ایله اصل مراد ماظم اولان ایشبو برده
رسالت وفخر الوجود نبوتا (علیه وعلی آله التحیة) بیانه اظهارانه بیجه
خلاصه مفادجه (بر قوم ناقه موصوفه نك اطرافنه طولاشورلر هابوکی
اندرك سوزلری «سن ای ابن سلمی سن البته قتل اولنورسین» دن عبارتدر. یعنی اولا
کعبك ایله شهره بچاغی سه وند ایدرك اظهار شماتت و(صدلق نلکم کعب به هجو
فلیقتل) ناجیه سالمه بروز اولانه وعیدك بادرهلی وقوعلکه جکنی بیانده
ترهیب وتخویفه غیرت ایدرلر)

* در بیان قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت *

〈تسعی〉 اعی وزننده (سعی) کله سنك فعل مضارع مؤنثه اولوب. قصد ایتمك وایش
ایتمك وسرعتله سیر ایله رفتار ایتمك وبرادر عزم ایتمك معنالرنده مستعملدر *
〈وشاة〉 غماز رمعناسنه وقضاة وزننده (واش) کله سنك جمعی اولوب سابق
الذکر (تسعی) قولنك فاعلیدر * 〈جنابیها〉 تسعی کله سنه متعلق ظرف مکاندر اولوب
ضمیر متصل سابقه راجعدر (جنابا) کله سی جنابك تثنیه سیدر (جهت وجوانب
وطرف) معنالرنده اولوب. (سعاوك دعی قول (ناقه) نك طرفنی مراد اولنور *
〈وقولهم〉 ده اولان (واو) حالیه در. بو قولده افر بیته واینجی قدر (الوشاة) کله سنده
حالدر که (قولهم) مبتدادر. وضمیر متصل وشاة راجعدر (قول) سوزه وکلامه دینور *
〈انك〉 نك کافی محلا منصوب. صدرنده اولان (ان) نك اسمی (ان) مع مابعده
مرفوعا مبتدا انك خبریدر * 〈یا ابن سلمی〉 سالف الذکر (ان) نك اسمیله خبری بیننده
برجمله معترضه در که ذات جمله ندائیه در (سلمی) فتح سینله حضرت ناظمك اسم
جدیدر * 〈لمقتول〉 لك لامی تأکید ایچوندر (مقتول) اسم مفعول اولوب سابق الذکر
(ان) نك خبر مرفوعیدر *

(٢٥) * وقال کل خلیل کنت امله *
* لا الهینك انی عنك مشغول *

خلاصه مفهوم بیت (وقت مضایقه واضطرابده کندولرنده ایده معاونت

ایدیلکم احدقامه احبابنک هربری «البته سنک دردیله چاره بولمه تسلیته حالکده سنی اشغال ایتم. تحقیقه ادکعبه بسنکله شغلده فارغ اولهلم» دیدی. یعنی جناب عالی بنوب‌ده قاتنکه هدر اولدیغی سامعه قراش کمتاهم اولدقده (ع) بلمزم کندم. بللدیه بویله مأیوس اولدیغی) شنیع سنجه کبی خوف وهراسده فرار واید مدافعه ومعاونت ایدیلکم احبابه بالالتجا «دردرونمی الهارایله استدعای دایره تدبیر ورد ایلدکده غضب‌ها یونلکه اوغرامهده اوزره جملهسی بردن‌ده وکرداده اعراض اولدی» یا کعبه (حضالدعن) بنکندن اورمرتبه براغوبده سنلیجوبده جستجوده تدبیر اولمایز. سماعتده کندی لکندیکه باشلکه چارهسنی بولمه باقه» جوابنی ویرلت الحاصل دوستلردن هرکیم مراجعت عرض التجا وردر احضطراب جویه استدعای داود ودوا ایلدم (بهسنی قورتره مم واربا شلکه چارهسنی بول) جوابنده نشقه کلام ایشتدم ✶ بیت (بکاهردم ایدن عرض محبت)
(بوکون‌لر ایدن اظهار نفرت)

✶ دربیانده قواعد اعراب ومعانی لغات مفردات بیت ✶

(وقال) ده اولادن واو ابتدائیه یاخود عاطفه‌در. که (قال) سویلدی معنانه فعل ماضیه (کل خلیل) انف الذکر قال فعلنک فاعلی‌در (کل) کلمه‌سی کل افرادی یاخود مجموعیدر (خلیل) کل لفظنک مضاف الیهی اوله‌رق دوست واحبابه اطلاق اولنور ✶
(کنت) اولدم معناسنه فعل ماضی نفس متکلم وحده اولمغله. ضمیر متصل اسم مرفوعیدر ✶ امله فعل مضارع متکلم وحده صیغه‌سی اولمغله جمله‌سی محلا منصوبدر. سابقاً ذکر (کنت) کلمه‌سنک خبریدر که خلیل راجع اولان ضمیر مستتر مرفوعی فاعل وضمیر بارز منصوب مفعولیدر. وجمله‌سی محلا منصوبدر. کل خلیل قولنده حالدر. امل ناصبه دننده مع ضمیره امید وجابه معاونت ایدرم دیمکدر. (لا الهینک) نکدا لاکن نافیه‌در. (الهی) فعل ماضی نفس متکلم وحده اولمغله. ضمیر متکلم مرفوعی فاعلیدر. ونون تأکیده ایچوندر. والکاف) فعلنک مفعولی اولمغله. البته بن سنی اشتغال ایدرم مفهومنه والکریم (الای) مرقومه ناهیه اعتبار اولنوایسه «البته سنی اشتغال ایتمیه» معنالرنده‌در (انی) ده اولادن یاء متکلم محلا منصوبدر. انک اسمیدر. عنک مشغول کلمه‌سنه متعلق ومصرع ثانی مقول قولی اولمغله. سندن
مفهومنی

مفهومنی شامدر. ✶ (مشغول) شغلدن اسم مفعول اولمغله. (ان) نک خبریدر ✶

{فقلت خلوا سبیلی لا ابالکم
فکل ما قدر الرحمن مفعول} ✶

خلاصه مفاد (کندولرندن معاونت ونصرت مأمول ایدیلکم احبابدن قطع امید ایدرک اندره دیدمکه «سز کندیلکزدن مروت مأمول ایدلمز بر قوم مجهول النسب کبی‌سیلرسکز بابده بکا مانع اولمیک. سبیلمی تخلیه ایدک که عتبه عرش مرتبه سلطان سریر اصطفی علیه اکمل التحایاده یوز سوره‌رک اوزره حضور مرحمت موفورلرینه بلا واسطه عرض عجز ورفع رقعه اعتذار ایده‌یمده جرأت ایدرم. تاکیم حقمده امرواراده جناب رسالتپناهی نه مرکزده ایسه اجرا بولسون) زیرا تقدیر باقدیر تدبیر عبد حقیر ایده ممکن التغییر دکلدر) اللهم

{ای رسالت سریرینک شاهی ✶ وای جلالت سپهرینک ماهی}
{اسم رحمت بیلک ایدن تذکار ✶ اولدنام اولیا یسار}
{علم اقدسک مع اسم جلال ✶ ایلدی توحید حضرة الکبیر}
{عظم شانکی ایدر ایما ✶ وصف بساطی کبری ایسما}
{ملجأ هشتکاله امتیده ✶ غوث عجیبیه وغیاث وجیبه}
{سید فاضل وعطوفیت ✶ عاقبه چاشر ومکبه وشیده}
{بنجرجرم وغفوه محوایدیلت ✶ جوده ایتمزه عفو الی}
{بنده اضعف نریه امتکم ✶ شایکاله نوالهتکی}

{خطیئ یکدن اه یسوع کریم
املیدر عفو فوز عظیم} ✶

✶ ذیل ✶ بوافاده‌دن الملاشلمه‌اولجقه کوره حضرت ناظم افندیه بادیه (یجیب) ل استفاده اوزرینه بدرقه توفیق هدایت ودلالت خطه عالیه نبویه بلا شدت ده ولی اولمغله. سعادت مروریله بالاستحصال نورا یمانله فاتح قلبنی تنویر واعورینی (وکان امر الله قدرا مقدورا) و(انا کل شیء خلقناه بقدر) حکم جلیلدرینه تفویض ایلمشدرکه ذکر اولنان بدایت کریمه‌لرک مفاد منیفه مجیده‌سی (الله تعالینک امرنه تقدیر اولنسه حکم قطعی اولدی) و (بز هرشیء مرتبه تقدیر ومقتضای حکمتمز اوزره ایلدک) دیمکدر ✶ ✶ دربیانده قواعد اعراب ودقایق لغات مفردات بیت ✶
(فقلت) کلمه‌سی حمد ده اولادن فاء) عاطفه بیننا ماسبقده کلمه (قال کل خلیل) قولنه

معطوف اولمشدر (به دیدم) مفهومندن فعل ماضی نفس متکلم وحده در (خلوا) ترك ایدك معناسنه
امر حاضر جمع مذکردر که مخرجه انتم فاعلیدر (سبیلی) رحیلی وزننده (خلوا) قولنك اسم مفعولی اولمقده
یول معناسنه در (لا ابا لکم) قولنده (لا) سی نفی جنس ایچوندر که (ابا) اسم مضاف الیه (لکم) معنای
اضافتی تأکید ایچوندر. وبر محذوفه (کوند) کلمه سنه متعلق اولمه اوزره حالدر. ومجرورده خبریدر (لکم)
ابانك مضاف الیهیدر. سزك ایچون رأی یوقدر یاخود سزك رأیکز یوقدر دیمك اولور (ابا)
کلمه سی بین العرب مدح وقدح متضمن بر لفظدر. مدح وحده نظیر ینه نفی ایله مدح ومجهول النسب
اولمق اوزره باباسی بلنمز دیو تعریف اولنان تقدیرده ذم وقدح افاده ایدر (فکل) الصالح اولان
ما موصول مضاف مبتدا اولمش (فا) سی تعلیل ایچوندر (ما قدر الرحمن) ما قدره الرحمن تقدیرنده اولرق
(فکل ما) قولنك صله سیدر (قدر) تفعیل بابندن فعل ماضی ومحذوف اولان عائد مفعولیدر (الرحمن)
واسع الرحمه معناسنه صفات جلیله الهیه دندر که (قدر) فعلنك فاعلی اولمش جمله سی مانك خبریدر *

٤٧ كل ابن انثى وان طالت سلامته
يوما على آلة حدباء محمول

خلاصه مفهومی ((تقدیر ربانی قدیر چونکه ممتنع التغییر در مشیتی ماورادن کهواره زیب وجود اولان
هر ابن انثی هر نقدر اوزون عمر ایله معمر اولسه دخی بر کون تابوت اوزره حمل اولنور. قبره کوتریلور.
مادامکه دست اجلدن … وخلاصی متصور دکلدر جزع وفزع ایتمك نه فائده
دارد. زیرا نوع بنی بشرك جمله سی فوت اولمق … منقطع اولور. اکرچه عوارض
آفاتدن بر مدت مدیده سالم الوجود … دخی بر کون مرکب تابوته ارکاب ومرسای مقبره یه
سوق واسراب اولنور))
بیت
عاقبت اولسه کرك … فنا
جامهٔ پادشه وخرقهٔ درویش کدا

* در بیان قواعد اعراب ودقایق حل لغات مفردات بیت
(کل) ابن کلمه سنه مضاف اولمقده مبتدادر که کافك ضمی ولامك تشدیدیله جمیع اجزائك شمول واستغراقه
اوزره اسم اولان بر لفظ مفرد اولمغله مفرد ویا مذکر ومؤنثده مستعملدر. لکن بعض البعض مؤنثده
افرادیه (هاء) تأنیث کتوریلوب (کله) دینور. واضداددن اولمق اوزره (بعض) معناسنه
کلدوکی … دخی (اکثر کل) معنالرنده دخی استعمال اولنور (ابن) انثی مقبلده
الجمع معناسنه بوطا مخففه (ابن) دخی دینور … (بنو) یاخود کسریله (ابنو) اولمش

بالاخره اعلال اولمشدر (ابن) فاعلیدر (انثی) ابن کلمه سنك مضاف الیهیدر. فتح همزه ایله حبلی وزننده
ارککك ضدی اولان دیشی یه دینور. بین العرب اوصاف نسواندن اولمقله کامله قادینه (امرأة انثی)
اطلاق اولنور. وارککه (رجل ذکر) تعبیریله وصف ایدرلر (وان) لم محذوفه معطوفدر که (ان)
مجرد وصل وربط ایچون اولمش جزاسی یوقدر (طالت) اکر اوزون سوره معناسنه فعل ماضی مؤنثدر (سلامته)
کرامت وزننده امین اولمق معناسنه (طالت) قولنك فاعلیدر (یوما) محمول کلمه سنه متعلقدر (آلة)
تابوت ودیلده نعش دینور. ابو جهة الحروف حالت کلمه سیله متوازنه ومال قولنده معادی …
ولکنه بدل عمل اولمشدر ادات دخی دینور (حدباء) بوکلمه غیر منصرف والة قولنك صفتی اولمقده تعب وزننده
(حدب) کلمه سندن مأخوذدر. ارقوس … وکوکسیله قرنی ایچرو کیرك اولان قنبوره …
اطلاق اولنور. بو استعاره ایله تابوته دخی (حدباء نعش) تعبیر ایدیلمشدر. بوراده اموات غربا
تحمیل اولندقده (قریشه) … علم اولمق … عربستانده (…) ویاخود (…) دینور
اعاجملك والدینی مستطیل … تربیع واوزرنده … ایدرك اوزرینه جنازه تحمیل
ایدرلر که … برصایه … اولمقله قنبور اوزره تشبیه (نعش حدباء) دینلمشدر *
(محمول) حملدن اسم مفعول اولمقده (کل ابن انثی) قولنك خبریدر. ارقه وباش ایله کوتریلان
شی دیمکدر *

٤٨ انبئت ان رسول الله اوعدني
والعفو عند رسول الله مأمول

خلاصه معناسی (ابن جبر صحیحه اخفا اولندم. یعنی (٤٦) جی بیتده ذکر اولنان … جزدیرلك
تحقیقی … (علیه الصلوة والسلام) حضرتلری بنم حقمده قتلمی اراده بیورمشلردر. لکن
اول پادشاه بنده نواز … عفو جرایم جبلیه رحم وشفقت … بنك
الکل واجمع اولدیغی … جرمیمه سائره حقنده ابذال بیوره ... عفو وصفح
بیورلمه جرمی ... دخی وقوعبولور … امید قویسیدر … لطف … خیرات … جبه
تضرع ونیاز اولدم. اوصاحب قرآن اقلیم رسالت (علیه افضل التحیه) حضرتلری اکرم قبل واعلام
المتقین امر واراده بیورمشلر … بیورلدقلری … عفو وطبیعت
… امید وتوقع ایدرمکه بنده جرم وکناهم عفو ایله …
نصابه … اوله وار ایله یوقدر … تدم …))

نظم

* {بنم روایتی بابه دوتلدقدن * دخیلک یا رسول الله دخیلک} *
* {شتاب ایله بنیم اتکلدفن * دخیلک یا رسول الله دخیلک} *
* {جنابکدن اکرامکدر شفقت * خلاصه بنده یوق قدر قابلیت} *
* {امیدم هپ سکا قیلدم امانت * دخیلک یا رسول الله دخیلک} *
* {اکرچه جرمدن هیچ قدرکنا هم * دیلمه غم یکم هیچ یادشاهم} *
* {که سنسین اول واقف نیاهم * دخیلک یا رسول الله دخیلک} *
* {امان ای روح عالم عابد سنکدر * دل بیمارمه درمانه سنکدر} *
* {نه امر ایدرسلک فرمانه سنکدر * دخیلک یا رسول الله دخیلک} *

ذیل مرویدرکه اشبو بیت شوق افزا سامعه زیب ارحم الانبیا (علیه اجمل التحایا) اولدقده ه (العفو عند الله) بیوردیلر. وجناب صدیق اکبر (رضی الله عنه) دخی {قل یا فخر العرب} حضر تیه {والعفو عند رسول الله مبذول} مفادینی اشراب ایلدیلر. چونکه سیأته عدم مجازات معناسی شامل اولان عفو وصفح ماصدقه {انک لعلی خلق عظیم} علیه التحیة والتسلیم حضرتلرینک مکارم اخلاقه نبویه لرندندر. عائشه[1] رضی الله عنها {ما رأیت رسول الله صلی الله علیه وسلم منتصرا من مظلمة ظلمها قط ما لم ینتهک من محارم الله شیئا وما ضرب بیده قط شیئا الا ان یجاهد فی سبیل الله تعالی وما ضرب خادما ولا امرأة} یعنی (بن رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز حضرتلرینی حرام اللهدن برشیئک هتکی اولمدقچه کندیسنه ظلم ایدن ظالمدن اخذ ثار انتقام قیلدیغنی اولدیغنی کورمدم. ذات هما یونلری غزا دن[2] غیری دقتده برکسنه یا یا خود خدمتکار و زوجات مطهرات عالیه لری جناب سالکینا لهیلرندن برینی ضرب ایتمدیلر) دیرلر محاسن اخلاق شافع الامم صلی الله علیه وسلمی تعریف بیورمشلردر. مثلا ایلادیغی استرلرکه ذات عالی نبویه یه جور واذا ایتدک قضا حتی ارتکاب ایدن شخص اکرچه مستحق اوله بیلیرکسنا غفلی اللهدن حرام ایتدیلی شیدلرک وانلفدن دکل ایسه مظلمه عفو اولوردی. بوجهته محارم الهی موذی اولدیغی حالده تکدیر وبر غضب عظیمه لایق وتعزیر اولنور ایدی.* (ا) حدیبیه وقعه سنده جبال تنعیمدن الا بیورلرایکسه (۸۰) نفر شقاوت اشتمال تنعیمدن نزول ایله ذات نبویه لرینه معاجرا ایتدیلر. واصحاب ایا ه مرقوم بونلری دستید عفو ومرحمتلری نبویه لرینه احضار ایتدیلر. ایدیکه اول شفیع کائنات علیه اطیب التحیات) افندمز حضرتلری کمال لطف وکرمللرندن جمله سنه عفو ویخشیده بیوردیلر. نتکم جناب حق سبحانه وتعالی {وهو الذی کف ایدیهم عنکم وایدیکم عنهم

سطه

(۲) چونکه دقتده دخی اشراعه ابی ایه ینعی یا صلعه صادر بخصه یا بلافات قبل ادب ایدیر

(۳) روایة

(٤) روایة

ببطن مکة من بعد ان اظفرکم علیهم وکان الله بما تعملون بصیرا} یعنی (اول الله تعالی بطن مکه ده یعنی حدیبیه ده) کفارک یدینی سزدن وسزک یدیکزی کفاردن صلحله کف ایلدی. سزی انلره ظفر یاب ایلدکدن صکره الله تعالی سزک کفار ایله مقاتله نه وامر ایتمدیکی عنعند محمد یکرد کوردیکی مکافاتنی ایدر) بیورمشدر[3]. انس بن مالک (رضی الله عنه) بیورلرکه برکون جناب رسالت پناه (علیه صلوة الاله) ایله برلکده بولندم. اعرابینک برده ایلی بوکسنزدوه ایله حضور پرانوره جناب رسالتپناهیه وارد اولمش. رداء شریف نبویه لرینی کمال غلظتله یعنی وجود کوزیچه سود عالی به چکیدیردی جبله برصورتله چکدی. (یا محمد (صلی الله علیه وسلم) تو ایلکده ده ملکک برینی فرما دیلکیا آدمیا. یوکلدطمسنی فرمایه بیورک. زیرا نه سنک ونه ده بابانک مالنه دیرهجک دکلسه) دیدیکه اول نبی کریم الخصال (علیه صلوة الملک المتعال) حضرتلری (ملی جناب حقلده) وبو اننک قولوی ملیکنه بالادره اعرابینک اسعاف مسئولنی امرو اراده بیوردیلر *

نظم

(مروت نقش جملم هکنده. یا رسول الله * کرم صنعلم وفطرکده بر رسول الله)

(رحمد جودمه نیاز اولمانیکا حالی عرض ایدرکم * سنک هر عنتک اشرف عشیرکه یرکی)

بو کیفیته حضاردن برینه لرانه کورنجه (یا رسول الله عدالتله ایلمه بو تقسیمک مراد الله وجهیله دکلدر) دیدی. {ویحک فمن اعدل اذا لم اعدل خبت وخسرت ان لم اعدل} جواب حوابنی اخذ ایدن اصحاب جلادت نصابدن برچه قاتل مرقومه قتلنه رخصت جانینی اولدقده منع بیوردیلر[4]. افده

اعرابینک بو حرکتی اکرچه شایان تحقیر واراییش لکه محتاج ایله اولمدیغی ادرسته علیه الصلوة والسلام افندمز حضرتلری اغنیادن اخذ زکات ومحتاجینه سلامه توزیعده درمانده فقر واحتیاج بخش حیات ایدرلر ایدیلر. دلسوز انش فقر واحتیاج اولان سائلک الزکاع ایله رفقه دن جیب اولدیغی وحیث الجاهل اداب بخبره دن غافل بولندیغی جهته مواخذه دن ستعرف لطف ومرحمت ایتدی. وبو وضع نابرجا سنک فریده عفو وصفح اولدیغی کورسیله مستغرق بحر مجالت و ندامت اولوب توبه واستغفار ایله باشلدی * نظم

* {نیجه تعبیره حضر دولتده شاه کوشنیده * نیجه تصویره کلور نقاشه کوشنیده} *
* {بولدی رفعت پرتوجوهر اول ایده لی * خاکره حرم عنتده شاه کوشنیده} *

لعن دندانه ربا عیه درعتالرده رخنه دار ومرآت وجه انورلری پاره پاره منکسر وشرحه دار اولدیغی روز شعور سوز احدده طرف مخالفینه بدعا بیورلمس لمتاس اولندقده {انی لم ابعث لعانا ولکن بعثت داعیا ورحمة اللهم اهد قومی فانهم لا یعلمون} بیوردیلر.

نظم

الا ای کلبه سرمدن دیده ملک * وی نعل پاکی تاج سر نه فلک
سنسیه غرض بو کوکبه عرش و کرسی * انس و ملک مکارم لطفک ایدر الک

فلهذا اخلاق حمیده نبویه ایله تخلق اولنسون و بر کال استحمده ... تکلم ... تعالی
حضرتلری (لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة) و (فمن عفی واصلح فاجره علی الله) یعنی (سزلکره رسول الله علیه
السلامک نفسنده کوزل اقتدا ...) ... ظلم ... عفو ایله ترک انتقام
ایتدی اول ... اصلاح ایله ... اجری الله تعالی ... در) بیورلمشدر

نظم

ایسه و ... محمد عربی * فروغ ... عالم ... موجود
کمال ذاتی منظر حقیقت اشیا * علو شانی ... قطب بود
ظهور جوهر فرد وجودیه بالذات * بدایع عرض ممکنات مقصود
... نقطه کاینات خلقت ... * وجودیه سبب دور چرخ ...
یا ... قلم ... شبهه ولو * عدم عدم ... سر سجود
کمینه قطره ... عشق ... * ... ثاب ...
در بیانده قواعد اعراب ... مفردات جیست

(ابت) قواعد فعل مضارع ... (تار) ... (ان)
... بالفعل ... اسم ... (۲) ... (٤) ... (۱) ... فعل مضارع ...
... (۱) ... (۲) ... افعال ...
... (۲) ... دخی ... (۳) ... (٤) ... (الرسول) ...
... (رسول) ... (فائده) ... صلی الله علیه وسلم ...
... رسالت ...
... بنی ... رسول ... رسول
... شریعت ... احکام ... نسخ ...
... اولو العزم ... (نبی) ...

اولور

اولور. تعبیر اولنور. قبل البلوغ کندوسنه نازل اولان شریعتک احکامیله کندوسی
دخی عامل اولمیوب اوامرلری بخبره (نبی) و شریعت محرره یا اخره تبلیغه
مأمور اولان نبی یه (رسول) دینور. عند المتصوفه حق سبحانه و تعالی حضرتلرینک
ذات و صفاتیله اسما و احکام جلیله سنی اخبارا نبک مرتبه نبوتده و باللکز
اخلاق الهیه ایله متخلق اولمه یعنی الهام خدا سوقیله حرکت بولنمه خصائص ولایت
زیرا نبوت امر ظاهر و ولایت امر باطندر. نبینک ولایتی ذاتیه سی مأخذ نبوتی
و بو نبوت ولینک مأخذ ولایتیدر. (ولی) نبیدن و نبی دخی رسولدن دون اولمق
لکن رسالت (بشریت) و نبوت (ملکیت) و ولایت (حقیقت) جهتنه ناظرلر جهته
اولمغندن رسولک نبوت و رسالت ذاتیه سندن اکمل و نبینک ولایتی کندی حقنده
نبوت شخصیه سندن افضلدر. کرک رسالت و کرک ایسه نبوت اولسون و سائر و جهه
و فقط ولایت واردات و الهام قلبیه یه مشروطدر. وحی ایله الهام بیننده
اولان فرق یالکز واسطه درکه بونلک ظهوری بهر حال بر فرشته ایله
ذات اجل و اعلادن تبلیغ احکام ایتمسی و ابسته در (وحی) دینلان ماده الهیه
کشفیات معنوییه متضمن بر کشف صوریدر. و الهام یالکز کشف معنویدر.
دها واضحی (وحی) تبلیغ ایتمک شرطیله انبیایه و الهام بلا شرط اولیایه
مخصوصدر. اشته بو مقدمات مقصددن (نبی) ایله (ولی) بیننده دیکار اولان فرقه
اکلاشلمسه و توضیحات ایتدن دخی میدان چیقمه اولجق وجهله انسانلر کنده
استکیله اظهاری مستحیل اولوبده دعوای نبوت مقابله اظهار و ظهور ایدن
حالاته لسان شریعتده (معجزه) دینور. و هر بر پیغمبر قومنی اول ارضا قبل
عاجز ایدرک توحید حقه دعوت ایدر. و بوخارق هر برقدرک غالبا اولدرلری
حالاته کوره ظهور ایلر. اکرچه بر نبینک داخل مأموریتنده او وسیله سیده دخی
بولنوایسه انک نبوتی (تشریعیه) و یالکز اخبارات متضمن ایسه نبوت (تعریفیه)
در. که تعریفه ثانی صاحب شریعت سابقه احکامنی تأیید و تقویه ایلمک
اوزره مبعوثدر. تعریف اولنان خارق عاده اکرچه شرائط نبوت غیر موافقه
اولور (یعنی شریعتک پیرو فضلا اولان نفوس زکیه اصحابندن ظهور ایلسه بولنور)
ایسه اکا (کرامت) دینور. که بو خصیصه اولیاء الله مخصوصدر. اولیاء ایسه

(سالک محض. ومجذوب محض. وسالک مجذوب. ومجذوب سالک) عبارەلریله درت قسمدر.
اوچنجی قسمک سلوکی قبل الجذبه. دردنجی قسمک جذبەسی بعد السلوک واقع اولمقدەدر
(جذبة من جذبات الحق توازی عمل الثقلین) حکمنجه قسم رابع اقسام سائرەدن اولویتله
اقوادر. اربابی مراتب ولایة («فنا. بقا. تجلی») دن عبارتدر ومراتب مذکوره
دخی دره دره نوع [illegible] اولمقده. الی بالا تره ده (فنا فی الله. وبقا بالله. تجلی
ذاتی) دیرلر «اوتاد. ابدال. ابرار. نقبا. قطب. غوث. امامان. رجال الغیب.
بدلا. محدثون. ملامیه» طبقاتی داخلنده اولمقله اوتاد (٤) وابدال (٤٠) نفردر.
اشبو قدردن بریسی ارتحال اقتضا ایتسه یرینه مناسب بر بدل بولنور. نقبا
عشره وارثه واولقدر رحلت ایدرلر ابرار دخی [illegible] ونقبا [illegible]
نفردر. قطب وتعبیر اخرله غوث دینلان ذات عالیقدر نقباء ثلاثەدن
بری دیمکدر. بو مراتب جلیله الکرمه انسانیه مرتبه ایسه اعمدەدر. وهلم جرا
جسمکه علل متنوعەسی اولمقله بر طبیب حاذقه یعنی مرشد عارف وحکیم هر حالیله
ترتیبه محتاج اولدیغندن هر سالک مقام ولایته واصل وبونعم جلیلەیه نائل اولەمز.
چونکه سیراب زلال وصل اولمه دلسیز نم وصل ده بولنمه هر حالده اصحابی علم
اولمق سادات سعادت سمات حضراتنه منحصر کبیدر. بالاده گذشته تفصیل اولدیغه
خوارق عاده الکرمه نفوس ذکیه اصحابندن ظهور ایتدیکده نفوس قریەده
یعنی احاد ناس زمرەسندن گورلسه بیلور ایسه محضا (استی) [illegible] واکراعانه
اوفاقله اختراع ایدیلور ایسه (عانی) واجرام فلکیه قوتیله ابداع اولنور ایسه
(نعوث کواکب) وقوای ارضیه وسماویه یاردیمیله ارائه ایدلسه ایسه (طلسم)
وخواص عنصریه اعمالنده پرورده ایسه (ایر نجاه) ونسبت ریاضیه ده مطالعەسی
اولانلردن ظهور ایدر ایسه (حیله ودسیسه) دینور. حاصل کلام بنی وولی دینلان
انسانه کامل اوصاف مسروده ایله متصف اولان ذوات کریمەدن عبارتدر.
(الکلام یجر الکلام) حدوده خارج ایسەده بر احصره [illegible] تعریفی ده اقتضا
ایتدی. اصطلاحات صوفیەده نتیجه احدیه من کل الوجوه ملکی ومن طرف الله
استقامت مطالبه اولنمش مؤیده ومجلی اولان نفس نفیس کمله انسانه (سخر
لکم ما فی السماوات وما فی الارض) حکم جلیله موافق صفات ایله اتصاف ایدن

ی

بخالسنزه (اسجده الله) اطلاق اولنور. انسانیلک نوع واحدی بر انسان کبیر ودیکری انسان کبیرک مرکزی
دیدکی اولان انسان صغیردرکه اندن جزؤ اولان شیخ جزء حرارت غریبه وغریزیه الج سیله
زمانده تحمل اوزره در. ایچون نفس تبدیل ایتمز. بوکا سائر حیوانلرده بیله جرب ایدر. جسم بغذ نظر
ایدیلمکزن حالده کوره بیلورزکه آن دینلان جزونده هر وقت تبدل اوزره در. مع هذا ذاتده
شعوری اولدیغی انکار اولنمز. بنا برین (انه مشرکا یشرکا) دینلور. چونکه سالکلر تجلی قربیه
حیوانیه نباتیه جمیعسنده حالده ظهور. سالک بو تجلیه ده حالده تجلی انسانی یه نقل ایدر. منقرضه
کرام (وان من شئ الا یسبح بحمده) جمیع کائنات عوالمده مظاهره دیدکی اصناف نوعیه علام احجاره ذکاه
بنویه ده احجار واشجار. (السلام علیک یا رسول الله) خطابی ایراده دکیله اولورلردی هل کشف نوعیه
بشرک کوره مدیکی جماداتی حیواناتی مشاهده ایلدیکی ادراک ورؤیت ایدرلر (یعلم لجزیه بلیم) مثل شهوده
مغلوبیتی بو مقامه واصل اولدیلر رندک ولال اولدی. بایده جل ایده مزلر زیرا (من عرف الله کل لسانه). مولانا
محی الدین عربی قدس سره حضرتلری بو مقام عالیه سیری اولدقده کوردیکی سویلدکی اسلوب فقط فاردن اولدیغی
فصوصنده مفصلا بیان ایتدیکی (ولکن لا تفقهون تسبیحهم) مقارده وجهله دینت وحتی بر حیوانه سعة انبیا علیهم
الصلوة التحایا) ده جمادات حیوانه نده واقع اولان تسابیحی معجزه دن عد اولنسی اهل حجابدن ساعی عبارەیه کوره
(ولکن لا تفقهون تسبیحهم) لکن مرتبه جلیله یه نائل اولان ذوات کرام وجود پرودیله کسب شرف ایدن موقع
معروف کرو بونده اوله جقدن شبهه اولنمز

(بیت)

اسکه سجده بر دیمسن زمین که دردم
یلیه وکسی بیلا د ونفس سحر خدا بنشیند

حاصل کلام (الناس علی ثلثة اقسام قسم یشبهون البهائم وقسم یشبهون الملائکة وقسم یشبهون الانبیاء)
خبر صحیحنده بیان واقسام بوردیغی اوزره انسان دینلان حیوان ناطق اوچ قسم اولدی. برنجی قسمی (اصحاب
شمال) ایکنجی قسمی (اصحاب یمین) واوچنجی قسمی (مقربون) در. قسم اول اصحابی ظواهر حیات دنیویەیه منجذب
ومراتب جلیله اخرویه اسبابی تحصیلی لا یغیرەلیا اولدقلرندن قیدی علائق غفلته ایچنده در.
وقسم ثانی اصحابی اهل جنة اولان مؤمنین عبادتدر. بونلر کالانعام دوبنلر دنیایه نعمته
صرف نظر رغبت تحصیل مراتب افراد الکتساب درجات نفایس عقبای حصر همت ایدرلر. وقسم ثالثه
اصحابی دنیا وعقبادن کثرة شهود صوریه ایچنده مشاهده دیدار وحدت ایدرک متاع حیات
دنیا ومراتب علیات اخرایی نفسلرینه حرام عد ایدن ذات عیبه در. کما قال النبی علیه السلام (الدنیا
حرام علی اهل الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان علی اهل الله تعالی)

(٧٩) [illegible]

* بيت *

حالسز قلى ايله عرفانده خدا كيدر اله
لخوليا ايله مفلسلكش قاره وبداولمز

بوداك

ذنده سبكه تشريح وتوضيح ايتدك الحاصل بيرونده هدفقيرانم ايسه وجدانه بشايه ونقصانى فهم واذعانه كمترانه مى اعترافله برابر انسانده كاملك كعبى عالى ايدوكنى ايما ايتدك استرم (ع) قلم ابجا رسيد وسر بشكست* —
مفعوليدر. جملهسى محلا مرفوع (ان) نك خبريدر. وبوجمله مع معمول (انبئه) قولنده ايكى مفعول اخيره مقامنه قائمدر. (اوعد) برنسخهده شرايله سوز ويرمك معنا رنده اولان (وعيد وايعاد) مصدرلرندن مأخوذدر. زيرا (وعد) مقام خيرده و (وعيد) كلهسى موقع شرده استعمال اولنور. الرجح خير وشر لفظلرى قيد اولنمز ايسه مقام خيرده (وعد) ومحل شرده (اوعده) دينور. يعنى بلاقرينه خيرده (وعد) شرده (وعيد وايعاد) قيد اولنور. چونكه وعيد كلهسى ايصال مضرت مفتيه شره نيت ايلديكنى اخبار ايله قورقوتمقدن عبارتدر. خلف وعد عندالعرب كذبدن وخلف وعيد كرمدن حاصل اولور. وعده خلف غيرلائق وخلف وعيد قاعدة معاجده واخفه برت مجروح دينلرى مقبول ومرجوحدر* {العفو} مبتدادر خبرنده اولان (واو) عطفا محذوفدر. ياخود (اوعد) قولنك فاعلندن ياخود (انبا) نك فاعلى مقامنه قائم اولان ضمير متكلمدن حالدر. (عفو) محو وزننده معناسى برشيئك اثر وجودى بالكليه محو ونابود اولمقدر. {عفو} ياده وقيته ديمك فارسيده (نزد) اطلاق اولنور. وبعضا اعتقاد وفضل واحسان ومال وحكم معنالرنده استعمال اولنور. {فائده} بومقامده عند بريه (امد) كنوزملك مقتضاسى وعدونك اليمه براى تعظيم عند كلوملشدر* {مأمول} عفو جداسنك خبرى اولمق ايداوخطاسه وديا اولمنسه اولان معنادى شاملدر*

٧٩ معهد هداك الذى اعطاك نافلة
القرانه فيك مواعيظ وتفصيل

افندم ناظم رضى الله عنه سنايشى نبوى اثناسنده بوناسك ايشى معنى عفوجه اخذ ايتدكى عفوكه يكديكرى قولدن ايندكى خصال المرتبة والعلاوه ناخلانه بوزجوم بقولهم كرم دلالة فالعفو وامر بالعفو واعرض عن الجاهلين آيته هللك

جميدس تنظيله استعطاف لطف جناب نبوى يه شرحنده بيوردلمش بيوريلر* خلاصة مفهومى (يارسول الله اخذ ثار انتقام خصوصنده قولكزه اعلامى سنك هذيكى اثر سعفى. اول ذات اجل واعلا كى سكا سائر عموس اوزرينه زياده اوجهره اوامر ونواهيه دائر تفصيلات احكامنى شامل قرآن عظيم الشانى اعطا بيوردى. يعنى يا رسول الله جرايم سابقهمى عفو ايله اعطا مهلت واماده بيوركه جناب معطى العطايا (جل عظمته) حضرتلرى ذات اقدس سمات نبويكزه هدايت وعطايا سائرهسى اوزرينه قرآن جليل الشانى احسانله قدر جليل رسالتكزه توقير وتكريم عنايت ايلدى. وناسه وعظ ونصيحت بيوردنيغك شئى اثبات ايچون قرآن جليل الفوائده ياد واحكام شرعيه يى فصل واقرار ايلدى. امدى سهرضى واجب تعالى وتقدس حضرتلرينك عبادينه احسانه ومعاذير واقعهلرينى قبول ايدلى عفو جليله حقلرنده عطايا قراوانه ايله زيرا اتا هدايته مستلزم عفو وصفح اولان بركيفيتدر)

* دربيانه قواعد اعراب ودقايق لغات مفردات بيت *

مهلا) مصادر محذوفة الافعالى قسمنده اولهرق بكا مهلت وير جملهسى مفهومنده مستعمله كه حضرت ناظم بو لفظله استعطاف معامله ء رفعه ايلمه اولدى (امهلنى مهلا) دوكه مفرد ومذكر ينك جمعى برابردر. هداك عندالله لك معناسنه اولهرق موقع دعاده مستعمل فعل ماضى واخرنده كى كاف مفعوليدر. حضرت كعبك بوندن مرادى استرحام لطف ومرحمتدر. (ذيل* معلوم اولدكه دعا جمله مفظه وغير مفظه واصحابه مصابه. وطلبه دنيا) اوله اوزره درت قسمدر. صنف اولك دعاسى (اللهم مدلسانه الحالى) معنادنه بدهمته وحروف اعيانى وهيئتيدر. بوصنفك تزيينى بدونته هدفرسا اجابت اولهور* صنف ثانى اهل غير مفظه اولمقندنه بوندك دعاسى مقامى زبانندن عبارتدر. الرجح عدم القلبه اولدر. ومصادفه رفعه بارده بولنور ايسه مستجاب اولور* صنف ثالثك حد سبحانه وتعالى دن غيره مدد ديلرى يوقدر بوندك دعاسى

بيت

(كمسه ده امداد واستمداد كلمز ياردم)
(المدد فرياد رس يكرابرش امدادم)

تسبيح سن اورده كمى اخلاص وتسليمه واجب تعالى حضرتلرينه ربط قلبله دستكش ونقض

[illegible] فعلا محذوف التقدير به ... فعل محذوف المصدرية اوزره منصوب مفعول مطلق ... وبوندك ... [illegible]

ربط ایلمیز ایسه بعضلرده دخی اسماء الهیه دن بر اسم شریف ذکر ایله توجهات تمنا اولنور
دیه رنجی خفیف اصحابا ارباب غرور وغفلتدن ویوندلك دعالرده توسیع دائرهٔ عیش
وطرب ایچون اولمغله شرعا مقدوح ایدی حالکی و ادانی بو وحقیقت حالی اولدیغی مؤمنه بر قرنداشنك ترقیه
وتلطیفی حضورنده دعا ایدلدیکی ومستجاب شریفك خلوتده اولدیغی حالده اهمیه قبوله
واهل اخلاص وبیازك دعاسی تفاوت وقتنه اولسه قریب اجابت اولمغله مقبول
الرحمه اسعاف مسئول اوله جغنه شبهه یوقدر (ع) وللدعوات تأثیر بلیغ ـ لکن دعا
دیه بیلمز (رجا) ودفع انواع مصائب ـ وتضرع وابتهال ـ و(سر) اعتباریله دیتی نوعدر
رجایه مخصوص اولان دعاده ایکی الر آچیلمق اوموز باشنه قدر رفع ایدیلور ـ ودفع
مصائب ایچون اولان دعاده بر شخصك کوکسنه طیانوجه کیروپه دفع ایدیلن هیئتی
کوسترلمك اوزره اللرك ارقه لری یوزه کتوریلور (م) (تضرع وابتهال) دینیلن
دعانك صورتی (کوچك پرمق وانك یاننده بولنان پرمق قپانوجه اورته پرمق
ایله باش پرمق دخی حلقه کبی بوکولوب بر شیئه اشارت اولنور کبی شهادت پرمق دیکلولور
دعا (خفیه) یه مخصوص بر صورت اولمیوب هر عابدك معبودینه توجه درونده عبارت
اولمغله بونده ال قالدیرلمق ایجاب ایتمز (الذی) هدال قوتك فاعل اولوب ادکم
موصول اولمغله کندوسیله معارف جمله ایله صفتلامغه توصیل ایچون یعنی معرفه یا جمله ایله
توصیف وصلتلانمق ایچون موضوعدر ـ مؤنثنده (التی) دینور (اعملك) مدفوع
دعاده منفصل فعل ماضی اولوب (الذین) اجمع جمعیته مرفوع فاعل وکاف متصل
مفعولیدر ـ ذکر اولنان ضمیر مستتر اسم موصولك عائدی واك اضافیته صلهسی اولوب
معناسی «الله سکا احسان ایتدی» دیمکدر (نافل) اعملك کلمه سنك مفعول ثانیسی
اولوب مه غیر وجوب اتیان فعل وعمل وبر شیئك دیلر شیئی اوزرینه زیاده
ایلمسنه دینور ایکن بو مقامده جناب حق الوهیت (علی افضل النبی) افندیمز حضرتلرینه قبل الرحمه
احسانه بیورلمش اولان علوم عالیه اوندن قرآن کریمك انزال وتعلیم بیورلمسی اولسی
مراد اولنمیدرکه بو کلمه حضرتنك ناظمك اعتراف بیالیهٔ ایدیلمه اشارتدر (الفرقان)
نافع کلاه سننك حالدر (م) قرآنه اصح اقوال اوزره (٦٦٦٦) آیت جلیله یی شامل
وفارقه حق وباطل اولان فرقان کریم وکتاب حکیمك نظم ایتدیکه محمد بیلرمی کمه
بوراسته ـ

نظم

نظم

(ای طلبکار معارف صاحب طبع سلیم ★ یازدیر جید بلورمی کمدر قرآن کریم)
(نور وفرقان ومجید ومبین ونبأ عظیم ★ ذکر وعهد ایله شفا رحمت هدا کذا حکیم)
(حبل وبشری وکتاب ایله مبارك موعظه ★ بیست اولدیر بلاغ ایله کلام قدیم)

(ذیل) عمامی اسمیه تعریف وبیانلرینه کوره قرآن جلیل مجیدك سوره شعراده
واقع (یأفکون) کلمه شریفه سی آیات اعتباریله کتاب کریمك اخر نصف اولی
و (فالقی السحرة) قولی منیفی ابتدای نصف ثانیسیدر ـ لکن بحسب الحروف سوره
کهفده بولنان (نکرا) کلمه مبارکه سنك (نون)ی نصف اولك اخری وکلمه مذکوره نك
(کاف)ی نصف ثانینك اولیدر ـ عند البعض سالف الذکر کاف نصف اول داخلنده اولوب
نصف ثانینك بدایتی انقالبیه لفظ شریفك (ر)سیدر ـ انجق اشهر قول ایله مرجح
ومشهور اولان (ولیتلطف) لفظ شریفك (ف)سی واقوال دیگر مغایرنجه کلمه
مذکوره نك (او)ی نصف اولی تمامیتکه حرف لام نصف اخیرك اولیدر ـ
واتفاقه اقوال دخی لامك ابتدای نصف ثانی اولمسه حقیقتده در ـ وسوره (حج)ده واقع
(الجلود) کلمه مبارکه سی دخی کلمات حسابیله قرآن کریم نصف اخری و (ولهم
مقامع من حدید) قول مقدسی صدرنده اولان (واو) نصف ثانینك اولیدر ـ
اکر سوره جیمه امالهٔ لجام دقت اولنوراسه سوره (حدید)ك اخری نصف اولك
نهایتی وسوره (مجادله) نصف ثانی قرآنك بدایتیدر (فیها) انده وارد معناسنه
اولوب ما بعدنده کی مبتدانك خبر مقدمیدر ـ صدرنده کی (فا) ادات ظرف اولوب
غیر متصرف قرآنه راجعدر (مواعظ) ما بعد الذکر فیها کلمه سنك مبتدا نکره سی
اولوب منزل وزننده اولان موعظه نك جمعی اولمغله برکمسنه یه قلبنی یومشادیجق ثواب
وعقابه دائر کلمات مؤثره سویلمك معناسنه درکه نصح وپند ایلمك واوکت دیکلره
عبارتدر (تفصیل) مواعظ کلمه سنه معطوف وجلرسی محلا منصوب اولوب (القرآن)
قولنده حالدر ـ تفصیل وزننده برنسنه یی فصول متمایزه قلمق یعنی اکا کلامی
اکلاتمق دیمك ایکن بوراده اوامر ونواهی قرآنیه نك تفصیل احکامندن
عبارتدر ★

(٤٠) لا تأخذنی باقوال الوشاة ولم
اذنب وان کثرت فی الاقاویل

خلاصهٔ معناسی (یا رسول الله جنابکز ملعون غمازلرک اقوالنه اینانوب ده هدر دمیمی مؤاخذه ایتمه. حالبوکه بن کناه ایتمدم کنهکار ده اولمدم. زیرا انلرک حقمده غرضاً ایتدکلری اقاویلک حقیقتی اصلا یوقدر وکذب صریح وافترادر. یعنی دشمنلریمک بلا غرض ایلدکلری سوزلرک جمله‌سی خلاف واقع اولدیغندن انلرک کفتکولریله بکا عتاب ایتمه‌جک معامله لطف ونوازش بیورک)

در بیان قواعد اعراب ودر بیان لغات مفردات بیت

(لا تأخذنی) نون ثقیله مؤکده ایله نهی حاضر اولوب جمله‌سی انشائیه نهییه‌در. بکا کلامی بنی مؤاخذه ایتمه. معناسی متضمن ایدوب حسب المقام (ارجو لا تأخذنی) تقدیریله رجا ایدرم بنی مؤاخذه ایلمه دیمکدر. (باقوال) سابق الذکر (لا تأخذنی) قولنه متعلق (الوشاة) کلمه‌سنه مضافدر. اقوال فتح قاف وسکون واو ایله فارسیده (سخن) تعبیر اولنان سوزه دینور. وجمع قول لسانده ایتلمه ونشر واشاعه قلنان کلامدن عبارتدر. عند البعض خیر اولان سوزه (قول) وشر اولان کلامه (قیل وقال) دیرلر. وجمع اقاویل کلمه‌سی جمع (قیل وقال) کلمه‌لری اسملردر. وعند البعض کسر قاف ایله (قول وقیل) وفتح قاف ایله (قول) ومصدرلری فتحلریله (مقال ومقاله) الفاظی انواع مصدرلردندر. وجه دیگرده مستعمل اولمدجه سویلنن معناسنده‌در. دیگر روایته کوره (قیل وقال) اسملردر.

(هرکز حدیث زلف تو کفته نمیشود)
(این کفتکوها تا بقیامت مسلسلست)

بنابرین مستفاد اولدیغی اوزره فارسیده (کفت وکو) وترکیده (سوز وصداو) دینیلان کلامدن عبارتدر. (وشاة) قضاة وزننده باقوال قولنه مضاف الیهدر. واشی کلمه‌سنک جمعیدر. سوزه دوزه بیلانلر یا قتبه بریند وغرض وسعایت ایدنلره دینور. (ولم اذنب) جمله فعلیه‌سی محلا منصوب (لا تأخذنی) قولنده فاعل اولان (انت) ضمیرندن حالدر. (لم) نفی ماضی ایچون موضوع حروف جازمه‌دندر. (اذنب) فعل ماضی مفرد مذکر غائب اولوب مع حروف جازمه بها ابجدم معناسنده‌در. (ان) حرفنک واوی بر محذوفه عطفیه اولوب

(ان) ان مشدده‌دن مخففه اولوب بعضاً اسمیه وبعضاً فعلیه جمله‌لرینه داخل اولورکه زائده وقطعیه مفاوندن‌در. (کثرت) ابواب بابندن اکرز ... مبنی فعل ماضیدر. (فی الاقاویل) کثرت قولنه متعلق (ان) نک فاعلی وقوله کلمه‌سنک جمع الجمعیدر.

(٤١) لقد اقوم مقاما لو یقوم به
ارى واسمع ما لو یسمع الفیل

(٤٢) لظل یرعد الا ان یکون له
من الرسول باذن الله تنویل

خلاصهٔ معنا (والله بن اقامت ایلدیکم شول مقامده یعنی مابین یدیه نبویه‌ده بولندیغم) اکر هر حیوانلرک الک قوتلو واعظمی اولان فیل اقامت ایدوب ده بنم کوردیکم دهشتی ومطابقی واستماع ایلدیکم کلمات حکمت آیاتی کوروب واشتسه یاخود طرف واضح الشرفه نبی الانبیا علیه التکریم والتحایادن فاتحانه هدایه اولنیبی وبو وارداتی هر آن کده تخلیص کره ... ایلدکلری بر درجه‌ده احتمالی واصلدبو لنینی استماع ایلدیکم وقتده کندیمی بر مقامده ... بولدم ... اویله بر شیلر کوردم وطویدمکه فیل دنیلن عظیم الجثه اکر اول مقامده قائم اولوبده بنم استماع ومشاهده ایلدیکم رؤیت واستماع ایتمه اولسه ایدی غایت الغایه مضطرب اولوردی. تتره‌مکه باشلردی. مکر اکا شفاعت ... یرزکانه عالم صلی الله علیه وسلم حضرتلرندن التفاتله اعطا اولنه (یعنی خوف وخشیتله بر درجه رعشه‌یاب اضطراب اولور دیمکه جبیب هذا وجبیب مسلم روحی علیه الصلوة والتحایا) نده دارده لطف وامانی دستکیری اولمدقجه اکراه اضطرابی سکنه اولمزدی (نادامکه سطوت قاهره شاه الرسل وهیبت مخوفه جناب هادی السبل قبل سخنه الوجودک تحمل غیر منصوردر. انسانده بیله نه کبی تأثیرات تحمل اولنه ... حقی اولی بالطریقیدر) (ذیل) معلوم اولاکه اوصاف الانبیا علیه التحیه الثنایا حضرتلرینک (مقام رؤیا وسماع) اعتباریله اوچ نوع هیبتلری وقت

ذي سالزه وارد . اسد الله الغالب حضرت علي بن ابي طالب (كرم الله وجهه) حضرتلري «نزد
عالي پيغمبريده صلى الله عليه وسلمده بولندقلري اثناده مكالمه ده بيهوت ودائم سكوتنده جناب
نبوي ده ، صلا مكالمه ومنازعه ايجون سكوت ايدرلردي . لاجل المؤانسه واقع اولان
نوادر والتفاتلري باعث ازدياد هيبت اولوردي . حتى عظمت خلقيه لري قريب جلاله اولوب
نزد مهابت وقف سالكنينا هيبتنده نظر شرف شول اولان پهلوانلري لرزه ناك ايدردي»
ديرلر مجلس سعادتلري انيس پيغمبرينك شوكت ومهابتني بيانده بويله ديرلر . * ثقات ائمه
سيرك بيانه وافاده لرينه نظرا اكر برار ملكت كسرى اولوب خسرو پرويزك صاحب ابن سعد
قرانه اقليم خوف . علي قوة التخمين افندي حضرتلريني تحت الحفظ كتوردمكه اوزره ايكي
ايله ملك (بابويه وخرخره) سنده ايكي پهلوان نادر الاقرانه حضور شوكت فوزيده
شو شفقت مكالمه ايده مديلر . ومجلس مهابت انيس تقديسدن چيقدقده كيدركن بر بر ديكرينه
«نه درسين تزيينات ملوكيه دن خالي اولان اشبو مجلس عاليه ده كي مهابت معنويه يا سلاطين
عظام مجلسنده كورمدم» ودبيرده «اكر برلحظه دخي رخصت خروج بويلمسه ايدي
تركي حيات مستعمل ايده جك ايدم» ديرلر . بيانه هيبت ايليديلركه بونلري تفصيلي
اثر خامه جامع الحروف اولان محمود السيرده منظوردر *ذات سعادتلري ملائي في
اولان هيبت وعظمتنه ادركيه تره ملك باشلري بركوه حضور وحي نشر
مقدسه لرينه واردقلرينه كمي خوفندن غشي باب اضطراب اولان برشخص . كنديلري كل
به برخانونه قريشيه اولادي اولاجق سزك كبي بر دايه يم» ديرلك تلطيف وتامينه
جور ديلر * هيكل نور اولان وجود كونسهه سود النورلري اولدرجه غايت مهيب ومخوف ايدي
دركه لقاء سعادتلريني عالم معاده مشاهده يي نظر اولان اهل سعادت بيلكمي
هيبت وعظمته كورورلر *صحيح مسلمده مسطوردركه عمرو بن العاص (رضي الله عنه) اوله پيغمبرده
ظهور اعليه صلوة العفو لك حضرت لبسنده «وماكنت اطيق املاء عيني عنه اجلالا له
(يعني حضرتي ديداركه نوره بيان استماع ايله دخي خوف اولنوردي)» ديمش . وجبير بن مطعم
رضي الله عنه «اول سنجنده ان مسجد كو صلى الله عليه وسلم افنديمزك جهة غربه لموغرب نماز
قرائت ايلدكلري كوروب استماع ايلدم «ام خلقوا من غير شيء ام هم الخالقون ام
خلقوا السموات والارض بل لا يوقنون . ام عندهم خزائن ربك ام هم المصيطرون»
ايت جليله سنه كلدكده دردمنده خوف التوفيق بركيفيت واقع اولدي كه كنديمي غيب
ايدم

ايتدم» ديرلر . عمرو بن العاص نقديسنده بيلمشدر . كله بو تعريفده اكلاشلديغنه كوره عالم
هيبت قرانده جبين العنوانه محفوظ اولجقدر . نكيم جناب حق بيورور «لو انزلنا هذا القرآن على
جبل لرأيته خاشعا متصدعا من خشية الله» و«تقشعر منه جلود الذين يخشون ربهم
ثم تلين جلودهم وقلوبهم الى ذكر الله»

* ديباجه قواعد اعرابيه ومعاني لغات بيننده *

(لقد) قولنده كي لام والله لقد تقديرنجه قسم محذوفه جواب ايچوندر . (اقسم) فعل
مضارع نفس متكلم وحده اولوب به افاده ايتدم ديمكدر . تحتنده مستتر اولان (انا) ضميري
محذوفدر . (مقاما) اقسم كلمسنه متعلق ظرف مكانيه . واقسم في مقام تقديرنده اوزره
اسم مكانيه اولور . قيامده ايكي ايا غلرينك طورديغي يره دينور . (لو) حرفي اكثريا معناسنده
حرف شرطيه . (يقوم) ولو يستعمل يقوم فعل مضارعدر . (لو يقوم الفيل فيه) تقديرنجه
اوزره يقوم كلمه سنك فاعلي ولدو اقتضاه فاعلدن اولان (الفيل) كلمه سي ترجيح اولنمشدر
(به) لو يقوم فيه تقديرنجه يقوم كلمه سنه متعلق اولور . بو مقامده ديمكدر (ارى) فعل
ماضي نفس متكلم وحده اولوب فاعلي (انا) ضمير مستتر ديه . (ارى فيه) تقديرنده اوزره اندن
كوريلم ديمكدر . (واسمع) ده كي واو حرف عاطفدر . (اسمع) فعل ماضي نفس متكلم وحده اوزره
اولوب ايشتمك معناسنده ولفظه اعرابي . (ارى) قولنك عينيدر كه ايلنكده حرفنه
جره متصل ضميرله مقامه قولنه راجع ومحلا منصوب مقام قولنك صفتيدر . (ما)
(الذي) معناسنه محلا منصوب . (اريا خود اسمع) قولنك مفعولي . (لو) ادات شرطيه در
(يسمع) فعل مضارعدر . (ما لو) حرفلريله برابر شول شيئي ايشيدرم ديمكدر بونلكده
لو يسمع الفيل فيه تقديرنده اوزره فاعلي اولان (الفيل) كلمه سي علي فاعلية ترجيح اولنمشدر *
(الفيل) يسمع قولنك برابر ماقبلنده كي (مالو) عايد محذوف اولان صكيده . (فيل) قبل
وزننده هركسك بيلديكي برحيواندر . مؤنثه (فيلة) دينور . (لظل) ماضي معناسنه اولوب
اولنده كي لام لو شرطيه نك رابطه جوابيه در . (ظل) كلمه سي افعال ناقصه دن اولوب ضمير مرفوع
مستتري (فيل) لفظنه عايد . (ظل) قولنك خبريدر . (يرعد) فتح يا ايله رعد مصدرندن مضارع
اولوب . تتره مك دكوره . ولتر ايلك مضارعي شامل در . (الا) حرف استثنا ايچون اولوب
ما معناسنه مستعملدر . (ان) حروف نواصبدندر . (يكون) اولمق معناسنه فعل مضارعدر لو
انكچون مضارعدر يكون كلمه سنك اسمي تقدم ايدن جمله يه . (من الرسول) محلا منصوبدر

اتوبل قولنه حاليه باذنه الله سالف الذكر ايكوبن كلرسنه باخود جار ومجرور اولدقلرنه كوره
قوله متعلقدر. تنويل عطيه درمك يعني احسان ايتمك معناسنه ايكوبن قولنك اسميدر

(٤٧) حتى وضعت يميني لا انازعه
في كف ذي نقمات قيله القيل

خلاصه مفاد (تحقيق بن عاجز كمتر اولدم كه شوكت وعظمت صاحبي اولان تاجدار
صاحب اللواء شفاعت دستكيار كرم انتسابه حضرت عليه اطيب التحية) افندمز حضرتلرينك
اراده سنه كمال انقياد ونهايت تسليم واطاعت ايله دست حيات پيوست مباركلرينك كفنه
وضع ايله بلا منازعه عرض بيعت ايلدم. ذات اقدسلري اويله بر سطوت وشوكت صاحبيدر كه
هر بر امر واراده سنيه لرينك حكم نافذ وفرمان قضا جريانلري عونه ومقارندر وهر كل
بر حرفنك تحريف وتغييري تصوري بيله غير جائز اولدقندن حضرتلرينه سجده ايدن وعيد
عنايت بيدرك يد زادن حصول اولمجقنه حد تخليص كربانه فرمز يد كريمه دوشدم.
يعني ~~[illegible]~~ سيئات جزاء مكافات صاحبي اولان اشفع الانبيا
(عليه افضل التحايا) حضرتلرينه هر صورتله منقاد ومطيع اولديغم حالده يد يمينمي كف سعادتلرينه
وضع ايلدم. ذات سامي لرينك كلام وحي انتسابي هر حالده قول نافذ ومعتد اولمغله ترجيح
وبحث حتي تركله الطاف شعار انقياد واطاعت ايلدم) ذيل حضرت ناظم مسجد
مقدس عالي به نه وجهله رحلت وذات ملكي سمات جناب رسالتپناهي به نه صورتله عرض
بيعت ايلديكني (يد كريمه بوريوب دوشدم) مقالاسيله بيان واشارت ايتمك استرلركه بو
دفعه نك حقيقتي مقصد ثاني مقدمه ده مفصلا يازلمشدر. بياندن مستغني اولديغندن
اثبوبيته مجرد اراده اوله جق ماده به اشارت واراده (١) جمع ماده جناب كعبك يد يميني
دست سعادت پيوست حضرت رسالتپناهيه وضعه الطاف ارجحي ايتميدر كه صاحب
سعادت عليه اكمل التحية افندمز حضرتلري اخذ وعفو دشرب وكله يد مويد يميني اولدقلري
وامور سائره ده دست يمين ايمه ثانيه لرنه استعمال ايدرلردي. و (٢) جمع ماده
حضرت ناظمك حضور هيبت موفور نبويده منازعه به قيام ايتمه رك الطاف رعايت
وبو صورتله يا ايها الذين امنوا اطيعوا الله واطيعوا الرسول. ومن يطع الرسول فقد اطاع

الله) ايت جليله لرين تصديقه مسارعت ايتميدر كه اللهم اطعه اولمزيوب عدم مخالفته
عبارتدر. صحيح بخاريده ابو سلمة بن عبد الرحمن روايتنه نظر اولدركه خاتم الانبيا
عليه التسليم والتحايا حضرتلري ابكا اطاعت وعصياننده مجانبت ايدن امتدن كافرلر
داخل جنت اوله رق) ديكر بر حديثنده فلا وربك لا يؤمنون حتى يحكموك فيما شجر
بينهم ثم لا يجدوا في انفسهم حرجا مما قضيت ويسلموا تسليما) بيوردقلر. (٤) جمع
ماده حضرت ناظمك يا بنا كفاره سيفه ومنافقه الزام حجته جلادليه وانتقامه
خصوصيته ايله) مفاد كريمي شامل اولان آية يا ايها النبي جاهد الكفار والمنافقين
واغلظ عليهم) آيت جليله سي منافي منفيسي اوزره مفخر انام (عليه الصلوة والسلام) ذي
ذو نقمات) قوليله تعريف وزره سطوت وشوكت اولدقلرني توصيف بيورمشدر. لكن اول
شفيع امم (صلى الله عليه وسلم) افندمز حضرتلري بالمؤمنين رؤف رحيم) دار اولمسنه يعني
رافت ورحمت عليه لري محض اهل ايمانه ايجوندر. عائشة رضي الله عنها حديث شريفنده
بيوريلديكه (وما انتقم رسول الله صلى الله عليه وسلم وضرب بيده شيئا قط الا ان
يجاهد في سبيل الله تعالى) مقالاسيله تعريف بيورمشدر كه مقاله ذكر اولنان تعريف
(٤٨) جمع بيتده مذكوردر (قيله القيل) قولنه كلنجه بو قول ايكي مقصدي شامل در:
(١) جمع مقصد (وعد ووعيد الهيه نك ثبوتي مقرر اولديغي كبي وعد ووعيد نبويه
دخي متحققة البتة اولديغي) احيا ايدر. عبد الله بن الحما بيوريلديكه اول رسول صادق
الوعد الامين عليه الصلوة وعلى آله الامين ايله بر محلده بولشقده اوزره سوز ويرمشيدم
ومحل مذكوره يالكز مقصدم كتمكي اونوتمشيدم. اوچ كون صكره خاطر ايدرك ذكر اولنان
محله وارديغمده (يا فتى لقد شققت علي انا ههنا منتظرك منذ ثلاث) كلمات
باهر الفيوضاتيله اوچ كوندنبرو بكا منتظر بولندقلرني خبر ويرديلر. (٢) جمع مقصد
اول ممدوح بركزيده مولا (عليه اكمل التحايا) نك سطوت وهيبت وغضبي محض خدا
ايچون ايدي ولكن تصديقلري عبارتدر.

ذكر بيانه قواعد اعراب ودقايق لغات مفردات

(حتى) انتها غايت ايچون در الحاصل (٤١) جمع بيتده سبقت ايدن (لعد اقدم) قولنه
متعلقدر. (وضعت) فعل ماضي متكلم وفاعلي لوحدر به قوديم معناسنده در
(يميني) وضعت قولنك مفعوليدر. يد اليمنا حقاننده اولارق صاغ الي ديمكدر.

* ذیل * یدیسرا دست چپارهٔ ناقص دیمه جهة المزیه ابتر و غیر قابل الصلاح اولمقدر هوءا بیوریه
شمال یاخود چپار تعبیر ایله محل آداب بولنمقده دست یمینه بویه ید یمین اوله و یددیگر
عالی یمینه ثانی الملاقی داب دیریه اصلاحیه ده اولمشدر * (لا انا زعم) هم فعل و فاعل و
هم مفعول اولمق صددینکه (لا) حرف نافیه در. و جمله سی محلا منصوب ذکره اه (انه نفحات)
قولنک یاخود سابق البیانه (وضعت) قولنک هی اولمق (انا زعم) نک خبر بارزه جینه سالبحکم
کلمه سوال (؟) قوله راجعدر. انا زعم جملسی دخی حرا یجدا مقارنه ده (فی کف) وضعت
قولنه متعلقدر. کف بسه یارمق مشتق اولمقه یتجه تعبیر اولنمه آدوجه دینور. حرا دخی
داخلده اکه صرفنه نه هر کف و ایچنه بالمهکف و ایچ طرفنه یعنی آیاسنه (راحه) اطلاق
اولنور * ذیل * معلوم اوله که کفک شامل اولدیغی انامله (ابهام) مسبحه. وسطی.
بنصر. خنصر) تعبیر اولنور (ابهام) باش پرمقدر. فارسیده (انگشت سترک و انگشت)
دیرلر (مسبحه) شهادت پارمقنه دیرلر. (سباحه. مهلله. دعاء. مشیره. انگشت سلام
سبابة المتقدم) دخی شهادت پرمقنک اسماء مشهوره سندندر. (وسطی) اورته پرمقدر
کنایه در. (بنصر) ادسز پرمق اولمقه (عقب. و بانام) دیکلر دخی متعارفدر. (خنصر)
کوچک پرمقه دینور. بونکا فارسیده (کلیک. کالوج. کهیه. کهتریه) دینور. بونلر پرمقلرک
ایایه متصل یرلرینه (رواجب) و مفردینه (راجبه) و پارمقلره علی الجمله (اصابع) دینور.
مفرده (اصبع) (جبولته) انشتره و دنباله) دخی پرمقلرک دیکلر. پرمقلرک بوغوملرینه (براجم)
و مفردینه (برجمه) دینور. کرک الدک و کرک ایاقلرک طرنقلرینه (اظفار) دینوب بونلرک
ترتیب اوزره قطعی سنه سنیه بیورلدی * ناخنه زن دست معلوم و تتبع اولنان کتب
ادبیه ده اکرچه صورت قطع ظفره معرفه اشاره ظفر یاب اولمامسه و صاحب الاحیا
قدس سره الاعلی دخی «بونکا عائد حدیث کورمدم» مقاله سیله اویولده برخبر صحیح
نقل ایتمامش ایسه ده اول باشترو اصحاب یمینه (علیه الصلوة والسلام وعلی آله الامینه)
افندیمز قطع اظفاره دست یمینه سعادتلرینک شهادت پرمقندن بالابتدا کوچک پرمقه
وارنجه یه قدر. هر بریله کسدکدن صکره ید یمین ثانیا جاری کلدی کوچک پارمقندن باشلوب
باش پرمقنه قدر کلدیلر بعده ید یساره اولاده براغلمسه اولا باش پرمقندن دخی طرنقنی
قطعه دست ایمه یمینده انتهاءً یعنی شهادت پرمقندن اشرف اصابع اولدیغی
و ید یسارندن دسته یسراه فضل و رجحانی بولندیغی ایما بیورلدقلری و اصل سامعه
حصه

تخفیف اولنمشدر * بر رقم علماء الحفاء یدیسرا (خوابس) و ناخنه دست یسرا (اوخسب)
حروفی ترتیبه موافقه اوزره قطع ایدلمسی سنت شریفه ایدوکنی ادعا ایدوب حفظ ایچون
کرارلک ایده مور. بیت حکیماسنی حجة اتخاذ ایلدیلر *

* بیت *

{قلم اظافیرک بسنة و ادب}
{فیمنی ثم یسری خوابس اوخسب}

{خوابس} ک (خا) سی (خنصر) ه (واو) ه (وسطی) و (الف) ه
(ابهام) ه و (با) سی (بنصر) ه و (سین) ه (سبابه) یه چیقار ایمش
و (اوخسب) ک دخی (الف) ه (ابهام) ه و (واو) ه (وسطی) ه و (خا) سی
(خنصر) ه و (سین) ه (سبابه) ه و (با) سی (بنصر) ه دست یسرا یا ایما و اشارت
موضوع اولدیغندن بو صورتده ابتدا صاغ الک کوچک بعده اورته و صکره
باش وبالاخره ادسز و نهایتده شهادت و بوندن صکره صول الک بالعکس
بعده (اورته) و عقبنده (کوچک) و بوندن آدنجه (شهادت) و آلتی صکره ادسز
پرمقلک طرنقلرینی قطع ایتمک اقتضا ایدر *

* بیت *

{قطع ناخنه رعایة اوله سنت ادب}
{کیم چنبیده خوابس هم یساره اوخسب}

(ذو) صاحبلرندن کف قوننک مضاف الیهیدر * (نفحات) کلمه سی مضاف اولدیغی
اصالتیله معتبر ده اولمقله حالنه جری پا ایلدی. (نفحات) نفحه نک جمعی اولدیغی
(نفح) لفظنک جمعیدر که جمع الجمع دیکلدر. اخذ کینه ایتمک و عقوبته جزا و مکافات
ایلمک معنالرینده در * (قیله) مبتدا و (قیل) خبرده و جمله سی اسمیه اولمقه نفحات
قوننک حقیقینه (قیل و قول و قال) کلمه لری (٤٠) جمع بیده تفصیل اولندیغی اورته
اوجیده برمعناده مستعمل ایرلر بودر. «پادشاه عرش اولدیکی شهنشاه صاحب دیلمی
(علیه التسلیم والتحیة) افندیمز حضرتلرینک ارادهٔ جناب نبویه لری ثابت و امروفرمانه علیلری
نافذ اولدیغی اصحابه برنده تعبیر اولمه یه جغندن هرنه کا امر واراده بیورورلر ایسه اکا
همان اطاعت واجبا اولنور.» دیمک درکه و علیه رسول اکرم صلی الله علیه و سلم مقرر الامانه

ایدوب متحقق وسلم اولمغله استدعای لطف وعنایت واستعطاف لطف ومرحمت *

(٤٤) {لذاك اهيب عندي اذ اكلمه * وقيل انك منسوب ومسئول}

(٤٥) {من خادر من ليوث الاسد مسكنه * من بطن عثر غيل دونه غيل}

خلاصهٔ معنا (بیت ابیات شوکت وعظمتله موصوف اولان پادشاه دیهیم فرمای لاهوت وشهنشاه سریرآرای ممالک ملکوت (صلی الله علیه وسلم) حضرتلری حضور مهابت موفورلرنده نائل عز مثول وواصل نعیم مکالمه نعم المأمول اولدیغم حینده هدایت رهینده حالبوکه اولجه «احد کعب سن دللسانه مذمت تماحنه منسوب اولدیغک جهتله سلطان الانبیاء علیه افضل التحایا حضرتلرینه ملاقی اولدیغک حرده ذات عالی پالكنا هیبه سنده روایت اولنان اقاویل باطله‌دن ونسب وحسب وذاتکدن سؤال وتفتیش اولنه جقسین» دیو تخویف اولندیغمدن بیم وهراسم دون تم تزاید اولمش اول آنده سید الانبیا علیه التحیه والتحایا حضرتلری نم عندنده (عثر) نام جبال اورتهسنده واقع بیشه‌لک ایچنده بیشه‌زارده ارام واقامت ایدن (خادر) نام اسد قوی الجثه‌دن هیبتلو کورندی) *ذیل*

منقولدرکه حضرت ناظم حضور عالی جناب پالكنا هیده نظر شرف مثول اولمغله نسب وقبیله‌سنده ولکدوسنه اسناد وعزو اولنان اقاویل باطله‌دن سؤال بیورلمیه وفصاحت کلام قدسی نظام بیوره تأثیر یله وجود مشارالیه برخشیت فوق العاده حاصل اولدیغندن شوکت وعظمت حضرت پیغمبر عالیه کاشانه دروني طولمشدر. بناءً علیه حضرت ناظم عظمت ومهابت شیر بیشه زار پالكنی هیبت شیر سالف الذکره تشبیه جنس بوتك ملک وحوش وسباع اولدیغنی ایما ایتمش استرلرکه بنی آدم یالکز رؤیت شیر ایله وجودینه مستولی اولان خوف وخشیتدن لرزه نال اوله‌رق خطوه جنبانه حرکت اولنمه قادر اولمدیغنی * ناظم رضی الله عنه حضور شوکت موفور جناب نبویده نائل شرف جلوس اولمغله سرغانه مکالمه اولمقده مورث عظمت اولان احادیث نبویه حوالی ایله دفت ایتمش واقدیم امر قتی حقتی صاعقه بوزن اولان فرمان قضا جریانی درخاطر ایلمسی بادئ هیبت ومورث خوف وخشیت اولمشدرکه بوندن کلام بلاغت انسجام ماثلنا هیده‌نک ارائه هیبت ایلدیکی اکلاشیلور. چونکه عظیم القدر اولانلر صادر ونذیر

كفت

کفت وکلامی ننده ایدرلرسه دخی کلامدن مخاطبلرینه ارائه هیبت ایدر* *ذیل* حاوي سلطان اقلیم پالكنا علیه التوقیر والتحیه حضرتلری جناب ناظمی «قلم وقیدك سن بنده نه صوتیله وقایه ایده بیلورلرکه سنده اعاظم بترجیح ایلدیلر» مقالهٔ راحت ازاله سیله توبیخ ومقدمه ثانی مقدمه‌ده تفصیل اولندیغی وجهله (زید) قبیله‌سی رؤساسنه عرض التجا وغضب سلطان دینه اسلام علیه الصلوة والسلامدن حمایه ایلمسنی رجا ایدوب رد موافقت کوره‌رکده بنفسه «بن سنکله مشغول اولمغه وقتم یوقدر» جواب ردیه‌دن الذي توضیح بیوردیلر*

(١) خادرك تخصیص بالذکر اولنمسنک سببی سؤال اولنور ایسه (٢) چونکه خادر سباع ووحوش سنبله پادشاه کبی اولدیغی پادشاه اکرچه عبودیه رعایادن اختفا ایدر ایسه دفع وعظمتی ترجیح ایچون مخالطهٔ رعیت ایله اختیار ابلاغ ایدرایسه شوکت وهیبتی کسر ایدر. بنا علیه خادرك تخصیص بالذکر ایله یاد وایصال حوه اولمغله مشتهر اولان عثر اورمانلرنده قاطن اولدیغنی بالبیان نهایت مهیب اولمقه بیشه‌لک ایچره که بیشه زارده بولندیغی مراد اولنمشدر* ذیل اکرچه بویده مکانه عج الکاذبچره اختفا اماره خشیت دو دیلورایسه باكسب ایتدیکلری کندوسی ملک وحوش اولمغله ناموس دفع وحیثیتی وقایه ایچون اختلاط رعایادن مجتنب اولدیغنی جوابا دیرلر.

(١) سؤال (٢) جواب

* دربیان قواعد اعراب ومعانی لغات بیت *

{لذاك} اسم اشارت ومبتدا اولوب اقتضای مقام کوره صدرنده اولان لام قسم محذوف وجوابدر ومشارالیهی {رسول الله} قول سابقیدر* {اهیب} سالف الذکر {ذاك} مبتداسنک خبری اولوب زیاده عظمتلو وشوکتلو دیمکدر {عندی} اهیب قولنه متعلق اولوب. ثم قریره دیمک* {اذ} قولی اهیب کلمه‌سنه متعلق {اکلم} قولنه مضاف ظرف زماندر. وکسر همزه ایله سکونه اوزره مبنی اولوب زمان ماضیه دلالت ایدر. بعضلرکه حق جمله‌یه مضاف اولمقدر. فارسیده {اذکه} لفظنک مرادفیدر. وزمان ماضی ایچون اسم اولوب اکثرده ظرف واقع اولور. وبعضا {مفعول به} ومفعولدن بدل دخی وکاه کندوسندن استغنا اولنمقده حالی برای زماننه مضاف الیه اولور. وبونك خلافنه مدلبسا دخی استعمال اولنور. وبعضیلرینه مستقبل ایچون اسم اولوب تعلیل ایچون دخی کلور* {اکلم} نفس متکلم وحده‌در. بعض نسخه‌ده {اذ یکلمنی} دوشمشدر* {وقیل} ده کی واو حرف عاطفه‌در* {قیل} اقوال باطله‌دن و{انك} ده کی {ان} حروف مشبهه بالفعلدندر. و{کاف} اسمیدر* {منسوب} و{مسئول} قولی خبری اولور.

(مسول) قولی منصوب بابه الذکرك معطوفیدر. واما فی المصرع الکلمه نك فاعلندن یاخود
مفعولندن حال اولمغه (هابوکر تحقیقه اوکعب اقوال باطله منتسب) وانده مسؤلسینه
معناسنی متضمندر (من خادر) اهیب کلمه سنه متعلق اولوب من دخی کی (من) حرف جردر
(خادر) اذر وزننده کریس خادر ودائما یتعنی حاضر ایلان دینورکه بوشقلو ایلایه
غایت قورقونج وهیبتلودر (من لیوث) کائنه محذوفه متعلق اولوب محلا مجرور خادرك
صفتی یاخود منصوبا (خادر) قولندن حالدر. فتح لام ایله لیث کلمه نك جمعی اولوب
ارسلانلر دیمکدر. (عثر) بلده سنه منسوب برحیوانه دخی دینورکه (اشجع من لیث عثر)
ضرب مثل جانورنکورك قوت وشجعتی معلندر. ضرب لسان مالك ادم وصحرایه
خیمه عکس ایدن ادم ومجلده لیث الحلاله اولنور (اسد) هو مضاف وهو مضاف الیه
اضافتی اشرافه اشرافی اضافتی کبی اولوب همزه وسینك ضمی ودالك سکونیله
اسد کلمه سنك جمعیدر. ارسلانلر دیمك (مسکنه) مبتدا اولوب خبر متصل خادر فکلده
قوله راجعدر (مسکنه) مجزه وزننده اسم مکان اولوب مدار سکونه واقام اولان
منزل وخانه دینور (من بطن) مسکنه دن حالدر. یعنی مسکنه مبتداسنك خبریدر
فتح با ایله (بطن) اورته یه وکیزلویه وشکمه وکوچك اوره یه وفخذلك کوچکنه
یعنی عمارده نك بیوکنه وهر شیئك ایچنه وبرلسننك ایچ یوزینه کسنه اطلاق ایدلکده دخی
ایچه بوتقادیره قول اول مراد بورلمشدر (عثر) بطن وزننده ارسلانی چوق بر محلك اسمیدر
(غیل) فیل وزننده (مسکنه) مبتداسنك خبری اولوب اغاجلی یاپراقلی شاخلریکه
کوره وصیق اولدرده بیکدیکره قاریشه وصارمشه اولمغله قویوکولکلك اولمغه معتبر
ایله موقع لیونده استعمالی نقل اولنمشدر (دونه الغیل) قولنه اولان (غیل) مبتدا و
(دونه) خبری یاخود (الغیل) دونه قولنك فاعلیدر. چونکه دون قولی برنجی غیلك
صفتی یاخود (ببطن عثر مسکنه) قولنك خبری اولوب بوتقدیرجه (مسکنه ببطن
عثر) دیمك اولورکه (غیل) مبتدای محذوفك خبریدر و (هو غیل دونه الغیل) یاخود
(مسکنه غیل کائنه ببطن عثر) تقدیرلرنجه غیل اول مرفوع اولوب (مسکنه) قولنی بیانه
(ببطن عثر) خبریدرکه تقادیر مذکوره نك جمله سی محلا مرفوع غیل اولك صفتیدر

۴٦ الى

(٤٦) {یغدوا فیلحم ضرغامین عیشهما
{لحم من القوم معفور خرادیل

خلاصه معنی (اول خادرکه اول النهار وقتنده شکاره گیدوب اوشه یازیه
خروجله ایکی یاوروسنه لحم یدیره. اویله یاوروارکه انلرك مدار حیاتلری انسانه
خاك اوزره برغلمه قطعات لحوم پاره لردر. یعنی اسد مذکور دائما یاوروارینه انسان
اتی یدیرمکله مشهور اولدیغندن هر صباح نوع بنی آدمدن برینی قیده وکلی صولت وشجاعتله
بیره ضرب ورد اجسیله پاره پاره ایدوب یاوروارینه یدیرر)

﴿ در بیانه قواعد اعراب ودقایقه لغات مفردات بیت ﴾

(یغدوا) فعلی نادره نك فعل مضارعی اولوب صباحلك ایکنه وقت معناسنی متضمندر.
فاعلی اولان ضمیر بیت سابقده کچن خادره راجعدر. حضرت ناظم بوکلام قرینه سیله
خادرك شکاره خروجنی کوندوزه حصر ایلدی. چونکه نوع بنی بشریله ناقم کلنلره
قائم ایلدکلرنده پیچه شیره کرفتار اولمزلر غیر ممکن اولوب فقط کوندوزلر بالضروره
یبابانده سائر وگیجه بیچه سنخلیه شیر اولمزلر بعید الاحتمالی دکلدر (فیلحم) یغدو کلمه سنه
معطوف فعل مضارعدر. وخادره ارجاع قلنان ضمیر فاعلیدر (ضرغامین) فیلحم
کلمه سنك مفعولی والکرام وزننده اولان (ضرغام) کلمه سنك تثنیه سیدر (که ارسلان یاوروی
لیدر) دیمکدر (فائده) حضرت ناظم خادرك یاوروارینه شکاره کسب اقتداره ایریشوب
هنوز شیر بچه اولدقلرینی ایما ایچون شبل (یعنی شکار ایلمك درجه سنه کلمسه)
تعبیرینی استعمالدن احتراز ایله (ضرغام) دیدیکی کبی کذلك فوق العاده شجیع بو
لندیغنی وارسلانه قسمنك ایکیسنه زیاده یاوروی تولیده قادر اولدیغنی جدیله
اوزره (ضرغامین) دیدی. زیرا ضرغام دینه اولسایدی خادرك عدم شجاعتی ایما
واکرحینئذ جمع کتوریسه خلاف واقعی ادعا ایلمش اولوردی (عیشهما) مبتدادر.
(عیش) جیش وزننده مدار حیات اولان طعام دینه جك دینور (هما) ضمیری
(ضرغامین) قولنه راجعدر. (لحم) عیشهما مبتداسنك خبریدر. (من القوم) لحم کائنه
یاخود کائنا من القوم تقدیرنده اولوب (لحم) قولنك صفت محذوفی اولان کائنه کلمه سنه
متعلق یاخود محذوف مذکوره دن حالدر. (قوم) کلمه سی (رهط) جمعی بیننده مستعمل ایلدی

(معفور) لحم كلمه سنك صفت اخرى در. فتحيله عفردن مأخوذ اولمغله طوپراغه
بولغانمش ديمكدر. (خراديل) قوله لحم كلمه سنك صفت ديگريدر واشبو بيت الاخره
محلا مجرور حادرك صفتيدر. خرده خرده طوغرانمش يعني پارچه پارچه قيلنمش
ات ديمكدر. وجمع قوله خراديل. خرذل كلمه سنك جمعي اولمغله معروف برنوع دانه در
(تحريفيدر خردال) ديمكدر. بونك جمعي الكريم خرادل كلمه سي اقتضا ايدرايسه ضرورت
وزن ايچون دالك اشباعيله بر يا تولد ايتمشدر.

(٤٧) اذا يساور قرنا لا يحل له
ان يترك القرن الا وهو مفلول

حضرت ناظم ذكر اولنه اسدك صولت شيرانه وبطش شديد دليرانه سندن ناشي كفوو همتاسي
بولنه‌جق مقارعه ايتمكده وحيد مبارزنده حتى هلاك ايدر. بر قوتده اولديغني
تعريف ضمننده بيوررلركه خلاصهٔ مفاد بيت (او دلير الكرم كندوسنه نظير
اوله اشداشكيه تصادف ايدوب اكا حمله ايتسه بالذات مغلوب اولمغله لاشي
ووجودي [illegible] اتلنجه ترك ايتمس غير جائزدر. يعني مقارعه ايتديگي
زمانه كفوي هلاك ياخود كندوسنه حيلك اولنجه ترك مبارزت ايتمز)

در بيان قواعد اعراب ودقايق لغات مفردات بيت

(اذا) ظرف مكان اولمغله عامل محلي كلمه سيدر (يساور) برادمك باشنه قاويجه
طوتمه معناسنه فعل مضارعدر. (حادر) ه راجع اولان ضمير مستتيري تقديرا مرفوع فاعليدر.
(قرنا) سابق الذكر (يساور) فعلنك مفعوليدر كه فتحيله (قرن) برادمك كفوي
همتاسي اولانه ديورلر. (لا يحل له) انك ايچون حلال اولماز معناسنده فعل مضارع
نفي استقباليدر. (ان) مصدريه در (يترك) ان ايله منصوب فعل مضارعدر.
(الا) حرف استثنا (وهو) قولنه اولان واو حاليه در. (مفلول) مستثنا
مقدر اولان (الا تركه) قولنه متصل ضميردن حالدر كه (لا يحل له ترك القرن
في جميع الاحوال الا تركه في حال كونه مفلولا) تقديرنده دركه (مفلول) كلمه سي
يعني زده لنمش ديمكدر. بعض نسخه‌لرده (مفلول) يرينه (مجدول) دوشمشدر.

بوتقديرجه

بوتقديرجه يره اتلمش ديمك اولور.

(٤٨) منه تظل سباع الجو ضامرة
ولا تمشى بواديه الاراجيل

خلاصهٔ مفهوم (ذكر اولنه اسدك شدت صولت وصلابتي سباع بيابانى وعشاب
ووحوش اسمانى رهبيه اضطرار واضطراب ايتديكندن انك اولديغى طرفلرده
بولنانه بالجمله وحوش سس چيقارامديغي ساكت وخموش اولورلر. يعني سباع
بياباننك غيرده سماده طيران ايدن طيورلر بله حادرك سطوت وهيبتندن تحريك جنحه
مقتدر اولهمدقلرندن جنس سباع حيث چيقارامديغى كبي چوغلمه مهزول اوليلر.
الحاصل حادرك جوارنده اولان جانورلر خوف جاندن غايت ضعيف ونحيف
اولمغله قالديلر)

در بيان قواعد اعراب ودقايق لغات مفردات

(منه) متعلق اولان (تظل) ياخود (ضامرة) كلمه لرينه متعلقدر. (تظل) افعال
ناقصه دن لا تزال يعني زائل اولماز معناسنده در. (سباع) متعلق اولان الجو
كلمه سنه مضاف اولدرده اسم مرفوعدر. فتح سين وباء وضم را وسكونيه
عينله سبع كلمه سنك جمعي اولمغله يرتيجي جانوره وخاصة ديش ايلانه ديورلر.
(فائده) جانوره سبع اطلاقي يدي عددينك تام وكامل اولمسندندركه عدد مذكور
اولان وضع اعداد سائره ده يوقدر. انتهى (الجو) [illegible] اسماع قولنك خبر
منصوبيدركه ساكت وخموش ادم وايلانه ديمكدر. لكن بورده ساكت اولمق معناسنده در.
(ولاتمشى) اولنده اولان واو جملهٔ سابقه يه معطوف ياخود سابق الذكر منه قولنك
خبرنه حالى اولدرده حالدر جمله در. تمشى مشيدن فعل مضارع اولمغله لا تمشى
يورومز ديمكدر. (بواديه) لاتمشى كلمه سنه متعلق وضميري حادره راجعدر كه
وادي وچول وبيابان ديمكدر. (الاراجيل) لاتمشى كلمه سنك فاعلي اولمغله
راجل ياخود رجل كلمه لرينك جمعيدر كه ايكشي وپياده ادم ديمكدر.

(49) ولا يزال بواديه اخو ثقة | مطرح البز والدرسان مأكول

خلاصهٔ مفهوم (بیشه زار عادیه هادر یلكه ذكره جرأت ایدوب مقاومت اولنه جق بر آدم
مفقود و نادر اولمغله قوت و شجاعت فطریسنه مغرور اولانلرك بیله سخت تكیر
هادرنڭ پاره پاره اولان البسه و آلات و اسلحه‌لری هادرك اولدیغی محلده میدانه
هوایده و مذلته آتیلمش. هدر و حقیر وكندوسی بهادرهای مأكول شیر اولور. یعنی
هادر مذكور اوله بر شیر دلیردر كه انك اولدیغی محله یكوات شجاعت ایله هركیم یاقلاشه
تجاوز اولور ایسه اثواب و اسلحه‌سی پاره پاره دوكیلور وكندوسی طعمهٔ شیر اولور كه
بلادر. انبیا علیه اوقیه التحایا حضرتلری شیر مذكوردن دها مهیب در +ذیل+
جناب ناظم اوصاف مذكوره ایله متصف اولان هادردن بیله زیاده هیبتلو كوردیكی
شیر دلیر انبیا علیه ازكی التحایا افندیمز حضرتلرینك ید مؤید سعادتلرینه ید عجزله
انقیاد و اظهار عجز وضعف ایله مكالمه ایلدم دیمك استر +

+ در بیان قواعد اعراب و دقایق لغات مفردات بیت +

(ولا یزال) افعال ناقصه‌دندر (بوادیه) قوله (لا یزال) كلمه‌سنك خبر منصوبی و اعمال
نفسی پاره‌جاغنه عاید یعنی شجاعت نفسنه كوونمه معناسنی متضمن اولان (اخو ثقة)
قولنك اسم مرفوعی اولمشدر (كائنا بوادیه) تقدیرنده كه (كائنا) محذوفنه متعلقدر
(مطرح) اوزونه مزاده و (البز) بانك فتحی و زانك شده‌سیله ثیاب و لباس
وعادتا بز معناسنه‌در (مطرح بز) تقدیریله اخو ثقه‌نك صفتیدر (الدرسان)
البز كلمه‌سنه معطوف اولمشدر دالك كسری وكافك كسریله درس كلمه‌سنك جمعی اولوب
لباسك پارچه پارچه اولمسی دیمكدر (مأكول) مطبوخ وزننده اخو ثقه قولنك
صفت اخراسی اولمشدر. اكل و تناول اولنمشدر معناسنه‌در +

(50) ان الرسول لسيف يستضاء به | مهند من سيوف الله مسلول

هم

خلاصهٔ مفهوم (اسد قوی الجثه‌دن هزار مرتبه شجیع و مهیب اولان شیر بیشهٔ رسالت علیه افضل
التحایا افندیمز حضرتلری شعشعهٔ انوار قابسیله ظلمات سرایرده غیب عز شانه حضرتلرینه اهتدا و رقی
فوزونجی ارتقا اولنور صمصام مسلول هدایت و حسام بی‌نیام قدرتدر. یعنی اولا جنابه افخم علیه
(صلی الله علیه وسلم) حضرتلری براهین باطله‌نك كفایه قطع و ابطال ایتمكده غلوفه‌سندن چیقارلمش بر سیف قدیریدر
مؤمنلرك شعاع هدایت الشامی و لایته ظلمات ضلالتی مجرادله داخل شهراه نجات و سلامت
اولدیلر. و بر سیف مصقل هدادركه دنیا انك فتح ولدنه شعشعه انواریله عالم تا بقیامت مستنیر
و منور اولمشدر (ذیل) ونه عرب اهالی قبیله جلب و جمع مراد ایله سیفلرینی غلوفلرندن بالاخراج الدیده
پیدا ایلك الاو شعاع انداز اولدقجه اشاره لامعه سیفی كورنلر صاحب السیفك یانه قوشار
عادت مرعیه‌لری اولدیغنه اشارتله (براهین باطله‌نك كفایه قطع ایتمكده ماننده صمصام هدایه ایتشار ایلیه
اولان معجزات باهر الآیات نبویه‌نك شعاعه مهلل الشامی ولایته ظلمتی عالمی دفع وحشات و فوج فوج جنابه رسالتپناهیه
مجتمع اولوب اسلام ولدیلر) مفادندن عبارتدر. تكلم موجهی دفع حضرتلری (یا ایها النبی انا ارسلناك شاهدا
ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله باذنه وسراجا منیرا) یعنی یا محمد بز سنی امتلرك تصدیقه وتكذیبه شاهد
و مؤمنلره مژده جی و عصاة‌یه قورقودجی و الله تعالی‌نك اذنه و امریله الله عبادت و وحدانیته اقرار
دعوت ایدیجی و سراج منیر اولارق ارسال كوندردك. یا خود ظلمات جهالته ناشر انوار ایدیجی نور ایراج
كوندردك) بیورلمشدر. نظم (شاه عالی حسب گزیده نسب + منتخب خلقت بطوربه عرب)

(ملتجاء ورا شفیع امم + سرور دو سرا خدیو هم)
(خاندانده عصمتدر + در یكدانهٔ اصالتدر)
(والضحی خاورنده مهر كرم + والقمر مطلعنده بدر اتم)
(اولیه فطرت و پسیده ایسلی + خاتم رسل و خاتم افضل)
(ذاتیدر صبح ساده رحمت + كه انكله آچیلدی هر ظلمت)
(شمع هستی فروغ عالمدر + مه گیتی فروز اعظمدر)
(ایتدی اكوان ظلمتی روشن + مقدمیله جهانی قیلدی چمن)
(حمد اخلاق ایله محمددر + بجمیع المحامد احمددر)
(اولدر القصه حامد و محمود + عبده مولوده شاهد و مشهود)
(اولدر الحق صاحب شاهد + بعثتیدر هدایه باعث)
(اولدر انجم سراج دو رمنیر + زیر و بالایه ایلدی تنویر)

(برادل عالم ولا ابتدا ارشاد * اولدى زائل هدايته فساد)

* دربيانه قواعد اعراب ومعانى لغات مفردات بيت *

(ان) حرفنده تفصيلى سبقت ايتدى. (الرسول) قولنا ما قبلنى اولان (ان) حرفنك اسم منصوبى و (لسيف)
قولنا خبريدر (سيف) عادتا قلنج اولوب على طريق الاستعاره رسول اكرم صلى الله عليه وسلم افندمزه نسبت اولنمشدر
بعض نسخه‌ده (لسيف) يرينه (لنور) دخى مرسومدر وعند الادبا قول ثانى مرجح كورلمشدر * (يستضاء)
ضيا لفظندن فعل مضارع مجهولدر (به) يستضاء قولنك فاعلى مقامنه قائم وضمير متصل سابق الذكر
سيفه راجع اولوب جمله‌سى محلا مرفوع (لسيف) قولنك صفتيدر. اللهه كلمه‌كه بيلور. معانى منفردن اولوب
(يهتدى به الى الله) مفهومنى در * (مهند) مصرع اول صدرنده اولان (ان) حرفنك خبر بعد الخبرى اولوب
(او) عاطفى محذوفدر. هنده منسوب ياخود هند مولى سيف ديمكدر. چونكه (مهند) هندده اعمال اولنان
قلنجه تعبير ايدرلردى بعده هر سيف كه بو مهند تعبيرى عادتا حكمنه كيرديله قلنجك تميزلكنه كنايه در *
(من) حرف جردر * (سيوف الله) مهند كائن من سيوف الله تقديرنده اولوب (كائن) صفت محذوفه متعلقدر.
(سيوف) سيفك جمعى اولوب سيوف هنديه غايت مقبول ومطبوع اولمغله سابق الذكر (مهند) تعبيرى بلا تبديل ذكر ايتمشدر *
معلوم اوله كه حضرت ناظم (من سيوف الهند) ديمه وصاحب سعادت (عليه افضل التحية) افندمز حضرتلرى (من
سيوف الله) بيورمقله على التصحيح ابقا ايلمشدر * (مسلول) مهند كلمه‌سنك صفتى اولوب اولمق سيوف
قرينه سيد عماد فنده [illegible] يعنى قنندن چيقارلمش معناسنه در *

51 * {في فتية من قريش قال قائلهم
ببطن مكة لما اسلموا زولوا} *

مضمون بيت (حضرت ناظم مدح وثناى احمدى وستايش لا تحصا محمدى يى بعد الاكمال دراره اوصاف
مهاجرينى بيان ايدوب [illegible] سلك سطوره ايصال اوزره بيوررلركه (سيف مسلول اولان حضرت نبى مكرم صلى الله
عليه وسلم قريشيدن بر جماعت جلادت نصاب ايچنده كائن ايدى [illegible] وايذا [illegible] سلك اسلام
منسلك اوله قدر [illegible] سرور انبيا (عليه التحية والثنا) حضرتلرى اندن مدينه منوره يه هجرت ايتديكز امر
وفرمان بيوردى. ياخود (حضرت حمزه) وعلى قول (جناب عمر بن الخطاب) رضى الله عنهما اول اصحاب شايانه توجيه
وجهه خطاب ايله شماتت اعدادن [illegible] دار الاسلامه مدينه يه مهاجرت ايدين بعض
[illegible] (زولوا) ديديلر (اصحاب كرام
[illegible] اولديغى قائلهم قوله حضرت حمزه وابن الخطاب رضى الله عنهما ده
موجب مدح وستايشدر * (زولوا) بو بيت [illegible] انا افصحدر [illegible] تحسينه

وستايش

وستايش لا تحصا اولمغله حضار صحابه نك كمال دقت ايله امعان انتباه [illegible] حقيقتده كعب مومى اليهك
بيوردقلرى امره ايراده بيورلمسه واشبو امر واشارته عدل واجب الاستماع اولان (بانت سعاد)
قصيدهٔ مسعوده‌سنك جمله مشتملاتى ستايشكرانه مصطفويه ومدايح كريمه اصحاب
مرضيه دن عبارت اولمغله منشدينك نائل مقاصد اعلا و [illegible] باللجه قصائدده
اكمل واسنا اولديغى ايما ايلمشدر *

* دربيانه قواعد اعراب وتوضيح معانى لغات مفردات *

(في) حرف جر [illegible] (في فتية) تقديرنده اولوب ابتداى محذوفك خبرينه متعلق وخبر محذوف مثله
عليه [illegible] عند البعض (ان الرسول في فتية) تقديرنده بيت سابقك مصرع اولى
صدرنده اولان (انّ) نك خبر اخريدر [illegible] (يستضاء به) قولنه
خبر متعلقدر ياخود (سيوف الله) ارجاع قلنان (مهند) خبرندن حالدر ديديلر. وبر
ده قول بيت سابقده كى (مسلول) قولنه متعلق اولمسنه ذاهب اولديلر * (فتية) صبيه
وزننده (فتى) كلمه‌سنك جمعيدر جوانمرد وكريم ديمكدر. بعض نسخه‌ده (فتية) يرينه اوندن
قرق واكثرى قدر اولان جماعت معناسنه (عصبة) دخى كلمشدر * (من قريش) كائنة تقدير
محذوفه متعلق اولهرق سابق الذكر (فتية) قولنك صفتيدر. قريشدن مراد صحابهٔ كرام
(رضوان الله عنهم العلام) اولمقدر چونكه اصحابك اكثرى وقول اصح اوزره فهر بن
مالك بن نضره منتهى سلاله دن آيرلمسه اولان سلالهٔ افرادنه قريشيه دينور. على
رواية حيوانات بحريه‌نك اعظم واشجعى اولان بر نوع بالغك اسمى قريش اولمغله نفر
قريشيه دخى طوائف سائره يه غالب بولنديقلرى ايچون كندولرينه قريش اطلاق اولندى
لجناب ابن عباس

* شعر *

(وقريش هي التي تسكن البحر * بها سميت قريش قريشا)
(تأكل الغث والسمين ولا تترك * فيه لذي الجناحين ريشا)

بو بحثده خيلوجه اختلاف اولنوب بعضلر (قريش) اجداد نبويه دن (فهر بن مالك بن
نضر)ك [illegible] وفقهاء عظامدن مالك بن النضر بن كنانه [illegible] لقبيدر
[illegible] الياس بن مضر بن نزارك وبعضلر ديديلر مضر بن نزار بن معد بن
عدنانك لقبيدر ديديلر. وفقرا [illegible] حضرت ابوبكر وعمر رضى الله عنهما

قصی

قريش اولدقلري (يعني خلافتي حصر بولندقلري) ايماء ايلمك ايچون قريش "قصي بن كلاب بن مره بن كعب" لك لقبي اولديغنه ذاهب اولديلر. چونكه حضرت ابوبكرك نسبي قسبب جانب سيدالكونين (مره) ده وفاروق اعظم جنابلري سلالهسي (كعب بن لوي بن غالب بن فهر) ده برلشور. علماء لغوية (قريش) قرشدن تصغير ديمك. جمع وكسب معناسنه در ديديلر. (قائلهم) لك خبر حاليه كلهسنه راجعدر. {بطحه مكه} ساحه لري قال قولنه متعلقدر. عند البعض (قائلهم) قولنك تقدير محذوفنده حالدركه تقديري ه (قال قائلهم حال كونه ببطحه مكه) ديمك اولور. ذيل: معلوم اولاكه (مكه) نك زيده سنده ببالة (عليه اجل التحية) افندمزك كهواره زيب شهود اولدقلري بلده طيبه در. (بيت عتيق. بيت حرام. مسجد حرام. كعبه) ناميله قرآن كريمك (٤) يرنده مذكوردر وبونلردن بعضه اسامئ متعدده سيدهن اولانلر متعارف ومشهور اولانلر (بيت شريف خدا) اول بلدهٔ مقدسهنك قلبيدر. بو بيت شريفك (٧) مناره سي و (١٩) قبه سي و (٤) ركني اولوب ايوز ذراع طولي وعرضي اوزره تأسيس قلنمشدر. اركان اربعه سندن برسي حجر اسعد اولان (ركن شرقي) و ديكري (ركن يمني) واوچنجيسي (ركن شامي) و دردنجيسي (ركن عراقي غربي) در. زواياء ركن شرقيدن بدأ ايله طواف ابتدا ايدرلر بعثتدن (٤٠٠) سنه اول يمن ملكي بخارا بن تبع حميري (٥) برور وانده عند الكسا ايلديكي مرويدر. شاه اليهك كسا ايلديكي كسوهٔ لطيف حضرت عباس رضي الله عنهك جباوتنه دكيه بجي ورياجبة شريفه الكسا بفيض مياحه بديد ايلدي. لكن حضرت عباس والده (نتيله) غيب ايلديكي واكر بولورايسه بيت شريفي حرير ايله اكسا ايتمكي نذر ايلديكي جهته نائل امالي اولمسي اوزرينه ايفاء نذره موفق اولمشدر كه بوكسوه (قصي بن كلاب) عهدنده (ابو ربيعه بن المغيره) دورينه كلنجه دكيه برسنه (تعاون قريشيم) وبرسنه (ابو ربيعه) طرفندن. وقوعي جياني ايله بردفعه سلك طوفنه انبيا عليه اكمل التحايا حضرت سايسنده وفياء قبطي ايله بعده رضي عمر بن خطاب عثمان بن عفان طرفي علييدنه تجديد بيوردي. زمانه مأمورده (رمضان رجب يلم تروم) ده اولمغه ودن رمضانده (ابيضه) شهر جبده (قبطي) وبعده تروم (قرمزي) ديباايله بوتيريج قلنف خلفاء بغداديه دن (٥٩٢ تاريخ) زماننده سياه قماشدن وخلفاء مذكوره دن صكره بعض الملوك يمانيه وبعض سلاطين مصريه طرفلرندن دكشديريلوب. الحالة هذه

(٥) بوزانده اسم كرياسعدر

حره

قرنيهٔ جليلهٔ سلطنت سنه دن تجديد اولنمشدر. نظم ايتديكي كلامه اولمجيغي وجهله حرم محترم خدانك اول ملائكهٔ كرام حضراتي تأسيس واك صكره اوطه ده (١٠٤٠) تاريخنده سلطان مراد خان رابع حضرتلري تجديد بيورديلر.

* نظم *

{بناء كعبه اوله بركره اولمشدر اغتباطيت} * {معكله ارم واولاد يره دردنجي ابراهيم}
{ياپديبه عمالقه و جرهم قصي ايله قريشلر} * {رضي ابن زبير انلري قرشي حجاج تكرار}
{اونجي بايدن حجاج اني باموجب ولي اوده} * {خطيبي ايدن تعريه تجديد صنائع زنبير}
{ايدوب تجديد في خانه مراد اغرادوزني}
{انك تاريخي ختم (١٠٤٠) اولد ولوب دبه ركلي}

{لما} حروف جوازمدن ظرف بيانندر. * {اسلم} فعل ماضي اولمغله اسلاميه داخل اولديلر ديمك {زولو} ما بعد الذكر قال قولنك مقولهيدر كه {زالو} كلمهسندن (كوچ ايدك يوردوكزدن دكشديرك يعني اجلاء وطن ايدرك مع افزه هجرت وانتقالي ايدك) ديمكدر *

(٥٢) {زالوا فما زال انكاس ولا كشف
عند اللقاء ولا ميل معازيل}

مغادبيت (معا جريدشاليهم مدينهٔ منورهيه هجرت ايلمك امرني الدقلري زمان بطحه مكه دن حركت ودار الهجرهٔ عليه يه هجرت ايتديلر. هر بر لرده آلات واسلحهٔ حربيهسي تمام اولان اقويادن يعني بين الاماثل دلير شهير وهر نوع اسلحه يه مالكيتله شهرت كير اولان شجعاندن كرماذيه) اولدقلري حالده برده قمي اولاد ولادي تركله وطن مألوفلرندن صلحا حركت وبره قمدرين وقايه حمايه متوسلا اعدادن احترازي ايتميوب مكه مكرمه ده اختيار اقامت ايلديلر. والحاصل انلر صفات نقايصه ايله متصف اولميوب (شجعانسي ومت هر ميدان وغادرن اولوب هر حربده مكمل وهر وجهله مسلح ايديلر)

* دربيان قواعد اعراب وترتيب معاني لغات معزراته *

{زالوا} فعل ماضي جمع مذكردر. تحتنده اولان ضمير مستتره فاعل مرفوعي اولمغله مجموعي
{فيه} قولنه راجع وجمله سي محلا مجرور قولد مذكورك صفت اخريسي {فما} ده كي ما نافيه

اولورده (زال) كلمه‌سنه معطوفدر. (زال) فعل ماضی و (انكاس) ايلاب و ترزه نكمسی كلمه‌سنك
جمعيدركه ضعيف و زبون آدم معناسنه مستعمل اوله‌جق (زال) قولنك فاعليدر (ولا كشف)
حربده قالقانسز كيدن آدم معناسنه اولوب (اكشف) كلمه‌سنك جمعی اوله‌رق (انكاس) قولنه
معطوفدر (عند اللقاء) سابق الذكر (كشف) كلمه‌سنه معطوفدر (ولا ميل) كشف قولنه معطوفدر.
كه ميل (اميل) كلمه‌سنك جمعی اوله‌رق قليجی برابرنده اوليانه و آت اوزرنده طوره ميانه ديلر
(معازيل) برواو مقدره ايله (ميل) كلمه‌سنه معطوف اولمقله كسر ميله (معزال) كلمه‌سنك جمعيدر.
زبون و ضعيف و بونه و احمق آدم ايله سلاحسز كسانه اطلاق اولنور

(٥٢) {شم العرانين ابطال لبوسهم
من نسج داود في الهيجا سرابيل}

مندرجه معنا. حضرت ناظم تحرير معاجز كرام رضوان الله تعالی عليهم اجمعين حضراتنك قوة قاهره
دليرانه‌لرينی تعريف وتنكير ضمنده ديله بيوررلركه (شم العرانين انفلرينك يوقاريسی مستوی اولديغندن
علو وارتفاعی اولان شجعاندن و بين الناس علو و رفعت و سمو قدر و منزلت نادر الاقرانه
زمانندرلركه زرساميلرنده چيل و دسايس اعدا ابطالنه) واپشره. زمان مبارزه‌ده زرهلری
حضرت (داود) عليه السلام نسج واعمال بيوردقلری زرهلردندر) يعنی (انلر اوليلر بر
صفت عليه‌لرکه بونلرينك سيوفی ويولكسك واعتدال اوزره بيوركدر. كم بوجملنی شانه
دليری و شجاعت دال اولمقله زن والالرنده چيل و دسايس اعدا باطل و ايام مبارزه‌ده
كينه كلری زره داوديدر بيجادلدر) تذييل * حضرت ناظم اشبو بيت بلاغت
اداده (كفار ايله مقاتله و مقابله ايچون عساكر اسلامه قوت ويره‌جك سلاح و آلات
حرب و وقتنه كوره سلاح و طويله‌ده باغلو بسيلو آتلر قدرتكز يتشديكی قدر حاضر
وآماده ايدك كه انكله الله تعالينك دشمنی و سزك دشمنكز اولان كفار ملكيله و انلردن غيرلری
سزك بيلميه‌جك الله تعالينك بيلديكی يهود و نصاری و مجوسی كفره‌لرينی قورقوده‌سكز.
بو شجعان سلاح و مالزمه حربيه فی سبيل الله صرف ايدر بيلكز شيئك مكافاتی تماما سزه
ادا اولنور. نقصانه ثوابدن قطعا ظلم اولنمز سيكز) معناسنه اولان {واعدوا لهم ما
استطعتم من قوة ومن رباط الخيل ترهبون به عدو الله وعدوكم وآخرين من دونهم
لا تعلمون

لا تعلمونهم الله يعلمهم وما تنفقوا من شیء فی سبيل الله يوف اليكم وانتم لا تظلمون} آيت
جليله‌سنه اشتهار اولنمش لازمدر دينه سلامدن ايه ولكن بعد الايا معاجز كرامه اوج صورتله
ستايش بيوررلر. (١) جی صورتی بوروندلرينك ارتفاعيدر. بونده ايكی وجه شق
اوله‌جق (١) جی وجه اوصاف حميده انسانيه‌دن اولمقله اول ممدوح بالذات رسول
صلی الله عليه الملك الاعلی حضرتلرنده {شم العرانين} وارد اولمشدر (٢) وجه ثانی
الپهلوان ذاتا مرتفع الانف اولملريدر كه انفی عالی وقدی جمع اولانلره بين العرب
{فی انفه شمم} دينور * (٢) جی صورتی معاجز مشار اليهمك ابطال ايله قيد اولنمالريدر
چونكه (ابطال) بطل شجيع عقد وبطل ديه اينانلره اطلاق اولنور. زيرا شجيع عقد اوصاف
مادهٔ بشريه‌دندر * (٣) جی صورتی مشار اليهمك زرهلری (داود) علی نبينا وعليه
السلام اضافتله بيانه وبناء بانه لبوس حربيه لرينك فوق العاده ممدوح اولمغی
ذكر واتيانندن عبارتدر * (سزك ايچون زره ياپمه صنعتنی تعليم ايتدك تا كه انلر جنگلرده
قتل و جراحتدن محفوظ اوله‌سز. عجبا بو نعمته شكر ايده‌جكمسكز. و يزاكا تموريك الذه
معلم كبی يومشاتدق. وامر ايتدك كه زرهلری نسج ايله و اتكلو ايله وحلقه‌لرينی
حال ايله برروزنيجه هواء تقدير ايله) مفهوملرينه اولان {وعلمناه صنعة لبوس لكم لتحصنكم
فهل انتم شاكرون. والناله الحديد اعمل سابغات وقدر فی السرد} آيت جليله‌لرنده
تفهيم بيورلديغی اوزره اولديغی ذيشانه كريم

* بيت *

{چونكه عنايت قادر وقيوم كرد
دركف داود آهن موم كرد}

مطلقيچه يد اعجازنده ساميلرنده تموريك تليينه و تعليم الهيه ايله شمع كوملمه بر قم
١ منقبه زرهلر اعمال و ترتيبه ايلمشدر. * حكايه (١) حضرت داود عليه السلام پادشاه بنی اسرائيل
اولدقدن تبديل چيقوب راست كلديكنه «داود نيجه كيمسه‌در» ديه سؤال ايدر وهر
كس ثنا ايدرده. بركون هيئت انسانده متشكل بر ملك تصادف ايدرك «داود نعم
الرجلدر» ديدكده (اكر تعيش بيت المال منحصر اولماسه كوزل آدم ايدی) جوابنی الدقده
وجناب حقدن بر صنعت احسانی رجا و نياز ايلمه بولنديغندن زره اعمالی صنعتی
احسان بيورلديكه كل يوم بر زره اعمال ايله (٦٠٠٠) درهم فروخت ايدرك

(۰۰۰) درهمنی هر عیالی نفقه‌سنه صرف ایلر و باقیسنی فقرایه تصدق ایدر ایدی *

(دربیانده قواعد اعراب ورقیقه لغات مفردات بیت)

{شم العرانین} هم شم العرانین تقدیرنده اوزره مبتداء محذوفك خبریدر. شم اشمك جمعیدر
اشم كلمه‌سی فتحتینله (شمم) لفظندن جمع اولور، ارتفاع الانف معناسنده در. (عرانین)
شم كلمه‌سنك مضاف الیهی اولوب كسر عینله (عرنین) كلمه‌سنك جمعیدر. بورون دیمك
قول بورونه تموكنك محكم یری دیمكدر* {ابطال} سابقده هم مبتداسنك خبر بعد الخبری
وبطل معناسنده اولان (بطل) كلمه‌سنك جمعیدر* {لبوسهم} اخرنیده واقع (سرابیل) خبرینك
مبتداسیدر. لباسلری یعنی زره دیمكدر. هم ضمیر متصل اولان هم سالف الذكر (فیهم) قولنه راجعدر*
{من نسج} لفظی مفعوله معناسنده (لبوسهم) یاخود (داود سرابیل) قوللرینده حال اولمقله
برمحذوفه متعلقدر. تقدیرده (سرابیلهم حاله كونه سرابیل من نسج داود لبوسهم كائنا من نسج
داود سرابیلهم) دیمكدر* {داود} انبیاء بنی اسرائیلدن حضرت (داود بن ایشا) علی نبینا
وعلیه السلام اولوب هبوط آدمدن (۴۴۷۰) سنه صكره زبور ایله مبعوث اولوب (۷۰) سنه عمر
وحكم و مواعظی مشتمل اولان كتاب (زبور) ك كندوسنه مخصوص نزولیله شرفه مظهر اولمش ایدی
عنایت جناب قادر وقیومله بلا آلات اعمال ایله كلرینه زره‌لر جالوتی قتل وتلف ایلدی.
ك حضرت ناظم (من نسج داود) قیدیله بو معنایه ایما واصحاب كرامك میدان معركه‌ده لابس
اولدقلری دروعك زره داودیه نوعندن اولدیغنی اشعار ایدر* {هیجاء} حرب وقتی
و{سرابیل} قمیص معناسنه سربال كلمه‌سنك جمعیدر. كه حالی بعد الحالدر. وعند البعض جار ومجروره
یاخود جار ومجرور متعلق متعلقدر *

(۵۴) {بیض سوابغ قد شكت لها حلق
كأنها حلق القفعاء مجدول}

غیبت

مفاد بیت (اشار الیهم حضرتنا) بیاده جنك وجدالده اكثر ایلدكلری دروع اقتاب لموقع
متینه وفوق العاده صیقلی و زینه اولوب بیكدیكره كیرمش اولان حلقه‌لری شجر قفعاء
دنبلنی اغاجنك حلقه‌لرینه بكزر (یعنی حلقه‌لری غایت صیقه اولوب بر برینه محكم ایدلمشدر)
{ذیل} حضرت ناظم اشبو بیتده دلالت ماجریه كرامك وجوه ثلاثه آتیه ایله متصف
اولدقلری

اولدقلرینه ایما بیورلشدر (۱) وجه ماجریه كرامك محاربه عوض اشتیاقه انجلدیدر چونكه
كندنده اقتدار اولمیه شخص محاربه یه كتمك استر (۲) وجه بوسی حربیه مشار الیهمك
اصنع واثقل اولمسیله شجیع وقوة الوجود اولدقلریدر زیره‌لر اعلاكنی تدارك وجوخنه
او جعفنده اکی لبس واستعماله بر قوۀ مفرطه اقتضا ایدر (۳) وجه هرانده
معاید حرب وهیجا اولدقلری یعنی *بیت*

{كر یزداره صف مرك غوغا نیست
كسی كه كشته نشد از قبیله ما نیست}

افكارنده بولندقلریدر كه بو دخی عظم الوجود اولدقلرینی اقتضا ایدر *

* دربیانده قواعد اعراب ودقیقه لغات مفردات *

{بیض} جمله‌نه مفهومی اولوب بیضاء سبقی اولان (سرابیل) قولنك صفتیدر *
{سوابغ} سابق الذكر (سرابیل) كلمه‌سنك صفت ثانیه‌سیدر. زیره‌لر اكثرلكله یعنی باشه
كچوریلان بیاضه وتوغلغه ندن سربك زیلانه یچسنه دیورکه توغلغلی بولیغه
قدو شدیره برالته اولوب بونیو اه طایلدیکندن فارسیده (سرپناه) وتركیده بكرنه
(سربك) دینلشدر* {قد شكت} بربرینه قرشدی معناسنه فعل ماضی مجهولدر بعضی
نسخه‌زده حقلادی معناسنی شامل اولان (سكت) دوكشدر* {لها} شكت قولنه متعلق
وعند البعض متعاقب اولان (حلق) كلمه‌سندن حال اولوب (شكت حلق حالت كونه لها)
تقدیرنده كی محذوفه متعلقدر. جمله‌سی (سرابیل) قولنك صفت اخرى اولمقله خبریده (سرابیل)
كلمه‌سنه ارجاع قلنور* {حلق} شكت كلمه‌سنك نائب فاعلی اولوب بوغاز دیمكدر* {كأنها}
نده ضمیر متصل حسدرنده اولان (كأن) اسم منصوب ادا ره‌ده حلق كلمه‌سنه راجعدر
{حلق القفعاء} سالف الذكر (كأن) خبری وجمله‌سی محلا مرفوع صفتیدر. (القفعاء)
بر نوع ضعیف نبات وعلی قول برشجر دركه میوه طرزنده وخاتم حلقه‌لری شكلنده
بره قم بر اقدر اولوب لكنه اوجدر بربرینه قاوشمز دفوره دفره ذكر اولنان
حلقه‌لر دوكر* {مجدول} قوتلی ومحكم اولمسه زره‌ه وصف اولوب بوندن اصل
مجدولة ایكن ضرورت وزنیه ایچون تأنیث حذف اولنمشدر *

(۵۵) {لا یفرحون اذا نالت رماحهم
قوما ولیسوا مجازیعا اذا نیلوا}

مفاد بیت (اصحاب شاه انبیا علیه السلام علو همت و نجده و شجاعتده بر درجه‌یه ایرمشلردیکه
دشمنلرینه ظفریاب اولوب غلبه حالنده فرح و سرور اظهار ایتمزلر و حالا اعدایه شکست تقابل
اولنقده (تاکه لوحده ثبت اولنمش بیلمش سوزده فوت اولنان مال و اولاد و صحت
و غیرلره مغموم اولمیاسز و انلرده سزه و یریلانه فرحلنمیاسز) مضمونندن اولان (لکیلا تأسوا
علی ما فاتکم ولا تفرحوا بما آتاکم) کریمه جلیله‌سی مفاد منیفی وجهله حرکت ایلمشلر ایدی
جزع و فزع ایلمزلر (یعنی اولقدر معظم رأی هرآنده و زمانده جدالده ثابت و برقرار اولمشلر
مفاد سوره بار ماتم و الام و سرور بار ده تمام بیلدکلرندن وقت ظفرده افتخار و وقت
انهزام و پریشانیده ابراز علائم آلام و الکدار ایتمزلر انلر اویله بر گروه جلادتمند ایدیلرکه
اعدایه غلبه ایلدکلری وقت سوینمز احیانا مغلوب اولسه‌لر دخی رضا حقده ... دیه
انلرده صبر و ثبات ایدرلر جزع و فزع ایتمزلر)

در بیان قواعد اعراب و دقایق لغات مفردات

(لا یفرحون) نفی استقبالی جمع مذکر اولوب (هم لا یفرحون) تقدیرنده اوزره هم مبتداء محذوف
خبریدر. ضمیر مستتر سابق الذکر (فیه) قولنه راجعدر (اذا) ظرف زمان اولوب عاملی (لا یفرحون)
قولیدر (نالت) مضاف الیهی اولوب اصابت معناسنه فعل ماضیدر (رماحهم) نالت کلمه‌سنک
فاعلی اولوب مزراق معناسنه اولان (رمح) کلمه‌سنک جمعیدر (قوما) نالت کلمه‌سنک مفعولی
و جمله‌سی مجرورا سالف الذکر (فیه) قولنک صفتیدر (ولیسوا) لا یفرحون کلمه‌سنه معطوف
در. ضمیر مستتر (فیه) مذکوره راجع و محلا مرفوع (لیس) کلمه‌سنک اسمیدر که اولمیان
معناسنه متضمندر (مجازیعا) مجزاع کلمه‌سنک جمعیدر. ...
اتجمع معناسنه لیس نک خبریدر (اذا) مجازیع کلمه‌سنه متعلق (نیلوا) قولنه مضاف
اولدیغی ظرف زماندر (نیلوا) قولی نیل کلمه‌سنک جمعی و نائل قولنک مجهولی اولوب
ضمیر مستتر (فیه) سالف الذکره راجع و فاعل مقامنه قائمدر

(٥٦) یمشون مشی الجمال الزهر یعصمهم
ضرب اذا عرد السود التنابیل

خلاصه بیت (اوصاف نبیلری سبقت ایدن جانسپار مجاهدین لا مثل اصحاب ... قامتی
طوبا

طوبا خرامیلرینه رفعت اهتزاز و تمایل ویروب صفوف اعدایه تقابل ایلدکلرنده هر برده
امام جماعت برکشتگان و مقدمة الجیش کشتگانی اولمق اوزره فوق العاده بر هیبتله یورویه
ایدوب گیدرلر. انلر بویله یوریش و یورییوب و یشارت علامت دلیرلک و شجاعت اولمغله اعدا
نک اصابت رماح و سیوف انلره منع قادر اولمزدی. ولو قتی که قصیر القامه و اسود
الوجوه اولان جیوش پیر صاعقه تأثیر و ضربت شمشیر شیمه نجیبه البهی ... میدانی
معرکه‌دن اعراض ایدرلر (یعنی انلر تعقیب دشمنه دیده اویله بر قوت قاهره و شوکت باهره ایله
انظار بجلسه و جلادت ایدرلرکه جنگدن فرار ایدن اعدانک اصابت سیوف و رماحی انلره
مانع تعقیب اولمزدی)

در بیان قواعد اعراب و معانی لغات مفردات

(یمشون) فعل مضارعدر (هم یمشون) تقدیرنده اوزره هم مبتداء محذوف و فعل خبری اولوب
ضمیر مستتر (فیه) قولنه راجعدر (مشی) یمشون کلمه‌سنک مفعول مطلقی اولوب (مشیا
مثل مشی الجمال) تقدیرنده که جمال مضاف ده که (مشیا و مثل) لفظلری حذف اولنوب
مشی الجمال قولی مفعول مطلق مقامنه اقامه ایدلمشدر که (مشی) یورمک و جمال کسر جیمله
دوه معناسنه اولان (جمل) کلمه‌سنک جمعیدر. خفی اولمیه که حضرت ناظم (یمشون مشی
الجمال) قولیله اصحاب کرامک سیادت و وقار و عظمت ... ثنا ایله موصوف
اولدقلرینی مراد ایدرلر (الزهر) الجمال کلمه‌سنک صفتی و جمله‌سی مجرورا سابق الذکر
(فیه) نک صفت اخریدر (زهر) ازهر کلمه‌سنک جمعی اولوب اق یوزلو دیمکدر
(کما قال النبی بیض الوجوه) ده لغت اعرابه قایشماسه برگروه ... شکوه اولقدرنی
بیاننه کنایه‌در (یعصمهم) فعل مضارع اولوب ضمیر متصل مفعولا و مصاحبی اولانه
ضرب فاعل اولمغله جمله مجروره‌سی سابق الذکر (فیه) نک صفت دیگریدر. انلری حمایه
دیمک اولور (ضرب) اورمق معناسنه اسم مصدردر (اذا) عرد قولنه مضاف (یعصمهم)
کلمه‌سنه متعلق ظرف زماندر (عرد) فرار ایتدی یوز چویردی معناسنه فعل ماضیدر
(السود) سیاه معناسنده (اسود) کلمه‌سنک جمعی (عرد) قولنک فاعلیدر (تنابیل)
عرد کلمه‌سنک صفتی و (تنبال) کلمه‌سنک جمعی اولوب قصیر معناسنه‌در. اشبو (اذا عرد السود
التنابیل) قولی انصار کرام مقام تعریضده واقعدر. چونکه حضرت ناظم حضور عالی
تفیضه هر دو عالم (صلی الله علیه وسلم) ده اتکیه انصار رندن بر ناظر شاه ایلک قلبنی

ایسه‌ده اولیشیله بوندن تفصیلی مقصد اولان مقدمه‌ده ذکر اولنمشدر *

(٥٧) لا یقع الطعن الا فی نحورهم
وما لهم عن حیاض الموت تهلیل

خلاصهٔ مفاد (حضرت ناظم ماجریده کرامت مدافعهٔ مخلصیه دنیده ابراز بیوردقلری غیرت و اقدامی تعریف و شایان بوحوتلر و ستایش و توصیف خصوص بیوردیلرکه) یعنی اعدا شایان ... اوقلرینه واقع اولمازدی. میدان معرکه‌دن منهزما فرار ایتمزلرکه ظهرلرینه اصابت یعنی تحقق ایده. بلکه اعدام اعدا جرأتنه اقدام و دشمنه مقابله‌ده صف آرا ثبات و اهتمام اولدقلرندن حسب القضا اصابت یعنی متحقق اولسه‌ده طعنه اندک اوقلرینه واقع اولوب سینه‌لرینه واقع اولوردی. و اول سادات عظام شرزهٔ مخلصیه دیه‌کسی موتدن خوف و تحاشی ایتمزلر. کمال خواهش و ارزو ایله حیاض ... شربتی کنارینه کیدرلر)

ذیل * مرویدرکه سلطان (انبیا علیه افضل التحایا) افندیمز حضرتلری اشبو بیتی بالرغبة بتی استماع بیوردقدن صکره اصحابه توجیه وجه خطاب و عمر قوله طرحه الاشاره بیت مذکورک واجب الاستماع اولدیغنی اشاره ایله ... جنگ و جدالده صبر و تحمل و صفوف دشمنانه خداع اقدام تامله تقابل ایدنلر ذواتک ذکر جمیل دنیا و اجر جزیل عقبایه نائل اوله جقلرینی بیان و تفهیم بیوردیلر *

* دربیان قواعد اعراب و درفایده لغات مفردات *

(لا یقع) فعل مضارع نفی استقبال اولوب. واقع اولماز دیمکدر * (الطعن) لا یقع کلمه فاعلی اولوب. فتحه ... و سکون عین ایله مزراق و اسلحهٔ سائره ایله اورمق معناسنی شاملدر * (الا فی نحورهم) قولندن الا حرف استثنا و (فی نحورهم) مستثنا اولوب فقط مستثنا منه غیر مذکور اولمغله (مستثنی) عوامل حسبیله اعرابی قاعده مرعیه‌دن بولنمغله جمله (لا یقع) قولندن لغو اولمشدر * (نحور) نحو وزننده (نحر) کلمه سنک جمعی اولوب صدر و کوکس معناسنه‌در. (هم) ضمیر فیه قولنه راجعدر * (وما لهم) اندلیجه یوقدر معناسنی شامل ضمیر کذلک (فیه) قولنه ارجاع قلنمشدر * (حیاض) ریاض وزننده (حوض) کلمه سنک جمعی اولوب. شادر معناسنه‌در * (الموت) قول اولملم معناسنه اولوب.

Süleymaniye U. Kütüphanesi
Hacı Mahmud Ef.
3360

(عن حیاض الموت تهلیل) قولندن حال اولمق اوزره بر محذوف مقدره متعلقدر * (تهلیل) قوله * مالهم کائنا حیاض الموت) تقدیرنده اولوب جزلک تقدم ایله مخصوص مبتدا نکره درکه نفی حصر معناسنی افاده ایدر *